រឿង

ព្រះបាទអសោក

លោកអាចារ្យ **គិម-អាន**

បានប្រែចេញពីភាសាបារាំងសែស

មកជាភាសាខ្មែរ

បោះពុម្ពលើកទី១

ភ្នំពេញ

ការផ្សាយរបស់ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ

ព.ស.២៥០០

រឿង

ព្រះបាទអសោក

លោកអាចារ្យ **គិម-អាន**
បានប្រែចេញពីភាសាបារាំងសែស
មកជាភាសាខ្មែរ
បោះពុម្ពលើកទី១

ភ្នំពេញ
ការផ្សាយរបស់ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ
ព.ស.២៥០០

HISTOIRE DU ROI AÇOKA

TRADUIT DU FRANÇAIS EN CAMBODGIEN

Par

Le Vénérable KIM-AN

1re Edition

PHNOM PENH
Editions de l'Institut Bouddhique

1957

រឿងព្រះបាទអសោក

សេចក្តីផ្តើម

រឿងព្រះបាទអសោកមហារាជនេះ ជាសេចក្តីរៀបរៀងនិងប្រែចេញមកពីភាសាបារាំងសែសរបស់អ្នកអាចារ្យ គិម-អាន ដែលអនិច្ចកម្មទៅកាលពីថ្ងៃ ២៦ ដេសមប្រ៍ ១៩៣៧ ដូចមានប្រវត្តិពិស្តារនៅក្នុងសៀវភៅ ‹‹សាសនកិច្ចានុក្រមលេខ ២ ឆ្នាំ ១៩៣៨ នោះស្រាប់ ។

រឿងព្រះបាទអសោកនេះ អ្នកអាចារ្យ គិម-អាន បានរៀបរៀងប្រែកាលដែលខ្លួននៅបួសនៅឡើយ ប្រហែលនៅក្នុងរវាងឆ្នាំ ១៩៣៥ ជាឆ្នាំដែលខ្លួនបានចូលមកធ្វើការជាក្រុមជំនុំប្រែព្រះត្រៃបិដកក្នុងក្រសួងពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ។ លុះរៀបរៀងប្រែបានចប់ហើយបានយក សំណៅទៅប្រគល់ឱ្យក្រសួងពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ដើម្បីឱ្យចាក់ការបោះពុម្ពផ្សាយតទៅ ។

លោកគ្រូអាចារ្យ គិម-អាន ធ្វើការជាក្រុមជំនុំព្រះត្រៃបិដកបាន ១ ឆ្នាំ ក៏លាចាកសិក្ខាបទ ដោយមានកើតរោគរបេងរីងរៃ,

តមក រោគនេះកាន់តែបណ្ដាលខ្លាំងឡើងៗ ក៏លាចេញពីក្រសួងនេះ ភៀសខ្លួនទៅនៅឯលំនៅដើមរបស់ខ្លួន ហើយដល់នូវអនិច្ចកម្មក្នុងឆ្នាំ ១៩៣៧ នៅភូមិវត្តព្រះទ្វារ ឃុំពង្រ ខែត្រកំពង់ឆ្នាំង ។

ឥឡូវនេះ ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យបានយករឿងនោះ ចុះផ្សាយក្នុងទស្សនាវដ្ដីកម្ពុជសុរិយាឆ្នាំ ១៩៤២-១៩៤៣ តាមបំណងរបស់លោកនិពន្ធនោះ ។ ដល់មកឆ្នាំនេះ យើងបានពិនិត្យទៅឃើញថា រឿងព្រះបាទអសោកនេះ ជារឿងទាក់ទងក្នុងផ្លូវព្រះពុទ្ធសាសនា, យើងក៏បានដកស្រង់ពីទស្សនាវដ្ដីកម្ពុជសុរិយាទាំងនោះឥតមានកែប្រែអ្វីទេ មកបោះពុម្ពជាសៀវភៅមួយដោយឡែក ដើម្បីងាយដល់កុលបុត្រអ្នកសិក្សាទាំងឡាយ ។

ក្រសួងពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ សូមអរគុណដល់លោកអាចារ្យគិម-អាន ដែលបានព្យាយាមប្រែរឿងព្រះបាទអសោកនេះ ហើយប្រគល់ឱ្យជាសម្បត្តិ របស់ក្រសួងពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យៗសូមឧទ្ទិសជូនកុសលដែលជាផលនៃការបោះពុម្ពផ្សាយរឿងនេះ

ចំពោះវិញ្ញាណក្ខន្ធរបស់អ្នកអាចារ្យ គិម-អាន សូមឱ្យបានទទួលផលបុណ្យផលតាមគាប់ចិត្តចុះ ។

អារម្ភកថា

រឿងព្រះបាទអសោកនេះ អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយបានតែងពីត្រឹមតតិយសង្គាយនា ដរាបមក មានស្ទើរតែគ្រប់គម្ពីរ ដែលសំដែងអំពីព្រះពុទ្ធសាសនាក្នុងភាសាបាលី, ភាសាសំស្រ្កឹត និងភាសាឯទៀតៗជាច្រើន ហើយជារឿងមានឡាក់ឋាន ដោយមានសិលាចារឹកជាគ្រឿងសម្គាល់ច្រើនបំផុត ដ៏ដេរដាសក្នុងមជ្ឈិមប្រទេស នៅមានរហូតដល់មកសព្វថ្ងៃនេះ ។ ហេតុនោះបានជាពួកអ្នកប្រាជ្ញទូទៅ ទាំងលោកក្នុងប្រទេសធំៗ មានទ្វីបអឺរ៉ុបជាដើម ច្រើនតែចេះរឿងដំណាលព្រះបាទអសោកនេះគ្រប់ៗ គ្នា អ្នកខ្លះបានឃើញតាមគម្ពីរបាលី ឬសំស្រ្កឹត អ្នកខ្លះបានព្យាយាមស្វះស្វែងទៅដល់សិលាចារឹក ត្រង់ទីសំវេជនីយដ្ឋាននោះៗ ហើយថតផ្ដិតយកមកសរសេរជារឿងទុកក្នុងសៀវភៅទាំងឡាយជាច្រើន ដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់អ្នកអានមើល, សូម្បីគម្ពីរបឋមសម្ពោធិជាភាសាខ្មែររបស់យើងនេះ ដែល

ធ្លាប់មានយូរណាស់មកហើយ ក៏មានសេចក្ដីដំណាលដល់រឿងអសោកនោះខ្លះ នៅត្រង់ខ្សែមារពន្ធ ដែលលោក-អ្នកមានមើលធ្លាប់បានឃើញជាញឹកញយណាស់មកហើយ ប៉ុន្តែមានសេចក្ដីមិនហូរហែដល់ចប់សព្វគ្រប់ ។

ព្រោះហេតុដូច្នោះ បានជាខ្ញុំប្រែរឿងព្រះបាទអសោកនេះអំពីសៀវភៅភាសាបារាំងសែសឈ្មោះ ឡាឡេស៊ង់ដឺឡម្ប៉េរើរ-អសោក (La Légende de l’empereur Acoka, Par J Przyluski) មកជាភាសាខ្មែរយើង ព្រមទាំងបានផ្ទៀងផ្ទាត់ធៀបគ្នា តាមគម្ពីរបាលីនិងសំស្ក្រឹតថែមទៀត ដើម្បីនឹងឱ្យបានត្រឹមត្រូវហើយជាប្រយោជន៍ ដល់លោក-អ្នកមានប្រាថ្នាចង់ដឹងរឿងនេះ ឱ្យបានច្បាស់លាស់ ព្រោះព្រះបាទអសោកអង្គនោះ ទ្រង់មានមហា-ករុណាដ៏ធំដល់លោកទាំងមូល ទ្រង់បានធ្វើតតិយសង្គាយនា ហើយផ្សាយព្រះពុទ្ធសាសនា ដោយកម្លាំងព្យាយាមរបស់ព្រះអង្គ ឱ្យតាំងនៅគ្រប់ប្រទេស រហូតដល់សុវណ្ណភូមិ (គឺប្រទេសឥណ្ឌូចិនយើងនេះ) ចំណែកខាងដែនកម្ពុជាយើងសោត បើនឹង

សង្កេតមើលទៅគង់ឃើញថា កាលជាន់ដើមពួកអ្នកស្រុកកាន់សាសនាព្រាហ្មណ៍ តមកកាន់ពុទ្ធសាសនាប៉ែកខាងមហាយានលាយឡំគ្នាដោយមានគ្រឿងសម្គាល់នៅក្រុងនគរធំ ដែលគេសាងឡើងជាន់ដំបូងនោះ គេធ្វើសិលាចារឹកជារូបពោធិសត្វខ្លះជាព្រះសិវព្រហ្មនិងទេវរូបឯទៀតៗខ្លះ នៅគ្រប់កន្លែងជាគ្រឿងសំគាល់ថា គេសាងឡើង ដើម្បីបូជាដល់សាសនាទាំងពីរនោះពិតៗ, ដល់មកខាងក្រោយ គេកាន់របៀបតាមហីនយានវិញនេះហើយសំដែងឱ្យឃើញថា ពុទ្ធសាសនាក្នុងប្រទេសយើងនេះក៏មានសាសនាជាប់តមកអំពីការ ឧបត្ថម្ភរបស់ព្រះបាទអសោកមហារាជនោះដែរ ព្រោះព្រះពុទ្ធសាសនាផ្សាយចូលមកប្រទេសឥណ្ឌូចិន (ឥណ្ឌូស៊ីននេះ) ដំបូងចូលមកប្រទេភូមានិងមន ដោយព្រះថេរៈពីរអង្គគឺ ព្រះសោណត្ថេរនិងព្រះឧត្តរត្ថេរ ដែលជាពួកព្រះថេរៈទាំងមួយពាន់ ជាអ្នកធ្វើសង្គាយនាគ្រាទី ៣ ក្នុងក្រុងបាដលិបុត្រ កាលពីពុទ្ធសករាជ ៣០១ នៅក្នុងសេចក្ដីឧបត្ថម្ភរបស់ព្រះបាទអសោកអង្គនោះ តែប្រទេសឥណ្ឌូចិនជាន់នោះ

ព្រះពុទ្ធសាសនាមិនបានចំរើនរុងរឿងប៉ុន្មានទេ ព្រោះពួកមនុស្សជាន់នោះនៅជឿសាសនាព្រាហ្មណ៍ តាមទម្លាប់ដើមរបស់ខ្លួនច្រើនណាស់នៅឡើយ លុះដល់ព្រះមហិន្ទត្ថេរជា រាជឱរសនិងនាងសង្ឃមិត្តាថេរីជារាជធីតានៃព្រះបាទអសោកអង្គនោះ ដែលបានទទួលភារៈ មកប្រតិស្ឋានព្រះពុទ្ធសាសនា នៅលង្កាទ្វីប (Ceylon) ក៏ស្ដេចនិងមហាជននៅកោះលង្កានោះ ចុះចូលជាច្រើន ហើយបាននាំគ្នាប្រួតជួយផ្សាយ ព្រះពុទ្ធសាសនាថែមទៀត ទើបព្រះពុទ្ធសាសនា នៅប្រទេសឥណ្ឌូចិនយើងនេះរុងរឿងឡើងពេញបន្ទុកតាំងតែពីត្រឹមនោះមក មិនតែប៉ុណ្ណោះព្រះបាទអសោកអង្គនោះបានសាងព្រះស្តូប ៨៤.០០០ ទុកជាទីបូជនីយស្ថាន ព្រោះហេតុនោះ ពួកអ្នកប្រាជ្ញក្នុងទ្វីបអឺរ៉ុបសព្វថ្ងៃនេះ បើគេចង់ដឹងរឿងព្រះពុទ្ធសាសនាឱ្យច្បាស់លាស់ ដែលជាសាសនាមានតឹកតាងនៅមានពិតនោះ គេច្រើនមើលសៀវភៅដំណាលពីអសោកចុល្លចក្រពត្តិ ដែលអ្នកប្រាជ្ញជាន់មុនបានចម្លងមកពីស្រុកឥណ្ឌូ ឬពីស្រុកចិន ជួនកាលមានទាំងផ្ដិតយក

អក្សរថ្មរបស់ព្រះបាទអសោក នៅទីសំវេជនីយដ្ឋានគ្រប់កន្លែង មកជាគ្រឿងសំគាល់ថែមទៀត ប៉ុន្តែអ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ ដែលបានតែងគម្ពីរដីកា ឬសៀវភៅឡើងនោះ សឹងមានរបៀបពាក្យបានសរសេរទៅតាមសេចក្តីយល់ផ្សេងៗ គ្នាខ្លះ ដូចយ៉ាងរឿងព្រះបាទអសោកជារបស់ប៉ែកខាងទក្ខិណនិកាយ ដែលធ្លាប់បានដឹងតាមគម្ពីរមហាវង្ស ដែលពួកព្រះថេរៈនៅលង្កាទ្វីប បានចារឹកមកជាភាសាបាលីនោះ មានដំណើរសេចក្តីប្លែកគ្នាខ្លះដោយអន្លើៗ អំពីរឿងព្រះបាទអសោក ដែលពួកខាងឧត្តរនិកាយបានចារឹកទុកមកជាភាសាសំស្រ្កឹតនោះ តែបើទុកជាយ៉ាងនោះក៏ដោយ សូមលោក-អ្នកអានមើលកុំគម្បីសង្ស័យនឹងដំណើរសេចក្តីប្លែកគ្នានោះ ត្រូវកំណត់យកតែសំណុំរឿងព្រះបាទអសោកមកាប្រមាណ បើនៅតែមិនទាន់ចូលចិត្តស៊ប់ក្នុងរឿងនេះទេ ត្រូវសង្កេតឱ្យម៉ត់ចត់ធៀបមើលតាមសិលាចារឹករបស់ព្រះបាទអសោក ដែលខ្ញុំបានដាក់មកក្នុងទំព័រតៗទៅខាងមុខ គង់តែចិត្តរឿងនេះច្បាស់លាស់ល្អឡើងមិនខាន ។

ក្នុងសៀវភៅនេះ ខ្ញុំមិនចង់ឱ្យឃ្លាតឆ្ងាយពីប្រយោគភាសាបារាំងច្បាប់ដើមសោះ បានជានៅត្រង់កន្លែងខ្លះមានពាក្យផ្ទុយគ្នាលំបាកស្ដាប់ ព្រោះភាសាបារាំងនិងភាសាខ្មែរយើង មានតម្លៃពាក្យមិនស្មើភាគគ្នា លំបាកវិះនឹងរកពាក្យដាក់ឱ្យត្រូវចំគ្នាផង ហើយខ្លួនខ្ញុំសោតក៏ បានរៀនសូត្រភាសាបារាំងនោះតិចតួចពេកមិនសមនឹងហ៊ានធ្វើការធំយ៉ាងនេះ ប៉ុន្តែដោយសេចក្ដីប្រាថ្នាចង់ឱ្យពួកពុទ្ធសាសនិកជនជ្រាបរឿងនេះណាស់ បានជាខ្ញុំខំព្យាយាមរហូតដល់កើតជាសៀវភៅនេះឡើង តែក្នុងសៀវភៅបារាំងច្បាប់ដើមនោះ មានរឿងរ៉ាវឯទៀតៗ ចម្រុះជាច្រើន ដែលខ្ញុំមិនបានប្រែដាក់មក ខ្ញុំប្រែដកយកចំពោះតែរឿងអសោកមួយប៉ុណ្ណោះ ។

ក្នុងសៀវភៅនេះ ចែកជាពីរចំណែក ខាងដើមហៅថា (បកិណ្ណកនិទាន) គឺនិទានរាយរាយដែលជាប់ទាក់ទងដល់រឿងព្រះបាទអសោកនោះដែរ ប៉ុន្តែមិនមានសេចក្ដីហូរហែដោយសព្វគ្រប់ គ្រាន់តែដកយករឿងដែលខុសគ្នាមកជាគ្រឿងសម្គាល់

ហើយវិនិច្ឆ័យសេចក្ដីនោះៗខ្លះ, ខាងចុងហៅថា: ‹‹រឿងព្រះបាទអសោក›› គឺជាផ្ទៃរឿងនៃស្ដេចអង្គនោះ មានតាំងអំពីការកសាងដំបូងឡើង រហូតដល់បានជាស្ដេចចុល្លចក្រ ហើយនិងស្ដេចជាដំណខាងក្រោយព្រះបាទអសោកនោះមកខ្លះ ខ្ញុំរួបរួមទាំងពីរចំណែកឱ្យឈ្មោះសៀវភៅនេះថា: ‹‹រឿងព្រះបាទអសោក›› នៅតាមច្បាប់ដើមដដែល ប៉ុន្តែនៅមិនទាន់ទុកចិត្ត ក្រែងមិនត្រឹមត្រូវខ្ញុំបានយកសៀវភៅនេះទៅប្រគេនព្រះមហា ទ. ហួត ក្រុមជំនុំប្រែព្រះត្រៃបិដកក្នុងពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ នៅព្រះរាជបណ្ណាល័យសូមឱ្យលោកជួយពិនិត្យសម្រួលពាក្យខ្មែរ ជាមួយនឹងខ្លួនខ្ញុំថែមទៀត ដើម្បីជម្រះមន្ទិលគឺសេចក្ដីឃ្លៀងឃ្លាតអំពីច្បាប់ដើម ។

លោក-អ្នកអានមើល ‹‹រឿងព្រះបាទអសោក›› នេះ គង់នឹងបានប្រទះសេចក្ដីខ្លះ ដែលខុសគតិរបស់ព្រះពុទ្ធសាសនា ដូចរឿងយក្សចូលបួសជាដើម ដែលខ្ញុំរក្សាទុកតាមច្បាប់ដើម តែបើតាមរឿងនេះគួរនឹងសន្និដ្ឋានថា យក្សមិនមែនជាអ្វី គឺមនុស្សជំពូកមួយ ដែលមានឈ្មោះយ៉ាងនោះ ឬជានាមសម្រាប់ហៅអ្នក

ដែលគួរគេគោរព ព្រោះពាក្យថា យក្ខ ឬយក្ស នេះ មកពីរូបធាតុ ថា: (យជ) ប្រែថា: ‹‹បូជា›› ហេតុនេះបានជាហៅបាន រហូតដល់ពួកមនុស្ស ទេវតា, អ្នកតាជាដើម ។

ម្យ៉ាងទៀត ជាធម្មតារបស់អ្នកតែងសៀវភៅដែលជាប់ទាក់ទងដល់វិជ្ជាការ ឬប្រវត្តិព្រះពុទ្ធសាសនា តែងតែឧទ្ទិសសៀវភៅដែលខ្លួនតែងបូជាដល់បុព្វការីបុគ្គល ឬជូនដល់ញាតិមិត្រដែលខ្លួនស្រឡាញ់រាប់អានជាទីបំផុត ដែលមានជីវិតរស់នៅ ឬសូម្បីធ្វើមរណកាលកន្លងហួសទៅហើយក៏បាន ទើបខ្ញុំប្រគេនសៀវភៅនេះជាសក្ការបូជាចំពោះព្រះតេជព្រះគុណព្រះឧត្តមមុនី (អ៊ុំ-ស៊ូរ) ដែលលោកមានឧបការៈដល់ខ្ញុំជាអនេកប្រការ សមគួរដែលខ្ញុំនឹងលើកបូជាដល់លោកមុនបុគ្គលដទៃៗ ។

អាចារ្យ គិម-អាន

រឿងព្រះចាងអសោកា

បកិណ្ណកនិទាន

(ក្រុងបាដលិបុត្រ និង មោរិយវង្ស)

ព្រះរាជវង្ស ដែលព្រះបាទចន្រ្ទគុប្តបានតាំងឡើងជាដំបូងនោះ មាននាមថាៈ មោរិយវង្ស បានគ្រប់គ្រងក្រុងបាដលិបុត្រក្នុងដែនមគធៈបានចំនួន ៨៥ ឆ្នាំ គឺតាំងពីពុទ្ធសករាជ ១២៨ ដល់ពុទ្ធសករាជ ២១២ ។ ស្តេចទី ២ ទ្រង់ព្រះនាមព្រះបាទវិន្ទុសារៈ ដែលជាឱរសរបស់ព្រះបាទចន្រ្ទគុប្ត ព្រះអង្គបានសោយរាជ្យក្នុងដែនមគធៈបាន ១៩ ឆ្នាំ គឺតាំងពីពុទ្ធសករាជ ២៥២ ដល់ពុទ្ធសករាជ ២៧០ ព្រះបាទវិន្ទុសារៈអង្គនេះ បានវាយយកខែត្រដែនតូចៗ ជាច្រើន រហូតដល់ដែនមទ្រាស (Madras) ឱ្យតាំងនៅក្រោមអំណាចព្រះអង្គ ក្នុងគ្រានោះ ឥណ្ឌានិងក្រិកបានជាប់ទាក់ទងរកគ្នាទៅវិញទៅមកកាន់តែចំរើនមាំមួនឡើង រហូតដល់មកស្តេចសោយរាជ្យជាន់ក្រោយៗ ក្នុងក្រុងម៉ាសេដ្ងាន ក៏ទ្រង់នៅតែបញ្ជូនទូតមកក្រុងបាដលិបុត្រ ។

ព្រះបាទវិន្ទុសារៈមានរាជឱរសច្រើនព្រះអង្គ តែទ្រង់ឃើញថាអសោក មានសេចក្តីអង់អាចតាំងតែពីនៅជាកុមាររហូតមកទើបព្រះបិតាតាំងតំណែងងារជាឧបរាជ ដំបូងទ្រង់ឱ្យទៅគ្រប់-គ្រងក្រុងតក្កលិសា តែខាងក្រោយមក ទ្រង់ឱ្យទៅគ្រប់គ្រង់ក្រុងមាលវៈ ។ គ្រាកាលព្រះបាទវិន្ទុសារៈអស់ព្រះជន្ម អសោករាជឱរសក៏បានជាស្តេចសោយរាជ្យស្នងព្រះអង្គឡើង ក្នុងពុទ្ធ-សករាជ ២៧៤ គឺបួនឆ្នាំខាងក្រោយព្រះបាទវិន្ទុសារៈអស់ព្រះជន្ម បានជាឃើតយូរដូច្នេះ ន័យខ្លះថាព្រោះកើត ចម្បាំងដណ្តើមរាជសម្បត្តិនឹងព្រះអនុជា ឬព្រះជេដ្ឋា តាមគម្ពីរមហាវង្សសំដែងថា ព្រះបាទអសោកបានជ័យជំនះ ទ្រង់ធ្វើគុតព្រះជេដ្ឋានិងព្រះអនុជាអស់ ឱ្យទុកតែព្រះអនុជព្រះនាមតិស្សមួយអង្គ ដែលរួមព្រះមាតាជាមួយ តែតាមប្រវត្តិសាស្ត្រសម័យនេះ ដែលរាវរកឃើញនោះ ត្រឡប់ជាប្រាដកថា ព្រះបាទអសោកបានទំនុកបំរុងព្រះជេដ្ឋានិងព្រះអនុជាយ៉ាងល្អបំផុត មិនបានប្រទូស្តរ៉ាយគ្នាឡើយ ។ ព្រះបាទអសោកមានលក្ខណៈដ៏រឹងប៉ឹងពូកែ ប្រកាន់

ការងារតាមច្បាប់ជាដាច់ខាត តែមិនមែនជាក្សត្រិយ៍អាចអាក្រក់ប្រកដោយមោហចរិត ដូចយ៉ាងធ្លាប់ចូលចិត្តមកក្នុងជាន់ដើមនោះទេ ។ សេចក្តីពិតថា ព្រះបាទអសោកបានធ្វើសង្គ្រាមជាច្រើនដង តាមធម្មតារបស់ក្សត្រិយ៍គ្រប់ព្រះអង្គ ដែលត្រូវតែផ្សាយអំណាចតេជានុភាពរបស់ព្រះអង្គចេញទៅ ព្រះអង្គជាស្តេចមានបុណ្យធំបំផុតក្រៃលែងជាស្តេចឯទៀត ដែលមានក្នុងប្រវត្តិការណ៍របស់លោក ។ រាជអាណាចក្ររបស់ព្រះបាទអសោកនោះ ផ្សាយចេញទៅគ្រប់ប្រទេសក្នុងឥណ្ឌាទាំងមូល មិនតែដែនរបស់ពួកអរិយកៈប៉ុណ្ណោះទេ ព្រះអង្គយកបានចុះមកខាងក្រោម រហូតដល់ទល់នឹងទន្លេគោធាវរី ទៀតផង ។

ព្រះបាទអសោក ទ្រង់បង្កើតច្បាប់សម្រាប់អាណាចក្ររបស់ព្រះអង្គ ជាអាជ្ញាដាច់ខាត តែជាន់ដំបូងទ្រង់ច្រើនតែសម្រេចកិច្ចពិឃាតផ្ទាល់នឹងព្រះហស្តព្រះអង្គ លុះគ្រាខាងក្រោយមក ទើបទ្រង់អនុញ្ញាតឱ្យធ្វើគុកសម្រាប់ផ្ដាញ់ផ្ដាលពួក

មនុស្សទុច្ចរិត ហើយទ្រង់ចាត់ពេជ្ឈឃាតម្នាក់ឈ្មោះគិរិកៈ ឱ្យជាអ្នកទទួលភារៈនោះ ។

កាលដែលអ្នកប្រាជ្ញចិនឈ្មោះ ហ្វា-ហៀន ចូលមកក្នុងឥណ្ឌាពីព.ស.៩៤២, ត្រឡប់ទៅស្រុកចិនវិញ ព.ស.៩៥៦, ដល់មកខាងក្រោយ មានចិនម្នាក់ឈ្មោះ ហ៊្វន-ត្សង់ អ្នកប្រាជ្ញទាំងពីរនាក់នេះ ជាអ្នកស្វែងរកការពិតរបស់ព្រះពុទ្ធសាសនា បានទៅឃើញក្រុងបាតលិបុត្រ ដែលជាក្រុងបាក់បែកគ្រាំគ្រាទៅហើយពេលនោះថា មានអ្នកស្រុកបង្ហាញ ‹‹នរករបស់ព្រះបាទអសោក›› គឺជាគុកដែលស្ដេចអង្គនោះ ធ្វើក្នុងគ្រាខាងក្រោយបានរាជសម្បត្តិ តាមរឿងរ៉ាវនេះថាៈ គុកនោះគេធ្វើសម្រាប់ផ្ចាញ់ផ្ចាលពួកមនុស្សដែលប្រព្រឹត្តអំពើទុច្ចរិត ។ តាមដំណាលរបស់ ហ្វា-ហៀន និយាយថាៈ ស្ដេចអសោកបានយាងទៅដល់ទីបំផុតនៃកណ្ដាប់ចក្រវាឡ ទ្រង់បានទស្សនាការស្ថានព្រះយមរាជ ហើយមានព្រះរាជហឫទ័យប្រាថ្នានឹងសាងស្ថាននរកនៅទីជិតក្រុងរបស់ព្រះអង្គ ឱ្យបានដូចជានរករបស់ព្រះយមរាជ

នោះ ។ ក្នុងអសោកាវទានថាៈ គុកនោះសាងឡើងដោយពេជ្ឈឃាតរបស់ព្រះបាទអសោកឈ្មោះគិរិកៈ ទូលសូមឱ្យសាងសម្រាប់ពិឃាតមនុស្ស, ខាងក្រោយមក ពេជ្ឈឃាតនោះបានចូលទៅស្ដាប់ភិក្ខុកំពុងស្វាធ្យាយពាលបណ្ឌិតសូត្រ ដែលសំដែងអំពីស្ថាននរកក្នុងវត្តកុក្កុដារាម ទើបទូលសូមអនុញ្ញាតឱ្យធ្វើនរកនោះមាំមួនឡើងទៀត ។

ក្នុងរឿងរ៉ាវព្រះបាទអសោកមានដំណាលថាៈ នរកដែលទ្រង់អនុញ្ញាតឱ្យគិរិកៈធ្វើនោះ មានកំពែងតែមួយជាន់ ឥតមានជញ្ជាំងខណ្ឌ ដាក់ពួកមនុស្សទោសជាច្រើន នៅច្របូកច្របល់គ្នាក្នុងទីនោះ ។

ក្នុងទេវទូតសូត្រមជ្ឈិមនិកាយ មានសេចក្ដីប្លែកគ្នាថាៈ ‹‹នរក (របស់ព្រះយមរាជ) នោះ ចែកជាច្រើនពួកច្រើនជាន់ នៅត្រង់កណ្ដាលហៅថាមហានគរ, មហានគរនោះបួនជ្រុង បែងចែកជាទ្វារគ្រប់ជ្រុងទាំងបួន មានកំពែងដែកព័ទ្ធជុំវិញផែនដីមហានគរនោះ សុទ្ធសឹងតែដែក មានភ្លើងឆេះក្ដៅភ្លឺច្រាលឆ្អៅ

ជានិច្ច ផ្សព្វផ្សាយកំដៅទៅចំនួនមួយយោជន៍ ។ ទ្វារទាំងបួនរបស់មហានគរនោះ ត្រង់ទៅចំនរកទាំង ៤ ជាបន្ទាប់គ្នាគឺៈ គូថនរក, កក្កុឡនរក, សិម្ពលិវន និងអសិបត្តវន មានទន្លេឈ្មោះខារោទកាជាព្រំប្រទល់ ។ ពាលបណ្ឌិតសូត្រសំស្រ្តឹតថាៈ មានសត្វទៅកើតក្នុងនរក ពួកនិរយបាលចាប់បានហើយ ផ្តេកសត្វនោះសន្ធឹងលើផែនដីដែក ដែលភ្លើងកំពុងឆេះសន្ធោសន្ធៅមានសុទ្ធតែអណ្តាតភ្លើងទ្រោលឡើងតែម្យ៉ាង,...»។

អសោការទានថាៈ «ក្នុងនរកមានតែសេចក្តីទុក្ខនិងការឈឺចាប់ដោយភ្លើងឆេះឆួលឆាបខ្លួន; ពពួកសត្វតិរច្ឆានសឹងតែមានសេចក្តីស្លាប់ស្លែងខ្លាចការប្រទុស្តដល់គ្នានឹងគ្នា ទៅវិញទៅមកគ្រប់ដង្ហើមចេញចូល; ពួកប្រេតសឹងតែក្តៅក្រហាយ ដោយសេចក្តីស្រេកឃ្លាន; ពពួកមនុស្សសឹងតែមានសេចក្តីព្រួយថប់ក្នុងការចិញ្ចឹមជីវិត; ពពួកទេវតាសឹងតែមានសេចក្តីភ័យខ្លាចនឹងការច្យុតិធ្លាក់ចុះមកហើយនិងការអស់បុណ្យ ហេតុជាវិបាកកម្ម

ទាំងប្រាំប្រការនុ៎ះឯងហើយ ដែលជាគ្រឿងទាក់ចងសត្វក្នុងភពទាំងបី›› ។

សង្កិច្ចជាតកថាៈ ‹‹នរកមានប្រាំបីរណ្ដៅគឺៈ សញ្ជីវ, កាឡសុត្ត, សង្ឃាត, រោរុវៈ មានពីររណ្ដៅ, មហាវីចិ, តាបន, បតាបន, ។ តាបននរក ជារណ្ដៅមួយដែលភ្លើងឆេះជានិច្ច; បតាបននរក ជារណ្ដៅដែលភ្លើងឆេះក្រៃលែង›› ។

ព្រះបាទអសោក មិនគ្រាន់តែផ្សាយអាណាចក្រត្រួតទៅលើអាណាខែត្រដែលជាកិត្តិយសរបស់ព្រះអង្គប៉ុណ្ណោះទេ ព្រមទាំងបានផ្សាយព្រះពុទ្ធសាសនា ដោយសេចក្ដីជ្រះថ្លា ដែលជាកិត្តិគុណដល់ទ្វីបអាស៊ីទាំងមូលថែមទៀតផង ។ ក្នុងសៀវភៅបារាំងដែលប្រែមកពីសំស្រ្កឹតថាៈ ព្រះបាទអសោកបានជ្រះថ្លាក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាដោយឫទ្ធិរបស់សមុទ្រភិក្ខុ តែក្នុងមហាវង្សថាៈ ព្រះបាទអសោក កាលដែលព្រះអង្គបានរាជាភិសេក ជាស្ដេចគ្រងក្រុងបាតលិបុត្រហើយ ព្រះអង្គមានឫទ្ធានុភាពផ្សាយទៅលើមួយយោជន៍ ទៅក្រោមមួយយោជន៍ មានពួកទេវតា,

នាគ, យក្ស, មនុស្ស, បក្សី, សត្វចតុប្បាទ និងសត្វទ្វេបាទ ចូលគាល់បំរើព្រះអង្គជានិច្ច ទ្រង់បានសោយរាជ្យ ជាស្តេចចក្រពត្តិ សម្បូណ៌ដោយសេចក្តីសុខ ដោយរាជបរិស័ទ្យទាំងអស់នោះ ទំនុកបម្រុងមិនឱ្យឆ្គងព្រះរាជហឫទ័យ ([1]) ។

ថ្ងៃមួយ ព្រះបាទអសោកប្រថាប់នៅទៀបសីហបញ្ជរ ទ្រង់ទស្សនាការនិគ្រោធសាមណេរជាព្រះអរហន្ត ដែលជាព្រះយោគាវចរសង្រួមឥន្ទ្រិយដ៏ស្រគត់ស្រគំ និមន្តរម្យទមទៅក្នុងព្រះលាន មានអាការកិរិយាគួរឱ្យជ្រះថ្លាពន់ពេក ក៏ព្រះអង្គមានទឹកព្រះហឫទ័យរីករាយ ដោយសមាធិគុណរបស់និគ្រោធ-សាមណេរនោះ ។ មានសេចក្តីដំណាលក្នុងគម្ពីរនោះថា: និគ្រោធសាមណេរនោះ ជាឱរសរបស់សុមនរាជកុមារ ជាបុត្រនៃព្រះបាទវិន្ទុសារៈ លោកអង្គនោះត្រូវជាក្មួយរបស់ ព្រះបាទអសោកនោះ ។ លុះព្រះអង្គទយឃើញដូច្នោះហើយ ក៏មានសេចក្តីជ្រះថ្លាពន់ពេក ដោយកុសលដែលបានធ្វើមកអំពី

[1]-មើលសេចក្តីពិស្តារក្នុងមហាវង្ស ។

អតីតជាតិជួយដាស់តឿនព្រះរាជហឫទ័យ ព្រោះកាលបុព្វជាតិមុនក្សត្រិយ៍ទាំងបីព្រះអង្គ គឺព្រះបាទអសោក ១, ព្រះបាទទេវានម្បិយតិស្ស ១, និគ្រោធសាមណេរ ១, ទាំងបីនេះ ត្រូវជាបងប្អូននឹងគ្នា ជាពាណិជទឹកឃ្មុំនៅក្នុងក្រុងពារាណសី គ្រានោះមានព្រះបច្ចេកពុទ្ធ ១ អង្គគង់លើភ្នំគន្ធមាទន៍កើតវណ្ណរោគ (រោគស្គមលឿង) ព្រះបច្ចេកពុទ្ធឯទៀតត្រាច់ស្វែងរកទឹកឃ្មុំ ទៅដល់ក្រុងពារាណសី ក៏បានជួបនឹងកុម្ភទាសីម្នាក់ហើយសួរថាៈ ‹‹នែនាង, ស្រុកនេះអ្នកណាមានទឹកឃ្មុំ›› នាងកុម្ភទាសីបានលើកដៃចង្អុលបង្ហាញផ្ទះពាណិជនោះ ហើយអង្គុយគិតថាៈ ‹‹បើព្រះបច្ចេកពុទ្ធអង្គនុ៎ះ បានទឹកឃ្មុំអំពីសំណាក់មធុពាណិជហើយអាត្មាអញនេះក៏ជួយត្រេកអរនឹងកុសលរបស់គេនោះណាស់ តែបើលោកមិនបានទេ អាត្មាអញនឹងយកក្រមាបង់កមួយនេះ ទៅចំណាយយកប្រាក់ មកទិញទឹកឃ្មុំថ្វាយព្រះបច្ចេកពុទ្ធអង្គនោះទាល់តែបាន›› ។ ឯព្រះបច្ចេកពុទ្ធទៅរកទឹមឃ្មុំពាណិជ ទទួលពេលនោះ ពាណិជជាប្អូននៅផ្ទះតែម្នាក់ឯង លុះឃើញដូច្នោះ

ក៏មានសេចក្ដីជ្រះថ្លា ស្ទុះទៅយកទឹកឃ្មុំមកប្រគេនព្រះបច្ចេកពុទ្ធពេញហូរហៀរហួសកណ្ដាប់មាត់បាត្រ ហើយតាំងសេចក្ដីប្រាថ្នាថា: ‹‹ដោយអំណាចកុសល នៃបុព្វមុញ្ចនបរាបរចេតនារបស់ខ្ញុំដ៏បរិសុទ្ធស្អាតក្នុងវត្ថុទាននេះ សូមឱ្យខ្ញុំបានជាស្ដេចឯករាជ្យ ជាធំលើសកលជម្ពូទ្វីប សូមឱ្យរាជអាណាចក្ររបស់ខ្ញុំផ្សាយទៅលើផែនដីមួយយោជន៍ ទៅក្រោមផែនដី ១ យោជន៍ កុំឱ្យអ្នកណាមួយ មានសម្បត្តិសម្បូណ៌ ស្មើនឹងសម្បត្តិរបស់ខ្ញុំព្រះអង្គឡើយ›› ។ ព្រះបច្ចេកពុទ្ធបានធ្វើអនុមោទនាហើយ និមន្តត្រឡប់មកជួបនឹងនាងកុម្ភទាសីវិញ នាងសួរថា: ‹‹បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើនព្រះករុណាបានទឹកឃ្មុំ សម្រេចដូចសេចក្ដីប្រាថ្នាហើយឬ?›› ។ ព្រះបច្ចេកពុទ្ធត្រាស់តបថា: ‹‹ម្នាលនាង ទឹកឃ្មុំនោះអាត្មាបានហើយ››, នាងកុម្ភទាសីទូលសួរទៀតថា: ‹‹កាលនាយពាណិជថ្វាយទឹកឃ្មុំនោះ គេប្រាថ្នាទៅអនាគតដូចម្ដេចខ្លះព្រះអង្គ?›› ព្រះបច្ចេកពុទ្ធរៀបរាប់ប្រាប់សេចក្ដីប្រាថ្នាសព្វគ្រប់ នាងបានដឹងដូច្នោះ ទើបនិមន្តឱ្យព្រះបច្ចេកពុទ្ធរង់ចាំសិន ឯខ្លួននាងត្រឡប់

ថ្មីម្នាទៅផ្ទះយកក្រមាចាស់មកផ្លាស់ យកក្រមាថ្មីអំពីខ្លួនទៅលាងទឹកឱ្យស្អាតល្អហើយ យកមកថ្វាយដល់ព្រះបច្ចេកពុទ្ធអង្គនោះទើបតាំងប្រណិធានថាៈ ‹‹ដោយអំណាចកុសល ដែលខ្ញុំម្ចាស់បានថ្វាយសំពត់សាដកនេះ អំណើះទៅអនាគត កាលបើនាយពាណិជទឹកឃ្មុំបានជាស្តេចចុល្លចក្រពត្រាធិរាជជាធំ ក្នុងសកលជម្ពូទ្វីបពេលណា សូមឱ្យខ្ញុំម្ចាស់បានជាអគ្គមហេសីនៃស្តេចអង្គនោះក្នុងពេលនោះ, សូមឱ្យខ្ញុំម្ចាស់មានរូបឆោមដ៏ល្អគួរគេពិតពិតរមិលមើល ហើយមានយសសក្តិនិងសម្បត្តិជាសិរីសួស្តី ជាទីពេញចិត្តនៃជនទាំងពួងក្នុងលោក›› ។ ព្រះបច្ចេកពុទ្ធបានធ្វើអនុទនារួចហើយ លោកហោះទៅកាន់អាកាសរហូតដល់ភ្នំគន្ធមាទន៍នោះ ។ ចំណែកខាងបងទាំងពីរនាក់របស់ពាណិជត្រឡប់មកផ្ទះវិញ ក៏បានត្រេកអរនឹងកុសល ដែលប្អូនបានធ្វើហើយនោះឯង ។

លុះពាណិជទាំង ៣ នាក់ ធ្វើកាលកិរិយាទៅ បានសោយសម្បត្តិមនុស្សនិងសម្បត្តិសួគ៌ជាច្រើនជាតិ ដល់មកក្នុងសាសនា

នៃព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់នៃយើងនេះ ខាងក្រោយបរិនិព្វានប្រមាណ ២០០ ឆ្នាំសេស ក៏ពាណិជប្អូនដែលបានថ្វាយទឹកឃ្មុំផ្ទាល់នឹងដៃខ្លួន បានជាស្ដេចអសោក នាងកុម្ភទាសីដែលចង្អុលផ្លូវបង្ហាញពានលក់ទឹកឃ្មុំនិងបានថ្វាយសំពត់សាដកនោះ បានជាអគ្គ-មហេសី ព្រះនាមនាងអសន្ធិមិត្តា ពាណិជជាបងច្បងបានជានិគ្រោធសាមណេរ ពាណិជជាកណ្ដាលបានជាព្រះបាទទេវានម្បិយតិស្ស ។

កាលព្រះបាទអសោក បានទស្សនាការឃើញនិគ្រោធ-សាមណេរកំពុងនិមន្តបិណ្ឌបាតដូច្នោះ ទើបចាត់រាជអាមាត្យឱ្យទៅនិមន្តសាមណេរនោះមក ស្ដេចយាងចូលជិតសាមណេរដែលមានឥន្ទ្រិយនិងឥរិយាបថដ៏ស្ងប់ស្ងៀមដូច្នោះ ក៏មានព្រះរាជឱង្ការត្រាស់ថា: ‹‹លោកម្ចាស់ចូរគង់លើអាសនៈដ៏សមគួរចុះ›› ។ ពេលនោះ និគ្រោធសាមណេរងាកមើលក្នុងទិសផ្សេងៗ មិនឃើញមានភិក្ខុដ៏ទៃនៅក្នុងទីនោះ លោកក៏ចូលទៅជិតបល្ល័ង្ករាជ្យ ព្រះបាទអសោកជ្រាបដូច្នោះ ទើបទ្រង់ព្រះតម្រិះថា:

‹‹សាមណេរនេះ នឹងជាម្ចាស់នៃព្រះរាជដំណាក់របស់អាត្មាក្នុងថ្ងៃនេះ›› ។ សាមណេរបានហុចបាត្រដល់ព្រះហស្តព្រះបាទអសោកហើយ ទើបឡើងគង់លើបល្ល័ង្ករាជ្យនៅក្រោមស្វេតច្ឆ័ត្រ ព្រះរាជាទ្រង់ទតឃើញថដូច្នោះ ក៏មានព្រះរាជហឫទ័យជ្រះថ្លា ទ្រង់សរសើរនូវការសង្រួមឥន្ទ្រិយជាដើម ហើយទើបព្រះរាជទានភោជនាហារដ៏ត្រកាល ដែលគេតាក់តែងដើម្បីព្រះអង្គ ប្រគេនដល់និគ្រោធសាមណេរ និមន្តឱ្យធ្វើភត្តកិច្ចរួចស្រេចហើយ ទើបត្រាស់សួរនូវពុទ្ធវចនៈនឹងនិគ្រោធសាមណេរៗ បានសំដែងធម៌ទេសនា ក្នុងធម្មបទអប្បមាទវគ្គថ្វាយព្រះរាជា ថាៈ

អប្បមាទោ អមតំ បទំ បមាទោ មច្ចុនោ បទំ
អប្បមត្តា ន មិយ្យន្តិ យេ បមត្តា យថា មតាតិ ។

សេចក្តីមិនប្រហែសជាផ្លូវមិនស្លាប់ សេចក្តីប្រហែសជាផ្លូវស្លាប់ ពួកអ្នកមិនប្រហែសឈ្មោះថាមិនស្លាប់ ពួកអ្នកប្រហែសទុកដូចជាស្លាប់ ។

ព្រះបាទអសោក បានទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់នូវគាថាមួយប្រកបដោយបាទ ៤ នេះ ព្រះអង្គក៏កើតសេចក្ដីជ្រះថ្លាក្នុងព្រះពុទ្ធ-សាសនា ទើបបរិច្ចាគនិច្ចភត្តដល់និគ្រោធសាមណេរ៨សំរាប់ ។ សាមណេរថ្វាយព្រះពរថាៈ ‹‹អាត្មាភាពបានទទួលព្រះរាជទានដោយត្រូវធម៌ហើយ អាត្មាភាពនឹងបូជាវត្ថុនេះដល់ព្រះឧបជ្ឈាយ៍ដែលលោកប្រដៅអាត្មាភាពឱ្យដឹងគុណទោសខុសត្រូវ›› ។ ព្រះបាទអសោកបានប្រគេន ៨ សម្រាប់ទៀត និគ្រោធសាមណេរថ្វាយព្រះពរថាៈ ‹‹អាត្មាភាពនឹងបូជាដល់ អាចារ្យដែលលោកលើកយកនូវធម៌ ជាប្រយោជន៍មកប្រដៅអាត្មាភាព›› ។ ព្រះរាជាប្រគេន ៨ សម្រាប់ទៀត សាមណេរក៏យកទៅបូជាដល់ព្រះសង្ឃអស់ទៅ ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ប្រគេន ៨ សម្រាប់ទៀត ក្នុងគ្រាជាគម្រប់ ៤ នេះ សាមណេរជាបណ្ឌិតមានប្រាជ្ញាមិនបានធ្វើសទ្ធាទាយកឱ្យធ្លាក់ចុះ ទើបលោកទទួលយកដោយខ្លួនឯង ។ ដល់ថ្ងៃទី ២ ព្រឹកឡើងនិគ្រោធសាមណេរបាននាំភិក្ខុសង្ឃ ៣២ រូប ចូលទៅកាន់រាជស្ថាន ព្រះបាទអសោកបានប្រគេនចង្ហាន់

ផ្ទាល់ដោយព្រះហស្តព្រះអង្គ ហើយនិមន្តព្រះសង្ឃឱ្យធ្វើភត្តកិច្ចក្នុងរាជដំណាក់នោះ ដល់ពេលខាងក្រោយភត្តកិច្ច និគ្រោធសាមណេរបានសម្តែងធម៌ទេសនា ញ៉ាំងមហាក្សត្រិយ៍ព្រមទាំងសេនាបតី និង រាជបរិស័ទ្យទាំងពួង ឱ្យតាំងនៅក្នុងព្រះត្រៃសរណគមន៍និងសីល ៥ សីល ៨ ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាចាប់ដើមតាំងតែអំពីថ្ងៃនោះមក ។

លំដាប់តពីនោះមក ព្រះបាទអសោកបានត្រាស់សួរព្រះសង្ឃថាៈ ‹‹ព្រះបរិយត្តិធម៌ ដែលព្រះបរមគ្រូទ្រង់ត្រាស់ទេសនានោះមានប៉ុន្មាន?›› ព្រះមោគ្គលីបុត្តតិស្សត្ថេរថ្វាយព្រះពរថាៈ‹‹បើរាប់ដោយអង្គមាន ៩ បើរាប់ដោយធម្មក្ខន្ធមាន ៨៤.០០០›› ។ លុះព្រះរាជាទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យនោះហើយ ព្រះអង្គកណត់ថា នឹងបូជាព្រះធម្មក្ខន្ធដោយវិហារឱ្យគ្រប់ ៨៤.០០០ ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យបរិច្ចាគព្រះរាជទ្រព្យ ៩៦ កោដិ ត្រាស់បញ្ញត្តទៅលើក្សត្រិយ៍ទាំង ៨៤.០០០, ឯព្រះអង្គ ក៏ទ្រង់ប្រារព្ធសាងអសោការាមឡើងក្នុងពេលនោះ រហូតដល់ ៣ ឆ្នាំ ទើបសម្រេច

នូវនវកម្មនោះ ហើយព្រះអង្គេចញព្រះរាជប្រកាសប្រាប់ដល់ស្តេចគ្រប់ប្រទេសឱ្យឆ្លងវិហារទាំង ៨៤.០០០ នោះ ក្នុងថ្ងៃតែមួយព្រមគ្នា ប្រកាសឱ្យអ្នកនគរទាំងអស់សមាទាននូវអដ្ឋង្គ-ឧបោសថសីលក្នុងពេលនោះគ្រប់ៗ គ្នា ។

ព្រះបាទអសោកមានវត្ថុ ២ ប្រការ ដែលមានឫទ្ធានុភាពយ៉ាងវិសេស គឺព្រះខាន់កែវ ១ ឈ្មោះបរន្តបៈ អាចទៅកាត់ក្បាលសត្រូវបានចម្ងាយមួយរយយោជន៍ មកថ្វាយព្រះអង្គដូចព្រះបំណង មានច្រវាក់មាសមួយខ្សែអាចទៅចាប់ចងគ្រៀកមនុស្ស ឬវត្ថុទាំងឡាយនាំយកមកបានដូចព្រះរាជប្រាថ្នា ។

ថ្ងៃមួយ ព្រះបាទអសោកទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ថាៈ កាឡនាគ-រាជមានអាយុមួយកល្ប ជាអ្នកបានទាន់ឃើញព្រះពុទ្ធទាំង ៤ ព្រះអង្គ ដែលទ្រង់ចូលកាន់ព្រះនិព្វានទៅហើយ ទើបស្តេចប្រើច្រវាក់មាសឱ្យទៅនាំយកកាឡនាគរាជនោះមក ព្រះអង្គបានអញ្ជើញកាឡនាគរាជឱ្យឡើងលើរតនបល្ល័ង្ក បូជាដោយគ្រឿងសុគន្ធជាតិនិងផ្កានានាហើយស្តេច ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យកាឡនាគរាជ

និម្មិតខ្លួនធ្វើជារូបព្រះពុទ្ធម្ចាស់ ស្ដេចនាគក៏បានធ្វើតាមព្រះរាជបំណង បាននិម្មិតខ្លួនធ្វើជាព្រះពុទ្ធឡើង មានរូបភាពដូចជាព្រះពុទ្ធសុទ្ធសាធ ជាទីនាំមកនូវសេចក្ដីជ្រះថ្លាពន់ពេក ព្រះបាទអសោកបានទតមើលព្រះពុទ្ធនិម្មិតនោះ ដោយបីតិរីករាយផ្សព្វផ្សាយសព្វសព៌ាង្គកាយ ឱ្យកើតមានសេចក្ដីជ្រះថ្លារឹងរឹតតែចម្រើនខ្លាំងឡើង ព្រះអង្គទតសំឡឹងឆ្ពោះទៅព្រះពុទ្ធនោះ មិនប៉ប្រិចនេត្រា ហាក់ដូចជានឹងរដកព្រះនេត្រាពីព្រះអង្គទៅជាប់នឹងព្រះពុទ្ធនិម្មិតនោះ ដោយទ្រង់អត់ព្រះក្រយាស្ងោយរហូតដល់ ៧ ថ្ងៃ កិច្ចនោះឈ្មោះថា អក្ខិបូជា (បូជាភ្នែក) ។

ព្រះបាទអសោកបានបំបួសព្រះមហិន្ទរាជឱរសជាភិក្ខុ និងនាងសង្ឃមិត្តារាជធីតា ជាភិក្ខុនី ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ។

ប្រវត្តិសាស្ត្រសាកលរបស់ហ្លួងវិចិត្រវាទកាថាៈ ដែនមគធៈនោះជាទីដែលព្រះពុទ្ធសាសនាបានប្រតិស្ឋានជាដំបូង ហើយនាំគ្នាកាន់កាប់តៗ រៀងមក តែកាលចន្ទ្រគុប្តចូលមកគ្រប់គ្រងផែនដីនោះហើយ សាសនាព្រាហ្មណ៍ក៏មានអំណាច រុងរឿង

ឡើងក្នុងអាណាចក្រមគធៈ ព្រោះហេតុតែមួយយ៉ាង គឺចន្ទ្រគុប្ត មានអាចារ្យជាព្រាហ្មណ៍ ហើយការដែលចន្ទ្រគុប្តអាចតាំងខ្លួនជាស្ដេចផែនដីបាន ក៏ដោយវិធីប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រាហ្មណ៍ជាអាចារ្យទាំងនោះ ។

មួយយ៉ាងទៀត ក្នុងពុទ្ធកាលក្ដី ខាងក្រោយពុទ្ធកាលយូរមកក្ដី ក៏ពួកព្រាហ្មណ៍តែងមាននាទីជាបុរោហិត (ជាទីប្រឹក្សារាជការផែនដី) ហើយគេតែងប្រកាន់ថា ព្រាហ្មណ៍ជាបុគ្គលចំពូកមួយ ដែលជាអ្នកចេះដឹងក្នុងរដ្ឋសាស្ត្រ (រដ្ឋប្រសាសន៍ ឬនឹងហៅឱ្យងាយៗ ថាវិជ្ជាគ្រប់គ្រង ឬវិជ្ជាការពារនគរ) ។ ព្រះបាទវិន្ទុសារៈជាព្រះបិតារបស់ព្រះបាទអសោក ក៏គង់ជ្រះថ្លាក្នុងសាសនាព្រាហ្មណ៍ដែរ ដោយការធ្លាប់បានអញ្ជើញពួកព្រាហ្មណ៍មកលៀងអាហារក្នុងមួយលើកៗ មួយម៉ឺនប្រាំមួយពាន់នាក់ ។ ឯព្រះបាទអសោក កាលព្រះអង្គជាកុមារនៅឡើយ ក៏ទ្រង់បានទទួលការសិក្សាក្នុងស្នាដៃរបស់ពួកព្រាហ្មណ៍ដែរ តែដល់ពុទ្ធសករាជ ២៧៩ ទើបបានទ្រង់ប្រកាសព្រះអង្គថាជាពុទ្ធមាមកៈ

ដោយសេចក្ដីណែនាំនៃមន្ត្រីរបស់ព្រះអង្គម្នាក់ ឈ្មោះឧបគុប្តៈ ។ ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ទ្រង់កាន់ព្រះពុទ្ធសាសនានោះ ព្រោះទ្រង់ជ្រាបថា ព្រះអង្គបានធ្វើសង្គ្រាមជាកម្មដ៏អាក្រក់ ច្រើនលើសលុបពេក និងទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា គ្រាកាលដែលព្រះអង្គវាយដណ្ដើមយកបានដែនកលិង្គៈ ទ្រង់បានធ្វើដោយអំណាចបំផ្លាញជីវិតមនុស្សច្រើនជាអនេក ។

កាលពុទ្ធសករាជ ២៩៤ ស្ដេចបានទៅនមស្សការនូវទីប្រសូតរបស់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ លុះដល់ពុទ្ធសករាជ ៣០៣ បានទ្រង់ឧបសម្បទាជាភិក្ខុ ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ។

ការសង្គ្រាម ដែលព្រះបាទអសោកធ្វើក្នុងខេត្តកលិង្គៈនោះ ជាសង្គ្រាមធំបំផុត ដែលជាហេតុនាំឱ្យផ្លាស់ព្រះរាជហឫទ័យរបស់ព្រះអង្គ ចាកភាពជាអ្នកធ្វើចម្បាំង មកជាអ្នកប្រព្រឹត្តធម៌វិញ សិលាចារឹក ដែលបញ្ជុះពាក្យប្រកាសរបស់ព្រះបាទអសោកនោះឯង សំដែងឱ្យឃើញថា ព្រះអង្គទ្រង់ស្លុតព្រះរាជហឫទ័យយ៉ាងណាៗ មានសេចក្ដីប្រែដូចតទៅនេះ ៖

‹‹ព្រះករុណាជាម្ចាស់ជីវិតជាអ្នកសក្តិសិទ្ធិ បានជ័យជំនះដល់ខេត្តកលិង្គៈ កាលទ្រង់បានរាជសម្បត្តិហើយ ៨ ឆ្នាំ ។ ទ្រង់បានមនុស្សមកជាឈ្លើយមួយសែនប្រាំម៉ឺន និងបានសម្លាប់អស់មួយសែន›› ។

‹‹កាលដែលបានរួមខេត្តកលិង្គៈចូលមកហើយ ទើបព្រះករុណាជាម្ចាស់ជីវិត ជាអ្នកសក្តិសិទ្ធិ បានតាំងខ្លួនជាអ្នកគ្រប់គ្រងរក្សាព្រះធម៌ ទ្រង់ស្រឡាញ់ក្នុងព្រះធម៌ និងទ្រង់ស្រឡាញ់ការប្រៀនប្រដៅព្រះធម៌ ហើយរឿងនេះឯងដែលធ្វើឱ្យព្រះករុណាជាម្ចាស់ជីវិត ជាអ្នកសក្តិសិទ្ធិ ទ្រង់តូចព្រះទ័យក្នុងការដែលនឹងទៅវាយដណ្តើមយកក្រុងកលិង្គៈ ព្រោះការវាយក្រុងនោះ ត្រូវតែប្រទូស្តរ៉ាយពិឃាតមនុស្ស ឬចាប់យកជាឈ្លើយជារឿងដែលព្រះករុណាជាម្ចាស់ជីវិត ទ្រង់មានព្រះទ័យទោមនស្សជាយ៉ាងក្រៃលែង›› ។

តាំងអំពីបានទ្រង់ប្រកាសព្រះអង្គជាពុទ្ធមាមកៈហើយ ក៏លោកទាំងមូលបានដឹងច្បាស់ថាៈព្រះអង្គជាពុទ្ធសាសនូបត្ថម្ភកៈ

ពិតប្រាកដ ទ្រង់បានសាងព្រះស្តូបប្រាំបីម៉ឺនបួនពាន់[២] ឡើងក្នុងក្រុងរាជគ្រឹះ ហើយតាំងអំពីនោះមកក្រុងរាជគ្រឹះ ក៏ផ្លាស់នាមថា: ‹‹វិហារ›› ដោយទីនោះជាទីតាំងនៅនៃព្រះស្តូប ដល់មកសម័យនេះ ហៅថា: ‹‹ប៊ីហារ›› ។

ក្នុងរជ្ជសម័យរបស់ព្រះបាទអសោកនេះ ពួកព្រាហ្មណ៍អាប់រស្មីចុះទៅ ពួកព្រាហ្មណ៍ដែលធ្លាប់បានទទួលប្រាក់ទំនុងបំរុងរបស់រដ្ឋបាលពីមុនមកនោះ ក៏ត្រូវកាត់ចេញអស់ ផ្លាស់យកប្រាក់នោះទៅទំនុងបម្រុងព្រះសង្ឃវិញ ។

តែទុកជាព្រះបាទអសោក យកព្រះរាជហឫទ័យទុកដាក់ក្នុងការប្រកាស ពុទ្ធសាសនាដូច្នេះហើយក៏ដោយ ក្នុងព្រះរាជអាណាចក្ររបស់ព្រះអង្គក៏គង់នៅមានសាសនាដទៃៗ ទៀត ជាច្រើន ។ ព្រះបាទអសោកទ្រង់ទំនុកបំរុងព្រះពុទ្ធសាសនា តែទ្រង់មិនប្រទុស្តរ៉ាយសាសនាដទៃទេ សូម្បីទ្រង់ដកសាសនាព្រាហ្មណ៍ ដែលធ្លាប់ជាសាសនាសម្រាប់អាណាចក្រចេញហើយ

[2] មានសៀវភៅបារាំងប្រាប់ចំនួនខុសៗគ្នាច្រើន ខ្លះថាប្រាំបីម៉ឺន ខ្លះថាប្រាំមួយម៉ឺនបួនពាន់ ខ្លះប្រាំបីពាន់បួនរយ ការដែលពិតនោះបើនឹកដល់ អាណាចក្រនិងសេចក្តីជ្រះថ្លាចាស់ក្លាក្រៃលែងរបស់បាទអសោកហើយ ការកសាងព្រះស្តូបប្រាំបីម៉ឺនបួនពាន់អង្គនោះជារបស់ដែលគួរជឿ មិនជាការលើសវិស័យដែលទ្រង់កសាងបាន ។

ក៏គង់នៅប្រើព្រាហ្មណ៍ធ្វើពិធីផ្សេងៗនៅឡើយ រឿងទាំងនេះ ក៏ព្រោះថាជាកិច្ចខានសោះមិនបាន ដោយពួកដែលជឿសាសនាព្រាហ្មណ៍ក្នុងវេលានោះ មិនមែនតិចជាងពួកពុទ្ធសាសនិកជនទេម្យ៉ាងទៀត តាំងពីបុរាណកាលយូរមកហើយក្ដី ក្នុងសម័យនេះក្ដី ចិត្តរបស់ជនជាតិឥណ្ឌានៅជាប់តែនឹងសាសនា បើព្រះបាទអសោកបដិសេធចោលសាសនាព្រាហ្មណ៍ចេញហើយ ក៏ប្រាកដជានឹងកើតការក្បត់កាប់សម្លាប់គ្នាវឹកវរយ៉ាងធំ បើទុកជាទ្រង់លះបង់ចោលសោះមិនបានដូច្នេះ ក៏គង់ទ្រង់មិនទំនុងបម្រុងព្រាហ្មណ៍ជាការធំដុំប៉ុន្មានឡើយ ។

មិនមែនតែសាសនាព្រាហ្មណ៍ប៉ុណ្ណោះទេ សូម្បីសាសនាដទៃៗ ដែលមានគណាចារ្យតាំងការប្រៀនប្រដៅនៅឡើយ ព្រះបាទអសោកក៏មិនបានលុបលាងចោលដែរ គ្រាន់តែទ្រង់សំដែងព្រះរាជប្រាថ្នាឱ្យម្ចាស់នៃសាសនានុ៎ះៗ ជួយទំនុកបំរុងសីលធម៌របស់ប្រជាជនប៉ុណ្ណោះ សេចក្ដីប្រាថ្នាទ្រង់បានចារឹកនៅលើផែនសិលា ហើយនាំទៅប្រតិស្ឋានទុកក្នុងទីផ្សេងៗ សិលាចារឹកនោះ

តាំងនៅរហូតដល់សម័យនេះ មានផែនថ្មមួយផ្ទាំង ដែលសំដែងឱ្យឃើញចរិយាវត្តដ៏ល្អរបស់ព្រះបាទអសោក ដូចសេចក្ដីប្រែតទៅ នេះ ៖

‹‹ប្រជារាស្ត្រគ្រប់គ្នាសុទ្ធតែជាបុត្ររបស់ខ្ញុំ ខ្ញុំត្រូវការឱ្យបុត្រក្នុងទ្រូងរបស់ខ្ញុំ មានសេចក្ដីសុខសួស្ដីក្នុងលោកនេះយ៉ាងណា ខ្ញុំក៏មានប្រាថ្នាឱ្យពួកប្រជាជន មានសេចក្ដីសុខសួស្ដីយ៉ាងនោះ ។ ខ្ញុំឱ្យដាំដើមជ្រៃនៅប្របខាងផ្លូវដើរ ដើម្បីឱ្យជាម្លប់ដល់មនុស្សនិងសត្វ ។ ខ្ញុំបានឱ្យដាំសួនស្វាយ ជីកស្រះ និងសាងសាលា ឱ្យជាទីសំណាក់អាស្រ័យនៃមនុស្សនិងសត្វ ។ ខ្ញុំបានតាំងអ្នកមើលការខាងផ្លូវ សាសនាសម្រាប់ធ្វើការកុសលគ្រប់ប្រភេទ និងប្រតិបត្តិនាទីរបស់សាសនាគ្រប់និកាយ ។ ខ្ញុំយកចិត្តទុកចំពោះព្រះសង្ឃរបស់ព្រះពុទ្ធសាសនា សូម្បីពួកព្រាហ្មណ៍ដែលជាសាសនារបស់ពួកសូមទាន ហើយនិងម្ចាស់លទ្ធិដទៃៗ ខ្ញុំក៏យកចិត្តទុកដាក់ផង›› ។

កាលក្នុងពុទ្ធសករាជ ៣០១ ព្រះបាទអសោកបានចាត់ឱ្យមានសង្គាយនា(៣) ជាគ្រាទី ៣ ក្នុងក្រុងបាតលិបុត្រដែលជាក្រុងរបស់ព្រះអង្គគង់នៅ ។ ក្នុងកាលសង្គាយនាជាន់នោះ មានភិក្ខុមកប្រជុំមួយពាន់អង្គ ហើយក្នុងគ្រានេះឯងដែលបានបញ្ជូនពួកព្រះថេរៈ ជាអ្នកអង់អាចទៅប្រកាសព្រះពុទ្ធសាសនា ក្នុងមួយទិសមួយរូបគ្រប់ផ្លូវ គឺព្រះមហារក្ខិតត្ថេរ ទៅប្រកាសដល់ពួកក្រិកខាងខែត្របាក់ទ្រីយ៉ាន (Bactriane) ព្រះមទ្ធិយន្តិកៈ (ធម្បន្តិក?) ទៅប្រកាសខាងកស្មីរៈ និងដែនគន្ធារៈ, ព្រះមហាជិម្មៈ(?) និងសហទេវៈ ទៅប្រកាសក្នុងអាណាចក្រតូចៗ ផ្សេងៗ ខាងភ្នំហិមាល័យ, ព្រះមហាធម្មៈ ទៅប្រកាសខាងខែត្រមហារាស្ត្រ, ព្រះមហាទេវៈ ទៅប្រកាសខាងម៉ៃសរ, ព្រះសោណៈនិងឧត្តរៈ ទៅប្រកាសខាងប្រទេសភូមា-មន; ព្រះឱរសនិងព្រះធីតារបស់ព្រះបាទអសោក បានទទួលនាទីទៅប្រកាសខាងកោះលង្កា ។

[3] មើលសចក្ដីសង្ខេប តែងាយយល់ក្នុងសៀវភៅ Les Religions "du monde" par G. Clement

ក្នុងខែត្រដែលបាទអសោកបញ្ជូនព្រះថេរ ទៅប្រកាសព្រះពុទ្ធសាសនានេះ មានទីខ្លះជាដែនដែលមិនបាននៅក្នុងអំណាចរបស់ព្រះអង្គ តែអាស្រ័យហេតុដែលព្រះអង្គមានអំណាចជាធំក្រៃលែងនៅក្នុងឥណ្ឌា ទើបមិនមានអ្នកណាហ៊ានឃាត់ខាំងឡើយ ហើយកាលនោះ ព្រះពុទ្ធសាសនាជាសាសនាដែលដោះទុក្ខរបស់មនុស្សបានពិតៗ ដូច្នេះ អ្នកប្រទេសទាំងឡាយក៏ជ្រះថ្លាជាច្រើន ម្យ៉ាងទៀត បណ្ដាលោកអ្នកដែលប្រកាសពុទ្ធ-សាសនានេះ, ក៏បានធ្វើប្រយោជន៍ដ៏សំខាន់ឱ្យដល់ប្រទេសទូទៅ ដូចក្នុងដែនដិក្កាន់ (Dek-Kan) ដែលវេលានោះនៅជាមនុស្សព្រៃនៅឡើយ ក៏បានទទួលសេចក្ដីចំរើនរុងរឿង ដោយពុទ្ធានុភាព តែដែលសំខាន់បំផុត ក៏គឺកោះលង្កានិងខាងកស្មីរៈ ។

ព្រះមហិន្ទត្ថេរ និងព្រះនាងសង្ឃមិត្តាថេរី ជាឱរសនិងធីតារបស់ព្រះបាទអសោក បានមកដល់កោះលង្កា ហើយធ្វើឱ្យស្ដេចក្នុងលង្កាទ្វីប ដែលទ្រង់ព្រះនាមថាៈ ព្រះបាទទេវានម្បិយតិស្សជ្រះថ្លាក្នុងព្រះពុទ្ធោវាទ ហើយសាសនារបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជា

ម្ចាស់ ក៏បានប្រតិស្ឋានក្នុងលង្កាទ្វីប ក្នុងពុទ្ធសករាជ ៣១៣ កាលដែលព្រះមហិន្ទត្ថេរ និងព្រះនាងសង្ឃមិត្តាថេរីស្ដេចទៅលង្កាទ្វីបនោះ ទ្រង់បាននាំយកមែកពោធិ៍អំពីពោធិព្រឹក្សដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធត្រាស់នោះ ទៅដាំក្នុងលង្កា ហើយដើមពោធិ៍នោះចំរើនធំឡើងនៅដល់សព្វថ្ងៃនេះ ជាឈើដែលរស់នៅបានយូរបំផុតក្នុងលោក មានអាយុជាង ២៥.000 ឆ្នាំ មកហើយ ។ កាលព្រះពុទ្ធសាសនា ប្រតិស្ឋានមាំក្នុងកោះលង្កា ពួកជនអ្នកលង្កាក៏ខ្វល់ខ្វាយប្រឹងប្រែងក្នុងការតែងគម្ពីរ និងប្រកាសព្រះពុទ្ធ-សាសនាទៅកាន់ប្រទេសភូមា-ថ្វា និងឥណ្ឌូស៊ីនទាំងអស់ទូទៅ ហើតមកក្នុងសម័យកណ្ដាល កាលព្រះពុទ្ធសាសនាបានខ្វាត់ធ្លាក់ចេញចាកឥណ្ឌា ដោយការបៀតបៀនរបស់សាសនាហិណ្ឌូ និងមហាម៉ាត់ (អ៊ិស្លាម) ហើយកោះលង្កា ក៏ត្រឡប់ប្រែជាប្រធានរបស់ព្រះពុទ្ធសាសនា ។

ចំណែកប៉ែកខាងជើង គឺខាងកស្មីរៈ និងគន្ធារៈនោះ ព្រះសាវកជាអ្នកប្រកាសព្រះសាសនា បានធ្វើប្រយោជន៍ជាច្រើន

ជាងប៉ែកខាងឯទៀត ព្រោះថាព្រះមទ្ធិយន្តិកៈ អ្នកនាំព្រះពុទ្ធ-សាសនាទៅប្រកាសក្នុងដែននោះ បាននាំភិក្ខុប្រាំរយរូបទៅជាមួយផង ហើយពួកលោកទាំងអស់នោះ បានធ្វើសេចក្ដីចម្រើន មិនតែផ្លូវចរិយានិងសីលធម៌របស់ប្រជាជនប៉ុណ្ណោះទេ លោកក៏បានទាំងណែនាំជួយក្នុងការសាងទីក្រុង, ធ្វើផ្លូវទឹក, ទំនុងបំរុងក្នុងការដាំដំណាំ, ឱ្យបានសេចក្ដីចំរើនក្នុងផ្លូវរកចិញ្ចឹមជីវិតរបស់មនុស្សទៀតផង ក្នុងបទដែលពោលតទៅនឹងឃើញបានថា ខាងកស្មីរៈនិងគន្ធារៈនេះឯង ដែលជាអ្នកប្រកាសសាសនា ចេញទៅកាន់ប្រទេសចិន ដែលបង្កើតជានិកាយមហាយានឡើង ។

សូម្បីព្រះបាទអសោក បានទំនុងបំរុងព្រះពុទ្ធសាសនាឱ្យរុងរឿងពេញបន្ទុកយ៉ាងនេះហើយ ក៏គង់មិនទាន់ពេញព្រះរាជ-ហឫទ័យព្រះអង្គនៅឡើយ បានជាព្រះអង្គព្យាយាម ធ្វើឱ្យព្រះពុទ្ធសាសនាផ្សាយចេញទៅដល់ប្រទេសក្រិក តាំងអំពីរជ្ជសម័យព្រះបាទអាឡេក្សន្ទ្រមហារាជ និងផ្សាយទៅដល់អឺរ៉ុបនិងអហ្វ្រិកថែមទៀត ។ មានសិលាចារឹកចុះព្រះនាមស្ដេចក្នុងប្រទេស

ផ្សេងៗ ដែលជាអ្នកជួយក្នុងការប្រកាសសាសនា តែព្រះនាមរបស់ស្តេចទាំងអស់នោះ ព្រះបាទអសោកយកមកសរសេរជាភាសាបាលីទាំងអស់ដូចអន្តិយកៈ (ព្រះបាទអែន្តិឱគោលទី២ ជាស្តេចក្រុងសីរី (Syrie) តុរុមាយៈ (ព្រះបាទប៉តោលេមេ ជាស្តេចដែនដីអេហ្សីប្ត៍ (Egypte) អន្តិកេនៈ (ព្រះបាទអន្តិកោន ជាស្តេចដែនដីម៉ាសេដ្វាន (Macedoine) អសិកសន្ទរោ (ព្រះបាទអាឡេក្សន្ទ្រ ជាស្តេចក្រុងអេប៉ិរ (Epire) មកៈ (ព្រះបាទមាគ័សស្តេចគ្រងនគរតូចៗ មួយកន្លែងជាខាងកើតប្រទេសអេហ្ស៊ីប្ត៍) ដោយហេតុនេះ ទើបត្រូវរាប់ថា ព្រះបាទអសោកបានប្រកាសព្រះពុទ្ធសាសនា មិនមានពុទ្ធសាសនិកជនឯណា ឱ្យបានត្រឹមស្មើនឹងព្រះអង្គនោះឡើយ ហើយក្នុងគ្រានេះ យើងក៏ចូលចិត្តបានថា ហេតុអ្វីគោលសំខាន់ក្នុងគ្រិស្តសាសនា ទើបប្រហែលគ្នានឹងព្រះពុទ្ធសាសនាដ៏ច្រើនម្ល៉េះ ប្រសិនបើព្រះបាទអសោកមិនអស់ព្រះជន្មដោយរហ័ស ឬថាកាលអស់ព្រះជន្មហើយ មានអ្នកប្រព្រឹត្តតាមព្រះរាជលំអានតមក ដោយសេចក្តីជ្រះថ្លាដ៏

ហ្មត់ចត់ មានអំណាចរាជសក្តិយ៉ាងព្រះបាទអសោកផង ហើយក៏មិនបាច់សង្ស័យឡើយ អឺរ៉ុបទាំងទ្វីបក៏នឹងកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាមិនខាន កាលបើអឺរ៉ុបទាំងទ្វីបកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាហើយ ព្រះពុទ្ធសាសនាក៏នឹងត្រឡប់ជាទី រាប់អានរបស់លោកទាំងអស់ទូទៅ ទ្រង់ទ្រាយរបស់លោកហើយនឹងបែបផែនការងារប្រព្រឹត្តទៅនៃខែត្រដែនក៏នឹងខុសប្លែក ចាកហេតុភេទក្នុងវេលានេះជាច្រើន ។

សិលាចារឹករបស់ព្រះបាទអសោក ដែលប្រតិស្ឋាននៅទីប្រសូតរបស់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ ដូចបានប្រែមកជាអក្សរខ្មែរ និងភាសាខ្មែរដូចតទៅនេះ ៖

១-ទេវាន បិយេន បិយទសិន លាជិន វីសតិវសាភិសិតេន

២-អតន អាគាច មហីយិតេ ហិទ ពុធេ ជាតេ សក្យមុនីតិ

៣-សិលាវិគឌភីចា កាលាបិត លិលាថំភេច ឱសបាបិតេ

៤-ហិទ ភគវំ ជាតេតិ លុំមិនិគាមេ ឧពលិតេ កដេ

៥-អថភាគិទយច

១-ព្រះរាជាបិយទសីជាទីស្រឡាញ់របស់ទេវតា រាជាភិសេកហើយបាន ២០ ឆ្នាំ ([៤]) ។

២-ស្ដេចមកបូជាដោយព្រះអង្គឯង ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា ព្រះសក្យមុនីពុទ្ធទ្រង់ប្រសូតហើយក្នុងទីនេះ ។

៣-ទើបប្រោសឱ្យចារឹកសិលាទុក? ([៥]) និងប្រោសឱ្យតាំងសសរថ្ម ។

៤-សំដែងប្រាប់ថា ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ប្រសូតហើយក្នុងទីនេះ និងប្រោសឱ្យបន្ថយសួយហ្លួង ក្នុងតំបន់ស្រុកលុម្ពិនី ។

៥-ចុះប្រាំបីភាគ (?) ។

[4] ព្រះនាមពេញរបស់ព្រះបាទអសោកថា: ‹‹អសោកបិយទសី›› ។

[5] ដែលមានគ្រឿងសម្គាល់ដូច្នេះឱ្យដឹងថា: អ្នកប្រែមិនសូវច្បាស់ ។

អសន្ធិមិត្តាអគ្គមហេសី

គម្ពីរមហាវង្ស

ព្រះបាទអសោកមហារាជ ទ្រង់មានអគ្គមហេសីមួយអង្គ ព្រះនាមនាង អសន្ធិមិត្តា[៦] (មានអវយវៈឥតមានដំណា) ព្រះនាងមានរូបឆោមដ៏ល្អជាឆ្នើមក្នុងលោក គួរអ្នកផងក្រឡេកមើលដោយសេចក្តីពេញចិត្ត ព្រះនាងមានបសាទសទ្ធាជ្រះថ្លាក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា តែងនិមន្តព្រះភិក្ខុសង្ឃទាំងប្រាំមួយម៉ឺនអង្គ មកប្រគេនចង្ហាន់ជាមួយនឹងព្រះបាទអសោកជាព្រះរាជស្វាមី ។

ថ្ងៃមួយ ព្រះនាងប្រថាប់នៅលើ (កៅអីមាសដាំត្បូង) កំពុងសោយអំពៅ ដែលពួកទេវតានាំយកពីហិមវន្តប្រទេសមកថ្វាយ ពេលនោះ ព្រះបាទអសោកស្តេចយាងចូលទៅក្នុងទីនោះ ទ្រង់ទតឃើញព្រះនាងអសន្ធិមិត្តាកំពុងសោយអំពៅ ទើបចំអន់ព្រះនាងក្រសាលព្រះរាជហឫទ័យថា៖ ‹‹ហៃនាងមានរូបឆោមនិង

---

[6] តាមសៀវភៅពុទ្ធសាសនារបស់លោកល្វី-ហ្វីណូត៍ ដែលលោកជុំ-ម៉ៅប្រែជាខ្មែរថា ព្រះនាងអសន្ធិមិត្តាមានបុត្រមួយព្រះអង្គព្រះនាម កុនាស តែក្នុងគម្ពីរមហាវង្សមិនឃើញមាននិយាយ ។

ភក្ត្រដ៏ល្អស្រស់ប្រិមប្រិយ នាងបរិភោគនូវទឹកអំពៅដ៏ផ្អែមត្រជាក់ដូចជារសនៃទឹកឃ្មុំនេះ សប្បាយរីករាយចិត្តណាស់ទៅឬ?›› ។

ព្រះរាជទេវី បានស្តាប់ព្រះឱង្ការត្រាស់សសរសើរចំអកដូច្នោះ ក៏តូចព្រះហឫទ័យ ក្រាបទូលថា: ‹‹បពិត្រព្រះសម្មតិទេពដ៏ប្រសើរ អំពៅនេះកើតក្នុងហិមវន្តប្រទេស ទេព្តានាំយកមកថ្វាយនេះ ព្រោះតែបុញ្ញានុភាពនៃខ្ញុំម្ចាស់ មិនមែនព្រោះបុណ្យសម្ភារនៃព្រះអង្គទេ›› ។

ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ត្រាស់តបថា: ‹‹នែនាងមានភក្ត្រដ៏ចំរើន ឥស្សរិយសម្បត្តិ ក្នុងសកលជម្ពូទ្វីបនេះជារបស់យើង នាងថាសម្បត្តិទាំងពួងកើតព្រោះបុណ្យរបស់នាងទៅវិញ នាងឯងវាយឫកស្មើ លើកដំកើងខ្លួនឱ្យខ្ពស់ដល់ភពមហាព្រហ្ម បន្ថោកបុណ្យរបស់យើងទំលាក់ឱ្យទាបដល់អវីចិមហានរកទៅឬ? នាងឯងថាសម្បត្តិកើតព្រោះបុណ្យខ្លួននាងឯងៗ មានបុណ្យពិតណាស់ហើយ បើដូច្នោះ ព្រឹកនេះយើងនឹងលៀងព្រះសង្ឃប្រាំមួយម៉ឺនអង្គ ចូរនាងឯងរកសំពត់ឱ្យបានប្រាំមួយម៉ឺនផាប់ នឹងប្រគេន

ដល់ព្រះភិក្ខុសង្ឃក្នុងថ្ងៃព្រឹកនេះ បើនាងឯងរកបានទាន់ក្នុងពេលធ្វើទាននេះ ទើបឃើញជាក់ច្បាស់ថានាងមានបុណ្យប្រាកដមែន តែបើរកមិនបានទេ យើងនឹងត្រូវធ្វើតាមរាជអាជ្ញាដល់នាងឯង ក្នុងថ្ងៃព្រឹកនេះ›› ។

កាលព្រះនាងទេវី បានស្ដាប់ព្រះរាជឱង្ការដាក់រាជអាជ្ញាដល់នាងក៏ភិតភ័យ មានព្រះភក្ត្រស្លឹតស្លាំងដោយរំពឹងថាៈ ‹‹ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ទ្រង់ព្រះក្រោធដល់អាត្មា›› ហើយព្រះនាងសោយសោកហាក់ដូចជាត្រូវថ្នាំពិសពុលក្ដៅក្ដួល ជាប់នៅនឹងដួងហឫទ័យ ភ័យជានិច្ចគ្រប់ដង្ហើមចេញចូល ព្រះនាងរំពឹងថាៈ ‹‹អាត្មាអញនេះនឹងទៅរកសំពត់ក្នុងទីឯណា ឱ្យបានដល់ទៅប្រាំមួយម៉ឺនផាប់ដូច្នេះហ្ន៎!›› ព្រះនាងចូលទៅក្នុងក្រឡាព្រះបន្ទំ យំទួញបម្រះនឿលទៅមកៗ លើសិរីសេយ្យាមិនបាននិទ្រាលក់អស់មួយរាត្រី ដោយថប់បារម្ភថា មុខជានឹងត្រូវស្លាប់ព្រឹកនេះ ហេតុតែតេជៈកុសលដែលនាងបានសាងមកអំពីអតីតជាតិ ក៏ក្ដៅ

ដល់ចតុលោកបាលទាំង ៤ (៧) គ្រានោះស្តេចវេស្សវណ-មហារាជបានជ្រាបថា ព្រះនាងអសន្ធិមិត្តាអគ្គមហេសីមានទុក្ខព្រួយដូច្នោះ ក៏ស្តេចចូលទៅកាន់សំណាក់ព្រះនាងហើយត្រាស់ថាៈ (បពិត្រព្រះរាជទេវី ព្រះនាងកុំសោយសោកថប់បារម្ភឡើយ សំពត់សាដកររបស់ព្រះនាង កាលថ្វាយដល់ព្រះបច្ចេកពុទ្ធ អំពីជាតិមុននោះ ចូរព្រះនាងពិចារណារំពឹង ដល់ផលសំពត់សាដករបស់ព្រះនាងនោះចុះ នឹងឱ្យផលប្រាកដដល់ព្រះនាង គ្រានេះ›› លុះទ្រង់ដាស់តឿនព្រះស្មារតី ព្រះអគ្គមហេសីដូច្នេះហើយ ក៏និម្មិតដោយឫទ្ធិ នាំយកប្រអប់មួយមានជាយសំពត់សាដកចេញមកប្រាដកខាងក្រៅ ប្រគល់ឱ្យព្រះអសន្ធិមិត្តារាជទេវី ហើយត្រាស់បង្គាប់ថាៈ ‹‹បពិត្រព្រះរាជទេវី បើព្រះនាងប្រាថ្នានឹងចង់យកសំពត់សាដកប៉ុន្មានៗក្តី ចូរចាប់ទាញជាយសំពត់ដែលចេញមកប្រាដកខាងក្រៅនេះចុះ នឹងកើតសំពត់សាដកយ៉ាងល្អវិសេសដូចចិត្ត មានតម្លៃនឹងកាត់ថ្លៃមិនបានប្រមាណមិនកើត››។

[7] -ចតុលោកបាល ទេវតារក្សាលោកមាន ៤ អង្គគឺៈ កុវេរៈ (ឬវេស្សវណក៏ហៅ) ធតរដ្ឋ វិរូបក្ខ និងវិរុឡ្ហក ។ ទេវតាទាំង ៤ អង្គនេះជាអ្នកដឹងថាៈ សត្វធ្វើល្អធ្វើអាក្រក់គ្រប់យ៉ាង ។

លុះព្រះបាទវេស្សវណមហារាជត្រាស់បង្គាប់ ព្រះនាងសព្វគ្រប់ហើយ ក៏ស្ដេចចេញចាកទីនោះទៅ លុះដល់ព្រឹកព្រលឹមស្រាងឡើង ព្រះបាទអសោក ស្ដេចអង្គាសព្រះភិក្ខុសង្ឃដោយភោជនាហារដ៏ឧត្ដម បូជាដោយសុគន្ធបុប្ផាស្រេចហើយ ក៏ឆ្មៀងព្រះនេត្រាទតមើលព្រះអគ្គមហេសីត្រាស់ថា: ‹‹ចូរនាងយកសំពត់ប្រាំមួយម៉ឺនផាប់ តាមដោយកម្លាំងបុណ្យរបស់ខ្លួនមក នឹងប្រគេនដល់ព្រះសង្ឃប្រាំមួយម៉ឺនរូបនេះ›› ។ ព្រះរាជទេវីក៏នាំយកប្រអប់ទិព្វមក ទាញហូតយកសំពត់ម្ដងមួយគូៗ ជាសំពត់កាត់ថ្លៃមិនបាន ហាក់ដូចជាសំពត់ទិព្វ ដែលកើតក្នុងដើមកល្បព្រឹក្ស ថ្វាយដល់ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ហើយក្នុងសំពត់មួយផាប់ៗនោះ ល្មបានចីវរមួយត្រៃៗ ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ទ្រង់ប្រទានដល់ព្រះសង្ឃថេរ ហើយទើបថ្វាយទួទៅគ្រប់ព្រះសង្ឃទាំងប្រាំមួយម៉ឺនរូប ដែលគង់នៅក្នុងទីនោះ ព្រះសង្ឃទាំងអស់អនុមោទនាហើយ ថ្វាយព្រះពរលាព្រះមហាក្សត្រិយ៍ចេញទៅកាន់អាវាស ។

ឯព្រះបាទអសោក ទ្រង់សព្វព្រះរាជហឫទ័យសប្បាយរីករាយស៊ើចនឹងបុណ្យកុលសនៃព្រះនាងទេវី ត្រាស់ស្រស់ស្រាយដោយសេចក្ដីសោមនស្ស ទើបស្ដេចទ្រង់ឈរក្នុងកណ្ដាលប្រជុំពួកស្រីស្នំដ៏រុងរឿង ដូចជាព្រះឥន្ទ្រនៅក្នុងកណ្ដាលពួកស្រីទេពអប្សរក្នុងស្ថានសួគ៌ ហើយត្រាស់ថាៈ ‹‹នែនាង! ខ្លួនបងនេះ មានសេចក្ដីជ្រះថ្លាក្នុងកុលសរបស់នាងពន់ពេក យើងដឹងច្បាស់ហើយថា កុសលនាងបានធ្វើទុកមកអំពីជាតិមុនពិតទើបបានមកជួបប្រសព្វនឹងយើងៗ ធ្វើអាការកិរិយាដល់នាងទាំងនេះ ដើម្បីនឹងល្បងកុសលរបស់នាងមើល នាងកុំតូចចិត្តឡើយ ចូរអត់ទោសចុះ ឥស្សរិយសម្បត្តិទាំងពួងនេះ យើងប្រគល់ឱ្យដល់នាងហើយ ចូរនាងជាធំចម្បងជាងពួងស្រីស្នំទាំងមួយម៉ឺនប្រាំមួយពាន់នេះ ចាប់ដើមតាំងតែពីថ្ងៃនេះទៅ›› ។

កាលព្រះបាទអសោក ប្រោសប្រទានឥស្សរិយយសដល់ព្រះនាងអសន្ធិមិត្តា អគ្គមហេសីដូច្នេះ ក៏ស្រីស្នំទាំងឡាយ ដែលគាល់បំរើស្និទ្ធស្នេហានឹងព្រះបាទអសោក មានសេចក្ដីឫស្យា

ពោលពាក្យនិន្ទាដល់ស្តេច ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ទ្រង់ជ្រាបហេតុនោះ ទើបត្រាស់បង្គាប់ឱ្យពួកអ្នកពិសេស ធ្វើនំឱ្យបានមួយម៉ឺនប្រាំមួយពាន់ ហើយក្នុងនំមួយនោះ ទ្រង់បង្កប់ព្រះទម្រង់ដ៏មានតម្លៃកាត់ថ្លៃមិនបានមួយវង់ ទើបត្រាស់ឱ្យហៅពួកស្រីទាំងនោះឱ្យចូលមកគាល់ព្រមគ្នា ព្រះអង្គត្រាស់ឱ្យស្រីស្នំទាំងឡាយកាន់យកនំមួយម្នាក់ៗ ដើម្បីនឹងផ្សងមើលបុណ្យពួកស្រីស្នំទាំងនោះ តែឱ្យនាងអសន្ធិមិត្តាយកក្រោយគេបំផុត ហេតុតែបុណ្យនាងក៏បានត្រូវជួបទៅលើនដែលមានព្រះទម្រង់នោះ ទើបព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ត្រាស់ឱ្យស្រីទាំងនោះមកយកនំឱ្យព្រមគ្នាក្នុងទីចំពោះព្រះភក្ត្រព្រះអង្គ ក៏ពួកស្រីឯទៀតបកមើលនំរបស់ខ្លួនៗ ទៅ មិនឃើញមានវត្ថុអ្វីក្នុងនំនោះ ឯនាងអសន្ធិមិត្តាបកនំទៅ ឃើញព្រះទម្រង់មួយវង់កាត់ថ្លៃមិនបាន ប្រាកដច្បាស់ដល់ពួកនាងស្នំទាំង ១ ម៉ឺនប្រាំមួយពាន់នោះ ។ ទើបព្រះបរមក្សត្រិយ៍មានព្រះរាជឱង្ការត្រាស់ថាៈ ‹‹ម្នាលនាងទាំងឡាយ នាងរាល់គ្នាបានរើសយកនំមុននាងអសន្ធិមិត្តាៗ យកក្រោយ ហេតុដូចម្តេច ក៏បាន

ព្រះទម្រង់ទៅនាងអសន្ធិមិត្តា? ព្រោះដូច្នោះ ពួកនាងមិនគួរនឹងនិន្ទាដល់នាងអសន្ធិមិត្តា ជាអ្នកមានបុញ្ញនិធិធ្វើទុកមកហើយក្នុងកាលមុននោះទេ ដែលជាស្រីអាចនឹងទទួលគ្រប់គ្រងឥស្សរិយ-សម្បត្តិបាន›› ។ ចាប់ដើមតាំងតែពីត្រឹមនោះមក ស្រីស្នំទាំងឡាយក៏នាំគ្នាស្ងៀមស្ងាត់វាចា មិនហ៊ានឫស្យាព្រះនាងអសន្ធិមិត្តាទៀតឡើយ កាលព្រះនាងអសន្ធិមិត្តានឹងសំដែងកុសលអំពីមុនឱ្យប្រាដកនោះ ព្រះនាងកាន់ប្រអប់ទិព្វដោយព្រះហស្តខាងឆ្វេង ចាប់យកសំពត់ទិព្វ ដោយព្រះហស្តខាងស្តាំ ហូតយកបានចំនួនមួយពាន់ផាប់ ថ្វាយដល់ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ហើយព្រះនាងបរិច្ចាគសំពត់ប្រាំរយៗ ដល់ព្រះរាជវង្សានុវង្ស ដល់ពួកស្រីស្នំ ដល់ពួកសេវកាមាត្យ ព្រមទាំងចតុរង្គសេនាទួទៅទាំងនគរ ព្រះបាទអសោករាជបពិត្រ បានជ្រាបហេតុអស្ចារ្យចម្លែកដូច្នោះ ទើបព្រះអង្គត្រាស់សួរព្រះនាងថាៈ ‹‹ឱ! អសន្ធិមិត្តា នាងបានប្រអប់ទិព្វនេះមកអំពីទីឯណា ក៏អស្ចារ្យចម្លែកម្ល៉េះ ទាញយកសំពត់ទាំងសែនក៏មិនចេះអស់សោះ? ›› ។

ព្រះនាងអសន្ធិមិត្តាក្រាបបង្គំទូលតបថាៈ ‹‹បពិត្រមហារាជ កុសលដែលខ្ញុំម្ចាស់ បានសន្សំទុកហើយអំពីអតីតជាតិ ទើបដល់មកជាតិជាបច្ចុប្បន្ននេះបានជាកុវេរមហារាជ ដែលជាអ្នករក្សាលោកទ្រង់ជ្រាបថា ខ្ញុំម្ចាស់កំពុងមានទុក្ខព្រួយ គ្រាកាលព្រះមហាបពិត្រ ដាក់ព្រះរាជអាជ្ញាឱ្យរកសំពត់ប្រាំមួយម៉ឺនមកប្រគេនដល់ព្រះសង្ឃនោះ ក៏កុវេរមហារាជ បានប្រាប់ខ្ញុំម្ចាស់ឱ្យរលឹកដល់កុសលដែលបាន ថ្វាយសំពត់សាដកដល់ព្រះបច្ចេកពុទ្ធអំពីបុព្វជាតិនោះ ហើយប្រទានប្រអប់ទិព្វនេះដល់ខ្ញុំម្ចាស់ ដែលជាប្រអប់ឱ្យនូវសេចក្ដីប្រាថ្នាដល់ខ្ញុំម្ចាស់បានគ្រប់យ៉ាង ការឱ្យទានសំពត់សាដកមួយដល់ព្រះបច្ចេកពុទ្ធនោះ បានផលមកវិញយ៉ាងនេះឯង›› ។

រឿងឱ្យឆានដី

ខ្ញុំសូមទីពឹងនឹងព្រះភគវ័ត ព្រះអង្គជាអសេក្ខបុគ្គលទ្រង់គង់ប្រថាប់នៅនៃព្រៃឫស្សីកលន្ទកៈ ទៀបក្រុងរាជគ្រឹះ ។

សម័យមួយ ជាពេលគួរព្រះភគវ័តទ្រង់ឃ្លុំចីវរ ហើយកាន់បាត្រមានពួកភិក្ខុខាងមុខខាងក្រោយ ចោមរោមជុំវិញ ស្ដេចយាងចូលសំពៅទៅក្រុងរាជគ្រឹះ ត្រាច់បិណ្ឌបាតតាមច្រកល្ហកក្នុងក្រុងនោះ ។

មានសេចក្ដីដំណាលថាៈ ‹‹ព្រះអង្គជាបុគ្គលមិនកំរើកញាប់ញ័រ ហាក់ដូចជាភ្នំមាសមួយ ការយាងយាសរបស់ព្រះអង្គគួរឱ្យជ្រះថ្លា ហាក់ដូចជាការយាងយាសនៃរាជកុញ្ជរ ទ្រង់មានព្រះភក្ត្រមូលក្រឡង់ ហាក់ដូចដួងព្រះចន្ទ្រដ៏ពេញវង់([៨]) ទ្រង់មានភិក្ខុចោមរោមជាពួកៗ ទ្រង់យាងចូលទៅក្នុងព្រះមហានគររាជគ្រឹះ ឥរិយាបថព្រះអង្គក៏សមរម្យជាទីបំផុត›› ។

[8] តាមអដ្ឋកថាប៉ែកខាងបាលី ដែលអធិប្បាយពីមហាបុរសលក្ខណៈថា ព្រះពុទ្ធមានព្រះភក្ត្រដូចវង់ព្រះចន្ទ្រក្នុងថ្ងៃ ១២ កើត (គឺមិនពេញជាមូលសុទ្ធនោះទេ) ។

ព្រោះដូច្នោះ ព្រះអង្គទ្រង់ពុទ្ធដំណើរទៅដល់ទីក្រុងនោះហើយ គ្រាន់តែជាន់ព្រះបាទទៅត្រង់មាត់ទ្វារនគរ ក៏កក្រើកប្រថពី ៦ ដង ក្នុងពេលនោះ ។

មានសេចក្ដីដំណាលថាៈ កាលព្រះមហាមុនីជាន់ព្រះបាទទៅត្រង់មាត់ទ្វារ ក៏ប្រថពីដែលប្រដាប់ទៅដោយមហាសមុទ្រព្រមទាំងភ្នំនិងទីក្រុងសព្វអន្លើទាំងអស់ ក៏ប៉ោងខ្ពស់ឡើង ហើយទ្រោមចុះទៅវិញខ្លួនឯង ។ កាលដែលព្រះអង្គយាងចូល ទៅក្នុងក្រុងដោយទំនងយ៉ាងនោះ ពួកជនប្រុសស្រីទើបកើតមានសេចក្ដីជ្រះថ្លាដ៏បរិសុទ្ធរាល់ៗ គ្នាក្នុងក្រុងទាំងមូល ក៏ផ្អើលជ្រួលសូរគឹកកងរំពងទ្រហឹងអឺងអាប់ ហាក់ដូចជារលកនៃមហាសមុទ្រគ្រាកាលដែលខ្យល់បក់ផ្ទប់មក ជនទាំងនោះ នាំគ្នាបន្លឺសំឡេងដ៏ពីរោះរងំមុខគួរឱ្យស្រណោះ ហាក់ដូចជាមិនមានអ្វីក្នុងលោកឱ្យលើសលប់ជាងទៅទៀតឡើយ ។ ពេលដែលព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់កំពុងយាងចូលទៅក្នុងក្រុងនោះ ទីទួលនិងទីភ្នំតូចៗ ទាំងឡាយក៏រាបស្មើទៅឯង មិនឱ្យមានខ្សាច់ និង ដុំគ្រួសដ៏រដិបរដុបសោះ

ឡើយ បន្ទានិងគំនរសម្រាមទាំងឡាយ ក៏បាត់បង់ អស់រលីង ផេងពីលើផ្ទៃនៃប្រថពី ពួកមនុស្សខ្វាក់ក៏បានមើលឃើញឡើង ពួកថ្លង់ ក៏បានស្តាប់ឮឡើង ពួកគក៏បាននិយាយកើតឡើង ពួកខ្វកគមក៏បានដើរត្រង់ខ្លួនឡើង ពួកឆ្កួតក៏ត្រឡប់បានស្មារតីឡើង ពួកអ្នកខ្សត់ទុគ៌តក៏មានសម្បត្តិទ្រព្យបរិបូណ៌ឡើង ពួកអ្នកឈឺក៏ជាសះស្បើយបាត់រោគទៅ ភ្លេងតូរ្យតន្ត្រីទាំងអស់ក៏រោទិ៍ឮសូរស័ព្ទស៊ានទ្រហឹងអឺងកង ដោយឥតគេវាយគ្រឿងប្រដាប់ដ៏មានតម្លៃ ក៏រណ្តំគ្នាឮសូរស័ព្ទស៊ានគ្រប់បែបយ៉ាង ព្រះរស្មីដែលចេញពីព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ភ្លឺផ្សាយទៅគ្របលើលោកសន្និវាសទាំងមូលដ៏ប្រសើរលើសក្រៃលែងជាងព្រះអាទិត្យទាំងមួយសែន រស្មីនោះបំភ្លឺគ្រប់វត្ថុទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅ ឱ្យមានពន្លឺហាក់ដូចជាពណ៌នៃមាសវិស័យ ព្រះរស្មីដែលផ្សាយចេញពីព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធគ្របទៅលើពន្លឺព្រះអាទិត្យនិងព្រះចន្ទ្រ ហើយបំភ្លឺចាំងបាណ-សត្វទាំងឡាយឱ្យមានសម្ផស្សដ៏ត្រជាក់ ធ្វើឱ្យបាណសត្វទាំង-ឡាយនោះ មានបីតិសោមនស្សសប្បាយរីករាយ ជាទីបំផុត

គ្រប់ៗគ្នា ហាក់ដូចគេលាបស្រឡាបដោយលំអិតច្លូងចន្ទន៍ក្រឹស្នា ដល់អ្នកមានជម្ងឺគ្រុនឱ្យបាត់ក្ដៅក្រហល់ក្រហាយទៅបាន ។

គ្រានោះឯង ព្រះភគវ័តមានព្រះអានន្ទជាបច្ឆាសមណៈ ព្រះអង្គយាងតាមផ្លូវ បានជួបនឹងកុមារ ២ នាក់ ម្នាក់ឈ្មោះជ័យ ([៩]) ជាកូននៃមហាត្រកូល ម្នាក់ទៀតឈ្មោះវិជ័យ ([១០]) ជាកូននៃត្រកូលសុភាពរាបសា ។ កុមារទាំងពីរនាក់នោះ កំពុងតែប្របាច់ដីលេងជាមួយគ្នា វាសូន្យដីធ្វើជាទីក្រុងមួយ ក្នុងក្រុងនោះធ្វើឱ្យមានដេរដាសទៅដោយទីគេហស្ថាន និងកោដ្ឋាគារទាំង-ឡាយ វាសូន្យដីនោះធ្វើជាគ្រាប់ស្រូវដាក់ពេញៗ កោដ្ឋាគារទាំងនោះ។ លុះកុមារទាំងពីរនាក់នោះ បានឃើញព្រះសម្មា-សម្ពុទ្ធប្រដាប់ដោយទ្វត្តឹសមហាបុរិសលក្ខណៈ មានរស្មីពណ៌មាសផ្សាយចេញព្រោងព្រាយ ភ្លឺពណ្ណរាយឆ្វៀលឆ្វាត់ទៅទាំងក្នុងក្រុងទាំងក្រៅក្រុង ចាំងមកត្រូវវត្ថុទាំងឡាយ ក៏ក្លាយទៅជាពណ៌លឿងដូចជាមាសទាំងអស់ មិនមានពណ៌អ្វីឱ្យភ្លឺលុបលាង

---

[9] -ជ័យកុមារ ដែលបានមកជាស្តេចអសោកចក្រពត្តិ ។

[10] -វិជ័យកុមារដែលបានមកជាសេនាបតីឯកឈ្មោះ រាជគុប្តៈ ។

បាន លុះឃើញដូច្នោះហើយ ទើបមានចិត្តជ្រះថ្លាក៏ជ័យកុមារចាប់យកដីដែលខ្លួនសន្មតថា គ្រាប់ស្រូវនៅក្នុងកោដ្ឋាគារនោះមួយក្ដាប់ ថ្វាយទៅព្រះភគវ័តដោយសេចក្ដីគោរព ។ វិជ័យកុមារជាសំឡាញ់បានលើកដៃឡើងប្រណម្យ ជួយអនុមោទនាដោយសេចក្ដីពេញចិត្ត ។ ក្នុងលំដាប់នោះ ជ័យកុមារបានសូត្រគាថាសរសើរព្រះអង្គថាៈ

‹‹លោក-អ្នក ដែលពេញទៅដោយមេត្តាចិត្តត្រាស់ដឹងខ្លួនឯង ដោយឥតសាស្ដាណាប្រដៅ មានព្រះរស្មីមូលភ្លឺចិញ្ចែងជាពណ៌មាសឆ្អៀលឆ្វាត់ផ្សព្វផ្សាយ ព្រះសរីរៈព្រះអង្គមានទឹកព្រះភក្ត្រដ៏ប្រកបដោយខន្តីនិងសោរច្ច គួរដល់សេចក្ដីគោរពនិងសេចក្ដីជ្រះថ្លា ខ្ញុំសូមថ្វាយដីដល់ព្រះតថាគត ខ្ញុំសូមឱនសិរសាគោរពចំពោះព្រះភក្ត្រនៃព្រះភគវ័ត ចំពោះព្រះភក្ត្រលោកអ្នកដែលមានវដ្តសង្សារកំចាត់បង់ហើយ›› ។

គ្រាជ័យកុមារថ្វាយព្រះទានដីនោះ បានតាំងសេចក្ដីប្រាថ្នាថាៈ ‹‹អំណើះតទៅអនាគត ខ្ញុំសូមឱ្យលោកសន្និវាសទាំងមូល

តាំងនៅក្រោមស្វេតច្ឆត្ររាជ្យរបស់ខ្ញុំ[១១] លុះសូត្រនូវគាថានេះហើយ ទើបថ្វាយនូវគ្រឿងបូជានោះទៅ មានសេចក្តីដំណាលថាៈ

ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់ជ្រាបថាៈ កុមារនោះបានតាំងតម្កល់សេចក្តីប្រាថ្នាត្រឹមត្រូវក្នុងចិត្តល្អហើយ ពីព្រោះបានធ្វើទានមកលើបុញ្ញក្ខេត្តដ៏ឧត្តម នឹងមិនខាន បានទទួលផលដ៏ប្រសើរនោះទេ ។

ព្រះភគវ័ត ព្រះអង្គពេញទៅដោយមេត្តាចិត្ត លុះទ្រង់បានទទួលដីមួយក្តាប់នោះហើយ មុនពេលដែលនឹងត្រឡប់មកវិញ ទ្រង់បានធ្វើអនុមោទនាដល់កុមារនេះឯង ជាដើមហេតុ ដែលបណ្តាលឱ្យកុមារនោះបានជាស្តេច ។

ពេលនោះ ព្រះភគវ័តព្រះអង្គទ្រង់ញញឹម ។ ព្រះអានន្ទលុតជង្គង់លើកកំបង់អញ្ជលីប្រណម្យក្រាបទូលថាសួរថាៈ ‹‹បពិត្រព្រះភគវ័ត មិនមែនជាឥតហេតុឥតផលទេ ដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ

[11] -ឯកច្ឆត្រា ឬថវី ដាក់ផែនដីនៅក្រោមស្វេតច្ឆត្ររាជ្យតែ១ ។

ទាំងឡាយទ្រង់ញញឹម មានហេតុការអ្វីបានជាព្រះអង្គសំដែងសេចក្តីញញឹមឱ្យប្រាកដឡើង?›› ។

គ្រានោះ ព្រះអានន្ទសូត្រនូវគាថានេះថា:

‹‹លោក-អ្នក ដែលលះផុតស្រឡះចាកសេចក្តីសោកស្តាយនិងសេចក្តីរន្ធត់ដោយលោកធម៌ ហើយជាឯកអគ្គបុគ្គលក្នុងលោក មិនមែនឥតហេតុទេ ដែលទ្រង់នឹងបញ្ចេញព្រះទន្ត មានពណ៌ដ៏ដូចជាស័ង្ខនិងដូចជាក្រអាវឈូក ។ បពិត្រព្រះអង្គ! ទ្រង់មានព្រះសូរសៀងហាក់ដូចជាផ្គរកំពុងលាន់ឮចេញមកចាកពលាហក ព្រះអង្គមានព្រះនេត្រហាក់ដូចជាភ្នែកគោឧសភរាជ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមបង្គំទូលសួរផលបុណ្យនៃទានដីមួយក្តាប់នេះ ហើយនិងការដែលទ្រង់ធ្វើសេចក្តីញញឹមឱ្យប្រាដនេះ›› ។

ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ទ្រង់មានព្រះបន្ទូលនឹងព្រះអានន្ទថា: ‹‹ឱអានន្ទយ៉ាងហ្នឹងហើយ! យ៉ាងហ្នឹងហើយ! មិនមែនឥតហេតុឥតផលទេ ការដែលព្រះពុទ្ធទាំងឡាយទ្រង់ញញឹមនេះ អ្នកបានឃើញកុមារពីរនាក់អម្បាញ់មិញនេះឬទេ?›› ។

ព្រះអានន្ទទូលតបថាៈ បពិត្រព្រះភគវ័ត! ខ្ញុំព្រះអង្គឃើញ។ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់ត្រាស់ថាៈ មួយរយ([១២]) ឆ្នាំ អំពីតថាគតបរិនិព្វានទៅ កុមារនឹងបានជាស្តេច មានបុញ្ញានុភាពអាចញ៉ាំងចក្រឱ្យប្រព្រឹត្តទៅ (ស្តេចចក្រពត្តិ) ជាម្ចាស់លើទ្វីបមួយ ក្នុងទ្វីបទាំង ៤ ([១៣]) ជាស្តេចទ្រង់សច្ចធម៌ ព្រះនាមព្រះអង្គថា អសោកក្នុងក្រុងកុសុមបុរៈ (បាតលិបុត្រ) ស្តេចអង្គនោះ នឹងបានបែងចែកព្រះសារីរិកធាតុ បានសាងព្រះស្តូប ៨៤.000 សុទ្ធនឹងតែវត្ថុមានតម្លៃ ដើម្បីជាប្រយោជន៍និងសេចក្តី ចម្រើនដល់សត្វលោក›› ។

ពេលនោះ ព្រះភគវ័តទ្រង់ត្រាស់គាថានេះថាៈ

‹‹ក្នុងកាលជាខាងក្រោយនៃនិព្វានតថាគតទៅ នឹងកើតស្តេចអសោកឡើង កេរ្តិ៍ឈ្មោះស្តេចនោះនឹងល្បីឮទូទ័រទៅក្នុងទីឆ្ងាយ ស្តេចនោះនឹងបានរៀបតាក់តែងអដ្ឋិធាតុរបស់តថាគតហើយបានចែកចាយពេញទូទៅទាំងជម្ពូទ្វីប មានពួកមនុស្ស

[12] -សៀវភៅពុទ្ធសាសនារបស់លោក ល្វី-ហ្វីណូត៍ថា ស្តេចអសោកបានសោយរាជ្យខាងក្រោយព្រះពុទ្ធបរិនិព្វាន ២៦៦ ឆ្នាំ ។

[13] -ទីវ្យាវទាន, ចតុកាតិចក្រវត្តិន ។

ព្រមទាំងទេពតាកាន់យញគ្រឿងសក្ការៈមកបូជាសារីរិកធាតុនោះ ។ ការឱ្យដីបន្តិច នេះ នឹងបានផលមកវិញដ៏ឧត្តមយ៉ាងនេះ›› ។

ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់ត្រាស់គាថានេះហើយ ព្រះអង្គប្រទានដីមួយក្តាប់នោះទៅព្រះអានន្ទ ដើម្បីនឹងបានបាចព្រាចទៅត្រង់ទីដែលព្រះតថាគតស្តេចយាងទៅ (១៤) គ្រានោះ ព្រះអង្គទ្រង់ត្រាស់ព្រះពុទ្ធដីកានេះថាៈ ‹‹ឱ អានន្ទ (១៥) ... ។

ក្នុងអតីតកាល ព្រះបាទពិម្ពិសារបានសោយរាជសម្បត្តិក្នុងក្រុងរាជគ្រឹះ ព្រះអង្គមានព្រះរាជឱរសដែលជាប់ជាដំណព្រះវង្សមកទ្រង់ព្រះនាមអជាតសត្រូវ ។

ព្រះបាទអជាតសត្រូវ មានរាជឱរសទ្រង់ព្រះនាមឧទានភក្រ ។

ព្រះបាទឧទានភក្រ // // មុណ្ឌ។

ព្រះបាទមុណ្ឌ // // កាកកណ្ឌី ។

ព្រះបាទកាកកណ្ឌី // // សផល ។

---

[14] -ក្នុងអាយុ-វង-កឹង អានន្ទលាយអាចម៍គោនឹងដីខ្សាច់មួយក្តាប់ដែលជ័យកុមារឱ្យនោះ ហើយបោះទៅត្រង់ផ្លូវឆ្លងនៃព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ។

[15] -មានសេចក្តីពិស្តារទៅទៀត តែសៀវភៅច្បាប់ដើមមិនបាននិយាយ គ្រាន់តែចុចច្រើនជាគ្រឿងសំគាល់ថានៅមានតទៅទៀត ។

ព្រះបាទសផល // // តុលកុចី ។

ព្រះបាទតុលកុចី // // សហមណ្ឌល។

ព្រះបាទសហមណ្ឌល // // ប្រសេនជិត។

ព្រះបាទប្រសេនជិត // // នន្ទ (១៦) ។

ព្រះបាទនន្ទ // // វិន្ទុសារៈ ។

ព្រះបាទវិន្ទុសារៈគ្រងក្រុងបាតលិបុត្រ ព្រះអង្គមានព្រះរាជឱរសព្រះនាម សុសីមៈ(១៧) ត្រូវជា ១២ ដំណ ។

គ្រានោះ ក្នុងក្រុងចម្បាល មានព្រាហ្មណ៍ម្នាក់មានកូនស្រី ១ ដែលបរិបូណ៌ដោយរូបសម្បត្តិដ៏ល្អសម នាងជាស្រីកែវ ហោរាចារ្យបានទាយដួងជតារបស់នាង កាលពីថ្ងៃដែលនាងកើតមកថាៈ ‹‹នាងកុមារិកានេះ នឹងបានជាអគ្គមហេសីនៃស្តេចអង្គមួយជាប្រាកដ នឹងបានជាទីសព្វព្រះរាជហឫទ័យនៃព្រះរាជាអង្គនោះហើយ នឹងមានឱរសដែលល្បីកេរ្តិ៍ឈ្មោះពីរព្រះអង្គមួយ

[16] -អាយុ វង.កឹង ស្តេចដែលតាំងក្រុងបាតលិបុត្រជាដំបូងទ្រង់ព្រះនាមព្រះបាទចន្ទ្រគុប្តៈ ព្រះអង្គមានឱរសព្រះនាមវិន្ទុសារៈ ព្រះនាមថាចន្ទ្រគុប្តៈនេះ មិនមានក្នុងក្នុងទិវ្យាវទាននិងអាយុវង.ចួនទេ ប៉ុន្តែពួកអ្នកប្រាជ្ញក្នុងទ្វីបអឺរ៉ុបច្រើនដឹងថា ចន្ទ្រគុប្តៈតាមអាយុ.វង.កឹង ។

[17] -រាជសម្បត្តិមិនបានសុសីមៈនេះទេ គឺបានទៅអសោកជារាជឱរសដែរ តែមហាវង្សហៅថា សុមនរាជកុមារ ។

ព្រះអង្គនឹងបានជាស្តេចចក្រពត្តិ គ្រប់គ្រងប្រថពីមណ្ឌលជាម្ចាស់លើទ្វីបមួយក្នុងទ្វីបទាំង ៤, មួយព្រះអង្គទៀត កាលបើចេញបួសក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាហើយ នឹងបានសម្រេចព្រះអរហត្តផល›› ។

ចំណែកព្រាហ្មណ៍ កាលបើបានស្តាប់ពាក្យទំនាយដូច្នោះក៏មានចិត្តពេញទៅដោយសេចក្តីត្រេកអរក្រៃពេក ទើបនាំធីតាចេញពីគេហស្ថានទៅកាន់ក្រុងបាតលិបុត្រ លុះដល់ព្រះនគរនោះហើយ ទើបគាត់តែងស្អិតស្អាងធីតានោះ ដោយគ្រឿងប្រដាប់ដ៏ល្អប្លែកៗ ហើយនាំទៅថ្វាយដល់ព្រះបាទវិន្ទុសារៈដើម្បីជាបាទបរិចារិកាក្រាបទូលថាៈ ‹‹សូមព្រះរាជតេជៈ សូមព្រះអង្គទ្រង់ទតព្រះនេត្រចំពោះនាងដ៏ល្អព្រម›› ។ ព្រះបាទវិន្ទុសារៈ ក៏ទ្រង់ទទួលនាងទុកជារាជបរិពារខាងក្នុង តែពួកនាងស្នំគំនាល់ក្នុងព្រះបរមរាជវាំង ជាស្រីប្រកបដោយសេចក្តីឫស្យាវានាំគ្នាត្រិះរិះថាៈ ‹‹នាងនេះមានរូបល្អចំណាប់ កាលបីក្រឡេកមើលទៅមុខគួរជាទីស្នេហាគ្រប់ៗគ្នា នាងជាមហាសិរីរបស់នគរ

បើព្រះមហាក្សត្រិយ៍ទ្រង់ទទួលទុកជាព្រះស្នំហើយ សមព្រះអង្គនឹងសព្វព្រះរាជហឫទ័យចំពោះតែនាងជាប្រាកដ នឹងមិនទ្រង់ប្រោសប្រាណដល់ពួកយើងឡើយជាដាច់ខាត បើដូច្នេះ យើងត្រូវបង្រៀនវិជ្ជាដ៏ថោកទាបដល់នាង ដើម្បីកុំឱ្យស្ដេចសព្វព្រះរាជហឫទ័យ›› ទើបគេបង្រៀនវិជ្ជាខ្មាន់ព្រះកេសដល់នាង នាងទើបមាននាទីជាអ្នកតែងព្រះកេសានឹងព្រះមស្សុនៃព្រះរាជា តាំងអំពីដើមមក រហូតដល់មានសេចក្ដីស្ទាត់ជំនាញក្នុងសិល្បៈនោះ ។ ថ្ងៃមួយ ពេលដែលព្រះរាជាកំពុងផ្ទំ គេប្រើនាងឱ្យចូលទៅកោរព្រះមស្សុថ្វាយព្រះអង្គ លុះស្ដេចតើនឡើងចាកព្រះបន្ទំ ទ្រង់មានព្រះបន្ទូលថា: ‹‹ចូរនាងកោរព្រះមស្សុឱ្យអញ›› នាងក្រាបបង្គំថា: ‹‹ពរម្ចាស់ ខ្ញុំម្ចាស់កោររួចស្រេចហើយ›› ។ ពេលនោះ ព្រះរាជទ្រង់ទតទៅឯកញ្ចក់ឃើញមែនដូច្នោះ ទើបទ្រង់ព្រះប្រណីនាង បានត្រាស់សួរថា: ‹‹នាងត្រូវការចង់បានអ្វីខ្លះ?›› ។

នាងទូលស្នងវិញថា៖ ‹‹សូមតេជះ! ព្រះករុណាជាម្ចាស់ជីវិតលើត្បូង សូមទ្រង់ប្រោសមេត្តាតាំងខ្ញុំម្ចាស់ក្នុងទីជាមហេសី នៃព្រះអង្គ›› ។

ព្រះបាទវិន្ទុសារៈទ្រង់ប្រកែកថា៖ ‹‹យើងជាក្សត្រិយ៍បានមុទ្ធាភិសេកហើយ នាងឯងជាស្រីជាតិថោកទាប នឹងឱ្យយើងតាំងនាងជាមហេសីដូចម្តេចបាន?›› ។

នាងកុមារិកាទូលស្នងថា៖ ‹‹ពរម្ចាស់ ខ្ញុំម្ចាស់មិនមែនជាធីតាមានជាតិដ៏ថោកទាបនោះទេ ខ្ញុំម្ចាស់ជាធីតានៃព្រាហ្មណ៍ៗនោះបាននាំខ្ញុំម្ចាស់មកថ្វាយព្រះអង្គ ដើម្បីជាព្រះមហេសី ។ តែពួកស្រីជាគំនាល់មានសេចក្តីប្រចណ្ឌប្ញស្យា បានបង្ហាត់វិជ្ជាដ៏ថោកទាបនេះដល់ខ្ញុំម្ចាស់ បានជាខ្ញុំម្ចាស់តាំងនៅក្នុងដំណែងនេះរបស់ព្រះអង្គ›› ។

ព្រះរាជាទ្រង់មានព្រះបន្ទូលថា៖ ‹‹ចាប់ដើមតាំងតែពីត្រឹមថ្ងៃនេះទៅនាងកុំធ្វើកិច្ចនេះទៀតឡើយ›› ។

កាលគ្រានោះ ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ទ្រង់ដំកល់នាងទុកជាមហេសីឯក ទ្រង់មានព្រះរាជហឫទ័យស្នេហាប្រោសប្រាណចំពោះនាង តមកព្រះនាងក៏ទ្រង់គភ៌ កាលគ្រប់កំណត់ហើយក៏ប្រសូតព្រះឱរសមួយអង្គ ព្រះរាជាបានធ្វើពិធីសម្ភោទ្យនឹងថ្វាយព្រះនាមព្រះរាជឱរសដោយមហកម្មដ៏ធំ ពេលនោះ ទ្រង់ត្រាស់សួរព្រះនាងថាៈ ‹‹នាងថ្វាយព្រះនាម ព្រះរាជឱរសដូចម្តេច?›› ព្រះនាងក្រាបទូលថាៈ ‹‹កាលដែលប្រសូតនោះ ខ្ញុំម្ចាស់មិនបានឈឺចាប់សោះ ព្រោះហេតុនេះ សូមថ្វាយព្រះនាម ព្រះឱរសថា អសោក (ឥតសោក)›› ។ គ្រាខាងក្រោយតពីនោះមក ព្រះនាងបានប្រសូតព្រះឱរសទី ២ ទៀត ព្រោះព្រះនាងមិនបានលំបាកអ្វីក្នុងការប្រសូតសោះ ទើបថ្វាយព្រះនាមថាៈ ‹‹វីតសោក (ប្រាសចាកសេចក្តីសោក([១៨]))›› ។

ព្រះសរីរាវយវៈរបស់អសោករាជកុមារ មានសម្ផស្សរឹងគ្រោតគ្រាត ព្រោះដូច្នោះ ទើបមិនបានជាទីប្រោសប្រាណរបស់

[18] -មហាវង្សថាៈ ព្រះមាតាអសោករាជឱរសព្រះនាមនាង សិរីធម្មាៗ មានរាជបុត្រពីរព្រះអង្គគឺៈ អសោក១ តិស្ស ១ ។

ព្រះបិតាឡើយ ។ ព្រះបាទវិន្ទុសារៈ មានព្រះអគ្គមហេសី និងព្រះឱរសឯទៀតជាច្រើនអង្គ ថ្ងៃមួយទ្រង់មានព្រះរាជហឫទ័យនឹកភ្នកចង់ជ្រាបទំនាយដួងជាតាព្រះរាជកុមារទាំងអស់អង្គ ទើបត្រាស់ឱ្យហៅរាជបុរោហិតឈ្មោះបិលិង្គវត្ស្យមក ហើយត្រាស់ថា: ‹‹ចូរអ្នកពិចារណាមើលដួងជាតាកំណើតរាជឱរសរបស់ខ្ញុំ ទាំងអស់នេះ តើឱរសណានឹងបានជាស្ដេច?›› ។ រាជបុរោហិតក្រាបបង្គំទូលថា: ‹‹បពិត្រព្រះសម្មតិទេព! សូមព្រះអង្គនាំព្រះរាជ-កុមារទាំងអស់ទៅកាន់រាជសុវណ្ណឧទ្យានឯណោះ ខ្ញុំព្រះអង្គនឹងពិចារណាមើលនូវព្រះរាជកុមារទាំងអស់នោះ ក្នុងទីនោះ›› ។ ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ទ្រង់ព្រះ រាជានុញ្ញាតឱ្យនាំព្រះរាជកុមារទៅកាន់សួននោះហើយ ខណៈនោះ ព្រះរាជជននីបានត្រាស់នឹងអសោកកុមារថា: ‹‹ម្នាលកូន ព្រះរាជាកំពុងទ្រង់ពិនិត្យមើលទំនាយ ព្រះរាជឱរសទាំងឡាយរបស់ព្រះអង្គនៅក្នុងសុវណ្ណ-ឧទ្យាន ព្រះអង្គស្ដេចយាងទៅមុនហើយ ចូរបាឯងទៅនឹងគេទៅកូន›› ។ អសោករាជកុមារតបថា: ‹‹ស្ដេចមិនទ្រង់ប្រោស

ប្រាណខ្ញុំទេ ព្រះអង្គនឹងមិនទតមកត្រង់ខ្ញុំឡើយ នឹងទៅក្នុងទីនោះ តើមានប្រយោជន៍អ្វី? ›› ។ អសោករាជកុមារទូលថាៈ ‹‹បើដូច្នោះ ខ្ញុំទៅហើយ ព្រះមាតាឱ្យគេយកអាហារទៅឱ្យខ្ញុំផង›› ។

គ្រានោះ អសោករាជកុមារបានលាព្រះមាតាហើយ ស្តេចចេញចាកព្រះនគរបាតលិបុត្រ ទតឃើញរាជគុប្តកុមារ ជាបុត្រនៃសេនាបតីទី១ នៅកណ្តាលផ្លូវ រាជគុប្តកុមារទូលសួរថាៈ ‹‹ព្រះអង្គម្ចាស់ស្តេចយាងទៅណាហ្នឹង?›› អសោករាជកុមារតបថាៈ ‹‹ព្រះរាជបិតាទ្រង់ប្រជុំព្រះឱរសទាំងឡាយ នៅទីសុវណ្ណឧទ្យានឥឡូវនេះ ខ្ញុំក៏ទៅក្នុងទីនោះដែរ›› ។ កាលនោះរាជគុប្តកុមារជិះលើកុញ្ជរចាស់ជរាមួយ ក៏ក្រាបទូលអសោករាជកុមារថាៈ ‹‹ពេលនេះ ខ្ញុំព្រះអង្គក៏ទៅក្នុងទីនោះដែរ សូមព្រះអង្គម្ចាស់ទ្រង់គង់លើកុញ្ជរនេះជាមួយនឹងខ្ញុំទៅ›› ព្រោះដូច្នោះ អសោករាជកុមារ ទ្រង់ឡើងគង់លើដំរីជាមួយនឹងរាជគុប្តកុមារ ស្តេចយាងទៅកាន់ព្រះរាជឧទ្យាននោះ លុះដល់ហើយក៏ចុះចាកកុញ្ជរ យាត្រាទៅដោយព្រះបាទា ចូលទៅប្រថាប់លើផែនពសុធានាទីជិតរាជកុមារ

ទាំងឡាយ ។ ក៏ពួករាជកុមារទាំងនោះ នាំគ្នាសោយអាហារ ដ៏ឧត្តមប្រសើរប្លែកៗ គ្រប់យ៉ាង ឯអសោកកុមារនោះ សោយបាយបាយាសលាយដោយទឹកដោះគោដាក់ក្នុងភាជនៈដី ហើយនឹងទឹកសុទ្ធជាធម្មតា ។

គ្រានោះ ព្រះរាជាមានព្រះបន្ទូលនឹងបុរោហិតថាៈ ‹‹លោកអាចារ្យ ខ្ញុំសូមឱ្យលោកពិចារណាមើលពិនិត្យពិច័យព្រះរាជកុមារឱ្យជាក់ច្បាស់ថា អ្នកណាអាចនឹងបានជាស្តេច គ្រប់គ្រងរាជាអាណាចក្រ ក្នុងកាលជាអំណើះតតអំពីខ្ញុំទៅ? ›› ។

រាជបុរោហិត ទើបពិចារណាមើលលក្ខណៈព្រះរាជកុមារទាំងឡាយ រំពឹងតែក្នុងចិត្តថាៈ ‹‹ប្រាកដជាអសោកកុមារនេះឯងនឹងបានជាព្រះរាជា ប្រសិនបើអញក្រាបទូលថាៈ អសោកកុមារនឹងបានស្តេច ព្រះអង្គមិនសព្វព្រះរាជហឫទ័យ ចំពោះកុមារនោះសោះឡើយ ក៏នឹងអន្តរាយដល់ជីវិតរបស់អាត្មាអញមិនខាន›› លុះរិះគិតដូច្នោះហើយ បុរោហិតទើបក្រាបទូលព្រះរាជាថាៈ ‹‹សូមតេជៈ ខ្ញុំព្រះអង្គនឹងទាយដោយមិនចំពោះព្រះនាម

ព្រះកុមារអង្គណាមួយឡើយ›› ខ្ញុំទាយទៅតាមឫកពាថាៈ ‹‹ជោគជួងជាតាកុមារឯណា ដែលប្រើប្រាស់វត្ថុដ៏ឧត្តមប្រសើរជាងគេបំផុត រាជកុមារនោះនឹងបានជាស្ដេច›› ។

ព្រះរាជកុមារគ្រប់ព្រះអង្គ គិតស្មានតែក្នុងចិត្តរបស់ខ្លួនៗ មួយអង្គគិតថាៈ អញមានពាហនៈប្រសើរ អញនឹងបានជាស្ដេច, មួយអង្គគិតថាៈ អញអង្គុយលើអាសនៈដ៏ប្រសើរ អញនឹងបានជាស្ដេច, មួយអង្គគិតថាៈ អញបរិភោគអាហារប្រសើរ អញនឹងបានជាស្ដេច, មួយអង្គគិថាៈ អញប្រើប្រាស់ភាជនៈដ៏ប្រសើរ អញនឹងបានស្ដេច, មួយអង្គទៀតគិតថាៈ អញផឹកទឹកដ៏ប្រសើរ អញនឹងបានជាស្ដេច ។ ឯអសោកកុមារត្រិះរិះក្នុងចិត្តថាៈ ‹‹អញនឹងត្រូវបានជាស្ដេច ព្រោះកុញ្ជរជាពាហនៈដ៏ប្រសើរបំផុត ពសុធាជាអាសនៈដ៏ប្រសើរបំផុត បាយាសជាអាហារដ៏ប្រសើរបំផុត ភាជនៈដីជាវត្ថុដ៏ប្រសើរបំផុត ទឹកដោះគោជាព្រះស្ងោយដ៏ប្រសើរបំផុត ទឹកសុទ្ធជាបានៈដ៏ប្រសើរបំផុត ខ្លួនអញហ្នឹងឯងនឹងបានជាស្ដេច ព្រោះត្រូវសមគ្រប់វត្ថុទាំងអស់នេះ›› ។

រាជបុរោហិតក្រាបបង្គំទូលទំនាយនេះស្រេចហើយ ព្រះរាជាក៏បញ្ជូន ព្រះរាជកុមារទាំងអស់អង្គឱ្យស្ដេចត្រឡប់មកព្រះនគរវិញ ។

រាជបុរោហិត បានចូលទៅគាល់ព្រះមាតារបស់អសោក-រាជកុមារ ហើយទូលព្រះនាងថាៈ ‹‹ប្រាកដជាអសោកកុមារនឹងបានជាស្ដេច›› ។ ព្រះមាតា អសោករាជកុមារត្រាស់ថាៈ ‹‹ចូរអ្នកបិទរឿងឱ្យជិត កុំនិយាយប្រាប់អ្នកណាមួយសោះ ឡើយ បើមិនថ្ងៃណា គង់ថ្ងៃណាមួយ ព្រះករុណាជាម្ចាស់ជីវិត នឹងត្រាស់ហៅអ្នកទៅសួរដំណឹងនេះទៀតមិនខាន ហើយអ្នកនឹងត្រូវអន្តរធានដល់ជីវិត ព្រោះដូច្នោះ ត្រូវអ្នកចេញចាករដ្ឋសីមាមណ្ឌលនេះ ទៅលាក់ខ្លួនពួនអាត្មានៅឱ្យឆ្ងាយផុតអាណាខេត្តរបស់ព្រះអង្គ ដើម្បីនឹងរក្សាជីវិតរបស់អ្នក បើបានឮដំណឹងថាអសោករាជកុមារបានរាជសម្បត្តិហើយ សូមអ្នកត្រឡប់មកវិញក្នុងពេលនោះចុះ ។

គ្រាខាងក្រោយមក នគរតក្កសិលា កើតបះបោរក្បត់កាប់សម្លាប់គ្នាជាចលាចលវឹកវរ ព្រះបាទវិន្ទុសារៈទើបទ្រង់ចាត់ឱ្យអសោករាជកុមារទៅបង្ក្រាបរៀបចំទីនោះ ទ្រង់ត្រាស់ថាៈ ‹‹ម្នាលកូន ឯងចូរទៅរៀបចំនគរតក្កសិលា›› តែព្រះរាជា ទ្រង់ព្រះរាជទានចំពោះតែកងទ័ពព្រមដោយចតុរង្គិនីសេនា មិនបានព្រះរាជទាន គ្រឿងសស្ត្រាវុធ និងរថសង្គ្រាមឡើយ ។

ខណៈដែលអសោករាជកុមារ បានទទួលព្រះរាជឱង្ការហើយ លើករេហ៍ពលចេញចាកនគរបាតលិបុត្រ គ្រានោះពួកពលដែលជាប់តាមព្រះអង្គទៅ បានទូលអង្វរឃាត់ថាៈ ‹‹ពួកយើងមិនមានសស្ត្រាវុធទេ យើងនឹងធ្វើចម្បាំងតយុទ្ធនឹងពួកខ្មាំងដូចម្ដេចបាន?›› ។

អសោករាជឱរសមានព្រះបន្ទូលថាៈ ‹‹ប្រសិនបើបុញ្ញានុភាពដែលបណ្ដាលឱ្យយើងខ្ញុំបានរាជសម្បត្តិមែន ខ្ញុំសូមឱ្យគ្រឿងសស្ត្រាវុធដែលយើងត្រូវការនោះ កើតមានឡើងឯងៗក្នុងកាលឥឡូវនេះ›› ។ ត្រាស់មិនទាន់ផុតពីព្រះឱស្ឋ ក៏ពួក

ភូមិទេវតាជ្រែក មហាប្រថពីស្ទុះស្ទាចេញមកនាំយកគ្រឿងសស្ត្រាវុធរាល់ដៃមកថ្វាយ ។

គ្រានោះ ព្រះរាជឱរសព្រះដោយចតុរង្គិនីសេនា ស្តេចយាត្រាចូលកាន់ ក្រុងតក្កសិលាជាឧឡារិកគួរស្ញែង ពួកអ្នកនគរនោះ កាលបានឮដំណឹងថា អសោករាជកុមារយាងមកដល់ក៏នាំគ្នារម្ងាប់អធិករណ៍នោះទៅឯង ត្រឡប់ជានាំ គ្នារៀបចំតាក់តែងកំពែងបូរីស្អិតស្អាងថ្នល់ ប្រដាប់ទៅដោយគូនិងស្នាមភ្លោះដ៏ស្អាតល្អ ហើយនាំគ្នាយកភាជនៈ ដ៏ពេញទៅដោយគ្រឿងបណ្ណាការនិងភួងផ្កា ចេញមកទទួលព្រះរាជកុមារ ដើម្បីសំដែងសេចក្តីចុះចូលនឹងព្រះអង្គ កាលទៅដល់ក្នុងទីចំពោះព្រះភក្ត្រចំនួនចម្ងាយកន្លះយោជន៍ ក៏នាំគ្នាស្រែកបន្លឺសំឡេងដ៏ស្រទន់ពីរោះក្រាបទូលថា: ‹‹ពួកខ្ញុំព្រះអង្គនឹងបានគិតជាសត្រូវខ្មាំងតតាំងនឹងស្តេចក៏ទេ ពួកខ្ញុំព្រះអង្គនឹងគិតតតាំងជាខ្មាំងនឹងព្រះរាជឱរសក៏ទេដែរ តែពួកខ្ញុំព្រះអង្គបះបោរតទល់នឹងអមាត្យកំណាចឯណោះ›› ថាហើយក៏នាំគ្នាហែហមចោមរោមអសោក-

រាជកុមារ ថ្វាយគ្រឿងបណ្ណាការដោយសេចក្ដីគោរព ហើយស្ដេចយាងចូលទៅកាន់ក្រុងតក្កសិលាជាសុខសួស្ដី ដោយព្រះកិត្តិយសដ៏ធំអស្ចារ្យ ។ អ្នកនគរទាំងនោះ លុះចុះចូលជារបៀបរៀបរយសាន្តត្រាណស្រួលបួលហើយ ទ្រង់ក៏ត្រឡប់ទៅក្នុងនគរព្រះអង្គវិញ ។

ព្រះបាទវិន្ទុសារៈ បានបញ្ជូនអសោករាជកុមារឱ្យទៅបង្ក្រាបនគរខុសៈម្ដងទៀត ពួកអ្នកនគរនោះ ក៏បាក់បបខ្លបខ្លាចព្រះចេស្ដា ចុះចូលដោយអាការៈដូចគ្នានឹងរឿងមុន ហើយទ្រង់ត្រឡប់ទៅក្នុងនគរព្រះអង្គវិញ ។ មានអ្នកចំបាប់ខ្លាំងពូកែពីរនាក់ចូលមក សូមនៅអាស្រ័យបំរើអសោករាជកុមារ ទ្រង់ប្រទានមុខការឱ្យត្រួតត្រារក្សាអណាចខេត្តរបស់ព្រះអង្គដាច់ដោយឡែក ។

ពេលនោះឯង ទេវតានិងភូមិទេវតាទាំងឡាយ ដែលជាអ្នកគ្រប់គ្រង់ព្រះរាជធានីនោះ បានប្រកាសសេចក្ដីឱ្យឮប្រាកសដូច្នេះថាៈ ‹‹ចូរអ្នករាល់គ្នាកុំបះបោរឡើយ ព្រោះអសោករាជកុមារនឹងបានជាស្ដេចចក្រពត្តិ ជាម្ចាស់នៃទ្វីបមួយ ក្នុងទ្វីបទាំង៤

មិនមានមនុស្សណាអាចហ៊ានតតាំងនឹងព្រះចេស្តាបាន ព្រះអង្គនឹងពង្រីកអាណាខេត្តឱ្យដល់ទីបំផុតនៃផ្ទៃប្រថពី ទៅទល់នឹងច្រាំងមហាសមុទ្រទាំងបួន ឱ្យតាំងនៅក្រោមអំណាចព្រះអង្គ›› ។

ថ្ងៃមួយ ព្រះរៀមនៃអសោករាជកុមារ ព្រះនាមសុសិមៈ ស្តេចត្រឡប់មក (អំពីការប្រពាតឧទ្យាន) ចូលទៅកាន់ក្រុងបាតលិបុត្រ ។ មានអគ្គមហាសេនាបតីម្នាក់ឈ្មោះខល្លាតកៈ(១៩) កំពុងដើរចេញទៅអំពីក្រុង ទៅជួបនឹងសុសិមរាជកុមារ នៅកណ្តាកផ្លូវ សុសិមរាជកុមារឃើញក្បាលទំពែករលីងយ៉ាងដូច្នោះ ទ្រង់តាំងព្រះរាជហឫទ័យនឹងសើចកំសាន្តលេងសប្បាយ ក៏ទះក្បាលអគ្គមហាសេនបតីនោះនឹងព្រះហស្ត សេនាបតីនោះឃើញដូច្នោះហើយគិតថាៈ

‹‹ថ្ងៃនេះ ព្រះអង្គម្ចាស់មិនទាន់បានរាជាភិសេកនៅឡើយ ហ៊ានទះក្បាលយើងទៅហើយ ក៏កាលបើបានរាជាភិសេកហើយ សមជាស្តេចនឹងកាត់ក្បាលយើងដោយព្រះខ័នមិនខាន›› ។ ចាប់

[19] -ខល្លាតកៈ មានក្បាលទំពែករលីង ។

ដើមតាំងតែពីត្រឹមនោះមក ក៏អគ្គមហាសេនាបតីនោះ នាំរឿងកំហុសអាក្រក់របស់សុសិមរាជកុមារ មកនិយាយបរិហារប្រាប់ពួកសេនាបតីទាំង ៥០០ នាក់ថាៈ ‹‹សុសិមរាជកុមារមិនសមគួរជាស្ដេចសោយរាជ្យទេ ហោរាចារ្យបានទាយថា អសោករាជ-កុមារនឹងបានជាស្ដេចចក្រពត្តិ ជាធម្មិករាជ ព្រះអង្គគ្រប់គ្រងលើទ្វីបមួយ ក្នុងទ្វីបទាំងបួន ពួកយើងទាំងអស់គ្នាត្រូវលើកព្រះអង្គនោះ ឱ្យបានរាជបល្ល័ង្ក›› ។

ខណៈនោះ ពួកអ្នកស្រុកក្នុងនគរតក្កសិលា កើតក្បត់បះបោរឡើងទៀត ដោយតាំងនៅក្រោមបង្គាប់សេនាបតីកាចអាក្រក់ ក៏ព្រះរាជាចាត់បញ្ជូនសុសិមរាជកុមារ ឱ្យទៅបង្ក្រាបសត្រូវទៀតក្នុងនគរនោះ តែមិនអាចនឹងរម្ងាប់ឱ្យរៀបរយបាន ។ ព្រះបាទវិន្ទុសារៈទ្រង់ជ្រាបដូច្នោះ ក៏ព្រួយព្រះរាជហឫទ័យខ្លាំងទៅជាប្រឈួន ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ដល់ពួកសេនាបតី ឱ្យប្រគល់រាជសម្បត្តិរបស់ព្រះអង្គ ទៅសុសិមរាជឱរស ហើយឱ្យអសោក-រាជកុមារទៅរម្ងាប់ពួកខ្មាំងនៅនគរតក្កសិលានោះទៀត តែពួក

សេនាបតីទាំងនោះ មានសេចក្ដីពេញចិត្តនឹងអសោករាជកុមារ ក៏ប្រើកលឧបាយ យកល័ខលឿងមកលាបស្រឡាបដងខ្លួនអសោករាជកុមារ ហើយលាយល័ខលឿងទុំដាក់ក្នុងភាជនៈដើម្បីសំដែងឱ្យឃើញប្រាកដគ្រប់គ្នា ទើបទៅក្រាបទូលបំភាន់ព្រះរាជាថា: ‹‹អសោករាជឱរសប្រឈួនជាទម្ងន់ណាស់ ក្អួតឈាមចេញមកពីព្រះឱស្ឋស្រស់ៗ មិនសមនឹងទ្រង់ចាត់ឱ្យទៅទទួលការនោះទេ›› ។

ពេលនោះ ព្រះបាទវិន្ទុសារៈប្រឈួនរឹងរឹតតែចំរើនខ្លាំងឡើង មានព្រះកាយពលថយណាស់ហើយ ព្រះអង្គយល់ច្បាស់ថា មិនទ្រង់គង់ព្រះជន្មនៅបានតទៅទៀតទេ ក៏ពួកសេនាបតីឃើញដូច្នោះ នាំគ្នាតាក់តែងអសោករាជកុមារ ដោយគ្រឿងរាជឥស្សរិយយសគ្រប់ប្រការ ហើយនាំស្ដេចទៅគាល់ព្រះរាជាក្រាបទូលថា:

‹‹យើងខ្ញុំសូមឱ្យព្រះអង្គតាំងអសោករាជកុមារ ឱ្យទ្រង់គ្រងរាជបល្ល័ង្កបណ្ដោះអាសន្នមុនសិន កាលបីសុសិមរាជកុមារនឹង

ត្រឡប់មកអំពីក្រុងតក្កសិលាហើយ យើងខ្ញុំនឹងប្រគល់រាជ-សម្បត្តិថ្វាយជាក្រោយ›› ។

អសោករាជឱរសទើបផ្សងថាៈ ‹‹បើរាជបល្ល័ង្កនឹងបានជារបស់ខ្ញុំដោយពិតមែនហើយ សូមឱ្យទេវតាបំពាក់មកុដរាជ្យលើក្បាលខ្ញុំចុះ›› ។ ពួកទេពតាបានឮពាក្យនោះ ក៏ឆ្លើយតបមកព្រះអង្គវិញ ហើយទើបយកមកុដរាជ្យបំពាក់ព្រះសិរថ្វាយក្នុងខណៈនោះ។ កាលឃើញសេចក្តីអស្ចារ្យរបស់អសោករាជកុមារដូច្នោះ ព្រះរាជាក៏ទ្រង់ព្រះក្រោធពិរោធខ្លាំង បណ្តាលឱ្យព្រះលោហិតស្រស់ៗ ពុះពោរហូរចេញមកចាកព្រះឱស្ឋព្រះអង្គ ហើយស្តេចទ្រង់សោយទីវង្គតក្នុងពេលនោះទៅ ([២០]) ។

លុះព្រះបាទអសោកបានរាជសម្បត្តិហើយ បានតាំងរាធគុប្តៈ ឱ្យធ្វើជាអគ្គមហាសេនាបតីទី ១ របស់ព្រះអង្គ ([២១]) ។

---

[20] -សៀវភៅពុទ្ធសាសនារបស់លោក ល្វី-ហ្វីណូត៍ ដែលលោកម៉ៅប្រែជាខ្មែរថាៈ កាលក្នុងរាជ្យព្រះបាទវិន្ទុសារៈជាបិតានោះ អសោកនៅជាឧបរាជ នៅស្រុកអវន្តី តាំងព្រះរាជដំណាក់នៅឧជ្ជយិនី អសោកបានយកធីតាសេដ្ឋី១ នៅស្រុកវិទិសា, សព្វថ្ងៃនេះហៅភិស្សនាម ជាព្រះជាយា ហើយបានព្រះរាជបុត្រ១ឈ្មោះមហេន្ទ្រនិងព្រះធីតា១ឈ្មោះសង្ឃមិត្រាដែលទៅមុខទៅនឹងបានជាសាស្តាចារ្យនៅក្នុងស្រុកសីឡង់(កោះលង្កា) ។

[21] -មហាវង្សបានតាំងព្រះតិស្សរាជកុមារ ដែលរួមឧទរជាមួយនឹងព្រះអង្គឱ្យជាឧបរាជ ។

ពួកយក្ស បាននាំគ្រឿងពលិការរាជាភិសេកប្រកាសឡើងទៅលើប្រថពីបានមួយយោជន៍ ចំណែកនាគដ៏ប្រកាសចុះទៅខាងក្រោមប្រថពីបានមួយយោជន៍ដូចគ្នា ហេតុការណ៍ទាំងនេះបណ្ដាលឱ្យឮគ្រប់តំបន់ថាៈ‹‹ថ្ងៃនេះរាជ្យនៃព្រះបាទវិន្ទុសារៈអស់ហើយ ព្រះបាទអសោកឡើងប្រថាប់លើបល្ល័ង្ករាជ្យហើយ›› ។

ព្រះសុសិមរាជឱរសកាលទ្រង់សណ្ដាប់ថាៈ ព្រះបិតាទីវង្គតហើយអសោករាជកុមារបានមុទ្ធាភិសេកហើយដូច្នោះ ក៏ពិរោធខ្លាំង ស្ដេចត្រឡប់ចូលទៅកាន់នគរបាតលិបុត្រដោយប្រញាប់ប្រញាល់ ។ ព្រះបាទអសោកជ្រាបថាសុសិមៈត្រឡប់មក ក៏ចាត់ឱ្យអ្នករក្សាព្រះអង្គដាក់អ្នកចំបាប់ម្នាក់ឱ្យឈរចាំនៅទ្វារទី ១ ម្នាក់ទៀតឱ្យឈរចាំនៅទ្វារទី ២ ម្នាក់ទៀតឱ្យឈរចាំនៅទ្វារទី ៣ ជាមួយនឹងរាធគុប្តៈសេនាបតី, ចំណែកទ្វារខាងកើត ព្រះអង្គឯងស្ដេចគង់ចាំនៅទីនោះ នៅត្រង់ទីមុខទ្វារទិសខាងកើតនោះស្ដេចបានឱ្យធ្វើរូបដំរីសអំពីយន្តមួយ ឱ្យធ្វើរូបចម្លាក់ស្ដេចអសោកជិះលើខ្នងនោះ ទីជុំវិញដំរីនោះបានឱ្យជីកគូធំៗ ក្នុងទិស

ទាំងបួន ខាងក្នុងដាក់ពេញទៅដោយរងើកភ្លើង ហើយពីខាងក្រៅគ្របបិទបាំងដោយស្មៅនិងសម្រាមជិតជិតល្អ រហូតទាល់តែភ្នែកមនុស្សធម្មតាមើលមិនយល់ ។

សុសិមរាជឱ្យសយាងសំដៅទៅទ្វារទី ៣ ក៏រាធគុប្តៈសេនាបតីក្រាបទូលថាៈ ‹‹ឥឡូវនេះ ព្រះបាទអសោកកំពុងទ្រង់គង់នៅទិសខាងកើត សូមព្រះអង្គយាងទៅតាមទ្វារទិសនោះចុះ ប្រសិនបើព្រះអង្គយាងទៅបានដូចសេចក្តីប្រាថ្នា ខ្ញុំព្រះអង្គសូមជ្រកក្រោមម្លប់ព្រះបារមីផង ប្រសិនបើព្រះអង្គមិនអាចនឹងបង្ក្រាបព្រះបាទអសោកបានទេ ព្រះអង្គនឹងមិនអាចយាងចូលតាមទ្វារនេះបានទេ? ។

លុះព្រះសុសិមរាជកុមារទ្រង់ជ្រាបដូច្នោះ ក៏ស្តេចយាងទៅកាន់ទ្វារទិសខាងកើត ទតឃើញដំរីនិងរូបចម្លាក់នោះហើយ ក៏ខំប្រឹងរុករានទន្ទ្រានចូលទៅ ដើម្បីនឹងឡើងលើដំរី ហើយចាប់រូបចម្លាក់ព្រះបាទអសោកនោះ ក៏ធ្លាក់ចុះក្នុងរណ្តៅគូដែលពេញទៅដោយរងើកភ្លើង ទ្រង់ក៏អស់ព្រះជន្មក្នុងទីនោះទៅ ។

កាលបើសុសិមកុមារអស់ព្រះជន្មហើយ យក្សជាបរិវារ របស់ព្រះអង្គឈ្មោះភទ្រាយុធ ព្រមដោយពួកពលជាច្រើនពាន់ បានចូលបួសក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាហើយ បានសម្រេចមគ្គផល ព្រះអរហត្តគ្រប់ៗព្រះអង្គទៅ ។

ខាងក្រោយអំពីព្រះបាទអសោកស្តេចទ្រង់រាជ្យ ពួកសេនា-បតីក៏កើតសេចក្តីមើលងាយដល់ព្រះអង្គ ទើបទ្រង់រិះរកហេតុ ឧបាយកលដោយការស្ងាត់ ដើម្បីនឹងផ្ចាញ់ផ្ចាលអស់ពួកអ្នក ទាំងនោះ ។ ពេលនោះ ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យពួកសេនាបតី កាប់ ដើម្បីឈើមានផ្លែនិងឈើមានផ្កាទាំងឡាយ យកមកស្រាស់ព័ទ្ធ ធ្វើជារបងនៃឈើមានបន្លាជាការផ្ទុយគ្នាយ៉ាងនេះ ។

ពួកសេនាបតី ទូលទឹងទាស់ព្រះឱង្ការថាៈ ‹‹តាំងតែពីដើម រហូតមកដល់ពេលនេះហើយ យើងដែលឮតែគេថាស្រាស់ព័ទ្ធ សួនឈើមានផ្លែផ្កាដោយឈើមានបន្លា មិនដែលឮថា អ្នកណា ស្រាស់ព័ទ្ធឈើមានបន្លាដោយឈើមានផ្លែផ្កានោះសោះ›› ។

ពួកសេនាបតី ទទឹងទាស់មិនគោរពតាមព្រះរាជឱង្ការ រហូតដល់ ៣ លើក ។

គ្រានោះឯង ព្រះបាទអសោក ទ្រង់ព្រះពិរោធដ៏លើសលុប ក៏ចាប់ព្រះខ័នឡើង ប្រហារជីវិតពួកសេនាបតីទាំងប្រាំរយនាក់នោះទៅ ។

លំដាប់តមក ក្នុងរដូវផ្កាឈើ ដល់វេលាព្រឹក្សាជាតិបញ្ចេញផ្ការីកស្គុះស្គាយគ្រប់ដើម ក៏ព្រះបាទអសោកមាននាងព្រះស្នំចោមរោមជាបរិវារ ស្ដេចយាងយាត្រាទៅក្រសាលក្នុងរាជឧទ្យាន នៅក្នុងឧទ្យាននោះ មានដើមឈើមួយដើមឈ្មោះអសោក កំពុងតែផ្កាមានក្លិនកេសរក្រអូបឈ្ងុយឈ្ងប់ ទើបព្រះបាទអសោកទ្រង់សព្វព្រះរាជហឫទ័យនឹងដើមឈើនោះ ព្រោះឈើនោះមានឈ្មោះត្រូវនឹងនាមព្រះអង្គ ។ បានពោលមកហើយថា ព្រះសរីរាវយវៈរបស់ព្រះបាទអសោក មានសម្ផស្សរឹងគ្រោតគ្រាត ហេតុនោះបានជា មិនពេញចិត្តនៃពួកស្រីព្រះស្នំដែលជាអ្នកត្រូវការដោយសម្ផស្ស លុះព្រះរាជាកំពុងផ្ទំលក់ នៅ

ទីព្រះពន្លាក្នុងឧទ្យាននោះ ក៏ពួកស្រីព្រះស្នំដែលគាល់នៅខាងក្នុង នាំគ្នាត្រាច់ដើរលេងសប្បាយតាមអំពើចិត្ត ទៅក្នុងឧទ្យាន បានឃើញដើមអសោកនោះក៏បេះបោចផ្កា កាប់ទាំងមែកឈើនោះផង កាលព្រះរាជាទ្រង់តើនឡើងចាកព្រះបន្ទំ ទតឃើញដូច្នោះ ទើបទ្រង់ត្រាស់សួរថាៈ ‹‹អ្នកណាធ្វើបំផ្លាញដើមឈើនុ៎ះអស់?›› រាជបរិពារក្រាបទូលថាៈ ‹‹សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោសពួកស្រីព្រះស្នំ›› ។ កាលព្រះរាជាទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ដូច្នេះ ហើយទើបទ្រង់ព្រះពិរោធខ្លាំង ត្រាស់ឱ្យចាប់ពួកស្រីព្រះស្នំរបស់ព្រះអង្គទាំងប្រាំរយ យកទៅដម្រៀបជុំវិញដើមឈើនោះ ហើយដុតភ្លើងទាំងរស់ស្លាប់ទាំងអស់គ្នាទៅ ។ ពួកអ្នកនគរទាំងអស់ បានឃើញព្រះអង្គមានព្រះហឫទ័យខ្លាំង ដូច្នោះទើបនាំគ្នាហៅព្រះអង្គថាៈ ‹‹ចណ្ឌាសោក (អសោកកាច)›› ។

ខណៈនោះ រាធគុប្តៈជាសេនាបតីទី១ ទើបទូលតឿនព្រះរាជាថាៈ ‹‹សូមព្រះរាជតេជៈ មិនជាការសមគួរដល់ព្រះអង្គ ជាស្ដេចដែលធ្វើកម្មដូច្នោះ ដោយផ្ទាល់នឹងព្រះហស្ដព្រះអង្គទេ

ព្រះអង្គគួរតាំងបុរសឱ្យមាននាទីជាអ្នកពិឃាតមនុស្ស ដែលព្រះអង្គបានដាក់ព្រះរាជអាជ្ញា ហើយត្រូវពេជ្ឈឃាតនោះធ្វើតាមការពិភាក្សារបស់ព្រះអង្គ›› ។

ព្រះបាទអសោកក៏យល់ព្រមតាមពាក្យសូមនោះ ទើបមានព្រះឱង្ការចាត់ឱ្យបុរសម្នាក់មានចិត្តក្លាហាន ដែលល្មមតាំងឱ្យធ្វើជាពេជ្ឈឃាតបាន ។

គ្រានោះ មានជាងដម្បាញម្នាក់ តាំងផ្ទះនៅក្នុងបច្ចន្តគ្រាមជិតជើងភ្នំ ជាងដម្បាញនោះ មានកូនប្រុសមួយឈ្មោះគិរិកៈ(២២) មនុស្សនេះកាចជាទីបំផុត វាតែងធ្វើទុក្ខបុកម្នេញជេរពាលម្ដាយឪពុកវាជានិច្ច វាកាន់លប់នៅដៃ វាដោតជង់ វាលាបថ្នាំពុលនៅលើស្នៅនិងស្លឹកឈើទាំងឡាយ ពួកសត្វដើរទៅប៉ះពាល់ថ្នាំនោះពុលស្លាប់វិនាសជាមនេក ។ ពួកអ្នកស្រុកទាំងអស់គេប្រកាសប្រាប់គ្នាថា បុរសនោះកាចណាស់ ហើយក្នុងស្រុកទាំងមូលគេតែងហៅគិរិកៈនោះថា ‹‹ចណ្ឌាលគិរិកៈ (គិរិកកាច (២៣)) ›› ។

---

[22] -គិរិកៈ ជាឈ្មោះរបស់មនុស្សអ្នកនៅភ្នំ ។

[23] -មហាវង្សៈ មិនមាននិយាយដល់រឿងរ៉ាវ គិរិកៈ នេះទេ ។

រាជបុរសបានទៅជួបនឹងគិរិកៈ ហើយនិយាយថា ‹‹អ្នកឯងហ៊ានធ្វើជាពេជ្ឈឃាតរបស់ស្ដេចអសោកឬទេ?›› គិរិកៈឆ្លើយតបថាៈ ‹‹ប្រសិនបើឱ្យខ្ញុំធ្វើទោសផ្ចាញ់ផ្ចាល មនុស្សខូចកាចក្នុងទ្វីបមួយទាំងមូលក៏ខ្ញុំធ្វើបានដែរ មិនជាការសំខាន់អ្វីនឹងធ្វើជាពេជ្ឈឃាត ទទួលការសម្រាប់ស្ដេចអសោកមួយប៉ុណ្ណោះ›› ។ រាជបុរសបានស្ដាប់ពាក្យនោះហើយ ទើបត្រឡប់ទៅក្រាបទូលព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ព្រះអង្គទ្រង់ឱ្យទៅនាំគិរិកៈនោះមក ។ រាជ-បុរសត្រឡប់ទៅដល់គិរិកៈវិញ និយាយប្រាប់ថាៈ ‹‹មកគិរិកៈ ព្រះរាជាត្រាស់ឱ្យហៅអ្នកទៅ›› ។

ចណ្ឌគិរិកៈដឹងដូច្នោះហើយ ក៏ម្ទីម្ទាទៅសូមអនុញ្ញាតអំពីមាតាបិតា តែមាតាបិតាមិនព្រមបើកឱ្យ បានព្យាយាមហាមប្រាមឃាត់មិនឱ្យធ្វើក្នុងដំណែងនេះ ក៏ចណ្ឌគិរិកៈ សម្លាប់មាតាបិតាទាំងពីរនោះទៅ ទើបស្ទុះចុះពីលើផ្ទះមក ខណៈនោះរាជបុរសសួរថាៈ ‹‹ហេតុដូចម្ដេច បានជាយឺតយូរម្ល៉េះ?›› ចណ្ឌគិរិកៈតបថាៈ ‹‹ម៉ែឪខ្ញុំគាត់មិនព្រះអនុញ្ញាតឱ្យខ្ញុំមកសោះ

តែខ្ញុំសម្លាប់គាត់ទាំងពីរនាក់នោះទៅហើយ ហេតុនេះបានជាខ្ញុំយឺតយូរបន្តិច›› ។

ចណ្ឌគិរិកៈ និយាយរឿងរ៉ាវគ្រប់ប្រការឱ្យស្តាប់ហើយ ទើបចូលទៅគាល់ស្តេច លុះដល់ហើយក្រាបបង្គំទូលថាៈ ‹‹សូមព្រះអង្គសាងគុកមួយទុកជាមន្ទីរយុត្តិធម៌ ចាត់ជារបៀបល្អយ៉ាងសំខាន់ ឱ្យមានរូបរាងខាងក្រៅគួរជាទីសប្បាយ រីករាយនៃចិត្តអ្នកផងទាំងពួង កាលបើសាងមន្ទីរនោះរួចហើយ សូមឱ្យឈ្មោះថាៈ ‹‹គុកជាទីសុខសម្រាន្ត([២៤])›› ។

គ្រានោះ ចណ្ឌគិរិកៈទូលសូមពរព្រះរាជាថាៈ ‹‹សូមតេជៈព្រះអង្គ ចូរព្រះរាជទានពរមួយដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ គឺបើអ្នកណាមួយក៏ដោយ តែចូលមកក្នុងមន្ទីរនេះ សូមទ្រង់អនុញ្ញាតឱ្យខ្ញុំព្រះអង្គថាមិនត្រូវឱ្យអ្នកនោះចេញទៅវិញជាដាច់ខាត›› ។ ព្រះអសោកក៏ទ្រង់ប្រោសប្រទានពរឱ្យតាមសេចក្តីសូមដូច្នោះ ។

---

[24] -Prison-Agreable

ខាងក្រោយពីនោះមក ចណ្ឌគិរិកៈ បានចូលទៅក្នុងវត្តកុក្កុដារាម ក្នុងវត្តនោះ មានភិក្ខុមួយរូបកំពុងស្វាធ្យាយពាលបណ្ឌិតសូត្រថាៈ

‹‹ពួកសត្វដែលចូលចិត្តនឹងទឹកពុះនៅក្នុងខ្ទះ ត្រូវគេបុកវានោះកំទេចដោយអង្រែ ។ ពួកសត្វដែលចូលចិត្តគេបុកក្នុងត្បាល់ ត្រូវគេចំអិនវាក្នុងខ្ទះ ។ ពួកសត្វដែលនៅក្នុងនរក លេបដុំដែកធំមូល ហើយនាយនិរយបាលបង្អកទឹកទង់ដែងក្តៅទៅក្នុងមាត់(២៥) ។ កាលបើបានឮសេចក្តី នៃព្រះសូត្រនោះហើយ ចណ្ឌគិរិកៈទើបត្រិះរិះថាៈ‹‹គុកអញត្រូវឱ្យមានវិធីបែបនេះចុះ›› ។

គ្រានោះ មានគបតីម្នាក់ព្រមទាំងភរិយា ទៅស្វែងរកវត្ថុដ៏មានតម្លៃ ដើម្បីចិញ្ចឹមជីវិតនៅទីសមុទ្រ ខណៈកំពុងត្រាច់ទៅក៏ភិរិយាមានគភ៌ ហើយបានប្រសូតកូនប្រុសមួយនៅទីសមុទ្រនោះ ទើបឱ្យឈ្មោះបុត្រនោះថាៈ ‹‹សមុទ្រកុមារ›› ។ គ្រាកាល

---

[25] -ពាលបណ្ឌិតសូត្រសំស្រ្កឹត សេចក្តីប្រហែលគ្នានឹងទេវទូតសូត្របាលី ក្នុងគម្ពីរមជ្ឈិមនិកាយ ។ ទេវទូតសូត្របាលីថា... ពួកនិរយបាលសួរ ថាៈ ‹‹ឯងប្រាថ្នាអ្វី›› សត្វនរកតបថាៈ ‹‹ព្រះគុណអើយ ខ្ញុំឃ្លានណាស់›› ។ ពួកនិរយបាលយកដែកស្រួចដ៏ក្តៅកំពុងឆេះប្រាលឆ្អៅភ្លឺរន្ទាលមកទល់មាត់សត្វនរកនោះ ហើយញាត់ដុំទង់ដែងដែលភ្លើងកំពុងឆេះសន្ធោសន្ធៅទៅក្នុងមាត់... ។ ពួកនិរយបាលសួរៀត សត្វនរកតបថាៈ ‹‹ព្រះគុណអើយ ស្រេកណាស់›› ។ ពួកនិរយបាលដែកស្រួចដ៏ក្តៅកំពុងឆេះប្រាលឆ្អៅភ្លឺរន្ទាលមកទល់មាត់សត្វនរកនោះ ហើយបង្អកទឹកទង់ដែង ដែលភ្លើងកំពុងឆេះសន្ធោសន្ធៅទៅក្នុងមាត់ ។

កន្លងមក ១២ ឆ្នាំ គហបតីនោះ ក៏នាំភិរយាចេញពីសមុទ្រ ត្រឡប់មកស្រុកកំណើតវិញ តែត្រូវពួកចោរសមុទ្រទាំង ៥០០ ប្លន់ដណ្តើមយកទ្រព្យសម្បត្តិ ហើយវាសម្លាប់គហបតីនោះទៅ ។ គ្រានោះ សមុទ្រកុមារនៅកំព្រាតែម្នាក់ឯងអនាថា ទើបចូលទៅបួសក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ។ លោកត្រាច់ស្វែងរកអាហារបិណ្ឌបាត គ្រប់ស្រុកតូចស្រុកធំនិគមនជនបទរៀងៗទៅ រហូតដល់មកក្រុងបាតលិបុត្រ លុះឃ្លុំចំរវរជាបរិមណ្ឌលតាមសមណ-ភេទហើយ ក៏ចូលទៅក្នុងក្រុងដើម្បីបិណ្ឌបាត លោកនិមន្តរៀងៗទៅ ស្រាប់តែចូលទៅក្នុងគុកជាទីសុខសម្រាន្តនោះ ដោយមិនដឹងខ្លួនថាជាមន្ទីរអ្វី លុះឃើញដូច្នោះហើយ ទើបពោលពាក្យនេះថាៈ ‹‹ឱហ្ន៎! មន្ទីរនេះ ពីខាងក្រៅមុខគួរជាទីពេញចិត្តពេក តែខាងក្នុងហាក់ដូច ជាស្ថាននរកសុទ្ធសាធសោះ›› ។ លុះភិក្ខុនឹងត្រឡប់មកវិញ នាយចណ្ឌគិរិកៈឃាត់មិនឱ្យចេញ ហើយប្រាប់ភិក្ខុនោះថាៈ ‹‹ឥឡូវនេះ លោកត្រូវនៅក្នុងទីនេះ គឺត្រូវពិឃាតជីវិតបង់ លោកមិនត្រូវគេចចេញទៅណាទេ›› ពាក្យ

ពោលតែប៉ុណ្ណោះ ក៏ភិក្ខុនោះស្រែកទ្រហោយំ សោយសោកបរិវេទនាការឥតស្រាក ចណ្ឌគិរិកៈឃើញដូច្នោះ ទើបសួរថា៖ ‹‹ព្រោះហេតុអ្វីបានជាលោកស្រែកយំបែបដូចជាទារកដូច្នេះ›› ។

ភិក្ខុនោះតបថា៖ ‹‹អាត្មាមិនមែនយំសោកព្រោះខ្លាចសេចក្ដីស្លាប់ដូច្នេះទេ គឺយំដោយស្ដាយដោយការវិនាសបង់នូវសមណធម៌ដែលអាត្មាត្រូវបាន ព្រោះថាអាត្មាទើបនឹងបួសហើយថ្មីៗ មិនទាន់បានសម្រេចមគ្គផលអ្វីនោះឡើយសោះ ។ ការបានអត្តភាពមកជាមនុស្ស ជាការបានដោយកម្រ ធម៌របស់ព្រះពុទ្ធជាសភាពក្របានជួបប្រសព្វ ព្រោះអាត្មានឹកដល់រឿងនោះហើយ បានជាអាត្មាយំស្ដាយ›› ។ ចណ្ឌគិរិកៈប្រាប់ថា៖ ‹‹តាំងពីយូរមកហើយ ព្រះរាជាជាម្ចាស់ជីវិតបានព្រះរាជទានពរឱ្យខ្ញុំថា បើមានមនុស្សចូលមក មិនត្រូវឱ្យចេញទីវិញទេ ត្រូវឱ្យប្រហារជីវិតក្នុងកំពែងនេះឯង›› ។

ភិក្ខុនោះនិយាយអង្វរថា៖ ‹‹អាត្មាភាពសូមឱ្យអ្នកអាណិតទុកជីវិតអាត្មាបាន ៧ ថ្ងៃសិន ខាងក្រោយពី ៧ ថ្ងៃនោះទៅ បើ

អ្នកចង់សម្លាប់អាត្មាភាពក៏សម្លាប់ចុះ›› ។ ចណ្ឌគិរិកៈ ក៏ព្រមអនុញ្ញាតឱ្យតាមសេចក្ដីអង្វរ ។

គ្រានោះ ព្រះបាទអសោកបានទតឃើញនាងស្នំកំពុងចរចាដោយកាមរាគ ជាមួយនឹងព្រះអង្គម្ចាស់កំឡោះមួយព្រះអង្គដែលជាសាហាយ លុះទ្រង់ទស្សនាការដូច្នោះហើយ ក៏ទ្រង់ព្រះពិរោធ ទើបត្រាស់បង្គាប់ឱ្យនាំទាំងពីរនាក់នោះ ចូលទៅក្នុងគុកជាទីសុខសម្រាន្ត តែមួយរំពេចនោះ ក៏ចណ្ឌគិរិកៈបុកច្រំកំទេចគូពានវាំងទាំង ២ នាក់នោះ សំពងក្បាលនឹងអង្រែដែក លៀនភ្នែកក្រឡេកក្រឡុងចេញមកខាងក្រៅ ។ ដោយការឃើញកម្មគួរស្ញែងយ៉ាងនេះ ភិក្ខុនោះទើបថ្លែងឧទានថាៈ ‹‹អា! ព្រះវាចារបស់ព្រះបរមគ្រូជាម្ចាស់ ព្រះអង្គពេញទៅដោយសេចក្ដីករុណាទ្រង់ត្រាស់ដោយបញ្ញាពិចារណាឃើញពិតថាៈ រូបរាងមិនមែនជារបស់រឹងប៉ឹងមាំមួនទេ មានសភាពដូចជាពពុះទឹក›› ។ រូបរាងនេះបែកធ្លាយទៅដោយឆាប់រហ័ស ឥតមានបន្ទូរបន្ថយសោះឡើយ ឥឡូវនេះរូបឆោមដ៏ល្អនោះទៅណាទៅហើយ? ទឹកមុខ

ស្រស់ប្រិមប្រិយនិងឆវីវណ្ណទាំងអស់នោះក៏វិនាស សូន្យទៅអស់ហើយ ។ ‹‹ឱអនិច្ចា! ក្នុងរូបនិមិត្តនេះឯងហើយ ដែលជាទីពេញចិត្តនៃពួកជនល្ងង់អ័ប្បឥតប្រាជ្ញា ដែលមានគំនិតយល់ឃ្វាងខុសគ្នានឹងធម៌របស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ អាត្មាអញបានឃើញច្បាស់មែន ពិតតាមធម៌របស់ព្រះអង្គនោះហើយ នៅក្នុងផ្ទះនៃនាយពេជ្ឈឃាតនេះ អាត្មាអញនឹងមិនលិចលង់ចុះទៅក្នុងឱឃៈ គឺកាមគុណទៀតឡើយ›› ។

ក្នុងមួយរាត្រីទាំងមូលនោះ ភិក្ខុនោះពិចារណាឃើញត្រង់តាមបរមពុទ្ធោវាទដូចខាងលើនេះ លោកបានទំលាយបង់នូវចំណង (សំយោជនៈ) ទាំងអស់ហើយ បានសម្រេចសោតា-បត្តិផល ហេតុដូច្នោះ លោកខំព្យាយាមជាលំដាប់នៃមគ្គតទៅទើបបានសម្រេចអរហត្តផល ។

លុះអរុណរះឡើង ដល់ពេលគ្រប់ ៧ ថ្ងៃកន្លងទៅហើយចណ្ឌគិរិកៈទើបនិយាយប្រាប់ភិក្ខុនោះថាៈ ‹‹កន្លង ៧ រាត្រីទៅ

ហើយ ថ្ងៃនេះជាថ្ងៃទី ៨ លោកនឹងត្រូវទទួលកម្មវេរានោះហើយ›› ។

ភិក្ខុនោះតបថាៈ ‹‹រាត្រីរបស់អាត្មាកន្លងផុតទៅហើយ ដួងព្រះអាទិត្យរបស់អាត្មារះឡើងហើយ ពេលជាមង្គលមកដល់ហើយ អ្នកនឹងសម្លាប់អាត្មាក៏ធ្វើតាមប្រាថ្នាចុះ›› ។

ចណ្ឌគិរិកៈ ឃើញហេតុប្លែកអំពីថ្ងៃមុនដូច្នោះ ទើបសួរថាៈ ‹‹សំដីលោកនិយាយថា រាត្រីរបស់អាត្មាកន្លងផុតទៅហើយ ដួងព្រះអាទិត្យរបស់អាត្មារះឡើងហើយ ពេលជាមង្គលមកដល់ហើយ ចូរលោកអធិប្បាយពាក្យទាំងអស់នេះ ឱ្យសព្វគ្រប់មកមើល›› ។

ភិក្ខុនោះតបថាៈ ‹‹អាត្មាភាពស្ថិតនៅក្នុងរាត្រី គឺវិជ្ជាដែលរុំបិទជិតមិនឱ្យមើលពន្លឺអ្វីឃើញសោះ អកុសលទាំងឡាយនាំចិត្តឱ្យក្រាញរួញរា ដែលជាចំណងដ៏មាំ គឺសំយោជនកិលេសនេះក៏អាត្មាភាពបានទំលាយបង់ជ្រះស្រឡះហើយ មិនបានត្រឡប់មករកអាត្មាវិញទេ ទាំងអស់នុ៎ះ បានសេចក្តីថាៈ រាត្រីរបស់អាត្មា

កន្លងផុតទៅហើយ ចិត្តរបស់អាត្មាផូរផង់ហើយដោយប្រាជ្ញាបានមើលឃើញច្បាស់នូវលោកទាំងបី ទាំងអស់នុ៎ះ បានសេចក្តីថាៈ ដួងព្រះអាទិត្យរបស់អាត្មារះឡើងហើយ ។ កិច្ចដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធធ្វើហើយ ជាកិច្ចដែលអាត្មាបានបំពេញសព្វគ្រប់ហើយដែរ ទាំងអស់នុ៎ះ បានសេចក្តីថាៈ ពេលជាមង្គលមកដល់ហើយ រាងកាយនេះក៏រស់នៅមកយូរអង្វែងណាស់ដែរហើយ បើអ្នកចង់សម្លាប់អាត្មាក៏តាមតែចិត្តអ្នកចុះ›› ។

ចណ្ឌគិរិកៈ ជាអ្នកប្រាសចាកសេចក្តីករុណា មានចិត្តរឹងរូសដូចថ្មសិលា បណ្តាលទោសៈក្នុងអាត្មារឹងរឹតតែខ្លាំងឡើង ឥតមានកោតក្រែងផលកម្មទៅអនាគត ក៏លើកខ្ទះធំដាក់លើជើងក្រានភ្លើង ក្នុងខ្ទះធំនោះមានទឹកដ៏ពេញលាយ ទៅដោយខ្លាញ់លោហិត, ខួរក្នុងឆ្អឹង លាមក (អាចម៍) ទឹកមូត្រ និងកំទេចកំញមទាំងឡាយ ក៏ចាប់ភិក្ខុនោះឥតមានមេត្តា បោះទៅក្នុងខ្ទះធំនោះ ស្រែកប្រាប់មនុស្សអ្នកដុតភ្លើងឱ្យប្រឹងខ្មីឃ្មាតយ៉ាងសម្បើមពីខាងក្រោមធ្វើយ៉ាងនោះហើយ ឧសនិងសម្រាមក៏ឆេះសន្ធោ-

សន្ធៅឡើង តែមិនមានចំហាយក្តៅដល់ភិក្ខុនោះសោះ សូម្បីតែបន្តិចបន្តួចក៏គ្មានផង នាយពេជ្ឈឃាតឃើញដូច្នោះក៏ខឹងឃោរឃៅនឹងអ្នកដុតភ្លើង ស្ទុះទៅវាយមួយដំបង ហើយដុតភ្លើងដោយដៃខ្លួនឯង ភ្លើងក៏ឆេះសន្ធោទ្បើងក្រៃលែងជាងមុន តែមិនមានកំដៅសោះ នាយពេជ្ឈឃាតរឹតតែខឹងខ្លាំងក៏បោចរោចគ្រឿងទព្វសម្ភារមន្ទីរនោះ យកមកដុតលាយនឹងសំពត់ជាច្រើនផ្ទត់ភ្លើងក៏ឆេះលើសលុបខ្ទះធំនោះ ប៉ុន្តែទឹកនៅតែត្រជាក់ដដែលដូចមុន ក៏នាយពេជ្ឈឃាតនឹក ស្ងើចនឹងហេតុអស្ចារ្យចំឡែកនោះក្រឡេកមើលទៅក្នុងខ្ទះឃើញភិក្ខុនោះ អង្គុយសមាធិលើផ្កាឈូកធំ មានត្របកមួយពាន់ស្រទាប់ ខណៈនោះ នាយចណ្ឌគិរិកៈ មានសេចក្តីស្ញប់ស្ញែញចិត្តពន់ពេក ក៏រត់ទៅក្រាបទូលដល់ព្រះរាជាឱ្យទ្រង់យាងមកទតហេតុអស្ចារ្យនោះផង ។

ព្រះរាជា ស្តេចយាងមកដោយបរិពារជាច្រើនពាន់ ទ្រង់ទំលាយកំពែងគុកជាទីសុខសម្រាន្តនោះ ដើម្បីពួកអ្នកនគរទាំងអស់រាប់ដោយកោដិ នាំគ្នាចូលទៅមើលភិក្ខុនោះបានដោយ

ងាយ ។ ពេលនោះ ភិក្ខុនោះបានជ្រាបថាៈ ឥឡូវនេះ ដល់ពេលដែលលោកគួរនឹងទូន្មានព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ឱ្យទ្រង់ជ្រះថ្លាក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាហើយ ទើបលោកសំដែងឥទ្ធិបាដិហារ្យផ្សេងៗច្រើនបែបយ៉ាង មានចីវរដ៏បរិសុទ្ធស្អាត ចេញចាកខ្ទះដែលពេញទៅដោយអាបោធាតុ នាកណ្តាលប្រជុំជនដ៏ច្រើន ឱ្យបានឃើញគ្រប់ៗគ្នា លោកហោះទៅកាន់អាកាសវេហាស៍ ហើយសំដែងបាដិហារ្យគ្រប់យ៉ាង ធ្វើឱ្យមានចំណែកពាក់កណ្តាលដងខ្លួនរបស់លោកខាងលើ បង្កើតឡើងជាទឹកហូរចេញមកឥតស្រាកចំណែកពាក់កណ្តាលដងខ្លួនរបស់លោកខាងក្រោម បង្កើតឡើងជាភ្លើងឆេះភ្លឺច្រាលរន្ទាលពណ្ណរាយ ហាក់ដូចជាភ្នំមួយដ៏ធំ មានរស្មីភ្លឺឆ្វៀលឆ្វាត់រុងរឿងនៅនាកណ្តាលអាកាសនោះ ។

កាលទ្រង់ទតឃើញភិក្ខុនោះ ហោះទៅក្នុងវេហាសប្រទេសជាហេតុចំឡែកអស្ចារ្យគួរស្ញប់ស្ញែងដូច្នោះ ព្រះរាជាក៏ទ្រង់ទតឆ្ពោះទៅខាងលើ លើកព្រះហស្តឡើងប្រណម្យដោយក្រពុំនៃអញ្ជលីជាទីគោរព ហើយទ្រង់មានព្រះបន្ទូលថាៈ

‹‹ភិក្ខុនេះ ដូចគ្នានឹងយើងសព្វគ្រប់អន្លើ មានរូបរាងកាយជាមនុស្សសាមញ្ញ តែឫទ្ធានុភាពនិងសេចក្ដីបរិសុទ្ធិរបស់លោក ចំឡែកអស្ចារ្យលើសលុបជាងមនុស្សធម្មតា លោកហោះឡើងលើអាកាសវេហាស៍ ហើយសំដែងឱ្យឃើញឫទ្ធិសដ៏សម្បើមអស្ចារ្យ ហួសវិស័យនៃសត្វលោក ។ ឥឡូវនេះ ខ្ញុំមិនទាន់ស្គាល់លោកម្ចាស់ទេ ប៉ុន្តែខ្ញុំសូមជ្រកកោននៅក្នុងឱវាទដ៏វិសេសរបស់លោក ធ្វើដូចម្ដេចហ្ន៎? នឹងបានដឹងធម៌ដែលលោកម្ចាស់សំដែងដល់ខ្ញុំនោះ បើបានដឹងហើយ ខ្ញុំនឹងបានប្រព្រឹត្តតាមដោយកម្លាំងនឹងប្រាជ្ញារបស់ខ្ញុំ ([២៦]) ›› ។

ខណៈនោះ ភិក្ខុបានដឹងច្បាស់ថា: ព្រះបាទអសោកជាមហាទានបតី១ ដែលនឹងអាចបានចែកចាយព្រះសារីរិកធាតុរបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ជាដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់ទេពតានិងមនុស្សទាំងឡាយ ព្រោះដូច្នោះ ភិក្ខុនោះទើបថ្វាយវិសជ្ជនាដល់ព្រះបាទអសោកថា: ‹‹ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធព្រះអង្គបានត្រាស់

[26] -មហាវង្ស: ព្រះបាទអសោក ទ្រង់ជ្រះថ្លាជាដំបូង នឹងនិគ្រោធសាមណេរ ។

ថា: តថាគតមានករុណាដ៏ធំ ជាអ្នកកាត់បង់នូវចំណង គឺសំយោជនៈបាន ។ អ្នកដែលប្រព្រឹត្តតាមធម៌ដ៏សមគួរ ដល់ធម៌ឈ្មោះថា ជាឱរសនៃព្រះពុទ្ធត្រៃភព អ្នកនោះនឹងបានសម្រេចនូវអមតមហានិព្វាន ។ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធនោះ ព្រះអង្គឈ្នះដោយខ្លួនឯង ហើយញ៉ាំងអ្នកដទៃឱ្យឈ្នះផង ព្រះអង្គបានដល់ទីក្សេមហើយញ៉ាំងអ្នកដទៃឱ្យដល់ទីក្សេមផង ព្រះបានដល់នូវទីរំលត់ទុក្ខហើយ ញ៉ាំងអ្នកដទៃឱ្យបានដល់ទីរំលត់ទុក្ខផង ។ បពិត្រមហារាជ សូមទ្រង់ជ្រាបថា: ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធបានព្យាករទុកហើយ ដោយច្បាស់លាស់ទៅក្នុងអនាគតថា ខាងក្រោយអំពីបរិនិព្វានរបស់តថាគតទៅមួយរយឆ្នាំ ទ្រង់នឹងបានសោយរាជ្យក្នុងក្រុងបាតលិបុត្រ មានព្រះនាមថា អសោក ទ្រង់នឹងជាស្តេចចក្រពត្តិ ជាធម្មិករាជ គ្រប់គ្រងទ្វីបមួយ ក្នុងទ្វីបទាំង ៤ និងជាស្តេចប្រកបដោយសច្ចធម៌ បានចែកចាយព្រះសារីរិកធាតុ ព្រមទាំងបានសាងព្រះស្តូប ៨៤.០០០ សុទ្ធសឹងដ៏មានតម្លៃ ឱមហាបពិត្រ ឥឡូវនេះ ត្រឡប់ជាមានផលផ្ទុយគ្នាទៅវិញ ព្រះអង្គបាន

សាងគុកធំនេះ ដែលដូចជាស្ថាននរកសុទ្ធសាធ ទ្រង់បានបំផ្លាញជីវិតរាប់ចំនួនដោយពាន់មនុស្ស ។ បពិត្រមហារាជ ឥឡូវនេះ សូមទ្រង់ព្រះរាជទានអភ័យឱ្យដល់លោកទាំងអស់ សូមទ្រង់ប្រព្រឹត្តបំពេញសេចក្តីប្រាថ្នា របស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ សូមទ្រង់ព្រះរាជទានអភ័យដល់មនុស្សនិងទេពតាទាំងឡាយ សូមព្រះអង្គធ្វើមេត្តាករុណាចិត្តឱ្យកើតឡើង ហើយសូមចែកចាយព្រះសារីរិកធាតុ និងជួយផ្សាយធម៌ពិតធម៌មែន ឱ្យចំរើនរុងរឿងធំទូលាយឡើង›› ។

ព្រះរាជាទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យនោះហើយ មានព្រះរាជហឫទ័យយាងចុះ កាន់ធម៌របស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ព្រះអង្គប្រកបដោយប្រសាទសទ្ធាជ្រះថ្លា ទ្រង់ប្រណម្យអញ្ជលីឡើងគោរពចំពោះព្រះឱរសរបស់ព្រះទសពល ទើបទ្រង់មានព្រះបន្ទូលថា ‹‹អំពើរបស់ខ្ញុំពីមុនមក ជាកម្មដ៏អាក្រក់បំផុត សូមលោកម្ចាស់ទទួលអត់ទោសនៃបាបកម្មរបស់ខ្ញុំនោះពេលនេះ ខ្ញុំសូមដល់នូវព្រះពុទ្ធជាទីពឹងទីរលឹក ខ្ញុំដល់នូវព្រះធម៌ជាជយមង្គល ដែលព្រះ

តថាគតត្រាស់សំដែងហើយ ជាទីពឹងទីរលឹកហើយ ([២៧]) ចាប់ដើមតាំងតែពីត្រឹមថ្ងៃនេះទៅ ខ្ញុំនឹងផ្ដើមបំពេញតែការកុសល ខ្ញុំនឹងសាងព្រះស្តូបឱ្យបានដេរដាសនៅលើផ្ទៃនៃប្រថពីនេះ ដើម្បីជាបូជនីយដ្ឋាន ជាទីរលឹកដល់ព្រះអង្គ›› ។

គ្រានោះ ភិក្ខុនោះបានឃើញព្រះរាជាស្ដេចមានសទ្ធាបរិបូណ៌ហើយ ក៏ចេញចាកមន្ទីរនៃនាយពេជ្ឈឃាតទៅតាមផ្លូវអាកាស ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ក៏ស្ដេចចេញមកព្រមផង តែចណ្ឌ-គិរិកៈ ទូលឃាត់ព្រះអង្គថាៈ ‹‹កាលពីមុន ព្រះអង្គបានព្រះរាជទានពរដល់ខ្ញុំព្រះអង្គថា បើអ្នកណាមួយចូលមកក្នុងគុកជាទីសុខសម្រាន្តនេះហើយ នឹងចេញទៅវិញពុំបានជាដាច់ខាត›› ។

ព្រះរាជាត្រាស់តបថាៈ ‹‹ឯងប្រាថ្នានឹងសម្លាប់យើងផងឬ?››។

នាយពេជ្ឈឃាតទូលតបថាៈ ‹‹ព្រះករុណាវិសេស ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំប្រាថ្នានឹងសម្លាប់ព្រះអង្គផង›› ។

---

[27] -បាត់សង្ឃសណរមួយ មិនឃើញក្នុងច្បាប់ដើម ។

ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ត្រាស់សួរថាៈ ‹‹យើងទាំងពីរនាក់នេះ អ្នកណាចូលមកក្នុងទីនេះមុនគេ›› ។

នាយពេជ្ឈឃាតក្រាបទូលថាៈ ‹‹គឺខ្ញុំព្រះអង្គហ្នឹងឯងដែលជាអ្នកចូលមកមុនគេ››។

ព្រះរាជាត្រាស់ថាៈ ‹‹អើបើឯងចូលមកមុន ត្រូវតែអញសម្លាប់ឯងមុន›› ។

ខណៈនោះ ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ទើបត្រាស់ឱ្យហៅរាជបរិពារមក ឱ្យចាប់ចណ្ឌគិរិកៈនាំយកទីកាន់ទីពិឃាត ចណ្ឌគិរិកៈត្រូវនាយពេជ្ឈឃាតឯទៀត វាយផ្ចាញ់ផ្ចាលជាដំណំ ហើយទើបគរឱសបង្កាត់ភ្លើងដុតចណ្ឌគិរិកៈទាំងរស់ ឱ្យឆេះជាធូលីក្នុងទីនោះទៅ ។ ព្រះរាជាទ្រង់ត្រាស់ឱ្យទំលាយគុកជាទីសុខសម្រាន្តនោះ ហើយចាប់ដើមតាំងតែពីត្រឹមនោះមក ទ្រង់ប្រទានអភ័យដល់សត្វលោកទាំងអស់ ។

គ្រានោះ ព្រះបាទអសោក ព្រមដោយចតុរង្គិនីសេនា ស្តេចយាងចូលទៅក្នុងក្រុងរាជគ្រឹះ ព្រះអង្គចាត់ឱ្យបើកព្រះស្តូបដែល

ព្រះបាទអជាតសត្តុរាជបានសាងទុកនោះ ទ្រង់ឱ្យគាស់កកាយយកព្រះសារីរិកធាតុទាំងអស់នោះ ហើយព្រះអង្គឱ្យចែកចាយផ្សាយទៅផ្សេងៗ តពីនោះមកទ្រង់ឱ្យសាងព្រះស្តូបមួយធំ នៅត្រង់កន្លែងដដែលនោះ ។ ចំណែកទីឯទៀត ដែលមានបញ្ចុះព្រះសារីរិកធាតុ ទ្រង់ក៏ឱ្យគាស់កកាយជាលំដាប់មក នៅកន្លែងទី ២ ទី ៣ ។ល។ ទី ៧ ព្រះអង្គយកព្រះសារីរិកធាតុពីទីនោះៗទាំងអស់ដូចគ្នា តមក ស្ដេចយាងចូលទៅក្នុងស្រុករាមគ្រាមដែលជាទីសំណាក់អាស្រ័យនៃស្ដេចនាគឈ្មោះសាគរៈ ដោយមានព្រះបំណងនឹងយកព្រះសារីរិកធាតុក្នុងទីនោះទៀត ។

គ្រានោះ ស្ដេចនាគបានសំដែងកាយឱ្យឃើញប្រាកដឡើង ហើយទូលអញ្ជើញព្រះមហាក្សត្រាធិរាជ ឱ្យស្ដេចយាងចូលទៅក្នុងពិភពនាគ ហេតុដូច្នោះ ព្រះរាជាស្ដេចយាងចុះកាន់ព្រះទីនាំងនាវា ហើយចូលទៅក្នុងបូរីនៃស្ដេចនាគ ។

ស្ដេចនាគបានក្រាបទូលព្រះមហាក្សត្រិយ៍ថា: ‹‹សូមព្រះរាជតេជៈ ខ្ញុំព្រះអង្គមានប្រាថ្នានឹងរក្សាទុកនូវព្រះសារីរិកធាតុនេះ

សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោសព្រះរាជទានទុកឱ្យខ្ញុំព្រះអង្គ នឹងបានធ្វើសក្ការបូជាព្រះសារីរិកធាតុនេះផង សូមព្រះអង្គស្ដេចអនុគ្រោះកុំបីយករបស់ខ្ញុំព្រះអង្គទៅ›› ។

ព្រះរាជា ទ្រង់ទតឃើញស្ដេចនាគធ្វើសក្ការៈគោរពរាប់អានបូជាដោយគ្រឿងបូជា ចំពោះព្រះសារីរិកធាតុពីរដងមួយថ្ងៃ ឃើញថាជាការវិសេសថ្លៃថ្លាជាងពួកមនុស្សទៅទៀត ទើបទ្រង់ឱ្យទុកព្រះសារីរិកធាតុក្នុងព្រះស្តូបនោះមិនបានយក ហើយស្ដេចយាងត្រឡប់មកព្រះនគរព្រះអង្គវិញ ។

លុះដល់មកព្រះបរមរាជវាំងហើយ ទ្រង់បានឱ្យជាងសាងប្រអប់ដ៏ប្រសើរ ៨៤.000 ប្រដាប់ដោយមាសប្រាក់ និងកែវពិទូរ្យក្នុងប្រអប់មួយៗនោះ ទ្រង់ឱ្យបញ្ចុះព្រះបរមសារីរិកធាតុមួយគ្រាប់ៗ មិនតែប៉ុណ្ណោះសោត ទ្រង់ឱ្យសាងក្អម ៨៤.000 និងគ្រប ៨៤.000 ដែលជារបស់មានតម្លៃ ហើយនិងសំពត់កម្ពល ៨៤.000 សឹងដ៏មានពណ៌ប្លែកផ្សេងៗ ពីគ្នា ដើម្បីនឹងរុំវត្ថុដ៏មានតម្លៃទាំងនោះ ។

ព្រះអង្គទ្រង់ព្រះរាជទានព្រះសារីរិកធាតុ ឱ្យដល់ពួកយក្ស ក្នុងម្នាក់ៗ មួយគ្រាប់ ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យដើរទៅសព្វមណ្ឌល នៃជម្ពូទ្វីប ឱ្យយកទៅសាងព្រះស្តូបនៅកន្លែងគ្រប់ៗ ប្រទេស ដែលមានមនុស្សចំនួនមួយកោដិ កាលចាត់ចែងដូចសំដែងមក នេះ យក្សនិងទេពតាទាំងឡាយ ក៏បាននាំយកព្រះបរម-សារីរិកធាតុទាំងអស់នោះ ដង្ហែទៅក្នុងទិសទាំង ៤ ដើម្បីនឹង សាងព្រះស្តូបទាំងនោះ ។

គ្រានោះ មានយក្សម្នាក់ បានទទួលព្រះសារីរិកធាតុមួយ គ្រាប់ ហើយនាំទៅកាន់នគរតក្កសិលា បំណងនឹងសាងព្រះស្តូប មួយនៅទីក្រុងនោះ តែពួកអ្នកប្រទេសនោះបាននិយាយថាៈ ‹‹មនុស្សនៅក្នុងប្រទេសយើងមានចំនួន ៣៦ កោដិ បើដូច្នោះ ត្រូវអ្នកឱ្យប្រអប់ ៣៦ មកយើង›› ។

គ្រានោះ យក្សនិងទេពតា ក៏ត្រឡប់មកក្រាបទូលសេចក្តី នោះ ដល់ព្រះមហាក្សត្រិយ៍វិញ ព្រះអង្គមានព្រះតម្រិះថាៈ ‹‹មនុស្សទាំងឡាយមានចំនួនច្រើនណាស់ ប្រសិនបើធ្វើតែយ៉ាង

នេះ ព្រះបរមសារីរិកធាតុនឹងមិនបានផ្សាយទូទៅសព្វជម្ពូទ្វីបទាំងមូលទេ បើដូច្នេះ ត្រូវរកឧបាយនិងបញ្ឈប់ការចែកចាយត្រឹមនេះ›› ។ ខណៈនោះ ព្រះរាជាទ្រង់ត្រាស់ឱ្យយក្សត្រឡប់ទៅប្រាប់ដល់មនុស្សទាំងនោះថា: ‹‹ក្នុងប្រទេសនេះ ត្រូវបន្ថយមនុស្ស ៣៥ កោដិចេញ ឱ្យនៅត្រឹមមួយកោដិ ដែលនឹងត្រូវបានព្រះបរមសារីរិកធាតុមួយគ្រាប់ប៉ុណ្ណោះ›› ។

ពួកអ្នកស្រុកនៅក្នុងប្រទេសនោះ ភិតភ័យតក្កមានាំនិយាយអង្វរថា: ‹‹ពួកយើងចង់បានប្រអប់ ៣៦ នោះណាស់ទៅហើយ តែបើដូច្នោះនឹងឱ្យប្រអប់តែមួយមកយើងក៏បាន សូមកុំឱ្យតែសម្លាប់ពួកយើង›› ។ គ្រានោះ ពួកយក្សក៏ព្រមតាមសេចក្តីអង្វរហើយប្រគល់ប្រអប់ដែលដាក់ព្រះសារីរិកធាតុនោះឱ្យមួយទៅ ។

មានហេតុដូចខាងលើនេះ ព្រះរាជាទើបទ្រង់ត្រាស់ថា: ‹‹ក្នុងប្រទេសដែលមាន មនុស្សច្រើនជាងពីរមួយកោដិទៅ អ្នកចូរកុំឱ្យព្រះបរមសារីរិកធាតុ ឱ្យលើសទៅតាមចំនួនពួកមនុស្សនោះ ក្នុងប្រទេសដែលមានមនុស្សតិចជាងពីមួយកោដិទៅ អ្នក

ចូរកុំឱ្យព្រះបរមសារីរិកធាតុទៅប្រទេសនោះឡើយ›› ។ ទ្រង់មានព្រះបន្ទូលដូច្នេះហើយ ទើបស្ដេចយាងចូលទៅវត្តកុក្កុដារាម លុះដល់ហើយ ទ្រង់យាងទៅជួបនឹងព្រះថេរៈព្រះនាម យស ([២៨]) ទ្រង់ប្រណម្យអញ្ជលីនមស្សការហើយត្រាស់ថាៈ ‹‹ឥឡូវនេះ ខ្ញុំមានប្រាថ្នានឹងសាងព្រះស្តូប ៨៤.000 ដោយវត្ថុដ៏មានតម្លៃតម្កល់ទុកក្នុងជម្ពូទ្វីប›› ។

ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរតបថាៈ ‹‹ប្រពៃហើយ! ប្រពៃហើយ! មហារាជ បើទ្រង់ប្រាថ្នានឹងសាងព្រះស្តូបទាំងអស់នោះ ឱ្យសម្រេចតែម្តងក្នុងពេលមួយជាមួយគ្នា លុះដល់ពេលដែលមហាបពិត្រកំពុងកសាងព្រះស្តូបនោះ អាត្មាភាពនឹងនាំដួងព្រះអាទិត្យថ្វាយដោយបាតដៃ សូមចេញព្រះរាជានុញ្ញាតទៅក្នុងប្រទេសទាំងអស់ឱ្យបានដឹងថា ក្នុងពេលដែលអាត្មាភាពបាំងដួងព្រះអាទិត្យដោយបាតដៃ ត្រូវអ្នកទាំងអស់គ្នាសាងព្រះស្តូបឱ្យហើយស្រេចស្មើគ្នា›› ។

[28] -មហាវង្ស ព្រះយសត្ថេរនេះ លោកជាអធិបតីក្នុងកាលធ្វើទុតិយសង្គាយនា ឯក្នុងគ្រាព្រះបាទអសោកនេះ គឺព្រះមោគ្គល្លីបុត្តតិស្សត្ថេរជាអធិបតីវិញ ។

លំដាប់តពីនោះមក ព្រះថេរៈបានបាំងដួងព្រះអាទិត្យដោយបាតដៃ ក៏នអ្នកនគរទាំងឡាយបានសាងព្រះស្តូបទាំងអស់នោះក្នុងពេលមួយជាមួយគ្នា គ្រប់ប្រទេសក្នុងជម្ពូទ្វីប កាលសាងរួចស្រេចអស់ហើយ ពួកអ្នកនគរទាំងអស់បានថ្វាយព្រះនាមដល់ស្តេចថាៈ ‹‹អសោកធម្មិករាជ›› ទ្រង់បានព្យាយាមផ្សាយសេចក្តីក្សេមក្សាន្តជាសុខសួស្តី ទូទៅសព្វសត្វទាំងអស់នៅលើផ្ទៃនៃភូមិប្រទេស ទ្រង់ចារឹកព្រះស្តូបនិងព្រះវិហារទាំងឡាយ ក៏សេចក្តីល្អរបស់ព្រះអង្គរឹងរឹតតែចំរើនធំទូលាយឡើង ព្រះនាមព្រះអង្គថាៈ ‹‹ចណ្ឌាសោក›› ក៏វិនាសបាត់ទៅ ហើយក្នុងលោកទាំងមូលគេនាំគ្នាហៅព្រះអង្គថាៈ ‹‹ធម្មាសោក›› ទៅវិញ ។

កាលបើព្រះបាទអសោក សាងព្រះស្តូបរួចស្រេចហើយ ទ្រង់មានព្រះរាជហឫទ័យ សោយបីតិសប្បាយរីករាយពន់ពេក ព្រះអង្គមានពួកសេវកាមាត្យជាច្រើនពាន់ចោមរោម ជាបរិពារស្តេចយាត្រាទៅកាន់វត្តកុក្កុដារាម ទ្រង់ទៅថ្វាយបង្គំព្រះមហាថេរ

ហើយត្រាស់សួរថា: ‹‹ក្នុងជម្ពូទ្វីបនេះ មានមាហាជនជាច្រើន ក្រែងមានអ្នកណាមួយបានពុទ្ធទំនាយជាមួយនឹងខ្ញុំដែរឬទេ?››។

គ្រានោះ ព្រះយសត្ថេរថ្វាយព្រះពរព្រះមហាក្សត្រិយ៍ថា: ‹‹មនុស្សឯទៀតក៏បាន ពុទ្ធព្យាករជាមួយនឹងមហាបពិត្រដែរ›› ។ ក្នុងអតីតកាល ពេលដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់ប្រថាប់នៅក្នុងរាជធានីឧទ្ទិយាននោះ ព្រះអង្គបានផ្ចាញ់នូវស្តេចនាគឱ្យចុះចាញ់ព្រះអង្គ ។ គ្រាកាលដែលទ្រង់ប្រថាប់នៅក្នុងរាជធានីកស្មីរៈនោះ ព្រះអង្គបានញុំាងព្រាហ្មណ៍មហាសាលឱ្យចុះចូលព្រះអង្គ ។ គ្រាកាលដែលទ្រង់ប្រថាប់នៅក្នុងរាជធានីគន្ធារៈនោះ ព្រះអង្គបានញុំាងមនុស្សចណ្ឌាលឱ្យចុះចូលព្រះអង្គ ។ គ្រាកាលដែលទ្រង់ប្រថាប់នៅក្នុងរាជធានីគន្ធារៈដដែលនោះ ព្រះអង្គបានផ្ចាញ់គោឧសភរាជ និងនាគរាជឱ្យចុះចាញ់ព្រះអង្គ លុះព្រះបានធ្វើសម្រេចកិច្ចដូចសំដែងមកហើយនោះ ទើបទ្រង់យាងទៅកាន់រាជធានីមថុរាទៀត ទ្រង់មានព្រះពុទ្ធដីកានឹងព្រះអានន្ទថា: ‹‹ក្នុងមួយរយឆ្នាំទៀត រាជធានីមថុរានឹងមានគហបតីម្នាក់ឈ្មោះ

គុប្តៈ មានកូនប្រុសមួយឈ្មោះឧបគុប្តៈៗ នេះ បើទុកជាមិនមានទ្វត្តឹសមហាបុរិសលក្ខណៈទេ ក៏គង់អាចធ្វើឱ្យមនុស្សទាំងឡាយជ្រះថ្លា ចុះចូលដូចជាព្រះពុទ្ធមួយព្រះអង្គដែរ ។ ឧបគុប្តៈនោះមិនបាច់ចូលឈានសមាបត្តិ ក៏គង់អាចកំណត់ដឹងចិត្តគំនិតនៃសត្វលោកបានចំនួនមួយយោជន៍ លោកនោះនឹងបានជាប្រធាននៃអ្នកទ្រទ្រង់ធម្មវិន័យទាំងអស់ ដោយការរៀបចំឱ្យបានត្រឹមត្រូវចំរើនៈល្អឡើងគ្រប់យ៉ាង ខ្លួនលោកនោះ នឹងត្រូវទទួលកិច្ចដែលជានាទីនៃព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់បាន›› ។

ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធត្រាស់នឹងព្រះអានន្ទថែមទៀតថាៈ ‹‹ឥឡូវនេះ អ្នកឃើញព្រៃនេះ កំពុងតែមានពណ៌ខៀវស្រស់ខ្ចីឬទេ? ›› ព្រះអានន្ទក្រាបទូលតបថាៈ ‹‹ខ្ញុំព្រះអង្គឃើញហើយ›› ។

ព្រះពុទ្ធភគវ័ន្តទ្រង់មានព្រះបន្ទូលផ្ទួនទៀតថាៈ ‹‹មានភ្នំមួយឈ្មោះឧរមណ្ឌ និងមានទីអាស្រមជាស្ថានតាំងនៅក្នុងអារណ្យប្រទេសឈ្មោះ នដភដិកា បរិបូណ៌ដោយផ្ទះនិងមន្ទីរធំៗ ដែលជាប្រធាននៃទីកន្លែងឯទៀទទាំងអស់ ជាស្រុកដែលគេអាចធ្វើ

ឈានសមាបត្តិឱ្យកើតបាន›› ។ ទំនាយនោះ និងទំនាយមហារាជទាំងពីរនេះហើយ ដែលព្រះពុទ្ធទ្រង់បានទាយមក ។

ព្រះរាជាទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ថេរវាចានេះហើយ ទើបត្រាស់នឹងព្រះថេរៈថាៈ ព្រះមហាថេរដ៏បរិសុទ្ធអង្គនោះ បានឧប្បត្តិឡើងក្នុងលោកហើយឬ?

ព្រះយសត្ថេរ ថ្វាយព្រះពរតបថាៈ ‹‹លោកឧប្បត្តិហើយលោកបានទាំងបំបាត់បង់នូវកងតណ្ហា ជាគ្រឿងចងក្នុងភពទាំងឡាយហើយ បានសម្រេចព្រះអរហត្ត ហើយមានពួកព្រះអរហន្ត ១៨.០០០ ចោមរោមជាបរិវារ នៅលើភ្នំឱរុមណ្ឌ ក្នុងអារញ្ញប្រទេសឈ្មោះ នដភដិកា (នោះ) ។ ព្រះថេរៈអង្គនោះបានសម្រេចព្រះអរហត្តផល ព្រមទាំងបដិសម្ភិទាញាណដ៏បរិសុទ្ធផុតគ្រឿងសៅហ្មង លោកជាទីពេញចិត្តនៃពួកបណ្ឌិត, ពួកអរហន្តនិងសត្វលោកទាំងអស់ លោកបានបើកទ្វារនៃព្រះធម៌ដោយការទេសនារបស់លោក ។ ពួកទេពតា, (នាគ), យក្ស, មនុស្ស (និងពួកសត្វតិរច្ឆាន) ទាំងអស់ សឹងតែបានចូលទៅក្នុង

បុរីកែវ គឺអមតមហានិព្វានដោយសារតែគុណ គឺឱវាទរបស់លោក›› ។

ព្រះរាជាទ្រង់ត្រាស់ទៅនឹងពួកសេនាបតីថា៖ ‹‹ចូរអ្នកទាំង-ឡាយប្រុងប្រៀបឱ្យប្រញាប់ត្រៀមទុកនូវពលរថ ព្រមដោយពលថ្មើរជើង និងពលសេះ ពលដំរីផង យើងមានប្រាថ្នានឹងឡើងទៅលើភ្នំឧរុមណ្ឌឥឡូវនេះ ដើម្បីនឹងបានឃើញព្រះថេរៈទាំងឡាយជាច្រើនពាន់ ដែលលោកបានសម្រេចព្រះអមត-មហានិព្វានហើយ ព្រមទាំងបានឃើញព្រះថេរៈឧបគុប្តៈ ដែលលោកបានផ្តាច់បង់នូវកិលេសវដ្តអស់ហើយនោះផង›› ។

ពួកសេនាបតីក្រាបទូលតបព្រះមហាក្សត្រិយ៍ថា៖ ‹‹បពិត្រមហារាជ នគរនោះចង្អៀតពេក ចំណែកពួកពលយើងច្រើនណាស់ណាន់តាន់តាប់ គួរតែព្រះអង្គបញ្ជូនរាជទូតម្នាក់ ឱ្យទៅនិមន្តព្រះឧបគុប្តៈនោះមក លោកក៏គង់តែនឹងនិមន្តមកមិនខាន›› ។

ព្រះរាជាត្រាស់ថា: ‹‹ត្រូវយើងទៅជួបនឹងលោក ព្រោះហេតុអ្វី? ព្រោះថា យើងមិនទាន់បានញាណដែលដូចជាពេជ្រ ([២៩]) (វជិរៈ) នៅឡើយ យើងមិនគួរបន្ថោកមនុស្សដែលមានភាពដូចជាព្រះពុទ្ធនោះទេ›› ។ គ្រានោះ ព្រះអង្គទ្រង់បញ្ជូនរាជទូតទៅទូលព្រះថេរៈឧបគុប្តៈថា: ‹‹បពិត្រព្រះថេរៈ ពេលនេះខ្ញុំមានប្រាថ្នាចង់ទៅជួបនឹងលោកម្ចាស់ ចង់សាកសួរប្រស្នានឹងលោកម្ចាស់ផង›› ។

លុះរាជទូតក្រាបទូលព្រះថេរៈដូច្នោះហើយ ក៏ព្រះថេរៈត្រិះរិះថា: ‹‹បើប្រសិនជាអាត្មាអញបណ្តោយឱ្យស្តេចយាងមកក្នុងនគរនេះ ទីដីក៏ចង្អៀតពេក ហើយពួកមហាជនក៏ក្រីក្រលំបាកណាស់ផង គួរតែអាត្មាអញចូលទៅឯព្រះរាជដំណាក់វិញទើបស្រួល›› ។ ព្រះថេរៈចាត់ការប្រមូលទូកចងគាបជាក្បូនដ៏ធំទូលាយចំនួន ១២ យោជន៍ លោកឡើងជិះលើទូកឃ្នាបនោះព្រមទាំងព្រះអរហន្ត ១៨.០០០ ក៏និមន្តចូលទៅកាន់ក្រុង

---

[29] -ក្នុងអាយុ-វង-កឹងៈ ប្រាជ្ញាព្រះឧបគុប្តៈមុតដូចជាពេជ្រ ។ ក្នុងទិវ្យាវទានៈ ខ្លួនព្រះឧបគុប្តៈជាវិការៈនៃពេជ្រ ។

បាតលិបុត្រ ដោយព្រះកិត្តិយសដ៏រុងរឿង គ្រានោះ មានរាជ-បុរសម្នាក់ចូលទៅក្រាបទូលព្រះមហាក្សត្រិយ៍ថា៖

‹‹ព្រះថេរៈឧបគុប្តៈនិមន្តមកដល់ហើយ ដើម្បីសេចក្តីចម្រើន និងជាប្រយោជន៍ដល់ព្រះរាជា លោកម្ចាស់អង្គនោះមានបរិពារជាច្រើន ខ្លួនលោកជាចង្កូតនៃនាវាដ៏ធំរបស់លោកនោះ ([៣០]) ›› ។

កាលទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ដំណឹងនោះហើយ ព្រះបាទអសោកមានព្រះរាជហឫទ័យសោមនស្សរីករាយ ទ្រង់ដោះព្រះសង្វារអំពីព្រះសូរង ដែលជារបស់មានតម្លៃមួយសែនដំឡឹងមាស ព្រះរាជ-ទានជាថ្លៃរង្វាន់ដល់អ្នកថ្វាយដំណឹងនោះ ។

ស្តេចទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ ឱ្យរាជបុរសទូងភេរីប្រកាសដំណឹងថា៖ ‹‹អ្នកណាដែលមានប្រាថ្នាចង់បានសម្បត្តិដ៏ធំក្នុងលោកនេះ ដែលបានទៅកើតជាទេវតា និង អ្នកដែលប្រាថ្នានូវអមតមហា-និព្វាន ព្រមអ្នកចង់ឃើញព្រះតថាគត អ្នកទាំងឡាយនោះចូល

[30] -ក្នុងទិវ្យាវទាន៖ ព្រះថេរៈនោះលោកជាចង្កូតនៃសាសនា ។ ក្នុងអាយុ-វង-កឹង៖ ‹‹ធម៌របស់ពុទ្ធដូចជានាវា ។ ឱព្រះរាជា! ដោយធម៌ជាកុសល នឹងហើយដែលគេអាចឆ្លងបាននូវឱឃៈ គឺភពទាំងបីហើយដល់នូវត្រើយ គឺព្រះនិព្វាន›› ។

មកជាមួយគ្នា ដើម្បីនឹងទៅធ្វើសក្ការបូជាដល់ព្រះឧបគុប្តៈ›› ហើយទ្រង់សូត្រនូវគាថាតទៅនេះថាៈ

‹‹ពួកសត្វលោកដែលប្រាថ្នាចង់ឃើញព្រះថេរៈ លោកជាកំពូលនៃសត្វទ្វេបាទ លោកប្រកបដោយសេចក្តីករុណាដ៏ធំទូលាយ លោកជាអ្នកអង់អាច លោកជាអ្នកត្រាស់ដឹងខ្លួនឯងដោយឥតគ្រូ ឱវាទរបស់លោកក៏ជាប្រទីបពន្លឺក្នុងត្រៃភព ដូចជាព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធដែរ ក៏ពួកសត្វទាំងនោះ ចូរមកជួបជុំរួបរួមគ្នាទាំងអស់ក្នុងទីនេះ ហើយយើងទៅជួបនឹងព្រះថេរៈអង្គនោះទាំងអស់គ្នា›› ។

កាលព្រះបាទអសោក បានសូត្រគាថាប្រកាសដូច្នេះហើយ ទ្រង់ចាត់ការឱ្យរៀបចំតាក់តែងទីក្រុង និងឱ្យលាងសំអាតគ្រប់ផ្លូវទាំងអស់ហើយ ព្រះអង្គមានពួកសេវកាមាត្យ និងពួកអ្នកនគរតាមហែហមចោមរោមស្តេចទៅ ព្រមដោយភ្លេងតូរ្យតន្ត្រី និងគ្រឿងក្រអូប មានគន្ធពិដោរឈ្ងុយឈ្ងប់គ្រប់យ៉ាង ស្តេចយាងចេញចាកក្រុងបាតលិបុត្រ ទៅតាមលំដាប់មាគ៌ា ទៅដល់ទី

ចំនួនកន្លះយោជន៍ ។ ព្រះអង្គទតឃើញព្រះថេរៈមានព្រះអរហន្ត ១៨.០០០ អង្គចោមរោមហែហមជាជួរទាំងខាងស្តាំទាំងខាងឆ្វេង ហាក់ដូចជាដួងអឌ្ឍចន្ទ្រ (ព្រះចន្ទ្រមួយចំហៀង) ។ ពេលនោះ ព្រះរាជាចុះចាកព្រះទីនាំងដំរី ស្តេចយាងដោយព្រះបាទទៅកាន់ច្រាំងទន្លេ ព្រះអង្គទ្រង់ឈានព្រះបាទម្ខាងទៅលើនាវា ព្រះបាទម្ខាងស្ថិតនៅលើផែនដី ទ្រង់ទទួលព្រះមហាថេរថ្នាក់ថ្នមដោយព្រះហស្ត នាំឡើងមកលើគោក ហើយក្រាបថ្វាយបង្គំដោយគោរព ប្រកបដោយអង្គ ៥ មានព្រះកាយផ្ទាល់នឹងផែនដី ព្រះអង្គជប់ព្រះបាទព្រះថេរៈ([៣១]) ហើយទតសំឡឹងមើលដោយគោរព ចំពោះព្រះភក្ត្រនៃព្រះមហាថេរ លើកព្រះហស្តឡើងប្រណម្យត្រាស់ថា:

‹‹ឥឡូវនេះ ខ្ញុំបានបង្ក្រាបសឹកសត្រូវអស់ហើយ ខ្ញុំបានធ្វើជម្ពូទ្វីប ដែលប្រដាប់ដោយទីក្រុង ភ្នំ, មហាសមុទ្រ ភោគសម្ប័ទនិងមនុស្សទូទៅក្នុងលោកទាំងមូល ឱ្យនៅក្រោមអំណាចខ្ញុំ

---

[31] -ក្នុងទិវ្យាវទាន និងអាយុ វង កឹង: លិទ្ធនូវព្រះបាទទាំងគូដោយព្រះជីវ្ហា ។

ហើយ ។ ឱមហាថេរ! មិនមានពេលឯណាដែលសប្បាយរីករាយកន្លងហួសទៅហើយទាំងប៉ុន្មាន ឱ្យមានសទ្ធាក្លាហានរីករាយចិត្ត ដូចជាឃើញលោកម្ចាស់ច្បាស់នឹងចក្ខុ ក្នុងកាលឥឡូវនេះឡើយ ព្រោះហេតុអ្វី! បពិត្រមហាថេរ ព្រោះថាឃើញលោកម្ចាស់ក្នុងពេលនេះ ដូចឃើញព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធដែរ›› ។

ដោយព្រះសទ្ធារឹងរឹតតែចាស់ក្លាឡើង ហើយសេចក្តីគោរពចំពោះព្រះរតនត្រ័យក៏កាន់តែចម្រើនឡើង ព្រះអង្គទើបទ្រង់បន្លឺនូវគាថាតទៅនេះថា:

‹‹ឱព្រះថេរៈ! ទុកជាព្រះពុទ្ធព្រះអង្គនោះចូលបរិនិព្វានហួសទៅហើយ គង់បានលោកម្ចាស់ដែលមានព្រះជន្មនៅជាជំនួសស្នងព្រះអង្គ ។ ឱព្រះថេរៈ! ព្រះពុទ្ធជាអាទិត្យវង្សទ្រង់អស្តង្គតទៅ លោកម្ចាស់បានទទួលរស្មីនោះ ធ្វើឱ្យភ្លឺពណ្ណរាយរុងរឿងឡើង ឥឡូវនេះ ខ្ញុំសូមឱ្យលោកម្ចាស់ឱ្យទានឱវាទដល់ខ្ញុំៗ នឹងប្រព្រឹត្តតាមឱវាទនោះ›› ។

គ្រានោះ ព្រះថេរៈស្ទាបអង្អែលព្រះសិរព្រះមហាក្សត្រាធិរាជដោយព្រះហស្តខាងស្តាំ ហើយថ្វាយព្រះពរតបដោយគាថានេះថា:

សូមព្រះអង្គកុំប្រមាទ សូមទ្រង់តាំងព្រះរាជហឫទ័យភ័យខ្លាច (សេចក្តីទុក្ខក្នុងវដ្តសង្សារ) សូមទ្រង់ប្រយ័ត្នកុំបន្ធូរបន្ថយ! ភាពជាស្តេចព្រមទាំងព្រះរាជទ្រព្យ ជារបស់មិនងាយនឹងគ្រប់គ្រងទេ គ្រប់ៗគ្នា ត្រូវតែទីពឹងព្រះនិព្វាន ។ លោកនេះ មិនមែនតាំងនៅទៀងទាត់ទេ ព្រះរតនត្រ័យក៏ជាវត្ថុមិនងាយនឹងបានជួបប្រសព្វទេ បើបានជួបប្រសព្វហើយ សូមទ្រង់គោរពប្រតិបត្តិជានិច្ចកុំខាន ។

‹‹បពិត្រមហារាជ សម្តេចព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់ប្រទាននាទីឱ្យព្រះអង្គរក្សាព្រះធម្មវិន័យជាមួយនឹងអាត្មាភាព យើងគួរធ្វើសេចក្តីព្យាយាមជាមួយគ្នា ដើម្បីថែរក្សាគ្រប់គ្រងទុកឱ្យហ្មត់ចត់នូវទ្រព្យជាមត៌កដែលព្រះអង្គប្រទានឱ្យ›› ។

ព្រះរាជាបានត្រាស់នូវគាថានេះទៀតថា:

‹‹ការដែលព្រះពុទ្ធដាក់ភារៈឱ្យខ្ញុំនោះ ខ្ញុំបានប្រតិបត្តិតាមស្រេចហើយ ខ្ញុំបានប្រដាប់តាក់តែងប្រថពីមណ្ឌលដោយព្រះស្តូបនិងព្រះវិហារដ៏វិចិត្រ ដូចជាអារណ្យប្រទេសដ៏ដេរដាសទៅដោយភ្នំទាំងឡាយ ខ្ញុំប្រកបដោយសទ្ធាចិត្ត បានតាក់តែងព្រះស្តូបទាំងនោះដោយទង់ជាយ, ទង់ជ្រុងនិងស្វេតច្ឆ័ត្រដ៏មានតម្លៃហើយខ្ញុំបានរំលេចក្បាច់ វិចិត្រដោយរតនវត្ថុដ៏ច្រើនប្រការ ។ ដើម្បីនឹងធ្វើប្រដាប់ឱ្យបរិសុទ្ធល្អរុងរឿងថ្លៃថ្លាបំផុត រហូតពេញទាំងផែនប្រថពី ខ្ញុំបានបញ្ចុះព្រះសារីរិកធាតុក្នុងជម្ពូទ្វីបជាចំនួនច្រើន ។ ខ្លួនខ្ញុំ, ភរិយា, បុត្រនិងធីតា កោដ្ឋាការ (ឃ្លាំង) ព្រះរាជវាំងនិងព្រះរាជដំណាក់, ប្រជាជនជាចំណុះខ្ញុំ ព្រមទាំងផ្ទៃនៃផែនដីទាំងមូល ខ្ញុំសូមវេរប្រគេននូវវត្ថុទាំងអស់នោះដោយគោរពចំពោះទៅព្រះពុទ្ធព្រះធម៌និងភិក្ខុសង្ឃ›› ។ ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរសរសើរថាៈ ប្រពៃហើយ! ប្រពៃហើយ! មហារាជ! ទ្រង់ធ្វើដូច្នោះគួរហើយ ។ បើនឹងប្រៀបផ្ទឹមគ្នា ដោយរាងកាយ ដោយជីវិត

ឬដោយទ្រព្យសម្បត្តិនោះ([៣២]) ព្រះធម៌ថ្លៃជាសភាពរឹងប៉ឹងមាំមួន បំផុត ហេតុនេះបានជាគេលះបង់ឥតស្តាយ (របស់ទាំងនោះ) ហើយគេបានទៅកើតក្នុងទេវលោក ។

ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរយ៉ាងនេះហើយ ក៏ព្រះរាជាទ្រង់និមន្ត ព្រះថេរៈឱ្យចូលទៅក្នុងព្រះបរមរាជវាំង ទ្រង់ចាត់ឱ្យរៀបចំវ (គ្រែ ស្នែង) ហើយលើកព្រះថេរៈដោយកម្លាំងព្រះពាហារបស់ព្រះអង្គ ឱ្យគង់លើវនោះ កាយព្រះថេរៈមានសម្ផស្សដ៏ទន់ត្រជាក់ដូចជា សំឡី ព្រះរាជាប្រណម្យអញ្ជលី ហើយត្រាស់នឹងព្រះថេរៈថា ‹‹កាយរបស់ព្រះថេរៈទន់ដូចជាសំឡី ឯខ្ញុំដែលមានកុសលតិច តួចស្តួចស្តើង កាយរបស់ខ្ញុំគគ្រាតគគ្រើមមានសម្ផស្សរឹង›› ។

ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរថាៈ ‹‹កាលពីអតីត អាត្មាភាពបានធ្វើ គ្រឿងសក្ការបូជាតែវត្ថុ ដែលបរិសុទ្ធស្អាតរកអ្វីប្រៀបមិនបាន

---

[32] -តាមសៀវភៅលោក បួកន្ទបុ ដែលប្រែមកពី អាយុ-វង-កឹង បុគ្គលដែលទូន្មានរាងកាយរបស់ខ្លួនក្នុងសេចក្តីចម្រើនដ៏ល្អ និងប្រើវត្ថុជា គ្រឿងទំនុកបំរុងដល់ការចិញ្ចឹមជីវិតដ៏សមគួរ បុគ្គលនោះនឹងមិនសោយសោកក្នុងពេលជាទីស្លាប់ដោយគតិដ៏អាក្រក់ ហើយនិងទៅកាន់ ទេវលោកដែលជាទីប្រាថ្នា (របស់ខ្លួន) ។

ជានិច្ច អាត្មាភាពមិនបានចាត់ចែងដុំដី ដើម្បីធ្វើគ្រឿងសក្ការ-បូជាឡើយ›› ។

ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ត្រាស់តបថាៈ ‹‹កាលពីអតីត ខ្លួនខ្ញុំជាទារក ជាមនុស្សស្លូតត្រង់តែល្ងង់ខ្លៅ ខ្ញុំបានជួបនឹងព្រះពុទ្ធភគវ័តដែលជាបុញ្ញក្ខេត្តឥតខេត្តដទៃឱ្យត្រឹមស្មើ ហើយខ្ញុំបានថ្វាយដុំដីដល់ព្រះអង្គ ព្រោះវិបាកនៃកម្មរបស់ខ្ញុំនោះ ទើបបានមកជាយ៉ាងនេះឯង›› ។

ព្រះថេរៈ ប្រាថ្នានឹងបំបាត់វិប្បដិសារីរបស់ព្រះរាជា ទើបសំដែងទឹកព្រះភក្ត្ររាក់ទាក់ស្រស់ស្រាយ ហើយថ្វាយព្រះពរថាៈ ‹‹លោកដែលជាបុញ្ញក្ខេត្តឥតខេត្តដទៃឱ្យត្រឹមស្មើ សូម្បីថ្វាយតែដុំដី ក៏អាចធ្វើផលឱ្យសម្រេចបានថ្កើងរុងរឿងថ្លៃថ្លាយ៉ាងនេះ›› ។

ព្រះរាជា កាលបានទ្រង់ព្រះសណ្តាប់នូវថេរវាចានោះហើយ ព្រះអង្គមានព្រះរាជហឫទ័យសប្បាយរីករាយ ដោយមិនធ្លាប់បានជួបប្រទះពាក្យនេះឡើយ ទើបទ្រង់អនុញ្ញាតឱ្យដល់ពួកសេនាបតីថាៈ

‹‹ព្រោះតែខ្លួនខ្ញុំបានធ្វើទានដោយដុំដី ទើបខ្ញុំបានជាស្ដេចចក្រពត្តិ បើដូច្នោះ ត្រូវតែយើងនាំគ្នាមានចិត្តព្យាយាម ធ្វើសក្ការបូជាដល់ព្រះរតនត្រ័យ›› ។

ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ត្រាស់នឹងព្រះថេរៈថា: ‹‹ក្នុងកន្លែងដែលជាទីគោចរនៃព្រះពុទ្ធ ទីស្ថានដែលព្រះអង្គបានយាងទៅ ហើយនិងទ្រង់អាស្រ័យនៅទាំងប៉ុន្មាន ខ្ញុំប្រាថ្នាចង់សាងព្រះស្តូបបូជាត្រង់ទីស្ថាននោះៗ ឱ្យបានសព្វអន្លើ ព្រោះហេតុអ្វី? ព្រោះថាសម្រាប់ពួកសត្វអ្នកមានសទ្ធាជ្រះថ្លាគោរពនមស្សការតទៅ ក្នុងអនាគត›› ។

ព្រះថេរៈ ថ្វាយព្រះពរសរសើរកុសលនោះថា: ‹‹ប្រពៃហើយ! ប្រពៃហើយ! មហារាជ! ត្រូវអាត្មាភាពទៅបង្ហាញទីស្ថានទាំងនោះថ្វាយព្រះអង្គ›› ។

ព្រះបាទអសោកបានទ្រង់នាំគ្រឿងសក្ការបូជាគឺសុគន្ធបុប្ផា, ភួងមាលា គ្រឿងក្រអូប និងគ្រឿងលាបជាច្រើនយ៉ាង ប្រគេនដល់ព្រះឧបគុប្តថេរ ទ្រង់ប្រជុំចតុរង្គិនីសេនាសព្វគ្រប់ហើយ

ស្តេចយាងហែហមព្រះឧបគុប្តថេរ ចូលកាន់សួនលុម្ពិនី ព្រះថេរៈបានលើកព្រះហស្តចង្អុលបង្ហាញព្រះមហាក្សត្រិយ៍ថាៈ

‹‹ត្រង់ទីនេះហើយព្រះអង្គ ជាស្ថានដែលព្រះពុទ្ធប្រសូតចាកព្រះឧទរព្រះមាតា›› ។ ព្រះស្តូបនេះ គេបានសាងមុនដំបូងបំផុត គឺត្រង់ទីនេះហើយ ដែលព្រះពុទ្ធជាឯកអគ្គបុគ្គលបានទ្រង់ព្រះដំណើរ ៧ ជំហាន ក្នុងថ្ងៃដែលប្រសូតនោះ ព្រះអង្គទ្រង់ទស្សនាការគ្រប់ចំណែកនៃទិសទាំង ៤ ហើយព្រះហស្តឡើងបន្លឺឧទានវាចាថាៈ ‹‹នេះភពខាងក្រោយបំផុតរបស់យើងហើយ›› ។

លុះទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យនោះហើយ ព្រះមហាក្សត្រាធិរាជ ស្តេចធ្វើក្រពុំនៃអញ្ជលីប្រណម្យឡើង ប្រកបដោយបញ្ចង្គប្រតិស្ឋា ក្រាបផ្ទាល់ចុះលើផែនដីដោយសេចក្តីគោរព លើកព្រះហស្តឡើងប្រណម្យ ស្តេចទ្រង់ព្រះពិលាបហើយត្រាស់ព្រះគាថានេះ ថាៈ

‹‹បុគ្គលឯណាអ្នកបានឃើញព្រះសក្យមុនីភគវ័ត ឬពុំនោះសោត អ្នកបានឃើញព្រះពុទ្ធ កាលដែលព្រះអង្គស្តេចមកកាន់

លោកនេះ និងអ្នកដែលបានស្តាប់ព្រះសូរសៀង ដ៏ពីរោះរបស់ព្រះអង្គ ពួកបុគ្គលនោះ រមែងបានបុណ្យដ៏ឧត្តម ហើយបានផលប្រយោជន៍ ជាទីក្សេមក្សាន្តចិត្ត ។ ខ្លួនខ្ញុំជាមនុស្សឥតវាសនាដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ ខ្ញុំមិនបានឃើញព្រះភគវ័ត ខ្ញុំមិនបានឃើញគ្រាកាលព្រះអង្គប្រសូត ទាំងមិនបានស្តាប់ព្រះសូរសៀងដ៏ពីរោះរបស់ព្រះអង្គ›› ។

‹‹គ្រានោះ ព្រះឧបគុប្តថេរ ចង្អុលបង្ហាញព្រះបរមក្សត្រិយ៍ត្រង់ស្ថានទី ដែលព្រះនាងមាយាទេវីឈោងចាប់មែកឈើ ហើយប្រសូតព្រះពោធិសត្វ ព្រះថេរៈលើកព្រះហស្តឡើង ប្រកាសបួងសួងរុក្ខទេព្តា លោកអ្នកដែលបានឃើញព្រះពុទ្ធ ឥឡូវនេះត្រូវអ្នកសំដែងកាយរបស់អ្នក ឱ្យប្រាកដឡើងបង្ហាញព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ដើម្បីឱ្យស្តេចបានឃើញខ្លួនអ្នក ឱ្យព្រះអង្គទ្រង់មានព្រះរាជសទ្ធាចាស់ក្លាក្រៃលែងឡើង›› ។

គ្រានោះ រុក្ខទេព្តាសំដែងកាយចេញមក ព្រះថេរៈឧបគុប្តៈថ្វាយព្រះពរស្តេចថាៈ ‹‹រុក្ខទេព្តានេះ បានឃើញព្រះពុទ្ធគ្រាកាលព្រះអង្គប្រសូតចាកព្រះឧទរព្រះមាតា›› ។

គ្រានោះ ព្រះរាជាទ្រង់ប្រណម្យព្រះហស្ត យាងប្រទក្សិណរុក្ខទេព្តា ហើយត្រាស់គាថានេះថាៈ

‹‹អ្នកបានឃឿញព្រះអគ្គបុរស ប្រកបដោយសុភលក្ខណ៍ដ៏ស្រស់បញ្ចង់ ក្នុងពេលដែលទ្រង់ប្រសូតចាកព្រះឧទរ ព្រះអង្គមានព្រះកាយប្រកបដោយមាការៈ និងអនុព្យញ្ជនៈ អ្នកបានឃើញព្រះនេត្រដ៏វែងទូលាយ ដូចជាត្របកនៃផ្កាឧត្បលដែរឬ? អ្នកបានឮព្រះវាចាដ៏ទន់ពីរោះរបស់វីរបុរស ដូចជាសំឡេងនៃគោឧសភរាជនោះដែរឬ›› ។

គ្រានោះ រុក្ខទេព្តា កាលដែលនឹងទូលតបមកវិញ បានពោលនូវគាថានេះថាៈ

‹‹ខ្ញុំបានឃើញព្រះអគ្គបុរស ព្រះអង្គមានសម្បុរភ្លឺស្រស់ដូចជាពណ៌នៃមាសឆ្អិន ព្រះអង្គប្រសើរបំផុតជាងសត្វទ្វេបាទទាំង-

ឡាយ ទ្រង់បានលើកព្រះបាទឈានទៅ ៧ ជំហាន ខ្ញុំបានទាំងស្តាប់ព្រះសូរសៀងរបស់ព្រះភគវ័ត (នោះផង) ›› ។

ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ត្រាស់សួរតទៅទៀតថាៈ ‹‹កាលដែលព្រះអគ្គបុរសទ្រង់ប្រសូត ព្រះអង្គប្រកបដោយសុភលក្ខណ៍ដូចម្តេចខ្លះ?›› ។

រុក្ខទេព្តាតបថាៈ ‹‹ព្រះអង្គមានព្រះសូរសៀងមិនអាចនឹងអធិប្បាយប្រាប់ឱ្យច្បាស់លាស់កើតឡើយ ពាក្យពេចន៍ទាំងនោះមិនអាចនឹងសំដែងពន្យល់គ្នាបានទេ តែឥឡូវនេះ ខ្ញុំព្រះអង្គនឹងទូលដោយសេចក្តីបំព្រួញ›› ។ គ្រានោះ រុក្ខទេព្តាពោលគាថានេះថាៈ

‹‹ព្រះកាយរបស់ព្រះអង្គ ភ្លឺស្រស់បញ្ចង់រុងរឿងពណ្ណរាយដោយរស្មីនៃពណ៌មាស មុខគួរអស្ចារ្យ ពួកមនុស្សនិងទេវតាបានសោយបីតិសប្បាយរីករាយ ដោយបានឃើញច្បាស់នឹងភ្នែក ឯផ្ទៃនៃប្រថពី ព្រមទាំងបព៌តទាំងឡាយ ក៏កក្រើករំភើបញ្ជាប់ញ័រ

‹‹រហូតចុះមកដល់ឆ្នេរនៃមហាសមុទ្រ ហាក់ដូចជានាវា ត្រូវរលកបោកមកគ្រាំគ្រេងទៅកណ្តាលសមុទ្រ›› ។

ព្រះរាជា បានបូជាទ្រព្យមួយសែនដំឡឹងមាស ទ្រង់ចាត់ឱ្យសាងព្រះស្តូបមួយនៅត្រង់កន្លែងនោះ ហើយទើបស្តេចយាងចេញទៅទៀត ។

ព្រះថេរៈបាននាំស្តេចតអំពីទីនោះ ទៅកាន់ក្រុងកបិលពស្តុ ក្នុងទីនេះ លោកបានលើកព្រះហស្តខាងស្តាំឡើងថ្វាយព្រះពរថាៈ ‹‹ត្រង់ស្ថានទីនេះហើយព្រះអង្គ ដែលគេថ្វាយព្រះបរម-ពោធិសត្វដល់ព្រះបាទសុទ្ធោទនៈ›› ហើយនាំទៅបង្ហាញមន្ទីរដែលគេសម្រាប់ធ្វើសក្ការបូជាដល់ទេវតាជារបស់នៃសាក្យ ត្រង់គ្រាគេនាំព្រះបរមពោធិសត្វចូលទៅ ដើម្បីដល់ទេវរូបទាំងនោះ តែទេវរូបទាំងនោះ ដែលគេធ្វើអំពីឈើនិងដីឥដ្ឋ ក៏ត្រឡប់ជាកំរិលចុះមក ធ្វើគោរពនមស្សការលុតជង្គង់ប្រណម្យចុះ ក្នុងទីចំពោះព្រះភក្ត្រព្រះពោធិសត្វវិញ ។ ព្រះបាទសុទ្ធោទនៈ ជ្រាប

ហេតុដូច្នោះ ទើបថ្វាយព្រះនាមថាៈ ‹‹ទេវតាក្នុងពួកនៃទេវតា(៣៣)›› ។

តពីនោះមក ព្រះថេរៈបានបង្ហាញស្ថានទី ដែលគេបានប្រជុំពួកព្រាហ្មណ៍មហាសាល ដើម្បីនឹងទាយលក្ខណៈព្រះពោធិសត្វ ហើយបានបង្ហាញស្ថានទីដែលអភិសិតតាបស (៣៤) ពិចារណាមើលលក្ខណៈព្រះពោធិសត្វ ហើយឃើញថានឹងបានត្រាស់ជាព្រះពុទ្ធមួយព្រះអង្គជាប្រាកដ ។ លំដាប់ពីនោះមក ព្រះថេរៈបានបង្ហាញព្រះរាជា ត្រង់ស្ថានទីដែលព្រះនាងបជាបតិចិញ្ចឹមរក្សាព្រះពោធិសត្វ ហើយបង្ហាញស្ថានទីដែលព្រះពោធិសត្វបានសរសេរអក្សរ; ក្នុងទីដែលព្រះពោធិសត្វហាត់ឡើងគង់យានដំរី; ស្ថានទីដែលព្រះពោធិសត្វហាត់ឡើងគង់យានសេះ; ស្ថានទីដែលព្រះពោធិសត្វហាត់ឡើងគង់ព្រះរាជរថ; ស្ថានទីដែលព្រះពោធិសត្វហាត់បាញ់ធ្នូ; ស្ថានទីដែលព្រះពោធិសត្វសំណាក់អាស្រ័យ; ស្ថានទីដែលព្រះពោធិសត្វទ្រង់ប្រថាប់ ជាទីស្រស់

[33] -ទិវ្យាវទានៈ ទេវាទិទេវៈ អាយុ-វង-កឹងៈ ទេវតាក្រៃលែងជាងទេវតាទាំងឡាយ ។

[34] -បឋមសម្ពោធិ, កាលទេវិលតាបស ។ អសិតៈ ប្រែថាមិនស; កាឡៈ ប្រែថាខ្មៅ ជាឈ្មោះល្មមជំនួសគ្នាបាន ។

ស្រាយជាមួយនឹងពួកស្រីទាំង៦ម៉ឺន, ស្ថានទីដែលព្រះពោធិសត្វទ្រង់រំពឹង (ដល់លោក) ដោយទ្រង់បានឃើញមនុស្សចាស់, មនុស្សឈឺ, មនុស្សស្លាប់ និងជាតិកំណើតហើយទ្រង់យាង (ជាមួយនឹងព្រះបិតា) ទៅកាន់អារញ្ញប្រទេស ។

តពីនោះមក ព្រះថេរៈបាននាំស្តេចទៅកាន់ដើមជម្ពូព្រឹក្សហើយលើកព្រះហស្តឡើងចង្អុលបង្ហាញថាៈ គឺត្រង់ស្ថានទីនេះហើយមហារាជ ដែលព្រះពោធិសត្វទ្រង់ប្រថាប់នៅក្រោមម្លប់ឈើ, ដោយវិធីរំពឹងគិតពិចារណាព្រះអង្គ ដើម្បីរំលៀកខ្លួនចេញចាកកាមតណ្ហា, ចាកពុតកំណាច និងអំពើដ៏លាមក ព្រះអង្គបានយល់ជាក់ស្តែង (ថាជាទោស) ទើបទ្រង់តាំងនៅក្នុងសមាធិ (អានាបាណស្សតិកម្មដ្ឋាន) ហាក់ដូចជាមិនមែនកុមារតូច ស្តេចចូលកាន់បឋមជ្ឈាន ទ្រង់សោយនូវវិមុត្តិសុខ ជាទីសប្បាយក្នុងឈាននោះ ។ ខណៈនោះ ម្លប់នៃឈើឯទៀត ក៏វិលទៅតាមមណ្ឌលព្រះអាទិត្យ តែម្លប់ជម្ពូព្រឹក្សនោះ មិនបានលះបង់ចោលព្រះពោធិសត្វទៅឡើយ ។ គ្រានោះ ព្រះបាទសុទ្ធោទនៈបាន

ទតឃើញដូច្នោះហើយ ទើបក្រាបថ្វាយបង្គំផ្ទាល់នឹងផែនដី ដោយបញ្ចង្គប្រតិស្ឋានចំពោះព្រះពោធិសត្វ ។

លំដាប់ពីនោះទៅ ព្រះថេរៈបានបង្ហាញទ្វារក្រុង ហើយថ្វាយព្រះពរថា៖

‹‹គឺតាមស្ថានទីនេះហើយព្រះអង្គ ដែលព្រះពោធិសត្វមានទេវតាទាំងមួយសែនជាបរិវារ ស្តេចយាត្រាចេញក្រុងកបិលពស្តុ›› ព្រះថេរៈបានបង្ហាញស្ថានទីដែលព្រះពោធិសត្វប្រទានសេះកណ្ឋកៈនិងគ្រឿងរាជាភរណដល់នាយឆន្នកៈ (ឆន្នអមាត្យ) ហើយទ្រង់ត្រាស់ឱ្យវិលកាន់បុរីវិញ ។ តពីនោះមក ព្រះថេរៈបានបង្ហាញស្ថានទីដែលព្រះពោធិសត្វ ស្តេចយាងចូលទៅក្នុងព្រៃតែមួយព្រះអង្គ ។ តពីនោះមក ព្រះថេរៈបានបង្ហាញស្ថានទីដែលព្រះពោធិសត្វទ្រង់កាត់ព្រះកេសាព្រះអង្គដោយកាំបិត ដែលធ្លាក់មកអំពីអាកាស ហើយនិងកន្លែងដែលសក្រទេវេន្ទ្រ ([៣៥]) បានទទួលព្រះកេសាដោយសេចក្តីគោរព ។ តពីនោះមក ព្រះថេរៈ

---

[35] -សក្រទេវេន្ទ្រ ជាឈ្មោះរបស់ព្រះឥន្ទ្រ ។

បានបង្ហាញស្ថានទីដែលព្រះពោធិសត្វ ទ្រង់ប្តូរព្រះភូសាដ៏មានតម្លៃ និងសំពត់កាសាយៈអំពីព្រានម្នាក់ ([៣៦]) ។ តពីនោះមក ព្រះថេរៈបានបង្ហាញស្ថានទី ដែលព្រះបាទពិម្ពិសារៈបានទូលអញ្ជើញពោធិសត្វ ដោយទ្រង់ថ្វាយនគរពាក់កណ្តាល ។ តពីនោះមក ព្រះថេរៈបានបង្ហាញស្ថានទីដែលព្រះពោធិសត្វ ស្តេចយាងទៅជួបនឹងអារាឌកាលាម (អាឡារតាបសកាលាមគោត្រ) និងឧទ្ទករាម (ឧទកតាបសរាមបុត្រ) តពីនោះមក ព្រះថេរៈបានបង្ហាញស្ថានទីដែលព្រះពោធិសត្វ ទ្រង់បំពេញទុក្ករកិរិយាយ៉ាងតឹងក្រៃលែងអស់កាល ៦ ឆ្នាំ ហើយទើបព្រះថេរៈពោលព្រះគាថា នេះថាៈ

‹‹ក្នុងវេលា ៦ ឆ្នាំ ព្រះពោធិសត្វទ្រង់បំពេញទុក្ករកិរិយាយ៉ាងតឹងក្រៃលែង ស្តេចផ្ទំតែលើផេះនិងលើបន្លា ទើបទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ក្នុងព្រះចិន្តាថាៈ សេចក្តីប្រព្រឹត្តដ៏តឹងនេះមិនសមគួរ មិនមែនជាផ្លូវដ៏ត្រូវពិតទេ ហើយទ្រង់លះបង់ចោលអំពើនោះទៅ

[36] -សៀវភៅព្រះពុទ្ធសាសនារបស់លោកល្វី-ហ្វីណូត៍ ដែលលោកជុំ-ម៉ៅប្រែជាខ្មែរ យដិការមហាព្រហ្មបានយកចីវរនិងគ្រឿងបរិក្ខារសម្រាប់សមណមកថ្វាយ ។

ទើបប្រព្រឹត្តនូវធម៌ដ៏ពិតឡើង›› ។ ព្រះថេរៈបានបង្ហាញតទៅទៀតថាៈ ‹‹ស្ថានទីនេះហើយមហារាជ ដែលព្រះពោធិសត្វទ្រង់ទទួលបាយាសលាយដោយទឹកដោះគោ (៣៧) មានឱជារសមួយរយយ៉ាង អំពីនាងនន្ទពណ៌និងនាងនន្ទា (៣៨) ›› ។ តពីនោះមកព្រះថេរៈបានបង្ហាញស្ថានទីដែលព្រះពោធិសត្វ ស្ដេចយាងឆ្ពោះទៅកាន់ពោធិព្រឹក្ស ។

ព្រះរាជា ទ្រង់ប្រោសឱ្យសាងព្រះស្តូបមួយៗ ក្នុងស្ថានទីដែលព្រះថេរៈបង្ហាញ ហើយទាំងអស់នោះ ។

ម្យ៉ាងទៀត ព្រះថេរៈ បានបង្ហាញស្ថានទី ដែលកាលនាគ-រាជ(៣៩) បានពោលពាក្យសរសើរព្រះពោធិសត្វ លុះទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ដូច្នោះ ទើបព្រះបរមក្សត្រាធិរាជថ្វាយបង្គំ ព្រះបាទព្រះថេរៈ ហើយលើកព្រះហស្តប្រណម្យឡើងត្រាស់ថាៈ ‹‹ឥឡូវនេះខ្ញុំមានប្រាថ្នាចង់សួរកាលនាគរាជនោះ ដែលជាអ្នកបានព្រះ

[37] -ទិវ្យាវទានៈ ថ្វាយទឹកឃ្មុំនិងទឹកដោះគោ ដែលបានចំរើនកើនឡើងឯងជាដង្វាយ ១០ ភាគ ។ អាយុ-វង-កឹងៈ បានទទួលបាយាសលាយដោយទឹកដោះគោដែលចម្រាញ់ ១៦ ដង ។

[38] -បឋមសម្ពោធិៈ នាងសុជាតា និងនាងប៉ុណ្ណា ។

[39] -ទិវ្យាវទានៈ កាលិកានាគរាជ ។

សម្មាសម្ពុទ្ធ តើឃើញព្រះអង្គស្ដេច ទ្រង់ពុទ្ធដំណើរទៅក្នុងមាគ៌ាណាខ្លះ?›› ។

គ្រានោះ ព្រះថេរៈហៅកាលនាគរាជថា៖ ‹‹ចូរអ្នកមកឱ្យឆាប់! ចូរអ្នកមកឱ្យឆាប់! ព្រះរាជាចង់សួរអ្នកអំពីកាលដែលអ្នកបានឃើញព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ តើឃើញព្រះស្ដេចទ្រង់ពុទ្ធដំណើរក្នុងមាគ៌ាណាខ្លះ ([40]) ›› ។

ក្នុងខណៈនោះ កាលនាគរាជ ក៏ប្រាកដឡើងចូលមកជិតព្រះថេរៈលើកដៃប្រណម្យទូលថា៖ ‹‹ឱព្រះថេរៈម្ចាស់! ព្រះករុណាមានត្រូវការអ្វី?›› ។

ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរព្រះមហាក្សត្រិយ៍ថា៖ ‹‹អ្នកនេះឯងហើយជាកាលនាគរាជ ដែលបានសូត្រគាថាសរសើរព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធនោះ›› ។

គ្រានោះ ព្រះរាជាប្រណម្យព្រះហស្តឡើង ត្រាស់នូវគាថានេះ ថា៖

[40] -មហាវង្ស: ស្ដេចប្រើច្រវាក់មាសដោយឫទ្ធិ ឱ្យទៅចងនាំកាលនាគរាជមកថ្វាយព្រះអង្គ ។

‹‹អ្នកបានឃើញព្រះភគវ័ត ព្រះអង្គឥតបុគ្គលប្រៀបស្មើ ព្រះអង្គមានឆវីវណ្ណភ្លឺផ្លេកត្រចះ ហាក់ដូចជាពណ៌នៃមាសឆ្អិន ព្រះមានវង្វង់ព្រះភក្ត្រដូចជាដួងព្រះចន្ទ្រដ៏ពេញវង់ ចូរអ្នកសំដែងប្រាប់ខ្ញុំអំពីគុណសម្បត្តិរបស់ព្រះអង្គ គ្រាកាលដែលទ្រង់យាងឆ្ពោះទៅកាន់ពោធិមណ្ឌលនោះ›› ។

នាគរាជទូលតបថាៈ ដើម្បីនឹងនិយាយាសរសើរសេចក្ដីរុងរឿងរបស់ព្រះមហាមុនីនោះ មិនមានពាក្យដែលនឹងពោលសរសើរឱ្យត្រឹមស្មើបានទេ ឥឡូវនេះ ខ្ញុំនឹងថ្លែងដោយសង្ខេប ហើយនាគរាជពោនូវគាថានេះថាៈ

‹‹កាលដែលព្រះពុទ្ធដាក់ព្រះបាទផ្ទប់នឹងផែនប្រថពី ក៏ភ្នំនិងទន្លេទាំងឡាយ ដែលតាំងនៅលើផែនដីទាំងមូលប៉ោងខ្ពស់ឡើង ហើយមហាប្រថពីក៏ញាប់ញ័រ ៦ ដង ព្រះរស្មីផ្សាយអំពីព្រះកាយព្រះតថាគត គ្របទៅលើពន្លឺព្រះចន្ទ្រនិងព្រះអាទិត្យ ហើយភ្លឺរុងរឿងឆ្មៀលឆ្វាត់ចាំងទៅក្នុងទិសទាំង ១០ ដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់សត្វលោកទាំងមូល›› ។

ខាងក្រោយការសន្ទនានោះ ព្រះមហាក្សត្រាធិរាជ បានប្រោសឱ្យសាងព្រះស្តូបមួយឡើងក្នុងស្ថានទីនោះ ហើយស្តេចយាងហួសទៅទៀត ។

ក្នុងលំដាប់នោះ ព្រះថេរៈនិមន្តឆ្ពោះទៅកាន់ពោធិព្រឹក្ស លុះដល់ហើយ លើកព្រះហស្តចង្អុលបង្ហាញព្រះរាជាថាៈ ‹‹គឺត្រង់ស្ថានទីនេះឯងហើយ ដែលព្រះពោធិសត្វទ្រង់មានព្រះមហាករុណាដ៏ធំដល់លោក ទ្រង់បានឈ្នះនូវមារនិងពលនៃមារ ហើយបានអនុត្តរសម្មោធិញ្ញាណ ព្រះរាជាទ្រង់ប្រោសឱ្យសាងព្រះស្តូបមួយនៅត្រង់ស្ថានទីនោះ ហើយទ្រង់ព្រះរាជទានទ្រព្យមួយសែនដំឡឹងមាស ។ ព្រះថេរៈបានបង្ហាញថាៈ ‹‹គឺត្រង់ស្ថានទីនេះហើយ ដែលចាតុម្មហារាជបានថ្វាយបាត្រ ៤ ដល់ព្រះពុទ្ធ ព្រះតថាគតទទួលបាត្រនោះហើយ ទ្រង់ទះរួបបាត្រទាំងនោះដោយព្រះហស្ត ([៤១]) ហើយអធិដ្ឋានធ្វើជាបាត្រមួយ›› ។

[41] -សៀវភៅព្រះពុទ្ធសាសនារបស់លោក ល្វី-ហ្វីណូត៍ ដែលលោកជុំ-មៅ ប្រែជាខ្មែរថា ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធតម្រួតបាត្រទាំង ៤ ធ្វើជាបត្រ១ ដោយឫទ្ធានុភាពរបស់ព្រះអង្គ ។

តពីនោះមក ព្រះថេរៈបានបង្ហាញស្ថានទីដែពាណិជទាំងប្រាំរយ ([៤២]) បានថ្វាយភោជនាហារ (ដល់ព្រះពុទ្ធ) ហើយបង្ហាញស្ថានទីដែលព្រះពោធិសត្វ ([៤៣]) ស្តេចចូលទៅកាន់សំណាក់ស្រ្តីនៅបេណារ៉េស (ពារាណសី) ។

តពីនោះមក ព្រះថេរៈបានបង្ហាញស្ថានទីដែលព្រាហ្មណ៍ម្នាក់ពោលសរសើរព្រះពុទ្ធ ។ ព្រះរាជាបានប្រោសឱ្យសាងព្រះស្តូប នៅគ្រប់កន្លែងដែលព្រះថេរៈបាននាំព្រះរាជាទៅក្នុងព្រៃឫសីបតនៈ ហើយលើកព្រះហស្តខាងស្តាំឡើង ចង្អុលបង្ហាញព្រះមហាក្សត្រិយ៍ថា: ‹‹ត្រង់នេះហើយមហារាជ ដែលព្រះតថាគត ព្រះអង្គបានញ៉ាំងធម្មចក្រដ៏បវរឱ្យប្រព្រឹត្តទៅ›› ។

ព្រះរាជា បានប្រោសឱ្យសាងព្រះស្តូបមយ ហើយព្រះរាជទានទ្រព្យមួយសែនដំឡឹងមាស ។ ព្រះថេរៈបានបង្ហាញតទៅទៀត នូវស្ថានទីដែលព្រះតថាគត ព្រះអង្គញ៉ាំងជដិលទាំងមួយពាន់ឱ្យកាន់យកភេទជាភិក្ខុ ហើយបានបង្ហាញស្ថានទីដែល

---

[42] -សៀវភៅព្រះពុទ្ធសាសនារបស់លោក ល្វី-ហ្វីណូត៍ថា ពាណិជពីរនាក់បានយកនំធ្វើពីអង្ករ១ពីទឹកឃ្មុំ១ ទៅថ្វាយព្រះអង្គ ។

[43] -គួរថាព្រះពុទ្ធ តែច្បាប់ដើមជាព្រះពោធិសត្វដូច្នេះ ។

ព្រះបាទពិម្ពិសារៈទ្រង់ព្រះសណ្តាប់នូវព្រះធម៌ទេសនា ហើយទ្រង់បានឃើញច្បាស់នូវសច្ចធម៌ ស្ថានទីដែលស្តេចនៃទេព្តាទាំង ៤៨.000 បានញុំាងកិលេស គឺសេចក្តីសៅហ្មងឱ្យឃ្លាត ចេញពីខន្ធសន្តានបានបរិសុទ្ធល្អ ព្រមទាំងបានធម្មចក្ខុគ្រប់ៗគ្នា ស្ថានទីដែលពួកព្រាហ្មណ៍និងពួកគហបតីជាច្រើនពាន់ បានសម្រេចនូវស្រោតាបត្តិផល ។

ព្រះថេរៈ បានបង្ហាញតមកទៀត នូវស្ថានទីដែលសក្រទេវេន្ទ្រ (ព្រះឥន្ទ្រ) មានសេចក្តីជ្រះថ្លា ស្ថានទីដែលព្រះតថាគតទ្រង់សំដែងយមកប្បាដិហារ្យជាអស្ចារ្យ ហើយនិងស្ថានទីដែលព្រះតថាគត ស្តេចយាងចុះមកអំពីខាងក្រោយដែលស្តេចទៅចាំវស្សានៅក្នុងស្ថានតាវត្តិង្ស ដើម្បីនឹងសំដែងធម៌ប្រោសព្រះពុទ្ធមាតា ។

ព្រះរាជា បានទ្រង់ប្រោសឱ្យសាងព្រះស្តូបដ៏មានតម្លៃ ក្នុងស្ថានទីដែលព្រះថេរៈ បានបង្ហាញហើយនោះៗ ។

តពីនោះមក ព្រះថេរៈបាននាំព្រះបរមក្សត្រិយ៍ ទៅក្រុងកុសិនគរ (កុសិនារា) ហើយ លើកព្រះហស្តឡើងចង្អុលបង្ហាញថាៈ ‹‹គឺត្រង់ស្ថានទីនេះហើយ ដែលព្រះតថាគតស្តេចចូលកាន់និព្វានក្នុងកាលជាខាងក្រោយ ដែលទ្រង់បំពេញពុទ្ធកិច្ចបរិបូណ៌ហើយ›› ។

ព្រះរាជា ទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យនោះហើយ ព្រះអង្គទ្រោបចុះទៅលើផែនដី ស្តេចទ្រង់ព្រះពិលាប រហូតដល់បាត់ស្មារតីសូន្យសញ្ញីភាព ពួកបរិពារបានយកទឹកមកប្រោះព្រំស្រប់ព្រះភក្ត្រហើយ ទើបស្តេចត្រឡប់បានព្រះស្មារតីតើនឡើង បានទ្រង់ព្រះរាជទានទ្រព្យមួយសែនដំឡឹងមាស និងប្រាក់ឱ្យសាងព្រះស្តូបមួយនៅត្រង់ស្ថានទីនោះ ។

លំដាប់នោះ ព្រះរាជាប្រណម្យព្រះហស្តថ្វាយបង្គំដោយគោរពចំពោះព្រះបាទថេរៈ ហើយត្រាស់ទៀតថាៈ ‹‹ឥឡូវនេះ ខ្ញុំមានប្រាថ្នានិងមនស្សការព្រះស្តូប នៃពួកមហាសាវ័ករបស់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ (ទៀត) ›› ។

ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរសរសើរថាៈ ‹‹សាធុ! សាធុ! ឱព្រះរាជា! ព្រះអង្គមានព្រះរាជហឫទ័យប្រកបដោយប្រសាទសទ្ធាដ៏ក្លា និងសេចក្តីគោរពដ៏វិសេស›› ។

ខណៈនោះ ព្រះថេរៈបាននាំព្រះមហាក្សត្រិយ៍ទៅក្នុងសួនជេតវ័ន ហើយលើកព្រះហស្តឡើងថ្វាយព្រះពរថាៈ ‹‹បពិត្រមហារាជ នេះហើយព្រះស្តូបរបស់ព្រះសារីបុត្រ សូមព្រះអង្គទ្រង់ព្រះរាជទានគ្រឿងសក្ការបូជា›› ។

ព្រះរាជា ត្រាស់សួរថាៈ ‹‹គុណវិសេសរបស់លោកម្ចាស់អង្គនោះ ដូចម្តេចទៅ?››

ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរថាៈ ‹‹លោកជាសាវ័កទី ១ ជាធម្ម-សេនាបតីរបស់ព្រះភគវ័ត លោកជាអ្នកស្ទាត់ជំនាញក្នុងការញ៉ាំងធម្មចក្រដ៏បវរឱ្យប្រព្រឹត្តទៅ›› ។

‹‹ព្រះតថាគត ទ្រង់លើកដម្កើងលោកជាចំបង លើសជាងពួកសាវ័កអ្នកមានប្រាជ្ញា ។ ប្រាជ្ញានៃសត្វទាំងអស់ វៀរលែងតែប្រាជ្ញាព្រះតថាគតមួយចេញ ក៏មិនមានប្រាជ្ញាអ្នកណាមួយ

ស្មើនឹងប្រាជ្ញារបស់ព្រះសារីបុត្រត្រឹមតែមួយចំណិត ដែលបែងជា ១៦ ដងហើយ ។ គេអាចនិយាយបានតែដោយសង្ខេបយ៉ាងនេះ អ្នកណាទៀយ នឹងអាចសំដែងអំពីឃ្លាំងប្រាជ្ញារបស់លោកឱ្យសព្វគ្រប់បាន›› ។

កាលដែលព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរដូច្នោះហើយ ព្រះរាជាមានសេចក្តីជ្រះថ្លាពន់ពេក ទ្រង់ព្រះរាជទានទ្រព្យមួយសែនដំឡឹងមាស ដល់ព្រះស្តូបនោះ ។ កាលព្រះអង្គថ្វាយបង្គំព្រះសារីបុត្តទ្រង់ត្រាស់នូវគាថានេះថាៈ

‹‹លោកជាអ្នកបានកំចាត់បង់នូវចំណងនៃភព ល្បីល្បាញកេរ្តិ៍ឈ្មោះរបស់លោក សាយសព្វទួទៅទាំងលោក បណ្តាអ្នកដែលមានប្រាជ្ញាទាំងឡាយ មានតែលោកជាចម្បងលើសជាគេទាំងអស់›› ។

តពីនោះមក ព្រះថេរៈបានបង្ហាញព្រះស្តូប នៃព្រះម៉ៅទ្គល្យាយនៈ (មោគ្គល្លាន) ដល់ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ថ្វាយព្រះពរឱ្យស្តេចព្រះរាជទានគ្រឿងសក្ការបូជា ។

ព្រះរាជា ត្រាស់សួរទៀតថាៈ ‹‹គុណវិសេសរបស់លោកអង្គនោះដូចម្តេចទៅ?›› ។

ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរថាៈ ‹‹លោកជាចម្បងលើសពួកអ្នកដែលមានឫទ្ធិបាទ (ឥទ្ធិបាទ) លោកអាចឈានតែជើងខាងស្តាំរបស់លោកទៅដល់បូរី នៃសក្រទេវេន្ទ្រ (ព្រះឥន្ទ្រ) បាន›› ។ ម្យ៉ាងទៀត លោកអាចផ្ចាញ់នាគរាជឈ្មោះនន្ទនិងឧបនន្ទឱ្យចុះចាញ់បាន ។ អាត្មាភាពសំដែងគុណវិសេសរបស់លោក បានតែដោយសង្ខេបថា គេឆ្លងដល់ត្រើយខាងនាយនៃមហាសមុទ្រសង្សារសាគរបាន ដោយសារវាចាជាគុណធម៌របស់លោកអង្គនោះ›› ។

ព្រះរាជា បានព្រះរាជទានទ្រព្យមួយសែនដំឡឹងមាស ដល់ព្រះស្តូបនោះ ព្រះរាជទានហើយ ទើបប្រណម្យព្រះហស្តឡើងត្រាស់គាថានេះគ្រានោះថាៈ

‹‹ខ្ញុំសូមនមស្សការព្រះម៉ៅទ្គល្យាយនៈ ដែលមានកេរ្តិ៍ឈ្មោះល្បីល្បាញ លោកជាចម្បង លើសជាពួកអ្នកដែលបានឫទ្ធិបាទ

ទាំងឡាយ លោកបានកំចាត់បង់នូវជាតិ, ជរា, សេចក្ដីសោក និងសេចក្ដីទុក្ខព្រួយ›› ។

លំដាប់នោះមក ព្រះថេរៈបានបង្ហាញព្រះស្តូបព្រះកស្សប ដល់ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ លើកព្រះហស្តឡើងថ្វាយព្រះពរថាៈ ‹‹ស្ថានទីនេះហើយជាព្រះស្តូបនៃព្រះមហាកស្សប សូមទ្រង់ព្រះរាជទានគ្រឿងសក្ការបូជសត្រង់ស្ថានទីនេះផង›› ។

ព្រះរាជា ត្រាស់សួរថាៈ ‹‹គុណវិសេសរបស់លោកអង្គនោះដូចម្ដេចទៅ?›› ។

ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរថាៈ ‹‹លោកជាអ្នកប្រាថ្នាតិច ចូលចិត្តតែរបស់តិច លោកជាចម្បង លើសជាពួកអ្នកដែលប្រព្រឹត្តធុតង្គវត្ត ។ ព្រះតថាគតបានប្រទានទីសេនាសនៈសម្រាប់ព្រះអង្គឱ្យលោកគង់ ។ ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ ទ្រង់ដោះចីវររបស់ព្រះអង្គប្រទានដល់ព្រះមហាកស្សប ។ ព្រះថេរៈអង្គនោះ តែងមានព្រះហឫទ័យមេត្តាដល់អ្នកខ្សត់ទុគ៌តនិងអ្នកមានទុក្ខព្រួយ លោកជាអ្នកគ្រប់គ្រងរក្សានូវធម៌វិន័យ របស់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ ដែល

អាត្មាភាពសំដែងឥឡូវនេះ គឺនិយាយដោយសង្ខេប អ្នកណាទៀយនឹងអាចសំដែងអំពីគុណវិសេស នៃការប្រព្រឹត្តរបស់លោកឱ្យសព្វគ្រប់បាន?›› ។

ព្រះរាជា ទ្រង់ប្រោសព្រះរាជទានទ្រព្យមួយសែនដំឡឹងមាស ដល់ព្រះស្តូបនៃព្រះមហាកស្សបនោះ ក្រាបបូជាហើយក៏ប្រណម្យព្រះហស្តឡើងត្រាស់គាថានេះថាៈ ‹‹លោកជាអ្នកគង់នៅក្នុងគុហានៃភ្នំ ជាអ្នកបានបន្សាត់បង់នូវការវិវាទ មិនបានប្រព្រឹត្តទៅតាមអំណាចនៃទោសៈទាំងពួង លោកបានចម្រើនធ្យាន (ឈាន) និងសមាបត្តិជាប្រក្រតី លោកជាអ្នកប្រាថ្នាតិចចូលចិត្តតែរបស់តិច គុណវិសេសរបស់លោកមានឥតគូនឹងប្រៀបផ្ទឹម ឥឡូវនេះ ខ្ញុំសូមនមស្សការចំពោះលោកម្ចាស់អង្គនោះ ដោយការបន្ទន់ព្រះសិរ ខ្ញុំសូមថ្វាយបង្គំចំពោះលោកម្ចាស់អង្គនោះ ដោយអស់អំពីចិត្ត›› ។

តពីនោះមក ព្រះថេរៈបានបង្ហាញព្រះស្តូប ព្រះវក្កុលត្ថេរ-ពាកុល ដល់ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ថ្វាយព្រះពរឱ្យស្តេចព្រះរាជទានគ្រឿងសក្ការបូជា ។

ព្រះរាជាត្រាស់សួរថាៈ ‹‹គុណវិសេសរបស់លោកម្ចាស់អង្គនោះដូចម្ដេចទៅ ?›› ។

ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរថាៈ ‹‹ព្រះតថាគត បានលើកលោកជាចម្បងលើសជាពួកអ្នក ដែលមានសេចក្ដីអត់ទ្រាំនិងរោគ ហើយនិងពួកអ្នកដែលប្រាថ្នាតិច លោកមិនដែលសំដែងគាថា ១ ប្រកបដោយបាទ ៤ ដល់មនុស្សណាមួយសោះឡើយ›› ។

គ្រានោះ ព្រះរាជាទ្រង់ប្រោសព្រះរាជទានមាសមួយពៃដាក់ទៅលើព្រះស្តូបនៃព្រះថេរៈអង្គនោះ ពួកអមាត្យក្រាបទូលសួរថាៈ ‹‹ព្រះស្តូបព្រះអរហត្តជាទីគោរពស្មើៗគ្នា ព្រោះហេតុអ្វីបានជាទ្រង់ព្រះរាជទានគ្រឿងបូជាតែត្រឹមមាសមួយពៃប៉ុណ្ណោះ?›› ។

ព្រះរាជា ត្រាស់ថាៈ ‹‹ព្រោះលោករួច (ចាកទុក្ខ) បានតែខ្លួនលោកម្នាក់ឯង មិនបានធ្វើមនុស្សឯទៀតឱ្យរួចចាកទុក្ខផង

ព្រោះហេតុនោះ បានជាយើងបូជា តែត្រឹមមាសមួយពៃប៉ុណ្ណោះ›› ។

រុក្ខទេវតាដែលរក្សាព្រះស្តូប បានបង្វែរមាសមួយពៃនោះថ្វាយមកព្រះរាជាវិញ ទើបពួកអមាត្យក្រាបទូលទៀតថាៈ ‹‹លោកជាអ្នកមានសេចក្តីប្រាថ្នាតិចដោយពិត បានជាលោកមិនទទួលយកមាសមួយពៃនោះឡើយ?››

គ្រានោះ ព្រះថេរៈបានបង្ហាញព្រះស្តូបព្រះអានន្ទត្ថេរ ដល់ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ថ្វាយព្រះពរឱ្យស្តេចព្រះរាជទានគ្រឿងសក្ការបូជា ។ ព្រះរាជាត្រាស់សួរថាៈ ‹‹គុណវិសេសរបស់លោកម្ចាស់អង្គនោះ ដូចម្តេចទៅ?›› ។

ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរថាៈ ‹‹ព្រះតថាគត បានលើកព្រះអានន្ទនោះជាចម្បង លើសជាងពួកអ្នកដែលជាពហុស្សូត លោកបានចាំជាក់ច្បាស់នូវធម៌របស់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ ។ កម្លាំងគំនិតប្រាជ្ញានិងការឈ្លាសវាងវៃរបស់លោកដ៏ធំទូលាយ ប្រៀបដូចជាមហាសមុទ្រ វាចារបស់លោកផ្អែមល្ហែមពីរោះក្បោះក្បាយ

មនុស្សនិងទេវតាទាំងឡាយតែងធ្វើសេចក្តី គោរពចំពោះលោកអង្គនោះ លោកអាចកំណត់ដឹងនូវពុទ្ធអធ្យាស្រ័យបាន លោកបរិបូណ៌ដោយសេចក្តីល្អ និងពេញទៅដោយគុណសម្បត្តិគ្រប់យ៉ាង លោកជាឃ្លាំងមួយដែលពេញណែនចង្អៀតទៅដោយព្រះធម៌›› ។

ព្រះរាជា កាលទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យនេះហើយ មានព្រះរាជហឫទ័យពេញទៅដោយបីតិនិងប្រាមោទ្យ ទ្រង់ព្រះរាជទានទ្រព្យមួយកោដិជំឡឹងមាសដល់ព្រះស្តូបនោះ។

ពួកអមាត្យក្រាបទូលសួរថាៈ ‹‹ព្រោះហេតុអ្វី បានជាទ្រង់ព្រះរាជទានគ្រឿងបូជា ត្រង់ស្ថានទីនេះច្រើនលើសជាស្ថានទីទាំងពួង?›› ។

ព្រះរាជាត្រាស់តបថាៈ ‹‹ព្រោះព្រះថេរៈអង្គនេះ លោកជាពហូស្សូត្រក្នុងធម៌វិន័យ លោកបានផ្សាយព្រះធម៌ឱ្យជាប្រទីបដ៏ភ្លឺរុងរឿងរហូតដល់មកថ្ងៃនេះ ឥតមានបាត់បង់យ៉ាងនេះឯង ស្នាមជើងគោមិនអាចនឹងទទួលយកទឹកមហាសមុទ្របានទេ នោះក៏

ពិតមែនហើយ តែសមុទ្រ គឺប្រាជ្ញារបស់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ព្រះអានន្ទអាចទទួលបាន ព្រោះដូច្នោះ ទើបយើងបូជាស្ថានទីនេះច្រើនសើលជាស្ថានទីទាំងពួង›› ។

កាលដែលព្រះរាជា បានបូជាព្រះស្តូបនៃពួកមហាសាវ័ករួចហើយ ទ្រង់សប្បាយរីករាយក្នុងព្រះរាជហឫទ័យពន់ពេកស្តេចក្រាបថ្វាយបង្គំទៀបព្រះបាទព្រះថេរៈ ហើយលើកព្រះហស្តប្រណម្យឡើងដោយគោរពត្រាស់គាថានេះថាៈ

‹‹ខ្ញុំបានសម្រេចអត្តភាពជាមនុស្ស បានបរិច្ចាគនូវទានទាំងសែនៗ ឥឡូវនេះ ខ្ញុំបានធ្វើកិច្ចរបស់ខ្ញុំនោះរួចស្រេចហើយ មិនមែនជាការឥតអំពើទេ ដែលខ្ញុំបានទទួលអត្តភាពនេះ ។ ខ្ញុំបានជួបនឹងបុញ្ញក្ខេត្តដ៏ប្រសើរ ខ្ញុំបានធ្វើឱ្យជាក់ច្បាស់ដល់ផលសំរាប់អត្តភាពជាមនុស្ស ។ ដោយសារទ្រព្យសម្បត្តិ ដែលជារបស់ប្រកបដោយទោស ហើយពុករលួយទៅៗ ងាយៗ ខ្ញុំបានបំពេញកុសលឱ្យបានសម្រេចផលដ៏មាំមួនដល់ព្រះធម៌ជាម្ចាស់ ។ ព្រះស្តូបទាំងឡាយ ដែលខ្ញុំបានកសាងទុកជាគ្រឿងលំអនៃជម្ពូទ្វីប

ដ៏ដេរដាសដូចជាពពកមាសពណ៌ស ដែលជាគ្រឿងលំអនៃអាកាសវេហាស៍ ។ ខ្ញុំបានជួបប្រសព្វនឹងព្រះធម៌របស់ព្រះពុទ្ធ ដែលជាសភាវៈដ៏បរិសុទ្ធផុតគ្រឿងសៅហ្មង›› ។

កាលទ្រង់ត្រាស់នូវគាថានេះចប់ហើយ ព្រះរាជាទ្រង់ថ្វាយបង្គំលាថយចេញចាកទីនោះទៅ ។ ទុកជាព្រះបាទអសោក បានព្រះរាជទានទ្រព្យ ១ សែនដំឡឹងមាសដល់ព្រះស្តូនមួយៗ គ្រប់កន្លែង (ក្នុងព្រះស្តូបទាំង ៤) គឺព្រះស្តូបនៅទីប្រសូតព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ ព្រះស្តូបនៅទីដើមពោធិព្រឹក្ស ព្រះស្តូបនៅទីញ៉ាំងធម្មចក្រដ៏បវរឱ្យប្រព្រឹត្តទៅ និងព្រះស្តូបនៅទីនិព្វាន ក៏ព្រះអង្គគង់មានព្រះរាជសទ្ធាដ៏វិសេសបំផុត ចំពោះតែត្រង់ព្រះស្តូបនៅពោធិ-ព្រឹក្សនោះ ព្រោះហេតុអ្វី? ព្រោះថា ទីនោះព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ បានទ្រង់ត្រាស់សម្មាសម្ពោធិញ្ញាណ បានជាព្រះរាជាទ្រង់ព្រះរាជទានគ្រឿងប្រដាប់រតនវត្ថុដ៏មានតម្លៃជាច្រើនប្រការ ដល់ព្រះស្តូបនៅពោធិព្រឹក្សនោះ ។

ព្រះអគ្គមហេសីទី ១ របស់ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ទ្រង់ព្រះមានព្រះនាងតិស្សរក្សិតា([៤៤]) កាលឃើញព្រះរាជសទ្ធារបស់ព្រះបាទអសោកដូច្នោះ ទើបព្រះនាងត្រិះរិះដូច្នេះថា: ‹‹រតនវត្ថុដ៏មានតម្លៃ ដែលព្រះអង្គមានទាំងប៉ុន្មាន ទ្រង់ព្រះរាជទានដល់ពោធិព្រឹក្សទាំងអស់ហើយ›› ខណៈនោះ ព្រះនាងមានព្រះសវនីយ៍ហៅមនុស្សចណ្ឌាលឈ្មោះមាតង្គៈ មកគាល់ហើយត្រាស់ថា: ‹‹អ្នកអាចនឹងទំលាយដើមពោធិព្រឹក្ស ដោយវេទមន្តបានឬទេ? ។

មាតង្គបុរសតបថា: ប្រសិនបើព្រះនាងប្រទានរង្វាន់ជាមាសដល់ខ្ញុំ ខ្លួនខ្ញុំនោះនឹងអាចបំផ្លាញបាន ។

គ្រានោះ ព្រះនាងសន្មតថា នឹងប្រទានរង្វាន់ជាមាសដល់មនុស្សចណ្ឌាលនោះ ក៏មាតង្គបុរសលាក់អាថ៌កំបាំងនោះ ទុកដោយលោភចិត្តនៃខ្លួន វាបានដើរសំដៅទៅដើមពោធិព្រឹក្ស ហើយវាយកខ្សែចងព័ទ្ធសីមាជុំវិញដើមពោធិព្រឹក្សនោះ វាបំណង

---

[44] -មហាវង្ស: នាងអសន្ធិមិត្តារាជមហេសីទិវង្គតទៅបាន ៤ ឆ្នាំ ទើបព្រះបាទអសោកតាំងនាងតិស្សរាជទេវីជាអគ្គមហេសីឯកឡើង តែនាង នេះមិនមានសទ្ធាជ្រះថ្លាក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ។

នឹងសម្លាប់ដោយវេទមន្តរបស់វា ក្នុងមួយរំពេចនោះដើមឈើក៏ស្វិតស្រពោនរញមចុះសន្សឹមៗ ទៅ ។

ពួករាជបុរសអ្នករក្សានូវដើមឈើនោះ ឃើញដូច្នោះ ក៏មកក្រាបទូលដល់ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ថាៈ ‹‹ឥឡូវនេះ ដើមពោធិព្រឹក្សកំពុងតែស្វិតស្រពោនទៅឯងៗ›› ។ ខណៈនោះ ពួករាជបុរសពោលនូវគាថានេះថាៈ

‹‹នៅត្រង់ស្ថានទី ដែលព្រះតថាគតបានត្រាស់ដឹងនូវវិជ្ជាក្នុងលោក ទ្រង់ប្រព្រឹត្តទៅតាមផ្លូវនៃពោធិញ្ញាណ ឥឡូវនេះ ដើមឈើនោះឯងកាន់តែថយកម្លាំងណាស់ទៅហើយ កាន់តែស្វិតស្រពោនចុះសន្សឹមៗ ទៅហើយ ។

ព្រះរាជា កាលទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យនោះហើយ ទ្រង់ក៏អស់ព្រះស្មារតី ដួលចុះទៅលើផ្ទៃនៃប្រថពី លុះទ្រង់បានទទួលទឹកប្រស់ព្រំស្រប់ព្រះភក្ត្រយូរបន្តិចមក ទើបត្រឡប់បានព្រះស្មារតីឡើង ហើយទ្រង់ពិលាបរៀបរាប់ថាៈ ‹‹កាលខ្ញុំឃើញពោធិព្រឹក្ស ក៏ហាក់ដូចជាបានឃើញព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ដែរ

ប្រសិនបើដើមពោធិព្រឹក្សនោះ ស្វិតស្រពោនទៅហើយ ខ្លួនខ្ញុំនឹងស្លាប់ទៅជាមួយផងជាប្រាកដ›› ។

ព្រះនាងតិស្សរក្សិតា ក្រាបទូលលួងលោមព្រះរាជាថាៈ ‹‹បើទុកជាដើមពោធិព្រឹក្សក្ស័យជីវិតទៅ ខ្ញុំម្ចាស់ឯងនឹងអាចបម្រើមហារាជ ឱ្យព្រះអង្គទ្រង់ព្រះសម្រាន្តព្រះរាជហឫទ័យតរៀងទៅ›› ។

ព្រះរាជា ត្រាស់ថាៈ ‹‹មានតែដើមពោធិព្រឹក្សនោះ អាចធ្វើសេចក្ដីសុខដល់ខ្លួនអញ ឯជាតិស្ត្រីភាពណានឹងធ្វើបាន! គឺត្រង់ទីនោះឯងហើយដែលព្រះសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ ព្រះអង្គបានត្រាស់ដឹងនូវសម្មាសម្ពោធិញ្ញាណ›› ។

ព្រះរាជា គ្រាន់តែមានព្រះឱង្ការតែប៉ុណ្ណោះ ក៏ព្រះនាងតិស្សរក្សិតារំជួលក្តួលក្តៅក្នុងចិត្ត កើតវិប្បដិសារីឡើង ទើបនិយាយនឹងបុរសឈ្មោះមាតង្គៈថាៈ ‹‹ឥឡូវនេះ អ្នកអាចធ្វើដើមពោធិព្រឹក្សឱ្យរស់ឡើងវិញបានឬទេ?›› ។

មាតង្គបុរស ក្រាបទូលតបព្រះនាងថាៈ ‹‹ប្រសិនបើឈើនោះមិនទាន់ស្ងួតក្រៀមនៅឡើយ ហើយនៅមានជីវិតសូម្បីតែបន្តិចបន្តួច ក៏ខ្ញុំនឹងអាចធ្វើឱ្យបានដូចដើមឡើងវិញ›› ។

ខណៈនោះ មាតង្គបុរសស្រាយខ្សែអម្បោះដែលចងព័ទ្ធសីមាបណ្ដើរ សូត្ររាយមន្ដដោះបណ្ដើរ ដោយសេចក្ដីព្យាយាមពេញបន្ទុក ខំស្រោចពោធិព្រឹក្សនោះ ដោយទឹកដោះគោមួយពាន់ក្អម តពីនោះមកមួយស្របក់ ដើមឈើនោះក៏រស់ឡើងវិញជាប្រក្រតីដូចដើម ។

ពួករាជបុរសអ្នករក្សា បានឃើញឈើនោះលូតលាស់ស្រស់សន្លឹកឡើងវិញ ក៏មកក្រាបទូលដល់ព្រះរាជាថាៈ ‹‹បពិត្រមហារាជ ពោធិព្រឹក្សរស់ឡើងវិញហើយ មិនបានប្លែកអំពីកាលមុននោះទេ›› ។

លុះព្រះរាជា ទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់នូវពាក្យតែប៉ុណ្ណោះ ក៏មានព្រះបីតិសោមនស្ស ស្ដេចយាងទៅដើមពោធិព្រឹក្ស ព្រះអង្គទតត្រង់ទៅដើមឈើនោះ ទ្រង់ត្រាស់ថាៈ ‹‹រាជកិច្ចឯណា ដែល

ស្តេចពិម្ពិសារ និងពួកស្តេចឯទៀតមិនទាន់បានធ្វើឱ្យសម្រេចនៅឡើយ រាជកិច្ចនេះ ខ្ញុំនឹងធ្វើឥឡូវនេះ ឱ្យបានចំណែកពីរយ៉ាង ។ ចំណែក២ យ៉ាងគឺអ្វីខ្លះ? គឺចំណែក១ ខ្ញុំនឹងធ្វើឱ្យមានមហកម្មសម្ភោទ្យឆ្លង ព្រមទាំងឱ្យធ្វើក្អមមួយពាន់ ដោយវត្ថុដ៏មានតម្លៃដាក់ពេញទៅដោយសុគន្ធជាតិ សម្រាប់ស្រោចដើមពោធិព្រឹក្ស ចំណែក ១ ទៀត ខ្ញុំនឹងលៀងព្រះអរិយសង្ឃជាច្រើន ឱ្យអស់កាលនៃរដូវភ្លៀង ([45]) ៥ ខែ ។

គ្រានោះ ព្រះរាជាត្រាស់ឱ្យធ្វើក្អមកដ៏ប្រសើរចំនួនមួយពាន់ជាវិការវាន់មាស, ប្រាក់ និងកែវពៃទូរ្យ ទ្រង់ឱ្យបំពេញដោយសុគន្ធវារី ហើយឱ្យស្រោចដើពោធិព្រឹក្សនោះ ព្រះអង្គឱ្យធ្វើប្រដាប់ស្អិតស្អាងដើមឈើនោះដោយកម្រងផ្កា ដោយលំអិតសុគន្ធជាតិ និងគ្រឿងលាបលនទាំងឡាយដ៏ច្រើន ។ ព្រះរាជាស្រង់ព្រះវារីហើយ ទ្រង់ព្រះភស្ត្រថ្មីដ៏បរិសុទ្ធស្អាតល្អ ព្រះអង្គសមាទាននូវអដ្ឋង្គឧបោសថ ស្តេចឡើងទៅលើខឿនពោធិព្រឹក្ស

[45] -ក្នុងអាយុ-វង-កឹង បញ្ចវស្សិ ប្រែថា: ‹‹ប្រជុំសង្ឃជាច្រើនមកធ្វើកុសលអស់ ៥ ឆ្នាំ›› តែបើពិនិត្យមើលតាមកំណើតដើមរបស់ពាក្យបញ្ចវស្សិ គួរនឹងប្រែថា: ‹‹អស់កាលនៃរដូវភ្លៀង ៥ ខែ›› ហៅថា ធ្វើបញ្ចវស្សិ ។

នោះ ពិចារណាមើលគ្រប់ទិសទាំង ៤ ហើយត្រាស់បួងសួងថាៈ ‹‹ឱព្រះអរិយសង្ឃទាំងឡាយដ៏ច្រើន លោកជាសាវ័កនៃព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធម្ចាស់ លោកប្រតិបត្តិដើម្បីចំរើននូវការ យល់ត្រូវ លោកជាអ្នកផ្តាច់បង់នូវចំណងនៃតណ្ហា បានដោយឫសនៃកុសលរបស់លោក ដែលកើតព្រមដោយសមាធិ លោកជាអ្នកមានគុណធម៌ គួរពួកមនុស្ស ពួកទេវតា និងពួកអសុរគោរព ខ្ញុំសូមឱ្យពួកលោកទាំងអស់នោះ និមន្តមកជួបនឹងខ្ញុំ ដោយមេត្តាចិត្តរបស់ដល់ខ្ញុំ សូមឱ្យព្រះករុណាទាំងអស់នោះ ព្រមទទួលនូវនិមន្តរបស់ខ្ញុំ››

ពួកលោកទាំងអស់ ដែលជាអ្នកសោយនូវបីតិក្នុងធ្យាន (ឈាន) និងសមាបត្តិ មានប្រាជ្ញាចក្ខុកើតឡើងព្រមហើយ ជាអង្គនៃព្រះអរិយសង្ឃ ដែលបានសម្រេចនូវព្រះអមតមហានិព្វាន លោកជាកុលបុត្រដ៏ពិតឥតបុគ្គលណាប្រៀបផ្ទឹម ជាអ្នកបានទទួលរក្សាទុកនូវព្រះធម៌ ជាមត៌ករបស់ព្រះសុគត សូមឱ្យព្រះ

ករុណាទាំងអស់អង្គនោះ ព្រមទទួលនូវការនិមន្តរបស់ខ្ញុំ ដោយមេត្តាចិត្ត›› ។

‹‹ពួកលោកដែលគង់ក្នុងដែនកស្មីរៈ ជាអ្នករួចផុតចាកភ័យអន្តរាយទាំងយប់ទាំងថ្ងៃ ព្រមទាំងលោកជាអ្នកប្រព្រឹត្តនៅក្នុងព្រៃមហាវ័ននិងព្រៃរេវតៈ សូមនិមន្តមកផង ដោយមេត្តាចិត្តរបស់លោក សូមឱ្យព្រះករុណាទាំងអស់នោះ ព្រមទទួលនូវការនិមន្តរបស់ខ្ញុំ››

‹‹ពួកលោកដែលគង់នៅស្ថានទីមិនរាបស្មើ ទៀបមាត់ស្រះដ៏ធំឈ្មោះអនវតប្ត និងពួកលោកដែលគង់នៅនាមាត់ទន្លេ នាជ្រោះជ្រលងភ្នំ និងនាគុហាឈ្មោះសេរីសកៈ ព្រមទាំងពួកលោកដែលគង់នៅនាភ្នំគន្ធមាទនៈ សូមនិមន្តមកដោយមេត្តាចិត្តរបស់លោក សូមឱ្យព្រះករុណាទាំងអស់នោះ ព្រមទទួលនូវការនិមន្តរបស់ខ្ញុំ›› ។

កាលព្រះរាជាបានអធិដ្ឋានយ៉ាងនេះហើយ ពួកព្រះថេរៈទាំងនេះ ក៏និមន្តមកអំពីទិសទាំង ៤ ចំនួនបីសែនអង្គ ។ មួយ

សែនអង្គជាព្រះអរហន្ត ពីរសែនអង្គជាព្រះសោតាបន្ន ព្រះសក្ទាគាមិន (សកទាគាមី) និងព្រះអនាគាមិន (អនាគាមី) មានទាំងពួកមនុស្សជាសាមញ្ញបុថុជ្ជន និងពួកជនអ្នកមានចិត្តដ៏បរិសុទ្ធ ក៏មកអង្គុយប្រជុំគ្នា នៅសល់តែកន្លែងមួយសម្រាប់ព្រះមហាថេរ ជាកន្លែងទំនេរ មិនមានអ្នកណាមួយហ៊ានចូលទៅអង្គុយឡើយ ។

ព្រះរាជា ត្រាស់សួរព្រះយសត្ថេរថា៖ ‹‹ព្រោះហេតុអ្វីបានជាទុកទីសេនាសនៈនេះឱ្យនៅទំនេរ? ››

ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរតបថា៖ ‹‹នឹងមានព្រះមហាថេរមួយអង្គទៀត ត្រូវលោកអង្គនោះគង់នៅត្រង់ទីសេនាសនៈនេះ›› ។

ព្រះរាជាត្រាស់សួរទៀតថា៖ ‹‹ព្រះមហាថេរមួយអង្គនោះ ធំជាងលោកម្ចាស់ឬ?›› ព្រះរាជាថ្វាយព្រះពរថា៖ ‹‹ក្នុងកាលមុនព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ទ្រង់ប្រកាសថា៖ ‹‹ភិក្ខុដែលចម្បងលើសជាងពយកអ្នកដែលបន្លឺសីហនាទ (នោះ) ឈ្មោះបិណ្ឌោលភារទ្វាជៈព្រះថេរអង្គនោះ លោកចាស់ជាងអាត្មាភាព›› ។

កាលព្រះរាជា ទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ពាក្យនេះហើយ ក៏ព្រឺរោមព្រឺស្បែកខ្លាកឡើង ដូចជាឈើកទម្ពៈ (ក្ទម្ព) ដែលកំពុងមានផ្កាវីកស្គុះស្គាយ ទ្រង់ព្រះបន្ទូលទៀតថា: ‹‹លោកដែលបានទាន់បានឃើញព្រះតថាគតមានច្រើនអង្គឬ?›› ។

ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរតបថា: ‹‹មានតែព្រះអរហន្តព្រះនាមបិណ្ឌោលភារទ្វាជៈមួយព្រះអង្គនោះ ដែលបានទាន់ បានឃើញព្រះពុទ្ធកាលព្រះអង្គដែលទ្រង់ព្រះជន្មនៅ ក្នុងលោកនេះ›› ។

ព្រះរាជា ត្រាស់សួរថា: ‹‹ខ្ញុំនឹងឃើញព្រះអរហន្តនោះផងបានឬទេ?››

ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរតបថា: ‹‹ព្រះអង្គគង់នឹងបានឃើញលោកអង្គនោះ នឹងនិមន្តមកជួបនឹងមហារាជ ក្នុងកាលឥឡូវនេះ›› ។

ព្រះរាជាត្រាស់ដោយព្រះរាជហឫទ័យថា: ‹‹ខ្លួនខ្ញុំនឹងបានសម្រេចប្រយោជន៍ដ៏ធំទូលាហើយ ប្រសិនបើខ្ញុំបានឃើញព្រះថេរៈបិណ្ឌោលជាបឋមក្នុងកាលឥឡូវនេះ ព្រោះហេតុតែមេត្តា

ចិត្តរបស់លោកដល់ខ្ញុំផង›› ។ ខណៈនោះ ព្រះរាជាប្រណម្យព្រះហស្តរង់ចាំ ប្រឹងទតសម្លឹងឆ្ពោះទៅឯអាកាសវេហាស៍ លុះព្រះទស្សនាការព្រះថេរៈបិណ្ឌោល ដែលគួរនាដូចជាអង្គនៃអឌ្ឍចន្ទ្រ ហើយប្រហែលគ្នានឹងរាជហង្ស មានព្រះអរហន្តជាច្រើនពាន់អង្គចោមរោមជាបរិវារ លោកនិមន្តចុះមកក្នុងទីនោះ ចូលទៅគង់លើសេនាសនៈជាខាងមុខព្រះយសត្ថេរ ក៏ពួកព្រះថេរៈទាំងបីសែនដែលគង់នៅត្រៀបត្រា ក្រោកឡើងព្រមគ្នាទាំងអស់ ធ្វើសេចក្តីគោរពចំពោះព្រះមហាថេរអង្គនោះ ។ ព្រះមហាក្សត្រិយ៍បានទ្រង់ទស្សនាការព្រះបិណ្ឌោលត្ថេរអង្គនោះ លោកព្រះកេសដ៏សព្រោង មានចិញ្ចើមដ៏ក្រាស់ មានព្រះកាយដ៏ប្រដាប់ដោយសុភលក្ខណៈ និងអនុព្យញ្ជនៈទាំងឡាយ ជារបស់នៃព្រះប្រត្យេពុទ្ធ (បច្ចេកពុទ្ធ) ក៏ព្រះរាជាលុតព្រះជានុចុះផ្ទាល់នឹងផែនដី លើកកំបង់អញ្ជលីថ្វាយបង្គំប្រកបដោយអង្គប្រាំ ទ្រង់ឱនជប់ព្រះបាទព្រះថេរ៍ហើយងើបឡើង ព្រះអង្គបញ្ឈរព្រះជានុ ហើយត្រាស់នូវគាថានេះថាៈ

‹‹ឱព្រះថេរៈ! ទុកជាព្រះតថាគតព្រះអង្គនោះចូលព្រះនិព្វានហួសទៅហើយ គង់បានសលោកម្ចាស់ដែលមានព្រះជន្មនៅជាជំនួសស្នងព្រះអង្គ ។ ដោយសេចក្តីមេត្តារបស់លោកម្ចាស់ដល់ខ្ញុំ សូមលោកម្ចាស់ឱ្យទាននូវឱវាទ ដើម្បីខ្ញុំនឹងបានដាស់តឿនគំនិតមារយាទខ្ញុំទៅតាមឱវាទនោះ(៤៦) ›› ។

កាលទ្រង់សូត្រគាថានេះចប់ហើយ ព្រះរាជាស្តេចសួរព្រះថេរៈថា:‹‹លោកម្ចាស់បានទាន់បានឃើញព្រះតថាគតមែនឬ?›។

ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរតបថា: ‹‹បពិត្រមហារាជ អាត្មាភាពបានឃើញព្រះតថាគតព្រះអង្គនោះ មានព្រះឆវីវណ្ណដ៏ពណ្ណរាយដូចជាដុំនៃមាសឆ្អិន ព្រះភក្ត្រព្រះអង្គដូចជាព្រះចន្ទ្រដ៏ពេញវង់ ព្រះកាយព្រះអង្គប្រដាប់ដោយលក្ខណៈទាំង ៣២ ព្រះសូរសៀងព្រះអង្គ ធូន់ជ្រៅមុតហើយពីរោះអស្ចារ្យ (ហាក់ដូចជាសំឡេង) នៃព្រហ្ម ព្រះមហាករុណាព្រះអង្គមានគុហាជាទីសេនាសនៈ›› ។

[46] -កាលព្រះបាទអសោកជួបនឹងព្រះថេរៈឧបគុប្តនោះ ក៏សូត្រគាថានេះដែរ ។

ព្រះរាជា ត្រាស់សួរទៀតថា ‹‹លោកម្ចាស់បានឃើញព្រះមហាមុនី នៅត្រង់ណាខ្លះ? ›› ។

ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរតបថា ‹‹កាលដែលព្រះសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ ព្រះអង្គអាស្រ័យនៅជាមួយនឹងពួកអរហន្តទាំងប្រាំរយអង្គក្នុងទីសម្រាប់នៅសំចតក្នុងគិម្ហរដូវ ជិតក្រុងរាជគ្រឹះនោះ អាត្មាភាពក៏នៅទីនោះដែរ អាត្មាភាពបានទាំងចិញ្ចឹមជីវិតដោយលាភៈ និងសក្ការៈនៃបុញ្ញក្ខេត្តនោះផង›› ។

‹‹កាលព្រះអង្គគង់នៅក្នុងនគរសាវត្ថី ព្រះអង្គបានសំដែងយមកប្បាដិហារ្យដ៏ធំសម្បើមអស្ចារ្យ ដើម្បីផ្ចាញ់ផ្ចាលពួកតិរ្ថិយទ្រង់និម្មិតជាព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ ដ៏ថ្កើងរុងរឿង មុខគួរអស្ចារ្យពេកហើយព្រះអង្គប្លែងដោយឫទ្ធិ ឱ្យបានឃើញជាក់ច្បាស់នឹងភ្នែកគ្រប់ៗ គ្នា ព្រះរស្មីភ្លឺផ្លេកផ្លៀលឆ្វាត់ឡើងទៅអាកាស ចាំងរហូតដល់ទៅស្ថានព្រហ្មឈ្មោះអកនិដ្ឋ ពេលនេះ អាត្មាភាពក៏នៅក្នុងទីនោះដែរ›› ។

‹‹ក្នុងកាខាងក្រោយ នៃកាសម្ដែងធម៌ប្រោសព្រះពុទ្ធមាតា នៅស្ថានតាវត្តិង្ស ព្រះពុទ្ធស្ដេចយាងចុះមក មានពួកទេវតាហែហមអមព្រះអង្គ អាត្មាភាពក៏នៅក្នុងទីនោះដែរ›› ។

‹‹កាលព្រះអង្គ ស្ដេចយាងដល់មាត់ទ្វារនគរសង្កស្ស អាត្មាភាពក៏នៅក្នុងទីនោះដែរ›› ។

‹‹កាលនាងភិក្ខុនីឈ្មោះឧប្បលវណ្ណា សំដែងបាដិហារ្យនិម្មិតធ្វើជាស្ដេចចក្រពត្តិ មានព្រះរាជបុត្រាមួយពាន់គត់ មកថ្វាយបង្គំទៀបព្រះពុទ្ធនោះ អាត្មាភាពក៏នៅក្នុងទីនោះដែរ›› ។

‹‹កាលដែលនាងសុមាគធាក្នុងក្រុងបូណ៌វចនៈ បាននិមន្តព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទៅ ក៏ពួកព្រះអរហន្តទាំងប្រាំរយអង្គ បានសំដែងឫទ្ធិបាដិហារ្យគ្រប់ៗអង្គ រហូតទៅដល់ក្រុងបូណ៌ចវនៈ ពេលនោះ ខ្លួនអាត្មាភាពឯង បានទាំងសំដែងឫទ្ធិបាដិហារ្យអង្គុយនៅក្នុងរតនគុហានាភ្នំរតនបព៌ត ហើយអាត្មាភាពក៏បានចូលទៅក្នុងក្រុងបូណ៌វចនៈនោះ (៤៧) ដែរ›› ។

---

[47] -ធម្មបទអដ្ឋកថា: ‹‹នាងចូឡសុភទ្ទាជាធីតានៃអនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ដែលបានស្វាមីទៅនៅឧគ្គនគរ បានរំលឹកពុទ្ធគុណ ហើយចាប់ផ្កាម្លិះ ៨ ក្ដាប់ អធិដ្ឋានឱ្យទៅនិមន្តព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធមកទទួលភត្ត ព្រះអង្គបានជ្រាប

កាលដែលព្រះពុទ្ធចូលទៅក្នុងក្រុងរាជគ្រឹះ ព្រះអង្គកំពុងស្ដេចយាងទៅបិណ្ឌបាត គ្រានោះ មហារាជបានថ្វាយដុំដីដល់ព្រះអង្គនោះ រាធគុប្តៈបានប្រណម្យដៃមួយ អនុមោទនាផង ពេលនោះ ព្រះពុទ្ធបានព្យាករឱ្យមហារាជ អាត្មាភាពក៏បានឃើញដែរ››។

ព្រះមហាក្សត្រាធិរាជ ត្រាស់សួរម្ដងទៀតថា ‹‹ឱព្រះថេរៈ! លោកម្ចាស់គង់នៅឯណា អម្បាញ់មិញនេះ? ›› ។

ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរតបថា ‹‹ថ្វាយព្រះពរមហារាជ! អាត្មាភាពនៅលើភ្នំគន្ធមាទនបព៌ត›› ។

ព្រះរាជាត្រាស់សួរថា ‹‹មានភិក្ខុជាបរិវារលោកម្ចាស់ប៉ុន្មានអង្គ? ›› ។

ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរតបថា ‹‹ភិក្ខុទាំងអស់៦ម៉ឺន មហារាជ! ពេលល្មហើយ! ព្រោះហេតុអ្វី បានជាទ្រង់សួរអាត្មាភាពច្រើនម្ល៉េះ? ល្មមពេលដែលនឹងព្រះរាជទានភត្ត ដល់ព្រះភិក្ខុសង្ឃ

ក៏និមន្តមកជាមួយនឹងព្រះអរហន្តទាំងប្រាំរយ ដោយឥទ្ធិប្បាដិហារ្យ ជាសិរីដ៏ប្រសើរអស្ចារ្យ ពួកអ្នកនគរនោះមានសេចក្ដីជ្រះថ្លា បានចាត់ចែងធ្វើទានរហូតអស់ ៧ ថ្ងៃ ។

ហើយ លុះកាលជាខាងក្រោយនៃភត្ត អាត្មាភាពនឹងដំណាល រឿងរ៉ាវ អាត្មាភាពថ្វាយព្រះអង្គទៀត›› ។

ព្រះរាជាត្រាស់ថាៈ ‹‹ឱព្រះថេរៈ! ខ្ញុំប្រាថ្នានឹងប្រព្រឹត្តតាម ដំបូន្មានលោកម្ចាស់ហើយ ប៉ុន្តែគំនិតរបស់ខ្ញុំ ដែលបានផ្តួចផ្តើម ឡើងកាលជាន់ដំបូង ចំពោះត្រង់ទៅព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ ខ្ញុំសូម ស្រោចពោធិព្រឹក្សសិន ហើយតទៅ ខ្ញុំនឹងប្រគេនភត្តដល់ព្រះ ភិក្ខុសង្ឃ ។ ព្រះបរមក្សត្រិយ៍ទ្រង់ត្រាស់ហៅសវ៌មិត្រ ជាអ្នកចាត់ ចែងក្នុងការបរិច្ចាគទាន ហើយមានព្រះរាជឱង្ការថាៈ ខ្ញុំបូជាទ្រព្យ មួយសែនដំឡឹងមាសដល់ព្រះសង្ឃ ខ្ញុំនឹងស្រោចដើមពោធិព្រឹក្ស ដោយទឹកសុគន្ធជាតិ និងក្អមដ៏មានតម្លៃទាំងមួយពាន់ ។ អ្នក ទាំងឡាយចូរវាយរគាំងប្រកាសប្រាប់ឈ្មោះខ្ញុំថា ជាទានបតី ដែលជាអ្នកធ្វើទានដល់ប្រជុំសង្ឃដ៏ច្រើន អស់កាលនៃរដូវភ្លៀង ៥ ខែ ([៤៨]) ។

[48] -មើលទំព័រ៧១ លេខយោង៤៥ ។

គ្រានោះ ព្រះកុនាលរាជឱរស ក្រោកឈរឡើងនៅទីខាងស្តាំ ព្រះមហាក្សត្រិយ៍នៅស្ងៀមពុំស្រដី គ្រាន់តែលើកម្រាមព្រះហស្តពីរឡើងដែលសំគាល់ថាៈ ‹‹ខ្ញុំនឹងបូជាទ្វេគុណ›› ហេតុនោះ ពួកជនទាំងអស់នាំគ្នាសើចគឹកកងឡើង ទាំងព្រះរាជាក៏ទ្រង់ព្រះសម្រួលដែរ ហើយព្រះអង្គត្រាស់សួររាធគុប្តសេនាបតីថា ‹‹អ្នកណាហ៊ានធ្វើអ្វីដូច្នោះ?››។

រាធគុប្តសេនាបតី ក្រាបទូលថាៈ ‹‹សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោស ក្នុងពួកមនុស្សជាច្រើនពាន់នេះ មានមនុស្សជាចំនួនច្រើន ដែលជាអ្នកចង់បានធ្វើបុណ្យកុលសដោយក្រៃលែង›› ។

ព្រះរាជា ត្រាស់បន្ថែមទៀតថាៈ ‹‹អញនឹងបូជាទ្រព្យបីសែនដំឡឹងមាសដល់ព្រះសង្ឃ អញនឹងស្រោចដើមពោធិព្រឹក្ស ដោយទឹកសុគន្ធជាតិ និងក្អមទាំងបីពាន់សុទ្ធសឹងមានតម្លៃ›› ។

ខណៈនោះ ព្រះកុនាលរាជឱរស លើកម្រាមព្រះហស្ត ៤ ឡើងម្តងទៀត ។

ព្រះរាជាត្រាស់សួររាធគុប្តសេនាបតីថាៈ ‹‹អ្នកណាហ្នឹងហ្ន៎! វាចង់តតាំងនឹងអញ?›› ។

រាធគុប្តសេនាបតីលុតជង្គង់ចុះ ហើយក្រាបបង្គំទូលថាៈ ‹‹សូមតេជៈ! នរណាឡើយ ហ៊ានតតាំងនឹងព្រះនរិន្ទ្រនេះ! មានព្រះកុនាលៈជារាជឱរស ហើយជាកុមារតូច ដែលតែងក្រសាលលេងជាមួយនឹងព្រះរាជបិតា›› ។

ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ទតសម្លឹងឆ្ពោះទៅខាងស្តាំ ព្រះអង្គបានទស្សនាព្រះកុនាលរាជឱរស ហើយទើបត្រាស់នឹងព្រះមហាថេរថាៈ ‹‹ខ្ញុំសូមឧទ្ទិសឃ្លាំងរតនវត្ថុ ([៤៩]) របស់ខ្ញុំ, បាទបរិចារិកាទាំងអស់របស់ខ្ញុំ, ពួកមុខមន្ត្រីរបស់ខ្ញុំ ព្រមទាំងខ្លួនខ្ញុំ កូនខ្ញុំឈ្មោះកុនាលៈ និងមនុស្សដទៃទៀត បូជាវត្ថុទាំងអស់នេះទៅព្រះភិក្ខុសង្ឃ ។ ខ្ញុំប្រាថ្នាចង់ឱ្យគេប្រកាសនាមរបស់ខ្ញុំ ឱ្យបានជាក់ច្បាស់ថាជាអ្នកបរិច្ចាគទានដល់ប្រជុំសង្ឃដ៏ច្រើន អស់កាលនៃរដូវភ្លៀង ៥ ខែ›› ។

[49] -ក្នុងទិវ្យាវទាននិងអាយុ-វង-កឹង ស្តេចរក្សាឃ្លាំងរនតវត្ថុទុក ។

កាលទ្រង់បរិច្ចាគទានរួចស្រេចហើយ ក៏ពួកភិក្ខុសង្ឃអនុមោទនាថ្វាយព្រះពរ លុះព្រះអង្គទទួលត្រេកអរនិងអនុមោទនាពរនេះ ស្ដេចប្រោសឱ្យកសាងកំពែងក្នុងទិសទាំង៤នៃពោធិព្រឹក្ស ហើយស្ដេចយាងទៅលើខឿនពោធិព្រឹក្សនោះទ្រង់យកក្អមទាំង ៤ ពាន់ដ៏មានតម្លៃ ពេញដោយសុគន្ធវារី ព្រះអង្គស្រោចដើមពោធិព្រឹក្សនោះ លុះទ្រង់ស្រោចរួចហើយ ទើបប្រគេនភត្តដល់ភិក្ខុសង្ឃ ។

ព្រះយសត្ថេរថ្វាយព្រះពរថាៈ ‹‹ឱព្រះរាជា! ព្រះអង្គបានជួបនឹងបុញ្ញក្ខេត្តមួយដ៏ឧត្តមបំផុត សូមទ្រង់កុំព្រួយព្រះរាជហឫទ័យថានឹងបានទទួលព្រះកិត្តិយសដទៃផ្សេងទៅទៀតឡើយ›› ។

ព្រះរាជា ស្ដេចអង្គាសភោជនាហារដោយផ្ទាល់ខ្លួនព្រះអង្គរហូតដល់ពួកសាមណេរតូចៗ ។

គ្រាមួយ មានសាមណេរពីររូប ជាមិត្រសំឡាញធ្លាប់គោរពដល់គ្នានិងគ្នា សាមណេរមួយរូបចាប់ទ្រាបប្រគេនទៅសាមណេរមួយ ហើយសាមណេរនោះ ប្រគេនទ្រាបត្រឡប់មកវិញ

ដដែល ។ សាមណេរមួយរូប ប្រគេននំភឹងទៅសាមណេរមួយ ហើយសាមណេរមួយនោះ ប្រគេននំភឹងមកវិញដដែល ។ សាមណេរមួយរូប ប្រគេនដំណាប់ទៅសាមណេរមួយ ហើយ សាមណេរនោះ ក៏ប្រគេនដំណាប់មកឱ្យវិញដដែល ឱ្យគ្នាទៅវិញទៅមកយ៉ាងនេះ ព្រះមហាក្សត្រាធិរាជទតឃើញ ទើបស្តេចទ្រង់ព្រះសម្រួលដោយព្រះតម្រិះថា៖ ‹‹សាមណេរទាំងនុ៎ះ លេងទៅវិញទៅមកដូចជាទារក›› ។ លុះទ្រង់អង្គាសភោជនាហាររហូតទៅដល់មុខព្រះថេរៈៗ ក៏បានថ្វាយព្រះពរសួរថា៖ ‹‹ឱព្រះរាជា! កាលបើព្រះអង្គទតឃើញវត្ថុណាមួយផុតចក្ខុវិស័យ ទ្រង់នឹងមិនបាននឹកនិន្ទាក្នុងព្រះរាជហឫទ័យទេឬ?›› ។

ព្រះរាជាត្រាស់តបថា៖ ‹‹ទេ លោកម្ចាស់ តែពេលនេះខ្ញុំឃើញច្បាស់នឹងភ្នែកជា សាមណេរពីររូបនុ៎ះ កំពុងលេងដូចជាទារកតូចៗ›› ។

ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរថា: ‹‹បពិត្រមហារាជ! កុំស្ដេចនិន្ទាឡើយ សាមណេរទាំងពីររូបនុ៎ះ ជាព្រះអរហន្តបានក្រេបផឹកនូវទឹកអម្រឹតមហានិញ្វានហើយ›› ។

ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ថេរវាចានោះហើយ ព្រះរាជហឫទ័យពេញទៅ ដោយសេចក្ដីរីករាយ ទើបទ្រង់ព្រះដម្រិះថា: ‹‹អាត្មាអញនឹងប្រគេនសំពត់មានសាច់ម៉ដ្ឋដល់ព្រះសង្ឃឱ្យបានគ្រប់រូបទាំងអស់›› ។

ខណៈនោះ សាមណេរទាំងពីររូបដឹងព្រះរាជតម្រិះដូច្នោះ ទើបប្រឹក្សាគ្នាថា: ‹‹ឥឡូវនេះ យើងគួរនឹងធ្វើឱ្យព្រះរាជាទ្រង់មានព្រះរាជសទ្ធា ព្រមទាំងសេចក្ដីគោរពទ្វេគុណឡើងទៀត›› ។

គ្រានោះ សាមណេរទាំងពីររូបនោះ សាមណេរមួយរូប ប្រុងប្រៀបស្នូកសម្រាប់ជ្រលក់ មួយរូបទៀត នាំយកនូវគ្រឿងជ្រលក់មកក្នុងទីនោះ ។

ព្រះរាជាទ្រង់ទតឃើញដូច្នោះ ទើបមានព្រះបន្ទូលនឹងសាមណេរទាំងពីររូបថា: ‹‹លោកម្ចាស់នាំគ្នាធ្វើអ្វីហ្នឹង ញាប់ដៃម្ល៉េះ? ›› ។

សាមណេរថ្វាយព្រះពរថា: ‹‹ព្រោះតែអាត្មាភាពទាំងពីររូបនេះ ទើបព្រះអង្គមានព្រះរាជបំណងនឹងព្រះរាជទានសំពត់មានសាច់ម៉ដ្ឋ ដល់ព្រះភិក្ខុសង្ឃទូទៅ គ្រានោះ អាត្មាភាពទាំងពីររូបប្រុងប្រៀបគ្រឿងជ្រលក់ត្រៀមទុកឱ្យហើយ ដើម្បីនឹងជ្រលក់សំពត់ទាំងនោះ›› ។

គ្រាទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យនោះហើយ ព្រះរាជាស្តេចទ្រង់ព្រះចិន្តាថា: ‹‹សាមណេរទាំងពីររូបនេះ ដឹងនូវគំនិតរបស់អញ›› ហើយស្តេចទ្រង់សោមនស្សរឹងរឹតតែខ្លាំងឡើងទៀត ទើបព្រះអង្គថ្វាយបង្គំផ្ទាល់នឹងផែនដី ដោយបញ្ចង្គប្រតិស្ឋាន គោរពចំពោះព្រះបាទសាមណេរទាំងពីររូបនោះ ស្តេចងើបឡើងប្រណម្យព្រះហស្តត្រាស់ថា: ‹‹ពួកញាតិមិត្រនឹងពួកពលជាបរិវាររបស់ខ្ញុំ បានសេចក្តីចំរើនផលដ៏ធំទូលាយ ដោយបានជួបនឹងបុញ្ញក្ខេត្តយ៉ាង

ប្រសើរបំផុតនេះ, ឥឡូវនេះ ខ្ញុំនឹងបរិច្ចាគវត្ថុដែលខ្ញុំអាចនឹងបូជាបានទាំងអស់នោះ›› ។ ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ត្រាស់នឹងសាមណេរទាំងពីររូបនោះថាៈ ‹‹ព្រោះដោយសារគុណានុភាពលោកម្ចាស់ទើបខ្ញុំបានបូជាត្រៃចីវរ ដល់ភិក្ខុព្រះសង្ឃគ្រប់រូបទួទៅ›› ។

តពីនោះមក ព្រះបាទអសោក បានធ្វើនូវបញ្ចវស័បង្ហើយព្រះអង្គបានព្រះរាជទានទ្រព្យមួយសែនដំឡឹងមាស, ព្រះរាជ-ធានីរបស់ព្រះអង្គ, ពួកបាទបរិចារិកា, ពួកសេនាបតី ខ្លួនរបស់ព្រះអង្គ ព្រះរាជឱរសព្រះនាមកុនាលៈ និងវត្ថុឯទៀតជាច្រើនដល់ព្រះសង្ឃ ហើយស្ដេចយាងត្រឡប់ទៅរាជនិវេសន៍ព្រះអង្គវិញ ។

ខាងក្រោយមក ដែលព្រះបាទអសោកទទ្រង់មានព្រះរាជាសទ្ធាជ្រះថ្លានឹងធ្វើសេចក្ដីគោរព (ចំពោះព្រះធម៌របស់ព្រះពុទ្ធនោះមក) ទ្រង់បានសាងព្រះស្តូប ៨៤.០០០ និងធ្វើកិច្ចបញ្ចវស័នោះ ក៏ពួកអ្នកស្រុកនិងអ្នកនគរពេញទាំងសលកជម្ពូទ្វីប នាំគ្នាមានប្រសាទសទ្ធាជ្រះថ្លា ក្នុងព្រះពុទ្ធព្រះធម៌ឡើង ។

អវទាននៃព្រះអនុជរបស់ព្រះបាទអសោក

ព្រះអនុជរបស់ព្រះបាទអសោក ព្រះនាមវីតសោក([៥០]) ជាអ្នកមានសទ្ធាជឿក្នុងធម៌វិន័យរបស់ពួកតិរ្ថិយ គោរពរាបអានតែពួកតិរ្ថិយនោះ តែងតែធ្មះតិះដៀលព្រះធម៌ ជាពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះពុទ្ធ ព្រះអនុជចូលចិត្តជឿថាៈ ‹‹ពួកសមណៈជាសាក្យបុត្តិយ៍ ដែលចេញបួសហើយបានអមតមហានិព្វាននោះ សូម្បីតែម្នាក់ក៏គ្មានផង›› ។

គ្រានោះ ព្រះបាទអសោក ត្រាស់នឹងវីតសោកថាៈ ‹‹ដូចម្តេចបានជាអ្នកដឹងបាន យ៉ាងនោះ?›› ។

ព្រះអនុជក្រាបទូលថាៈ ‹‹ព្រោះពួកសមណៈជាសាក្យបុត្រទាំងនោះ លោកវៀរចាកសេចក្តីប្រតិបត្តិដ៏លំបាក ហើយស្វែងរកតែសេចក្តីសុខសម្រាន្ត›› ។

---

[50] -ច្បាប់ដើមដាក់តាមពាក្យចិនថាៈ សគតោ អ្នកប្រែថា សុខទគ្គ? បើតាមបែបនេះរកប្រាកដមិនបាន តែដែលខ្ញុំដាក់ថា សេចក្តីវីតសោកនោះ ដោយអាងខាងដើមថាៈ ព្រះមាតារបស់លោក មានព្រះរាជបុត្រមួយទៀតឈ្មោះវីតសោក ។ ក្នុងច្បាប់អាយុ-វង-កឹង និងទីវ្យាវទានក៏ថា វីតលោកដែរ ហេតុនោះ វីតលោកទើបត្រូវជាង, បើសំឡឹងយកសេចក្តីជាប្រមាណ ឃើញជាមិនប្លែកគ្នាទេ ព្រោះសុខទគ្គ ប្រែថាឱ្យសុខ ឯ វីតសោល (គឺថាបានសុខដូចគ្នា) ។

ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ត្រាស់នឹងវីតសោកជាព្រះអនុជថាៈ ‹‹ចូរអ្នកបិទទុកឱ្យជិត កុំជឿវត្ថុដែលគេមិនគួរជឿដូច្នោះឡើយ ហើយកុំត្មះតិះដៀលដល់អ្នកមានសទ្ធាល្អឱ្យសោះ ត្រូវតែអ្នកមានសទ្ធាដ៏ជ្រៅទូលាយ ជឿក្នុងព្រះពុទ្ធក្នុងព្រះធម៌និងព្រះសង្ឃឡើង›› ។ ក្នុងខណៈដទៃទៀត ព្រះបាទអសោក ស្តេចកំពុងយាងប្រពាត (បរបាញ់) ជាមួយនឹងព្រះវីតសោកជាព្រះអនុជ ទ្រង់ទស្សនាការព្រាហ្មណ៍ម្នាក់ កំពុងតែកំដៅខ្លួនដោយគំនរភ្លើងទាំងប្រាំភ្នក់ វីតសោកជាព្រះអនុជ មានចិត្តពេញទៅដោយសទ្ធានិងសេចក្តីគោរព ទើបចូលទៅជិតទ្រង់ថ្វាយព្រះបង្គំជើងព្រាហ្មណ៍ ហើយត្រាស់សួរថាៈ ‹‹លោកប្រព្រឹត្តទុក្ករកិរិយាដ៏លំបាកនេះ ប៉ុន្មានឆ្នាំមកហើយ›› ។

ព្រាហ្មណ៍តបថាៈ ‹‹ដប់ពីរឆ្នាំហើយ›› ។

‹‹លោកទម្លាប់បរិភោគអ្វីជាអហារ?›› ព្រាហ្មណ៍តបថាៈ ‹‹បរិភោគតែផ្លែឈើនិងមើមឈើ លោកបិទរាងកាយដោយ

សំលៀកបំពាក់អ្វី អាត្មាបិទបាំងកាយ តែដោយសំលៀកបំពាក់ស្មៅ›› ។

‹‹លោកយកអ្វីធ្វើជាទីដេក?›› ។

ព្រាហ្មណ៍តបថាៈ ‹‹កម្រាលស្មៅជាគ្រែដេករបស់អាត្មា›› ។

(វីតសោក) សួរថាៈ ‹‹កិច្ចដែលលោកធ្វើទាំងនោះ មានវត្ថុអ្វីដែលលំបាកក្រៃលែងជាងទៅទៀត?›› ។

ព្រាហ្មណ៍ថាៈ ‹‹កាលបើអាត្មាឃើញសត្វម្រឹគក្នុងរដូវ ដែលវាក្លាញីឈ្មោលវា ក៏ភ្លើងរាគរឹតរួតខ្លួនអាត្មា ធ្វើឱ្យរសាប់រសល់សព្វសព៌ាង្គ នុ៎ះឯងជាកិច្ចដែលលំបាកបំផុតរបស់អាត្មា›› ។

វីតសោក ទើបត្រាស់ថាៈ ‹‹ឱហ្ន៎! លោកអ្នកបិទបាំងកាយតែដោយសម្លៀកបំពាក់ដ៏សៅហ្មង បរិភោគតែអាហារដ៏សៅហ្មង ហើយលោកនៅតែមានរាគតណ្ហានៅឡើយទៀត ចំណង់បើពួកសមណៈជាសាក្យបុត្រ ដែលបិទបាំងកាយតែដោយសំលៀកបំពាក់ដ៏ប្រសើរ បរិភោគតែអាហារមានរសឆ្ងាញ់ ដូចម្ដេចឡើយនឹងរម្ងាប់រាគតណ្ហាបាន ក៏ស្ដេចអសោកជាព្រះជេដ្ឋាអញ មិន

ដែលដឹងរឿងប្រព្រឹត្តតបធម៌នេះសោះឡើយ បានជាស្ដេចចាញ់បោកពួកសមណៈជាសក្យបុត្រិយ៍ដល់ម្ល៉ោះ›› ។

ព្រះបាទអសោក ទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ពាក្យព្រះអនុជហើយ ទើបទ្រង់ត្រាស់នឹងពួក សេនាបតីព្រះអង្គថាៈ ‹‹យើងត្រូវប្រើឧបាយកលយ៉ាងវិសេសមួយ ដើម្បីនឹងឱ្យវីតសោក មានប្រសាទសទ្ធាជ្រះថ្លា ក្នុងព្រះធម៌របស់ព្រះសក្យមុនី ហើយនិងព្រះអមតមហានិព្វាន››។

ពួកសេនាបតី ក្រាបទូលថាៈ ‹‹បពិត្រមហារាជ យើងនឹងតាមព្រះរាជឱង្ការព្រះអង្គ›› ។

ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ទ្រង់ដោះគ្រឿងប្រដាប់ព្រះសិរនិងមកុដដែលជាគ្រឿងសម្គាល់នៃព្រះរាជា ហើយទើបទ្រង់ព្រះពស្ត្រសម្រាប់ស្រង់ ស្ដេចយាងចូលទៅស្រង់ទឹកក្នុងបន្ទប់ វេលានោះពួកសេនាបតីក្រាបទូលព្រះអង្គម្ចាស់វីតសោកថាៈ ‹‹កាលបើព្រះបាទអសោកទិវង្គតទៅ ព្រះអង្គនឹងជាក្សត្រិយ៍តំណាងឡើងពេលនេះ សូមព្រះទ្រង់គ្រឿងប្រដាប់ព្រះសិរនិងមកុដនេះ

លមើលនឹងបានឃើញថាៈ ‹‹ព្រះអង្គល្អសមរម្យជាក្សត្រិយ៍យ៉ាងណា ដែរឬទេ?›› ។

ព្រះវីតសោក ក៏ជឿតាមពាក្យពួកសេនាបតី បានប្រដាប់ព្រះកាយដោយខត្តិយាភរណៈដូច្នោះហើយ ស្ដេចឡើងប្រដាប់លើបល្ល័ង្ករាជ្យ ស្រាបតែព្រះរាជាស្ដេចចេញចាកបន្ទប់ទឹក ទ្រង់ទតឃើញវីតសោកជាព្រះអនុជ ប្រថាប់លើបល្ល័ង្ករាជ្យ ក៏ព្រះអង្គត្រាស់គម្រាមថាៈ ‹‹អញមិនទាន់ស្លាប់នៅឡើយ ឯងហ៊ានសោយរាជទៅហើយ?›› ខណៈនោះ ព្រះរាជាទ្រង់ត្រាស់ព្រះសូរសៀងដ៏ខ្លាំងៗថាៈ ‹‹ឃើអ្នកណាហ្នឹងវើយ!›› គ្រានោះ ពួកចណ្ឌាល (ពេជ្ឈឃាត) ដៃម្ខាងកាន់ដាវ ដៃម្ខាងកាន់រគាំង លេចឡើងស្រមក នាំគ្នាចូលទៅក្រាបទូលព្រះរាជាថាៈ ‹‹សូមទ្រង់ព្រះមេត្ដាប្រោស ព្រះអង្គមានព្រះរាជប្រាថ្នាឱ្យចាត់ការយ៉ាងណា? ។

ព្រះបរមក្សត្រិយ៍ ត្រាស់តបថាៈ ‹‹គ្រានេះ ត្រូវយើងលះបង់ចៅវីតសោកចោល យើងអនុញ្ញាតឱ្យអ្នករាល់គ្នាវាយប្រដៅផ្ចាញ់ផ្ចាលវាឱ្យយើង›› ។

ពួកសេនាបតី ក្រាបទូលសូមទោសថា៖ ‹‹ព្រះវីតសោក ជាព្រះអនុជព្រះអង្គដ៏ពិតប្រាកដណាស់ សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោសទ្រង់ព្រះរាជទានទោស កុំផ្ដន្ទា កុំផ្ចាញ់ផ្ចាល់ឡើយ›› ។

ព្រះរាជា ត្រាស់ថា៖ ‹‹យើងអនុកូលតាមពាក្យអ្នកទាំងឡាយ យើងព្រមឱ្យវាសោយរាជ្យបានត្រឹម ៧ ថ្ងៃសិនចុះ តែតទៅនឹងត្រូវពិឃាតជីវិតបង់›› ។

ក្នុងពេល ៧ ថ្ងៃនោះ គេលេងតូរ្យតន្ត្រីរាប់ដោយសែនភ្លេង ពួកព្រាហ្មណ៍ទាំងមួយសែន ក៏មកប្រជុំគ្នាចំពោះព្រះភក្ត្រ ប្រណម្យដៃពោលសរសើរគុណព្រះថៅវីតសោក ពួកស្រីគំនាល់ទាំងមួយសែនចោមរោមគាល់បំរើត្រៀបត្រា ឯពួកចណ្ឌាល (ពេជ្ឈឃាត) ទាំងបួន មានដៃប្រឡាក់ដោយឈាមនៅស្រស់ៗ ធ្វើអាការហាក់ដូចជាចង់ពិឃាតអ្នកណាមួយ ស្រែកសូរស័ព្ទទ្រហឹងអឹងកងនៅមាត់ទ្វារទាំង ៤ ថា៖ ‹‹រាត្រីមួយបានកន្លងផុតទៅហើយ នៅតែ ៦ រាត្រីទៀតទេ យើងនឹងទំលាយកាយអ្នកឯង យើងនឹងផ្ដាច់បង់អវយវៈអ្នកឯង យើងនឹងពិឃាតជីវិតអ្នកឯង

សេចក្ដីស្លាប់របស់អ្នកឯងផិតហើយ›› ពួកវាធ្វើអាការក្នុងថ្ងៃទី១ ដូច្នោះហើយ វាធ្វើរៀងៗមក រហូតមកដល់ថ្ងៃទី ៧ វាស្រែកតែសូរសំឡេងបែប ១ ។

លុះថ្ងៃទី ៧ កន្លងផុតទៅ គេនាំព្រះថៅវីតសោកទៅគាល់ព្រះរាជា ស្ដេចទ្រង់ត្រាស់សួរព្រះអនុជថាៈ ‹‹ក្នុងពេល ៧ ថ្ងៃនេះ ឯងសប្បាយចិត្តណាស់ទៅឬ? ›› ។

ព្រះវីតសោកតបថាៈ ក្នុងពេល ៧ ថ្ងៃនេះ ចក្ខុខ្ញុំមិនបានឃើញរូបារម្មណ៍អ្វីទេ, អណ្ដាតខ្ញុំមិនបានលិទ្ធភ្លក់រសារម្មណ៍អ្វីទេ ព្រោះអ្វី? ព្រោះថា ខ្ញុំបានឃើញពួកចណ្ឌាល (ពេជ្ឈឃាត) វាស្រែកោង លើកដាវងាឡើងផង តាំងតែពីថ្ងៃទី ១ កន្លងហើយ វាថាៈ ‹‹ឯងសោយរាជ្យបាន ១ ថ្ងៃហើយ ឯងនៅតែត្រឹម ៦ ថ្ងៃទៀតទេ›› តែបែបនេះរាល់ថ្ងៃ រហូតមកដល់ថ្ងៃទី៧ ខ្ញុំព្រះអង្គជាទុក្ខព្រួយ ស្រៀវសាច់នឹងមរណភ័យមកយាយី ខ្ញុំព្រះអង្គរំពឹងគិតថប់បារម្ភស្វែងខ្លាច ក្នុងពេលរាត្រីទាំងអស់នោះ ខ្ញុំព្រះអង្គ

មិនអាចនឹងផ្ទំបានទេ បើដូច្នេះ តើសេចក្ដីសុខសម្រាន្តនឹងមានដល់ខ្លួនខ្ញុំព្រះអង្គដូចម្ដេច? ›› ។

ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ត្រាស់តបថាៈ ‹‹គ្រាន់តែជាទុក្ខនិងមរណភ័យ ដែលនឹងបំផ្លាញជីវិតមួយប៉ុណ្ណោះ ឯងថាមិនដឹងរសនៃសេចក្ដីសុខ ក្នុងភាពជារាជាធិបតីទៅហើយ ចំណង់បើពួកសមណៈជាសក្យសបុត្រ លោកតែងនឹកសញ្ជឹងជាទុក្ខព្រួយ ដល់សេចក្ដីលំបាកនានា ដែលធ្វើឱ្យកើតទុក្ខ គឺៈ ជាតិ, ជរា, ព្យាធិ និងមរណៈ សេចក្ដីលំបាកនៃពួកអ្នកដែលធ្លាក់ទៅសោយទុក្ខក្នុងនរក មានភ្លើងឆេះផ្សាខ្លោចផ្សេងៗគ្រប់យ៉ាង សេចក្ដីលំបាកនៃពួកសត្វតិរច្ឆាន ដែលមានសេចក្ដីតក់ស្លុតជាទម្ងន់ និងការត្រូវពួកសត្វឯទៀត ស៊ីជាអាហារ សេចក្ដីលំបាកនៃពួកប្រេត ដែលក្រហល់ក្រហាយដោយសេចក្ដីស្រេកឃ្លាន ។ ក្នុងពួកមនុស្សនេះ អ្នកណាដែលជាអ្នកមានសេចក្ដីសុខ គង់តែមានសេចក្ដីទុក្ខលំបាកជាប់តាមមក ចាំបាច់និយាយទៅថ្វី ដល់ពួកសត្វដែលមិនមានសេចក្ដីសុខផងក៏ដោយ ក៏គង់តែមានទុក្ខព្រួយនឹងការ

ច្យុតទៅក្នុងអនាគតដែរ ។ ក្នុងកិរិយាបូករួមនៃភពទាំង ៣ សត្វដែលមានជីវិតទាំងឡាយគ្រប់ចំពូក រមែងឈឺកាយឈឺចិត្ត ហើយសេចក្ដីលំបាកទាំងអស់នោះ បង្ខំជម្រុញទៅរកសេចក្ដីស្លាប់ នឹងធ្វើទុក្ខបុកម្នេញពួកសត្វ ឱ្យបានសេចក្ដីក្រហល់ក្រហាយ ។ ខន្ធទាំងឡាយ ៥ ដូចជាពួកចណ្ឌាល (ពេជ្ឈឃាត) ដែលកាន់ដាវងាឡើងនឹងប្រហារជីវិត ។ អាយតនៈទាំងឡាយ ៦ ដូចជាភូមិដែលគេបំផ្លាញហើយ ។ អារម្មណ៍ទាំងឡាយ ([៥១]) ៥ ដូចជាចោរប្លន់ដែលជាខ្មាំងសត្រូវ ។ ពួកសត្វទាំងអស់ក្នុងភពទាំង ៣ សុទ្ធតែត្រូវភ្លើង គឺអនិច្ចតាធម៌ ឆេះបំផ្លាញនៅជានិច្ច ។ វត្ថុទាំងអស់មិនទៀងំ, ជាទុក្ខ, សូន្យទៅទទេ, មិនមានជារបស់ខ្លួន ព្រោះហេតុដូច្នោះ បានជាគេថាៈ ពួកសមណៈជាសក្យបុត្រ មិនបាច់ប្រព្រឹត្តធ្វើកិរិយាដ៏លំបាក ហើយលោកបានដល់នូវអមតមហានិព្វាន មិនមែនឬទេ? ចិត្តរបស់ពួកសមណៈ មិនមែនសៅហ្មងដោយកាមរាគទេ កាមរាគនោះ ដូចជាទឹកដែលមិនស្ថិត

[51] -រូប, សំឡេង, ក្លិន, រស និង សម្ផស្ស ។

ជាប់នៅលើត្របកនៃផ្កាឈូកឡើយ ពួកសមណៈទាំងនោះ មានចិត្តនឿយណាយនឹងវដ្តសង្សារ ហើយទើបលោកភ្លេចខ្លួនចេញចាកភពទៅបាន ចុះបើលោកប្រព្រឹត្តធ្វើយ៉ាងដូច្នោះហើយ ដូចម្តេចបានជាមិនបានសម្រេចផល គឺអមតមហានិព្វាននៅឡើយ?›› ។

ព្រះបាទអសោក ទ្រង់ទូន្មានព្រះវីតសោក ជាព្រះអនុជគ្រប់បែបយ៉ាងដូច្នេះហើយ ខណៈនោះ វីតសោកប្រណម្យព្រះហស្ត ហើយទូលព្រះរៀមថាៈ ‹‹បពិត្រមហារាជ! ពេលនេះ ខ្ញុំសូមដល់នូវព្រះរតនត្រ័យជាទីពឹកទីរលឹក›› ។

គ្រានោះ ព្រះបាទអសោកកៀកព្រះសូរងព្រះអនុជ ហើយត្រាស់ថាៈ ‹‹យើងមានប្រាថ្នាចង់ធ្វើឯង ឱ្យមានប្រសាទសទ្ធាជ្រះថ្លាក្នុងព្រះធម៌របស់ព្រះពុទ្ធ ហើយឱ្យឯងគិត នឹករលឹកព្រះធម៌នោះឡើង ព្រោះដូច្នោះ បានជាយើងធ្វើឧបាយកលនេះដោយពិតនោះ យើងមិនសម្លាប់ឯងទេ›› ។

គ្រានោះ ព្រះវីតសោកបានថ្វាយគ្រឿងសគន្ធជាតិ និងផ្កាកម្រងដល់ព្រះស្តូបទាំងឡាយរបស់ព្រះពុទ្ធហើយ បានទៅស្តាប់ធម៌ទេសនា ទ្រង់បានធ្វើសក្ការបូជាដល់ពួកភិក្ខុសង្ឃ ហើយស្តេចយាងតម្រង់ចូលទៅកាន់វត្តកុក្កុដារាម លុះស្តេចយាងទៅដល់ថ្វាយបង្គំព្រះយសត្ថេរហើយ ទើបប្រថាប់នៅក្នុងទីចំពោះព្រះភក្ត្រព្រះថេរៈ ស្តាប់ធម៌ទេសនា ។ លំដាប់នោះ ព្រះថេរៈពិចារណាមើលឧបនិស្ស័យ ក្នុងភពមុនរបស់ព្រះវីតសោក ក៏ជ្រាបភ្លាម រហូតដល់កុសលមូលជាបារមីរបស់ព្រះអង្គ ដែលបានសាងមកទុំហើយ ជាតិនេះបច្ឆិមជាតិ ត្រូវព្រះអង្គស្តេចចូលកាន់ព្រះនិព្វាន ក្នុងអត្តភាពជាបច្ចុប្បន្ននេះឯង ព្រោះហេតុនោះ ព្រះថេរៈទើបសំដែងសរសើរការបំពេញព្រហ្មចារ្យ ដើម្បីដឹកនាំឱ្យស្តេចទ្រង់បព្វជ្ជា ។

ព្រះវីតសោក លុះបានស្តាប់ព្រះថេរៈនោះហើយ ក៏កើតបីតិផ្សព្វផ្សាយឡើង ព្រះអង្គមានសេចក្តីចំណង់នឹងសូមផ្នួសក្នុងធម៌វិន័យរបស់ព្រះពុទ្ធ ទើបស្តេចងើបឡើងប្រណម្យអញ្ជលី

ហើយត្រាស់នឹងព្រះថេរៈថាៈ ‹‹ឥឡូវនេះ ខ្ញុំប្រាថ្នាចង់សូមបព្វជ្ជាក្នុងធម៌វិន័យរបស់ព្រះពុទ្ធ នឹងបានសិក្សាក្នុងផ្លូវដ៏ប្រសើរនេះ›› ។

ព្រះថេរៈតបថាៈ ‹‹កូនអើយ ព្រះអង្គចូរទូលសេចក្ដីប្រាថ្នាឱ្យព្រះរាជាទ្រង់ជ្រាបជាមុនសិន›› ។

គ្រានោះ ព្រះវីតសោក ក៏ស្ដេចទៅទូលព្រះរៀមថាៈ ‹‹បពិត្រមហារាជ! សូមព្រះអង្គព្រះរាជទានព្រះរាជានុញ្ញាតបព្វជ្ជាដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ កាលពីមុននេះ ខ្ញុំព្រះអង្គជាមនុស្សពាលឃោរឃៅ ដូចជាកុញ្ជរចុះប្រេងហើយឥតកង្វេរ (នឹងប្រដៅ); ឱព្រះរាជា! ព្រះអង្គបានតម្រង់ខ្ញុំដោយកង្វេរ ព្រះអង្គបានហ្វឹកហ្វឺនខ្ញុំឱ្យបានសុភាពរាបសាឡើង សូមព្រះមហាករុណា-ទិគុណ ទ្រង់ព្រះរាជទានព្រះរាជានុញ្ញាតបព្វជ្ជាក្នុងព្រះពុទ្ធ-សាសនា ក្នុងទីដែលជាប្រទីបពន្លឺភ្លឺព្រោងព្រាយឱ្យដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ›› ។

ព្រះបរមក្សត្រ លុះទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ពាក្យនោះហើយ ស្ដេចកៀកព្រះសូរងព្រះអនុជ មានអស្សុជលដ៏ពេញនេត្រា ស្ដេចទ្រង់

ព្រះកន្សែងខ្សឹកខ្សួលរៀបរាប់ថាៈ ‹‹ឱអនុជអើយ! ចូរឯងលះចោលសេចក្តីប្រាថ្នានេះចេញ! ព្រោះហេតុអ្វី? ព្រោះថា បព្វជិតតែងប្រព្រឹត្តចិញ្ចឹមជីវិត ជាមួយនឹងនរជាតិដ៏ថោកទាបសក្តិ តែងប្រើប្រាស់សំពត់បង្សុកូល ដែលរើសមកចាកគំនរសម្រាម ជារបស់ដែលទាសៈគេបោះបង់ចោល ចំណែកអាហារសោត ក៏សូមបានតែសំណល់អាហារអំពីគេមកបរិភោគ ពេលយប់នៅតែក្រោមព្រឹក្សា មានស្មៅនិងស្លឹកឈើជាកម្រាល ក្នុងពេលអាពាធព្យាបាលជម្ងឺតែដោយឱសថអស់ជម្រើសពីគេ ។ តាំងតែពីកុមារមក ឯងជាសុខុមាលជាតិ គួរជាទីពិតពិលរមិលមើល ឯងនឹងមិនអាចអត់ធន់សេចក្តីស្រេកឃ្លាន, កំដៅថ្ងៃនិងខ្យល់ដ៏ត្រជាក់រងាបានឡើយ ចូរទប់ចិត្តក្នុងសេចក្តីប្រាថ្នានេះចេញហ្នាអនុជ! ›› ។

ព្រះវីតសោក ក្រាបទូលស្នងថាៈ ‹‹ខ្ញុំប្រាថ្នាចង់បួសឥឡូវនេះ មិនមែនព្រោះខ្ញុំនឿយណាយនឹងរាជសម្បត្តិទេ មិនមែនព្រោះខ្ញុំមើលងាយសេចក្តីសុខ ដែលគេសោយក្នុងស្ថានទេវតាទេ មិនមែនព្រោះគេធ្វើទុក្ខបុកម្នេញឱ្យលំបាកចិត្ត រហូតដល់

ធុញទ្រាន់នឹងព្រះរាជទ្រព្យ ហើយនិងព្រះឃ្លាំងទេ មិនមែនព្រោះខ្ញុំខ្លាចរំជួលចិត្តថ្លើម អ្នកដែលជាបច្ចាមិត្រត្រូវបំផ្លាញយើងនោះទេ គឺខ្ញុំព្រះអង្គភ័យខ្លាចសេចក្តីលំបាកក្នុងជាតិ, ជរា, ព្យាធិ និងមរណៈ បានជាខ្ញុំព្រះអង្គប្រាថ្នាចង់បួស ដើម្បីនឹងបានសម្រេចនូវព្រះនិព្វាន ជាស្ថានទីរំលត់ទុក្ខទាំងនោះ›› ។

ព្រះរាជា កាលទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យនោះហើយ ស្តេចទ្រង់ព្រះពិលាប ស្រែកទ្រហោយំរីងរឹតតែខ្លាំងឡើង តែព្រះវីតសោកមានប្រាជ្ញានឹងលួមលោមព្រះរាជហឫទ័យ ទើបត្រាស់ថាៈ ‹‹ឱព្រះរាជា! ព្រះអង្គមិនគួរនឹងសោយសោកទេ សង្សារចក្រវិលទៅឥតស្រាកទេ អ្នកដែលទៅរួមជាមួយគ្នា ត្រូវតែព្រាត់ប្រាស់និរាសចាកគ្នាទៅជាធម្មតា ព្រះអង្គសោយសោក ព្រោះហេតុនេះ តើមានប្រយោជន៍អ្វី? ›› ។

ព្រះរាជា ត្រាស់តបថាៈ ‹‹ឥឡូវនេះ ត្រូវតែឯងប្រព្រឹត្តបិណ្ឌបាតចារិកវត្ត ចូរឯងអង្គុយតែក្រោមព្រឹក្សាទាំងឡាយ ហើយក្នុងរាត្រី ចូរឯងប្រព្រឹត្តនៅតែលើកម្រាលស្មៅលមើល

សិន›› ។ រឿងរ៉ាវដូចសំដែងមកហើយនេះ ទើបព្រះរាជាព្រះរាជទានបាត្រនិងច្រត់សម្រាប់បព្វជិត ហើយត្រាស់បង្គាប់ឱ្យត្រាច់បិណ្ឌបាតគ្រប់ស្រីក្នុងវាំងជាវេនតៗគ្នា ក៏ពួកស្រីក្នុងវាំងបានដាក់បាត្រដោយអាហារយ៉ាងឧត្ដម ព្រះរាជាទ្រង់ជ្រាបដូច្នោះ ទើបត្រាស់បន្ទោសពួកស្រីទាំងនោះថាៈ ‹‹ហេតុអ្វីបានជានាងឱ្យអាហារដ៏ឧត្ដមនោះទៅវីតសោក? ដើម្បីឱ្យវីតសោកទម្លាប់ខ្លួននឹងអាហារនោះ ពួកបាទបរិចារិកាទាំងនោះ ប្រតិបត្តិតាមព្រះរាជឱង្ការ បានថ្វាយអាហារគ្រោតគ្រាតនិងសៅហ្មងដល់ព្រះវីតសោក ទ្រង់បានទទួលបិណ្ឌបាតនោះហើយ សោយឥតមានផ្លាស់ប្ដូរឡើយ ព្រះបាទអសោកបានទត ឃើញព្រះអនុជដូច្នោះហើយ ទើបទ្រង់ត្រាស់ថាៈ ‹‹យើងអនុញ្ញាតឱ្យឯងបួសហើយ កាលបើឯងបួសរួចហើយ ត្រូវតែមកសួរយើងផងកុំខាន›› ។

ព្រះវីតសោក កាលបានព្រះរាជានុញ្ញាតហើយ ស្ដេចយាងទៅកុក្កុដារាម ហើយទ្រង់ព្រះតម្រិះយ៉ាងនេះថាៈ ‹‹ប្រសិនបើ

អញបួសនៅទីនេះ ក៏មិនផុតអំពីការទាក់ទាមដោយសេចក្តីកង្វល់នឹងសួរសព្ទដ៏ច្រើន›› ។ ខណៈនោះ ស្តេចយាងចូលទៅក្នុងទីឯទៀត ទៅនៅក្នុងនគរដ៏ឆ្ងាយ ហើយទើបបួសជាភិក្ខុសិក្សាផ្លូវប្រតិបត្តិតាមធម៌វិន័យ លោកបានប្រព្រឹត្តធ្វើសេចក្តីព្យាយាមដ៏ហ្មត់ចត់ រហូតដល់បានសម្រេចព្រះអរហត្តផល ហើយទ្រង់រំពឹងដូច្នេះថាៈ ‹‹កាលពីមុន ស្តេចអសោកបានធ្វើពាក្យប្តេជ្ញានេះនឹងអាត្មា កាលបើឯងបួសរួចហើយ ត្រូវតែមកសួរយើងផង ឥឡូវនេះ អាត្មាអញទៅសួរស្តេចក្នុងពេលមុនបច្ចុសសម័យ›› ។ ព្រះថេរៈតើនឡើងពីព្រលឹមកាន់យកបាត្រហើយយាងចំពោះទៅក្រុងបាតលិបុត្រ លោកនិមន្តឈប់បិណ្ឌបាតជាលំដាប់មក រហូតដល់ទ្វារព្រះរាជវាំង ទើបទ្រង់មានព្រះបន្ទូលនឹងនាយទ្វារបាលថាៈ ‹‹ភិក្ខុវីតសោកមានប្រាថ្នាចង់ជួបនឹងស្តេច›› ។

គ្រានោះ នាយទ្វារបាល ក៏ម្នីម្នាទៅទូលព្រះរាជាថាៈ ‹‹ឥឡូវនេះ ព្រះថេរវីតសោក មានប្រាថ្នាចង់ចូលមកគាល់ព្រះរាជា›› ។

ព្រះរាជាត្រាស់តបថាៈ ‹‹ចូរឯងទៅនិមន្តលោកឱ្យចូលមកឆាប់ៗ›› ។

ព្រះថេរវីតសោក ស្ដេចយាងមកដល់មាត់ទ្វារព្រះរាជដំណាក់ព្រះបាទអសោក ទ្រង់ទស្សនាការព្រះអនុជហើយ ស្ដេចយាងចុះចាករាជបល្ល័ង្ក ក្រាបថ្វាយបង្គំប្រកបដោយអង្គ ៥ ផ្ទាល់ចុះលើផែនដី ក្នុងទីចំពោះព្រះភក្ត្រព្រះថេរៈ ហើយព្រះអង្គប្រណម្យអញ្ជលី ទតសម្លឹងមើលព្រះថេរវីតសោក ព្រះទ្រង់ព្រះកន្សែងត្រាស់នូវគាថានេះថាៈ ‹‹បាណៈគ្រប់ចំពូក តែងបាននៅរួបរួមគ្នា តែងតែសប្បាយរីករាយ ឥឡូវនេះ ខ្ញុំឈ្ងោកសំឡឹងមើលព្រះនេត្រលោក មិនឃើញមានសំដែងអាការវិបល្លាសដោយការពេញចិត្តនឹងមូលត្រកូលនេះសោះ ខ្ញុំស្មានដោយឥត

សង្ស័យថាៈ ‹‹លោកម្ចាស់ច្បាស់ជាបានសម្រេចមគ្គផលហើយ! ទឹកអម្រឹតឆ្អែតពេញក្នុងហឫទ័យលោកម្ចាស់ហើយ! ›› ។

រាធគុប្តៈជាសេនាបតីទី១ របស់ព្រះបាទអសោក បានឃើញព្រះថេរវីតសោកឃ្លុំ ដោយចីវរបង្សុកូលកាន់បាត្រដី កាលកំពុងត្រាច់ដើរបិណ្ឌបាត លោកបានទទួលអាហារគ្រប់យ៉ាង គឺអាហារដ៏ឧត្តមខ្លះ គ្រោតគ្រាតខ្លះ ក៏រាធគុប្តសេនាបតីនោះ រត់ទៅទូលព្រះរាជា ហើយថ្លែងនូវគាថានេះថាៈ

‹‹សូមព្រះអង្គទតមើលភិក្ខុវីតសោកចុះ ជនគ្រប់ៗគ្នា គេតែងត្រេកត្រអាលក្នុងការបំពេញទាននឹងលោក តែខ្លួនលោកជាអ្នកមានប្រាថ្នាតិច ហើយចេះពេញចិត្តនឹងរបស់តិច លោកបានសម្រេចកិច្ចដែលលោកត្រូវធ្វើនោះហើយ ព្រោះដូច្នោះ បានជាលោកមានចិត្តក្សេមក្សាន្ត ។ លោកបានកាត់ចិត្តចោលរាជសម្បត្តិ ដែលមរតកត្រូវបានទីក្រុងបាតលិបុត្រ ព្រះរាជទ្រព្យនិងព្រះឃ្លាំងទាំងឡាយ ព្រមទាំងសក្តិយសនិងសេចក្តីសុខ ក៏លោកកាត់ចោលអស់ឥតស្តាយ ។ លោកបានញក់ញីជាតិដ៏

ឧត្តមរបស់លោកដោយព្រះបាទ ដូចជាគេបង្ហូរទឹកភ្នែកឬខាកកំហាកចោល ។ លោកលះវត្ថុទាំងអស់នោះរៀងទៅ រហូតដល់លោកលះព្រះរាជវង្ស ដែលធ្វើឱ្យលោកបានចម្រើនសក្តិយសដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់នោះផង›› ។

កាលពទ្រង់ព្រះសណ្តាប់វាចានេះហើយ ព្រះអសោក បាននិមន្តឱ្យព្រះថេរវីតសោកគង់ប្រថាប់លើរាជបល្ល័ង្ក ហើយស្តេចទ្រង់ចាត់ចែងភោជនាហារដ៏ថ្មោងវិសេសវិសាលបំផុត ប្រគេនដោយព្រះអង្គ ។ លុះគ្រាខាងក្រោយភត្តកិច្ច ទ្រង់បានប្រគេនទឹកដ៏បរិសុទ្ធស្រេចហើយ ទើបទ្រង់កាន់យកនូវទីសេនាសនៈដ៏តូច ទ្រង់ប្រថាប់នៅក្នុងទីចំពោះព្រះភក្ត្រថេរៈ ទើបនិមន្តឱ្យព្រះថេរៈសំដែងព្រះធម៌ទេសនា ។

គ្រានោះ ព្រះថេរវីតសោក ត្រាស់សំដែងព្រះគាថាថ្វាយព្រះរាជាតទៅនេះថាៈ

‹‹រាជសម្បត្តិ ជាធម្មជាតិគួរគេគោរព ហើយថ្ងៃថ្លាថ្កើងថ្កានណាស់ ចូរទ្រង់កុំប្រមាទ (ក្នុងរាជកិច្ចរបស់ព្រះអង្គ) ព្រះ

រតនត្រ័យ ជាធម្មជាតិក្រនឹងបានជួបពេក សូមព្រះអង្គចូរទំនុកបំរុងគ្រឿងសក្ការបូជាដល់កែវទាំង ៣ ប្រការនោះ›› ។

កាលព្រះថេរៈសំដែងនូវគាថានេះចប់ហើយ ទើបស្តេចក្រោកចាករាជបល្ល័ង្ក, ព្រះរាជាព្រមទាំងសេវកាមាត្យទាំងប្រាំរយនិងពួកមហាជនដ៏ច្រើន បានតាមជូនព្រះថេរៈ ដោយសេចក្តីគោរព រហូតដល់ទៅទ្វារខាងក្រៅ នេះជាអានិសង្សដ៏រុងរឿងរបស់សមណៈ ដែលឱ្យឃើញជាក់ច្បាស់ បានជាព្រះថេរវីតសោកត្រិះរិះថាៈ ‹‹ក្នុងកាលមុនព្រះជេដ្ឋា អាត្មាអញបានធ្វើឧបាយកលជាច្រើនយ៉ាងដល់អាត្មាអញ ទ្រង់ធ្វើឱ្យអាត្មាអញបានបួសក្នុងធម៌វិន័យរបស់សម្ពុទ្ធ ។ ឥឡូវនេះ គួរអាត្មាអញធ្វើស្តេចឱ្យមានសេចក្តីគោរព និងមានប្រសាទសទ្ធាជ្រះថ្លារឹងរឹតតែខ្លាំងឡើងទៅទៀត›› ។ ខណៈនោះ ព្រះថេរៈម្ចាស់ស្តេចហោះឡើងទៅក្នុងអាកាសវេហាស៍ ហើយសំដែងបាដិហារ្យឱ្យប្រាកដឡើង ក្នុងកណ្តាលប្រជុំជន ទើបព្រះបាទអសោក

មានពួកសេវកាមាត្យចោមរោមព្រះអង្គជុំវិញ ស្តេចទ្រង់លើកព្រះហស្តឡើងប្រណម្យ ហើយត្រាស់នូវគាថានេះថាៈ

‹‹ឃ្លាតផុតចាកសាច់សាលោហិត ដែលថ្នាក់ថ្នមជាទីស្រឡាញ់ពេញចិត្ត ទើបលោកហោះអណ្តែតត្រសែតទៅក្នុងអាកាសវេហាស៍ ដូចជាសកុណជាតិបាន ។ ឯខ្លួនខ្ញុំជាប់នៅក្នុងចំណងរួតរឹតដោយរាជសម្បត្តិ ខ្ញុំត្រដាងខ្លួនទៅក្នុងលោកនេះដោយការទំនុកបម្រុង និងជាប់ដោយការមូលត្រកូលរបស់ខ្ញុំ ។ កាលមិនមានកិច្ចកង្វល់ដោយខ្លួនរបស់លោក កាលខំប្រឹងព្យាយាមដោយកម្លាំងរបស់លោក ហើយលោកអាចក្រេបផឹកនូវរសដ៏ប្រសើរនេះ ព្រោះតែលោកហ្វឹកហ្វឺនចិត្តលោកបាន ។ ផលនៃឈាននិងសមាបត្តិ ពួកមនុស្សអប្បឥតប្រាជ្ញា កំបាំងគំនិតងងឹតភ្នែកមើលមិនយល់ទេ ។ បាដិហារ្យរបស់លោក ដែលអណ្តែតឡើងទៅនេះ ឈ្មោះថាលោកបានបំបាត់បង់នូវមានៈរបស់ខ្ញុំ ទុកជាកម្លាំងប្រាជ្ញារបស់ខ្ញុំនៅខ្សត់ខ្សោយ លោកក៏បានធ្វើខ្ញុំមានចិត្តសុភាពរៀបរយទៅបាន››។

លុះស្ដេចត្រាស់គាថានេះចប់ហើយ ព្រះថេរវីតសោក ក៏ហោះរហូតដល់ទៅទីបំផុតនៃដែន លោកចេញទៅនៅខាងក្រៅរាជអាណាចក្រ តមកខាងក្រោយ លោកទ្រង់ប្រឈួនជាទម្ងន់ណាស់ រហូតដល់ជ្រុះព្រះកេសាចេញអស់រលីង ។ ព្រះរាជាទ្រង់ជ្រាបថា ព្រះថេរៈប្រឈួន ស្ដេចបានបញ្ជូនពេទ្យយកឱសថទៅព្យាបាលព្រះថេរៈនៅទីនោះ កាលបើបានជាហើយ ព្រះកេសាក៏ត្រឡប់ដុះដូចដើមវិញ លោកក៏បញ្ជូនពេទ្យឱ្យត្រឡប់ទៅស្រុកវិញ ។ ព្រះថេរៈវីតសោក បានសោយព្រះក្រយាស្ងោយ ដែលគេផ្សំដោយទឹកដោះគោ លោកក៏មានកម្លាំងកំហែងរឹងប៉ឹងមាំមួនឡើងដូចដើម លោកនិមន្តទៅមកបានដោយស្រួល ហើយទើបនិមន្តទៅក្នុងព្រៃញាតស្បាត ទៅប្រថាប់ក្បែរទីសំណាក់អាស្រ័យនៃពួកគង្វាលពពែ ។

សម័យមួយ ក្នុងប្រទេសបុណ្ឌវធ៌នៈ មានពួកសិស្សគណនិគ្រន្ថបានឃើញព្រះពុទ្ធរូប ហើយក្លែងគូរគូសរំលុបធ្វើជារូបភាព

នៃនិគ្រន្ថ ដែលជាទីគោរពរបស់ខ្លួន ([៥២]) ។ គ្រានោះ ពួកឧបាសកដែលជាពុទ្ធសាសនិកជន ទើបក្រាបទូលរឿងនោះដល់ព្រះបាទអសោកថាៈ ពួកសិស្សគណនិគ្រន្ថ បានឃើញព្រះពុទ្ធរូប ហើយក្លែងគូសគូររំលុបរំលាងធ្វើជារូបភាព នៃនិគ្រន្ថដែលជាទីគោរពរបស់ខ្លួនវិញ›› ។

ព្រះរាជា ទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ដំណឹងនោះហើយ ស្ដេចទ្រង់ព្រះពិរោធខ្លាំង ត្រាស់ដោយរួសរាន់ចាត់ឱ្យពួកយក្ខ (ទេវតា) ចាំស្កាត់គ្រប់ច្រកកម្ពស់ចំនួន ៤០ លី (មួយយោជន៍) ទៅក្នុងអាកាស ហើយពួកនាគប្រុងប្រយ័ត្នចុះទៅចំនួនជម្រៅ ៤០ លីទៅក្នុងផែនដី ចាប់សម្លាប់តែក្នុងមួយថ្ងៃនោះ អស់ពួកនិគ្រន្ថបុត្រចំនួន ១៨.០០០ នាក់ នៅក្នុងក្រុងបាតលិបុត្រ ([៥៣]) ។

ក្នុងក្រុងបាតលិបុត្រក៏មានពួកនិគ្រន្ថដទៃទៀត បានឃើញព្រះពុទ្ធរូប ហើយក្លែងគូររំលុបរំលាងធ្វើជារូបភាពនៃនិគ្រន្ថ ដែល

---

[52] -ទិវ្យាវទាន និងអាយ-វង-កឹង ដែលលោកប៊ួនូហ្វបានប្រែថាៈ ‹‹មនុស្សម្នាក់ដែលជ្រះថ្លាក្នុងលទ្ធិព្រាហ្មណ៍បានរំលើងព្រះពុទ្ធរូបឱ្យរលំទៅ ទៀបនឹងជើងនៃព្រាហ្មណ៍ម្នាក់ ហើយទំលាយចោលព្រះពុទ្ធរូបនោះទៅ›› ។

[53] -តាមច្បាប់នេះខុសទេ ដែលត្រូវនោះគឺ ត្រង់ពាក្យថាៈ ‹‹ក្នុងក្រុងបាតលិបុត្រ›› ឱ្យថាៈ ‹‹នគរបុណ្ឌវធិនៈ›› វិញ ។ តាមច្បាប់ទិវ្យាវទាន និង អាយុ-វង-កឹងថាៈ ‹‹គេសម្លាប់ពួកនិគ្រន្ថបុត្រ ១៨.០០០ ក្នុងនគរបុណ្ឌវធិនៈ ។

ជាទីគោរពរបស់ពួកខ្លួនដូចគ្នាដែរ ។ ខណៈនោះ ពួកឧបាសកដែលជាពុទ្ធសាសនិកជន ទៅក្រាបបង្គំទូលដំណើររឿងនោះដល់ព្រះរាជា ស្តេចទ្រង់ជ្រាបសេចក្តីនោះហើយ ព្រះអង្គទ្រង់ព្រះពិរោធក្រេវក្រោធខ្លាំង ទ្រង់ឱ្យចាប់ពួកនិគ្រន្ថបុត្រ ព្រមទាំងពូជពង្សវង្សត្រកូលផង យកមកគរដុតទាំងអស់ក្នុងគំនរភ្លើងស្លាប់វិនាសអស់ ហើយទ្រង់ឱ្យទូងភេរីប្រកាសព្រះរាជានុញ្ញាតថាៈ ‹‹អ្នកណាមួយនឹងអាចកាត់យកក្បាលនិគ្រន្ថបុត្របានមួយឱ្យយើង អ្នកនោះនឹងត្រូវបានដុំមាសឆ្នោរជារង្វាន់›› ។

ក្នុងវេលានោះ ព្រះថេរៈវីតសោក បានទៅសូមសំណាក់អាស្រ័យក្នុងផ្ទះនិគ្រន្ថបុត្រម្នាក់ ព្រះអង្គបានប្រឈួនឡើងទៀតក្នុងទីនោះ ត្រៃចីវរក៏ដាច់ដាចរយីករយាក ព្រះកេសាក៏វែងហួសសាមញ្ញជន មានឫកពាមើលទៅប្រហែលនឹងនិគ្រន្ថបុត្រ (ថ្ងៃ ១) មានអ្នកលេងម្នាក់ កាន់ដាវងាដើរមកឈរចំពោះព្រះភក្ត្រព្រះថេរៈ ទើបព្រះថេរៈវីតសោកទ្រង់នឹករំពឹងថាៈ ‹‹ព្រោះអាស្រ័យអំពើទុច្ចរិត ក្នុងកាលពីជាតិមុនរបស់អាត្មាអញជាប់ដិតតាមមក

បានជាអាត្មាអញត្រូវទទួលកម្មចាស់របស់ខ្លួន›› ។ ខណៈនោះ អ្នកលេងនឹងស្មានថាជានិគ្រន្ថបុត្រ ក៏កាត់ព្រះសិរព្រះព្រះអង្គក្នុងមួយរំពេចនោះទៅ (៥៤) លុះកាត់បានហើយ នាំយកព្រះសិរនោះមកថ្វាយដល់ព្រះរាជា សូមឱ្យស្ដេចទ្រង់ព្រះរាជទានដុំមាសឆ្ពោរ ព្រះរាជាទ្រង់ទស្សនាការព្រះសិរនោះ ស្គាល់ជាក់ជាព្រះសិរព្រះអនុជវីតសោក ហើយទ្រង់ជ្រាបតទៅទៀត អំពីសេនាបតីម្នាក់ ក្នុងពួកសេនាបតីរបស់ព្រះអង្គក្រាបទូលថា៖ ‹‹ពួកសមណៈជាសក្យបុត្រ គេស្មានថាជាពួកនិគ្រន្ថបុត្រ គេសម្លាប់ដោយភាន់ច្រឡំជាច្រើនរូបណាស់ ព្រោះពេលនេះ ពួកនិគ្រន្ថមានចំនួនតិចណាស់ហើយ›› ។

កាលបានទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ពាក្យនោះហើយ ព្រះរាជាធិរាជស្ដេចទ្រង់ព្រួយព្រះរាជាហឫទ័យពន់ពេកណាស់ ទ្រង់មានសេចក្ដីសោកស្ដាយ ទើបដួលចុះទៅលើផែនដី រាជបរិពារទាំងឡាយ បានយកទឹកមកប្រស់ព្រំស្រប់ព្រះភក្ត្រាយូរបន្តិចទៅ

---

[54] -ក្នុងទិវ្យាវទាន និងអយុ-វង-កឹង ព្រះអនុជរបស់ព្រះបាទអសោកមិនមែនទិវង្គតដោយអ្នកលេងសម្លាប់ទេ តែទ្រង់ទិវង្គតដោយអ្នកគង្វាល ពពែម្នាក់ ដែលបានថ្វាយទីសំណាក់អាស្រ័យដល់ព្រះអង្គជាអ្នកសម្លាប់ ។

ទើបព្រះអង្គបានព្រះស្មារតីឡើងវិញ ។ ពួកសេនាបតី បានក្រាបបង្គំទូលព្រះរាជាថា: ‹‹ពេលនេះគេសម្លាប់ពួកសមណៈជាសក្យបុត្តិយ៍ ដោយភាន់ច្រឡំជាច្រើនណាស់ ។ ឱព្រះរាជា! សូមព្រះអង្គទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោស អនុញ្ញាតឱ្យពួកសមណៈ ជាសក្យបុត្របានក្សេមក្សាន្តផុតរួចចាកទុក្ខភ័យ›› ។ ខណៈនោះព្រះរាជាបានតែងព្រះរាជឱង្ការហាមប្រាមថា: ‹‹ចាប់ដើមតាំងតែពីត្រឹមថ្ងៃនេះទៅ មិនត្រូវអ្នកណាមួយសម្លាប់សមណៈទេ(៥៥)››។

គ្រានោះ ភិក្ខុទាំងឡាយមានសេចក្តីសង្ស័យ ទើបចូលទៅក្រាបទូលព្រះមហាថេរឧបគុប្តៈថា: ‹‹ព្រោះហេតុអ្វី បានជាព្រះថេរវីតសោកអង្គនោះ ត្រូវអ្នកលេងពិឃាតជីវិតបង់ដូច្នោះ›› ។

ព្រះថេរៈតបថា: ‹‹ប្រសិនបើអ្នកទាំងឡាយចង់ដឹងរឿងលោកក្នុងជាតិមុន ចូរប្រុងស្តាប់ចុះ! ក្នុងកាលដ៏កន្លងទៅហើយគ្រាមួយ មានព្រានម្រឹគម្នាក់ បានទៅវាយបន្ទឹងនៅក្បែរមាត់ទឹកមានព្រះបច្ចេកពុទ្ធមួយព្រះអង្គ បានស្តេចស្វែងរកអាហារ

[55] -ពុទ្ធឃោសៈសំដែងដំណាលរឿងរ៉ាវប្រហែលគ្នា អំពីការដែលឱ្យប្រជុំនិងធ្វើសង្គាយនាដែលនៅក្រោមការបង្គាប់នៃព្រះថេរៈមោគ្គល្លីបុត្ត-តិស្ស ។ ក្នុងសេចក្តីនេះថាព្រះអនុជរបស់ព្រះបាទអសោកដែលគេសម្លាប់ដោយភាន់ច្រឡំនោះ ព្រះនាមតិស្ស ។

បិណ្ឌបាត ហើយទៅគង់នៅក្រោមដើមឈើមួយដើម ជិតបន្ទឹង ទាំងនោះ កាលព្រានមកដល់មិនឃើញ មានម្រឹគជាប់ក្នុងបន្ទឹង នោះសោះ ទើបរំពឹងគិតថាៈ ‹‹ព្រោះហេតុអ្វី ឥឡូវនេះ ម្រឹគមាន ច្រើនណាស់ ដូចម្ដេចបានជាវាមិនមកជិតបន្ទឹងអញសោះ›› ។ គ្រានោះ ព្រានខំសង្កេតមើលទីជិតខាងជុំវិញសព្វអន្លើទៅ បាន ឃើញព្រះបច្ចេកពុទ្ធ គង់នៅក្រោមដើមឈើជិតបន្ទឹងទាំងនោះ ទើបគិតថា ព្រោះតែគាត់នេះឯងបានជាផ្ញើលម្រឹគអញរត់បាត់ អស់គ្មានសល់›› ហើយហូតដាវពិឃាតផ្ដិលផ្ដាច់ព្រះសិរព្រះ បច្ចេកពុទ្ធអង្គនោះទៅ ។

‹‹ព្រានម្រឹគក្នុងកាលនោះ គឺព្រះថេរព្រះនាមវីតសោក ក្នុង កាលឥឡូវនេះ ព្រោះតែពីជាតិមុនបានពិឃាតព្រះបច្ចេកពុទ្ធ បានធ្លាក់ទៅទទួលសោកទុក្ខក្នុងនរក ជាវេលាច្រើនកោដិនៃ កល្ប បានអន្ទោលជាតិស្លាប់កើតៗ ដោយទុក្ខវេទនាជា មហាវិបាក និងគេសម្លាប់ដោយដាវគ្រប់ៗជាតិ ក្នុងទីបំផុតនេះ

ទុកជាបានលុះព្រះអរហត្តផលហើយ ក៏គង់ត្រូវអ្នកលេងពិឃាតជីវិតដោយដាវទៀត›› ។

ភិក្ខុទាំងឡាយទូលថា: ‹‹ព្រោះព្រះអង្គបានកសាងអ្វី ទើបលោកកើតក្នុងត្រកូលខ្ពស់ ហើយបានលុះព្រះអរហត្តផល?›› ។

ព្រះមហាថេរតបថា: ‹‹ក្នុងកាលដ៏កន្លងទៅយូរអង្វែងណាស់ហើយ ក្នុងសាសនកាលនៃព្រះពុទ្ធទ្រង់ព្រះនាមកស្សបលោកជាទាយកមានចិត្តជ្រះថ្លា បរិច្ចាគបិណ្ឌបាតទានដល់ព្រះភិក្ខុសង្ឃ ចាត់ចែងធ្វើទឹកបានៈដោយផ្លែឈើផ្សេងៗ ព្រោះវិបាកនៃបុញ្ញកម្មនេះ លោកទើបបានកើតក្នុងត្រកូលខ្ពស់ ម្យ៉ាងទៀតក្នុងគ្រាពុទ្ធកាលទ្រង់ព្រះនាមកស្សបនោះ លោកមានសទ្ធាជ្រះថ្លាណាស់ រហូតដល់បានបួសជាភិក្ខុ អស់វេលាមួយសែនឆ្នាំបានតាំងប្រណិធានប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយធម៌ដ៏ហ្មត់ចត់ ព្រោះអំណាចផលនៃបុញ្ញកម្មនោះ លោកទើបបានសម្រេចព្រះអរហត្តផលក្នុងជាតិនេះ›› ។

ព្រះនាងបទ្មាវតី(៥៦) ជាអគ្គមហេសីនៃព្រះបាទអសោក ព្រះនាងនេះ មានព្រះរាជបុត្រមួយព្រះអង្គ ទ្រង់ព្រះនាមធម៌វិវធ៌នៈ (ចំរើនឡើងដ៏វិសេសដោយធម៌) ។ មានសេនាបតីម្នាក់ ចូលទៅក្រាបបង្គំទូលព្រះរាជាថាៈ ‹‹ឱព្រះរាជា! សូមព្រះអង្គទ្រង់ព្រះក្សាន្តក្នុងព្រះរាជហឫទ័យ ព្រោះហេតុអ្វី? ព្រោះថា ព្រះរាជបុត្រព្រះអង្គប្រសូតហើយ ព្រះរាជកុមារនោះ មានលក្ខណៈព្រះភក្ត្រដ៏សមរម្យល្អវិសេសអស្ចារ្យ មានព្រះនេត្រាដ៏ល្អឥតគួរនឹងប្រៀបឱ្យស្មើបាន›› ។

ព្រះរាជា ទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ពាក្យនោះហើយ មានព្រះរាជ-ហឫទ័យត្រេកអរសាទរណាស់ ស្ដេចត្រាស់ថាៈ ‹‹រាជត្រកូលរបស់យើងបានថ្កើងរុងរឿងដល់ជាន់ខ្ពស់បំផុត ព្រោះតែយើងគ្រប់គ្រងរាជសម្បត្តិដោយធម៌ដ៏ប្រសើរ ទើបបានឱរស សូមឱ្យវានោះបានទំនុងបំរុងព្រះមធ៌ឱ្យចម្រើនក្រៃលែងតទៅទៀត ព្រោះហេតុនោះ ទើបគេហៅព្រះរាជកុមារនោះថា ធម៌វិវធ៌នៈ ដែល

[56] -សៀវភៅពុទ្ធសាសនារបស់លោកល្វី-ហ្វីណូត៌ ដែលលោកជុំ-មៅ ប្រែជាខ្មែរ និងគម្ពីរមហាវង្សៈ អសន្ធិមិត្រាជាអគ្គមហេសីបានឱរសមួយ អង្គព្រះនាម កុនាលៈ ។

ប្រែថា: ‹‹ចម្រើនឡើងដ៏វិសេសដោយធម៌›› ។ ពីលៀងបាននាំព្រះរាជឱរសមកគាល់ព្រះរាជា លុះទ្រង់ទស្សនាការហើយ ព្រះរាជាស្តេចពេញទៅដោយសេចក្តីស្នេហា ទ្រង់បន្លឺនូវឧទានគាថានេះថា:

‹‹ចក្ខុរបស់ទារកនេះ ល្អលើសលុបឥតអ្វីប្រៀប កូននេះពេញជាមហាកុសលដ៏ធំ វាហាក់ដូចជាផ្កាឧត្បល ដែលទើបនឹងរីលស្រស់ថ្មីៗ មុខវាមូលស្រស់ល្អប្រិមប្រិយ ប្រហែលនឹងដួងព្រះចន្ទ្រដ៏ពេញវង់ អ្នកណាបានឃើញនូវព្រះឱរសនេះ អ្នកនោះនឹងបានសេចក្តីសប្បាយរីករាយស្រួលចិត្តគ្រប់គ្នា›› ។

លុះទ្រង់ត្រាស់ព្រះគាថានេះចប់ហើយ ព្រះបរមក្សត្រិយ៍មានព្រះរាជឱង្ការនឹងសេនាបតីថា: ‹‹មានគេធ្លាប់បានឃើញភ្នែកមនុស្ស បែបដូចជាចក្ខុរបស់ទារកនេះដែរឬ?›› ។

សេនាបតីក្រាបទូលថា: ‹‹បណ្តាមនុស្សទាំងអស់ ខ្ញុំមិនដែលឃើញមានម្នាក់សោះ ទាំងមិនដែលឮគេនិយាយយោងផងថា អ្នកណាមួយមានចក្ខុយ៉ាងនេះទេ តែខ្ញុំព្រះអង្គបានឮដំណឹងថា

ក្នុងហិមវន្តបព៌ត ដែលជាកំពូលនៃភ្នំទាំងឡាយ មាសត្វបក្សា១ ឈ្មោះនាលៈ ដែលមានភ្នែកល្អជាបំផុត វាតែងនៅអាស្រ័យលើ ភ្នំនោះ›› ។

គ្រានោះ ព្រះរាជា ទ្រង់ប្រទានព្រះអាជ្ញាឱ្យដល់ពួក យក្សថាៈ ‹‹ចូរអ្នកទាំងឡាយទៅឱ្យឆាប់ ចាប់យកសត្វកុនាលៈ១ អំពីហិមវន្តបព៌តមក យើងប្រាថ្នាចង់មើលសត្វនោះ ក្នុងកាល ឥឡូវនេះ ពេលនោះ មានយក្សម្នាក់ បានធ្វើតាមព្រះរាជអាជ្ញា ស្ទុះទៅតែមួយរំពេចនោះ ក៏ចាប់បានសត្វនោះមួយមក ហើតនាំ មកថ្វាយដល់ព្រះរាជា កាលទ្រង់ព្រះពិចារណាមើលភ្នែករបស់ សត្វនោះ ហើយត្រាស់ថាៈ ‹‹ភ្នែករបស់សត្វនេះល្អពន់ពេក មិន ប្លែកគ្នាអំពីនេត្រានៃកុមារតូចនេះសោះ ព្រោះដូច្នោះ ទើបទ្រង់ ប្រទានព្រះនាមកុមារនោះថាៈ ‹‹កុនាលៈ›› ។ ព្រះនាមនោះ ក៏ ផ្សាយទៅដឹងសាយសព្វគ្រប់មនុស្សទាំងអស់ លុះព្រះរាជកុមារ ព្រះនាមកុនាលៈ មានវ័យវឌ្ឍនាការចម្រើនហើយ គេបានថ្វាយ

នាងតរុណីម្នាក់ ឈ្មោះកាញ្ចនមាលា (ភួងផ្កាមាស) ដើម្បីឱ្យជាព្រះជាយា ។

ថ្ងៃមួយ ព្រះរាជានិងព្រះរាជឱរស ស្តេចយាងចេញទៅកាន់វត្តកុក្កុដារាម ។ ខណៈនោះ ព្រះយសត្ថេរជាប្រមុខនៃសង្ឃ បានពិចារណាមើលរូបព្រះកុនាលរាជឱរស បានជ្រាបថាៈ ក្នុងពេលបន្តិចទៅខាងមុខ ព្រះអង្គខ្វាចព្រះនេត្រជាប្រាកដ ទើបថ្វាយព្រះពរព្រះរាជាថាៈ ‹‹បពិត្រមហារាជ ព្រោះហេតុអ្វី បានជាទ្រង់មិនអនុញ្ញាតឱ្យព្រះអង្គម្ចាស់កុនាលៈ ជារាជឱរសស្តាប់ព្រះធម៌ឱ្យមានបែបបទឡើង?›› ។

គ្រានោះ ព្រះកុនាលរាជឱរសប្រណម្យអញ្ជលី ដើយក្រពុំនៃម្រាមទាំង ១០ ហើយចូលទៅទូលសួរដិតព្រះថេរៈថាៈ ‹‹លោកម្ចាស់អនុញ្ញាតឱ្យខ្ញុំធ្វើដូចម្តេចៗ ក៏ខ្ញុំទទួលរ៉ាប់រងតាមឱវាទនោះទាំងអស់›› ។

ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះឱវាទនេះ ដល់ព្រះរាជឱរសថាៈ ‹‹ចក្ខុនោះៗ មិនមែនជារបស់ខ្លួនឡើយ សូមទ្រង់តាំងប្រណិធាន

ព្យាយាមចំរើននូវសមថនិងវិបស្សនាកម្មដ្ឋាន ឱ្យកើតឡើងក្នុងព្រះអង្គជាដរាបទៅ›› ។

លុះទ្រង់បានស្ដាប់ឱវាទនេះហើយ ព្រះកុនាលរាជឱរសក៏ទទួលសិក្សាតាម ហើយយាងចូលទៅក្នុងទីស្ងាត់មួយ នៅក្នុងព្រះបរមរាជវាំង តាំងផ្ដើមធ្វើសមាធិនោះឡើង ស្ដេចនឹករំពឹងពិចារណាថាៈ ‹‹ចក្ខុជាហេតុនៃសេចក្ដីទុក្ខ, ជារបស់ទទេ, ជារបស់មិនទៀង និងមិនប្រាកដថាជារបស់ខ្លួនឡើយ›› ។

ថ្ងៃមួយ ព្រះនាងតិស្សរក្សិតា ជាអគ្គមហេសីឯករបស់ព្រះបាទអសោក ព្រះនាងចូលទៅកាន់សំណាក់នៃព្រះកុនាលរាជ-ឱរស ឃើញស្ដេចគង់នៅតែមួយព្រះអង្គ ព្រោះតែព្រះនាងជាប់ដោយសេចក្ដីស្រឡាញ់ព្រះនេត្រពេក អត់ទ្រាំមិនបាន ក៏ចាប់ឱបរឹតព្រះកុនាលរាជឱរសដោយដៃទាំងពីរ ហើយនិយាយប្រលោមថាៈ ‹‹ភ្លើងដែលកំពុងឆេះឆួលឆាប់ព្រៃស្បាតនៃភ្នំ មានអណ្ដាតទ្រោលឡើងសន្ធោសន្ធៅច្រាលឆ្អៅភ្លឺព្រោងព្រាត ជាធម្មជាតិក្ដៅរោលរាលយ៉ាងមិញ ក៏រាគតណ្ហាដែលកំពុងឆេះពុះក្នុងខ្លួនខ្ញុំ ក៏

មានឧបមេយ្យដូច្នោះដែរ ព្រោះដូច្នេះ ពេលនេះ យើងត្រូវរួមសង្វាសជាមួយគ្នាដោយកាមរាគក្នុងទីនេះ›› ។

ព្រះកុនាលរាជឱរស កាលទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ពាក្យនេះហើយ ស្ដេចយកព្រះហស្ដបិទព្រះកាណ៌ទាំងសងរបស់ព្រះអង្គ ហើយត្រាស់គាថានេះថាៈ

‹‹ខ្ញុំចុកត្រចៀកខ្ញុំ ព្រោះមិនចង់ឱ្យឮវាចា ជាសំដីធំលើសហួសវិស័យ ហើយអពមង្គលនេះ ព្រះអង្គគួរជាមាតាមួយរបស់ខ្ញុំ ដូចម្ដេចបានជាក្រឡេកមើលមកឱរសរបស់ព្រះអង្គ ដោយចិត្តប្រកបដោយរាគតណ្ហាទៅវិញ? តណ្ហាជាឧក្រិដ្ឋទោស ដែលមិនត្រូវតាមគន្លងធម៌ដូច្នេះ នឹងនាំព្រះអង្គទៅកាន់ទុគ្គតិនរក›› ។

ព្រះនាងតិស្សរក្សិតា ឃើញមិនសមតាមប្រាថ្នា ហើយត្រាស់ទាំងខ្ញាល់ថាៈ ‹‹បើឯងមិនទទួលភារៈនេះទេ ឱ្យចាំទុកចុះ មិនយូរប៉ុន្មានប្រាកដជាអញនឹងបំផ្លាញជីវិតឯងឱ្យបាន›› ។

ព្រះកុនាលរាជបុត្រតបដោយសូត្រគាថានេះថាៈ

‹‹ខ្ញុំពេញចិត្តលះបង់ជីវិត ដើម្បីសុចរិតធម៌ជាជាងការរស់នៅ ដែលពើបពះទៅលើសេចក្តីអាប់យស ដោយតម្រេកក្នុងកាមតណ្ហា, អ្នកដែលបំផ្លាញគតិមនុស្ស និងទេវតា តែងតែបានទទួលពាក្យតិះដៀលអំពីអ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ›› ។

ចាប់ដើមអំពីនោះមក ព្រះនាងតិស្សរក្ខិតា ខំស្វែងរកហេតុដទៃ ដើម្បីនឹងចាប់ទោសព្រះកុនាលរាជបុត្រ ។

ជួនជាពេលមួយ មានដែនមួយឈ្មោះគន្ធារៈ តាំងនៅក្នុងភូមិភាគខាងជើង ក្នុងដែននោះ មានក្រុងមួយឈ្មោះតក្សសិលា ពួកអ្នកនគរក្នុងក្រុងនោះ កើតបះបោរជាចលាចល កាលព្រះរាជាទ្រង់ជ្រាបដំណឹងនោះហើយ ទើបតាំងព្រះរាជហឫទ័យថា ស្តេចនឹងយាងទៅបង្ក្រាបក្រុងនោះដោយព្រះអង្គឯង តែពួកសេនាបតីទូលទាស់ដូច្នេះថាៈ ‹‹បពិត្រមហារាជ! ព្រះអង្គមិនសមគួរនឹងយាងទៅក្នុងកិច្ចនោះទេ គ្រាន់តែបញ្ជូនព្រះរាជឱរសមួយអង្គ ក្នុងពួកព្រះរាជបុត្ររបស់ព្រះករុណា ឱ្យស្តេចយាងទៅបង្ក្រាបក្រុងនោះ ឱ្យនៅក្រោមព្រះបារមីក៏បានហើយ›› ។

ខណៈនោះ ស្ដេចត្រាស់សួរទៅព្រះកុនាលៈជាព្រះរាជបុត្រថា: ‹‹កូនឯងអាចទៅបង្ក្រាបក្រុងតក្សសិលានោះបានឬទេ?›› ។

ព្រះកុនាលរាជឱរសទូលតបថា: ‹‹សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោស ខ្ញុំព្រះអង្គនឹងទៅបង្ក្រាបថ្វាយបាន›› ។

កាលព្រះមហាក្សត្រ ជ្រាបសេចក្ដីប្រាថ្នានៃព្រះរាជឱរសហើយ ព្រះអង្គមានព្រះហឫទ័យត្រេកអរសាទរ ហើយទ្រង់ប្រោសឱ្យចាត់ចែងប្រុងប្រៀបមាគ៌ាក្នុងរាជធានី ឱ្យបានសម្រេចឱ្យឆាប់ ស្ដេចចាត់ព្រះរាជអាជ្ញាបង្គាប់ឱ្យពួកមនុស្សចាស់ជរា, មនុស្សឈឺ, សាកសព, មនុស្សទុព្វលភាព និងពួកស្មូមទាំងអស់ដែលនៅក្នុងទីនោះៗ ឱ្យចេញទៅឆ្ងាយផុតអំពីមាត់មាគ៌ានៃព្រះរាជដំណើរ ទើបព្រះបាទអសោក ព្រមទាំងព្រះរាជបុត្រស្ដេចឡើងគង់លើព្រះរាជរថមួយ មានវិជនីស្លាបសត្វ ហែហមអមព្រះអង្គ ស្ដេចចេញចាកក្រុងបាតលិបុត្រ ទៅដោយសួស្ដី កាលមុនស្ដេចនឹងឃ្លាតចាកព្រះឱរស ត្រឡប់ចូលកាន់ព្រះនគរវិញ ព្រះរាជា ទ្រង់កៀកព្រះសូរងព្រះរាជបុត្រ ហើយទ្រង់ពិចារណាថា:

‹‹អ្នកណាសំឡឹងមើលព្រះនេត្រាកូនឯងនេះ អ្នកនោះរមែងបានសុខណាស់ហ្ន៎!›› ។

តែពេលនេះ មានព្រាហ្មណ៍ម្នាក់ជាហោរាចារ្យ បានពិត្យមើលហោរាសាស្ត្រហើយទាយថាៈ ‹‹ព្រះមហាក្សត្រ ពេញព្រះរាជហឫទ័យនឹងព្រះនេត្រព្រះរាជបុត្រព្រះអង្គនេះណាស់ តែព្រះនេត្រព្រះរាជបុត្រនោះ មិនយូរប៉ុន្មានទេ នឹងអន្តរធានទៅជាប្រាកដ ក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះ, មិនមានអ្នកណាមួយ មិនចង់ឃើញព្រះនេត្រនៃព្រះកុមារនោះឡើយ ប៉ុន្តែ តទៅអនាគតកាល ដែលព្រះនេត្រនោះអន្តរធានទៅហើយ នឹងបានទទួលសេចក្ដីទុក្ខទួទៅគ្រប់មនុស្សទាំងអស់›› ។

ព្រះកុនាលរាជឱរស ស្ដេចយាងជាលំដាប់ៗ ទៅតាមព្រះពន្លា រហូតដល់ទីក្រុងតក្សសិលា ក៏អ្នកនគរទាំងឡាយក្នុងទីក្រុងនោះ បានដឹងថា ព្រះរាជឱរសស្ដេចមកហើយ ទើបនាំគ្នាតាក់តែងស្អិតស្អាងផ្លូវឱ្យមានរបៀបរៀបចំល្អ ហើយកាន់ក្អមពេញទៅដោយសុគន្ធវារី ជាគ្រឿងសម្គាល់នៃការចុះចូលប្រមូលគ្នា ទៅរង់

ចាំថ្វាយគ្រឿងសក្ការបូជាក្នុងទីកន្លះយោជន៍ កាលបានឃើញព្រះកុនាលៈស្ដេចយាងមកហើយ ក៏ប្រណម្យអញ្ជលីឡើង ហើយនិយាយថាៈ ‹‹ពួកយើងខ្ញុំសុទ្ធតែជាអ្នកនគរ មិនមែនជាអ្នកក្បត់នឹងស្ដេចទេ ពួកយើងមិនមែនជាអ្នកក្បត់នឹងព្រះឱរសនៃស្ដេចទេ, ពួកយើងបះបោរក្បត់ចំពោះតែសេនាបតីទុច្ចរិត ដែលជាអ្នកតាំងនៅជិតផ្ទាល់នឹងស្ដេច›› លុះក្រាបទូលនូវពាក្យនេះហើយ ក៏នាំគ្នាថ្វាយគ្រឿងសក្ការៈ គឺសួយសារអាករ ទើបនាំគ្នាហែហមព្រះកុនាលៈដោយសេចក្ដីគោរពយ៉ាងខ្ពស់ នាំចូលឆ្ពោះទៅក្នុងព្រះនរគរ ។

វេលានោះ ព្រះបាទអសោក ទ្រង់ប្រឈួនខ្លាំងណាស់ អន្ទះអន្ទែងធ្លាក់ឧច្ចារៈមកតាមព្រះឱស្ឋ ហើយចេញឈាមស្អុយឆ្អេះឆ្អាបគ្រប់រន្ធព្រះលោម ព្រះអង្គស្ដេចទ្រង់ជ្រាបថាៈ មិនអាចនឹងបានជាឡើងវិញ ទើបទ្រង់មានព្រះឱង្ការទៅនឹងពួកសេនាបតីថា ‹‹ចូរទៅអញ្ជើញព្រះកុនាលៈមកអភិសេកឱ្យសោយរាជ្យទៅ មិន

យូរប៉ុន្មាន ខ្ញុំនឹងទិវង្គតហើយ មានប្រយោជន៍អ្វីនឹងជីវិតអាក្រក់លាមកនេះ›› ។

ព្រះអគ្គមហេសីឯងរបស់ព្រះរាជា ព្រះនាមតិស្សរក្សិតា លុះព្រះសណ្ដាប់ពាក្យនោះហើយ ព្រះនាងនឹងជញ្ជឹងថា: ‹‹បើព្រះកុនាលរាជឱរសបានជាស្ដេចឡើង សមជីវិតរបស់អញនឹងមិនមានឡើយ›› ព្រោះដូច្នោះ ទើបព្រះនាងប្រើឧបាយកសក្រាបទូលព្រះរាជាថា: ‹‹ឱព្រះរាជា! សូមទ្រង់ហាមពួកពេទ្យ កុំឱ្យចូលមកក្នុងព្រះរាជដំណាក់ ខ្ញុំម្ចាស់នឹងទទួលការរក្សាព្រះអង្គ ឱ្យបានក្សាន្តព្រះហឫទ័យឡើងវិញ›› ។

ខណៈនោះ ព្រះបាទអសោក ទ្រង់បញ្ជូនពួកពេទ្យឱ្យចេញទៅក្រៅ ហើយបញ្ញត្តហាមផ្ដាច់មិនឱ្យចូលមកក្នុងព្រះបរមរាជ-វាំង ។

ព្រះនាងតិស្សរក្សិតា បានចេញប្រកាសប្រាប់អ្នកនគរគ្រប់ទីតំបន់ថា: ‹‹បើអ្នកណាមួយ ទោះប្រុសក្ដី ស្រីក្ដី ចាប់ឈឺដូចយ៉ាងអាពាធព្រះរាជា ចូររក្សាទុកកុំព្យាបាលជម្ងឺនោះ ខ្ញុំអនុញ្ញាតឱ្យនាំ

អ្នកជម្ងឺនោះមកឱ្យខ្ញុំបានគ្រប់ពេល›› ។ ខណៈនោះ មានមនុស្ស ម្នាក់ចាប់ឈឺបែបយ៉ាងនោះ ភរិយាក៏ភ័យតក់ស្លុតណាស់ រត់ទៅ ជំរាបគ្រូពេទ្យម្នាក់ថាៈ ‹‹ស្វាមីខ្ញុំមានជម្ងឺបែបយ៉ាងនោះ›› ។

គ្រូពេទ្យបង្គាប់ថាៈ ‹‹ចូរនាំយកជម្ងឺនោះ ឱ្យប្រញាប់មកខ្ញុំ នឹងព្យាបាល›› ។

នាងក៏ម្ទីម្នាទៅនាំយកស្វាមី ដែលមានជម្ងឺនោះមកផ្ទះគ្រូ ពេទ្យ ឯគ្រូពេទ្យក៏នាំយកជម្ងឺនោះ ទៅថ្វាយដល់ព្រះនាងតិស្ស-រក្សិតាៗ សម្លាប់ហើយវះពោះពិនិត្យមើល ឃើញមានដង្កូវមួយធំ នៅក្នុងពោះនោះ កាលដង្កូវស្ទុះឡើងទៅខាងលើ ឧច្ចារៈក៏ច្រាល ឡើងតាមខ្លួនវានោះទៅ កាលស្ទុះទៅចុះទៅក្រោម ឧច្ចារៈក៏ ស្រុតចុះទៅខាងក្រោម(៥៧) ពេលនោះ ព្រះនាងរោយកំទេចម្រេច ពីលើដង្កូវ តែដង្កូវនោះមិនស្លាប់ ព្រះនាងធ្វើវិធីសម្លាប់ដង្កូវគ្រប់ បែបយ៉ាង ល្បងមើលរសល្វីងចត់ខារ ក៏ដង្កូវនោះនៅតែមិនស្លាប់ រហូតដល់ព្រះនាងដាក់ខ្ទឹមទៅ ដង្កូវក៏ស្លាប់ ហើយធ្លាក់ចេញទៅ

[57] -អាយុ-វថ-កឹង បន្ថែមថាៈ ‹‹កាលដង្កូវស្ទុះទៅខាងស្តាំឬខាងឆ្វេងក៏ទឹកសំអុយចេញតាមគ្រប់រន្ធរោមនៃស្បែក ។

តាមទ្វារខាងក្រោមមួយរំពេចនោះ ព្រោះដូច្នោះ ព្រះអគ្គមហេសីទៅក្រាបបង្គំទូលព្រះរាជាឱ្យទ្រង់សោយខ្ទឹម ។

ព្រះបរមក្សត្រិយ៍ ត្រាស់ថាៈ ‹‹យើងជាក្សត្រិយ៍ យើងនឹងសោយខ្ទឹមដូចម្ដេចបាន!›› ។

ព្រះនាងតិស្សរក្ខិតា ក្រាបទូលព្រះបរមក្សត្រជាគម្រប់ពីរដងថាៈ ‹‹ត្រូវតែទ្រង់សោយខ្ទឹមនោះទៅ ដើម្បីឱ្យជាព្រះរោគរបស់ព្រះអង្គ›› ។

លុះទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ពាក្យនោះហើយ ស្ដេចទ្រង់សោយខ្ទឹមនោះទៅ ដង្កូវនោះក៏ស្លាប់ក្នុងគ្រានោះទៅ ហើយធ្លាក់ចេញទៅតាមទ្វារខាងក្រោម ក្នុងមួយរំពេចនោះ មិនយូរប៉ុន្មាន ព្រះរាជាក៏ជាចាករោគាពាធនោះ ព្រះអង្គទ្រង់មានព្រះហឫទ័យត្រេកអរស្រស់ស្រាយ ហើយត្រាស់សួរព្រះនាងតិស្សរក្ខិតាថាៈ ‹‹នាងប្រាថ្នាចង់បានអ្វី យើងនឹងប្រទានពរដល់ព្រះនាង?›› ។

ព្រះនាងទូលតបថាៈ‹‹ខ្ញុំម្ចាស់ប្រាថ្នាចង់សោយរាជសម្បត្តិបាន ៧ ថ្ងៃ›› ។

គ្រានោះ ព្រះបាទអសោក ទ្រង់ប្រោសប្រទានរាជសម្បត្តិឱ្យព្រះនាងអស់វេលា៧ថ្ងៃ ព្រះនាងតិស្សរក្សិតា លុះបានទទួលពរ គឺរាជសម្បត្តិនោះហើយ ទើបទ្រង់ព្រះចិន្តាថាៈ ‹‹វេលានេះជាពេលគួរធ្វើកិច្ចសងសឹកនឹងកុនាលរាជឱរសហើយ›› ។

ខណៈនោះ ព្រះនាងទើបក្លែងសរសេរព្រះរាជឱង្ការដោយខ្លួនឯង បង្គាប់ទៅអ្នកនគរតក្សសិលាថាៈ ‹‹ចូរអ្នកទាំងឡាយឆ្កៀលភ្នែកថៅកុនាលៈទាំងពីរចេញ ព្រោះហេតុអ្វី? ព្រោះវាមានទោសខុសជាទម្ងន់ ចូរអ្នកទាំងឡាយឆ្កៀលភ្នែកទាំងពីរចេញឱ្យឆាប់ ព្រះបាទអសោកទ្រង់មានព្រះហឫទ័យទៀងទាត់ណាស់ ចូរអ្នករាល់គ្នាកុំបង្អង់ទុក វានោះជាមនុស្សទទឹងទាស់នឹងអាជ្ញាស្តេច›› ។

ក្នុងកាលឯណាៗក្តី កាលព្រះបាទអសោក មានព្រះរាជ-ឱង្ការត្រាស់បង្គាប់ទៅលើអ្វីមួយ តែងតែប្រថាប់ព្រះរាជសារ([៥៨]) នឹងព្រះរាជវរលញ្ឆករដោយផ្តិតព្រះទន្តរបស់ព្រះអង្គ ទើបយកជា

[58] -ព្រះរាជសារ សំបុត្រស្តេច ។

ការបាន ព្រោះដូច្នោះ ព្រះនាងតិស្សរក្សិតា ទើបរង់ចាំព្រះរាជាទ្រង់ព្រះបន្ទំលក់ស៊ប់ នឹងបានផ្ដិតព្រះរាជឱង្ការនោះ ស្រាប់តែព្រះរាជាស្ដេចស្ទុះតើនដូចជាគេកន្ត្រាក់ឡើងភ្លាម ភ័យញ័រចំប្រប់សព្វសព៌ាង្គ ។

ព្រះនាងតិស្សរក្សិតា ក្រាបបង្គំទូលសួរព្រះរាជាថាៈ ‹‹អ្វីធ្វើឱ្យទ្រង់រំខានព្រះរាជហឫទ័យ ស្ទុះតើនឡើងក្រញាងចាកព្រះបន្ទំក្នុងពេលនេះព្រះអង្គ?›› ។

ព្រះមហាក្សត្រ ត្រាស់តបថាៈ ‹‹យើងមានសុបិនអាក្រក់ណាស់ ឃើញថាមានត្មាតពីរ វាចង់ចឹកកែវភ្នែកកុនាលៈកូនយើង›› ។

លុះទ្រង់ត្រាស់ព្រះរាជឱង្ការនោះហើយ ស្ដេចទ្រង់ផ្ទំតទៅទៀត ក្នុងគ្រាទី ២ ព្រះរាជា ស្ដេចស្ទុះតើនឡើងដូចជាគេកន្ត្រាក់ទៀត ហើយត្រាស់នឹងព្រះអគ្គមហេសីថាៈ ‹‹យើងយល់សុបិនអាក្រក់ទៀតហើយ›› ។

ព្រះរាជិនី ([៥៩]) ក្រាបទូលសួរថាៈ ‹‹ព្រះអង្គទ្រង់យល់ព្រះសុបិនដូចម្ដេច?›› ។

ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ តបថាៈ ‹‹យើងឃើញថា កុនាលៈមានសក់វែងណាស់ ហើយអង្គុយផ្ទាល់លើផែនដី›› ។

ព្រះរាជិនី ក្រាបទូលថាៈ ‹‹សូមទ្រង់ព្រះបន្ទំឱ្យស៊ប់ស្រួលព្រះអង្គទៅ អ្នកណាឡើយ នឹងហ៊ានប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតនឹងព្រះអង្គម្ចាស់នោះបានហ្ន៎›› ។

ព្រះរាជា ស្ដេចទ្រង់ផ្ទំលក់ស្កប់ស្កល់តទៅទៀត ព្រះរាជិនីទើបលបប្រថាប់ព្រះរាជសារ នឹងព្រះរាជវរលញ្ឆករដោយព្រះទន្តព្រះរាជា បានស្រេចហើយ ព្រះនាងបញ្ជូនព្រះរាជបម្រើម្នាក់ឱ្យនាំយកព្រះរាជឱង្ការនោះ ទៅឱ្យមនុស្សនៅក្នុងក្រុងតក្សសិលាឱ្យឆ្កៀលព្រះនេត្រាព្រះកុនាលរាជឱរស ។

ក្នុងខណៈនោះ ព្រះមហាក្សត្រ ទ្រង់សុបិនទៀតថាៈ ‹‹ឃើញព្រះទន្តរបស់ព្រះអង្គបាក់ធ្លាក់ជ្រុះចាកព្រះឱស្ឋ ទ្រង់តើន

---

[59] -ព្រះរាជិនី ស្ដេចស្រី ។

ឡើងពីព្រលឹម ហើយត្រាស់ហៅហោរាចារ្យមក ដើម្បីនឹងពិចារណាកាត់សុបិននោះ›› ។

ហោរាពិចារណានូវទំនាយនោះហើយទាយថា: ‹‹សុបិនបែបនេះ ប្រាកដជាព្រះរាជបុត្រនឹងវិនាសចក្ខុ›› ។

លុះទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ពាក្យនោះហើយ ស្ដេចប្រណម្យអញ្ជលីដោយក្រពុំនៃព្រះអង្គុលីទាំង ១០ ក្រាបនមស្សការគ្រប់ទិសទាំង៤ ដោយព្រះវាចាជាសច្ចកថានេះថា: ‹‹ឱអស់ទេពារ័ក្សទាំងឡាយ លោកអ្នកដែលមានបសាទសទ្ធាជ្រះថ្លា ក្នុងព្រះធម៌និងព្រះសង្ឃ ខ្ញុំសូមអង្វរឱ្យលោកគ្រប់គ្រងរក្សាបុត្រពន្លកខ្ញុំផង(៦០)›› ។ លុះព្រះរាជសារទៅដល់ក្រុងតក្សសិលាហើយ ពួកអ្នកនគរក្នុងក្រុងនោះ សុទ្ធតែជាអ្នកស្រឡាញ់គោរពរាប់អានព្រះធម៌និងព្រះសង្ឃ ក៏មនុស្សទាំងនោះ ជាអ្នកមានចិត្តអាណិតអាសូរ និងមានសទ្ធាដ៏មាំយ៉ាងនោះ បានជាគ្មានអ្នកណាមួយនឹងនាំព្រះរាជសារនោះ ទៅថ្វាយព្រះកុនាលៈឡើយ ។ ពួកអ្នក

---

[60] -ក្នុងទិវ្យាវទាននិងអាយុ-វង-កឹង សេចក្ដីបួងសួងរបស់ព្រះរាជានេះរលឹកដល់ឫសីទៀតថា: ‹‹សូមឫសីដែលជាប្រធានក្នុងលោក››។

នគរនោះ ពិគ្រោះគ្នាក្នុងរឿងនោះថាៈ ‹‹បើព្រះរាជាមិនទ្រង់ទតមើលព្រះរាជបុត្ររបស់ព្រះអង្គដោយប្រោសប្រណីហើយ ដូចម្ដេច ទ្រង់នឹងសព្វព្រះរាជហឫទ័យប្រោសប្រាណដល់ពួកយើងដែលជាបំបិទបំបាំព្រះរាជអាជ្ញាព្រះអង្គនោះ? ព្រះកុនាលរាជ-ឱរស ព្រះអង្គមាននិស្ស័យប្រកបដោយមេត្តាឥតស្រាក ចំពោះពួកសត្វគ្រប់ជំពូក ទ្រង់មានប្រាថ្នានឹងជួយការពារ ឱ្យសត្វទាំងអស់នោះបានទទួលសេចក្ដីសុខ ទ្រងៈមានព្រះទ័យសន្ដោសនឹងធ្ងន់ធ្ងរ ទ្រង់មិនមានព្រះហឫទ័យមានះប្រកាន់ឫកពា និងក្រេវក្រោធឥតបទឡើយ បើមានបុត្របែបនេះហើយ គង់ព្រះរាជាប្រាថ្នានឹងធ្វើសេចក្ដីវិនាសដល់បុត្រនោះទៅហើយ អម្បាលបើពួកយើង មិនដឹងជាព្រះអង្គនឹងធ្វើដូចម្ដេចទៅទៀទ››

លុះលាក់ព្រះរាជសារនោះស្ងាត់ស្ងៀមយូរបន្តិចទៅ មិនសុខមិនសាប់ ក៏នាំគ្នាយកទៅថ្វាយព្រះកុនាលរាជឱរស ព្រះអង្គបានទទួលព្រះរាជសារនោះហើយ ទ្រង់បន្ថែមសទ្ធាដែលទ្រង់មានហើយ ឱ្យរឹងរឹតតែចំរើនឡើង ទើបត្រាស់ថាៈ ‹‹ចូរធ្វើតាម

ប្រាថ្នារបស់អ្នកទាំងឡាយចុះ ចូរអ្នកទាំងឡាយឆ្កៀលភ្នែកទាំងពីររបស់ខ្ញុំចុះ›› ។ ប៉ុន្តែ ពេលនោះ មិនមានអ្នកណាមួយហ៊ានឆ្កៀលព្រះនេត្រព្រះអង្គ ហើយទ្រង់ត្រាស់ហៅពួកមនុស្សចណ្ឌាលមកបង្គាប់ ឱ្យឆ្កៀលព្រះនេត្រព្រះអង្គ ពួកមនុស្សចណ្ឌាលនោះទូលប្រកែកថាៈ ‹‹ពួកយើងខ្ញុំ បំផ្លាញភ្នែករបស់យើងខ្ញុំប្រសើរជាង ដូចម្ដេចក៏ទៅបំផ្លាញភ្នែកមនុស្សបែបនេះវិញ?›› ។

កាលទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ពាក្យនោះហើយ ព្រះអង្គទាញប្រអប់ ([៦១]) ដ៏មានតម្លៃមាសមួយសែនដំឡឹង ប្រទានទៅពួលមនុស្សចណ្ឌាល ជារង្វាន់ដែលឆ្កៀលព្រះនេត្រព្រះអង្គ តែពួកចណ្ឌាលប្រកែកទៀតដូចមុន ។

គ្រានោះ កម្មពីមតីតជាតិ ក៏ជួនជាត្រូវឱ្យផលសម្រេចមួយរំពេចនោះ ក៏ស្រាប់តែមានមនុស្សម្នាក់ មានសណ្ឋានមុខប្រកបដោយវិកលវិការ ១៨ អន្លើ ចូលមកសូមឆ្កៀលព្រះនេត្រព្រះចៅ

[61] -ទិវ្យាវទាន និងអាយុ-វង-កឹង ព្រះចៅកុនាលៈ បានប្រទានគ្រឿងប្រដាប់ព្រះសិររបស់ព្រះអង្គដល់មនុស្សចណ្ឌាល ។

កុនាលៈ លុះព្រះកុនាលរាជឱរសបានទស្សនាការហើយ ក្នុងខណៈនោះ ស្តេចទ្រង់រំលឹកដល់ពាក្យព្រះយសត្ថេរ ដែលថាភ្នែកជាធម្មជាតិមិនទៀង ហើយព្រះតម្រិះនេះថាៈ ‹‹លោកបានឃើញច្បាស់ថា អញនឹងត្រូវអន្តរាយភ្នែក ដែលជារង្វាន់នៃផលកម្មរបស់អញ ព្រោះដូច្នោះ លោកទើបបានសំដែងពាក្យនោះ លោកជាកល្យាណមិត្រនឹងអញពិតប្រាកដ ។ ព្រោះគុណគឺសេចក្តីមេត្តាចំពោះមកខ្លួនអញ ទើបលោកបានប្រោសប្រទានឱវាទរបស់លោកដល់អញ លោកប្រាថ្នានឹងឱ្យអញដឹងខ្លួន ក្នុងពេលដែលអញបានទទួលរង្វាន់នៃផលកម្មរបស់អញនេះ ចិត្តអញមិនបានរំភើបញាប់ញ័រទេ ។ ម្យ៉ាងទៀត ក្នុងកាលមុននោះ ព្រះថេរៈបានបង្រៀនវិជ្ជានេះដល់អញថា ពួកសត្វទាំង ៣ ពួក ([៦២]) ក៏មិនទៀងទាត់ទេ មិនមែនជារបស់រឹងប៉ឹងទេ តែងតែប្រែប្រួលទៅជាធម្មតា គ្រាន់តែស្រមើស្រមៃបញ្ឆោតចិត្តឥតអំពើ តាំងតែពីយូរយារណាស់មកហើយ អញបានឃើញខ្លួនឯងជាក់ច្បាស់ហើយ

---

[62] -ពួកសត្វទាំង ៣ ពួកៈ កាមភព, រូបភព, អរូបភព ។

ថាៈ ‹‹នឹងត្រូវខូចខាតចក្ខុប្រសាទជាលក្ខណៈ ចូរខ្លួនឯងខំប្រឹងសម្រឹងខ្លួននៅក្នុងព្រះធម៌ថ្លៃ›› ។

គ្រានោះ ព្រះកុនាលរាជឱរស ត្រាស់នឹងមនុស្សចណ្ឌាលនោះថាៈ ‹‹ចូរឯងឆ្កៀលភ្នែកអញម្ខាង ដាក់មកក្នុងបាតដៃអញសិន›› ។

ខណៈនោះ មនុស្សរូបវិកលនោះ ស្ទុះស្ទាចូលទៅជិតព្រះកុនាលរាជឱរស ដោយសេចក្ដីប៉ុនប៉ងនឹងឆ្កៀលព្រះនេត្រព្រះអង្គ ហើយឆ្កៀលព្រះនេត្រម្ខាង ដាក់មកក្នុងព្រះហស្តព្រះអង្គ ក៏ពួកអ្នកឈរមើលទាំងអស់ស្រែកគឹកកងទ្រហឹងអឺងអាប់ ដោយស្ងប់ស្ងែងគ្រញៀងខ្លួនថាៈ ‹‹ឱចំឡែកអស្ចារ្យណាស់ហ្ន៎!›› ។

‹‹ឱកម្មអកុសល! លោតែព្រះចន្ទដ៏បរិសុទ្ធមានរស្មីភ្លឺត្រចះធ្លាក់ស្រូសចុះមក ហើយផ្កាឈូកដ៏រីកស្រស់ល្អត្រកាលរោយរុះទៅហើយ ក៏ពួកមនុស្សទាំងសែនកោដិ មិនអាចនឹងទប់ទល់សេចក្ដីសោកស្ដាយបាន ស្រែកយំអឺងកងគ្រប់ៗគ្នា›› ។

ព្រះកុនាលរាជឱរស បានពិចារណាមើលវង់ចក្ខុដែលនៅក្នុងព្រះហស្ត ដោយព្រះតម្រិះនេះថាៈ ‹‹ឈិះ! ភ្នែកនេះនៃ! ហេតុអ្វីបានជាឥឡូវនេះ ឯងមើលរូបភាពមិនឃើញសោះ ពីដើមគេថាឯងនេះល្អណាស់ ឥឡូវនេះឯងគ្រាន់តែជាដុំសាច់ថោកទាប ឥតគេរាប់សោះទេតើ ឯងហ្នឹងហើយធ្វើឱ្យវង្វេងចិត្ត ពួកមនុស្សល្ងង់ខ្លៅគេថាព្រោះតែឯងហ្នឹង ទើបបណ្ដាលចិត្តអញឱ្យមានសេចក្ដីស្នេហាឈ្លក់នៅខុសបែបបទ ឯខ្លួនឯងៗ គ្រាន់តែធ្វើបញ្ឆោតឱ្យស្លុងចិត្ត ដោយហេតុទាំងពាន់ទាំងម៉ឺន និយាយដោយពិតទៅថាមិនមានភ្នែកក៏មិនជាអ្វីដែរ ភ្នែកឯងដូចពពុះដែលអណ្ដែតនៅលើខ្នងទឹក អ្នកដែលពិចារណាឃើញថា ឯងហ្នឹងជារបស់រឹងប៉ឹងពិតប្រាកដឥតបន្ទូរបន្ថយ អ្នកនោះឈ្មោះថាជាទាសនៃជីវិត ហើយនឹងសេចក្ដីស្លាប់›› ។

ពេលដែលព្រះអង្គពិចារណាដូច្នោះ ទ្រង់ក៏បានសម្រេចស្រោតាបត្តិផល ហើយទ្រង់បានឃើញនូវអរិយសច្ច ដោយជាក់ច្បាស់ក្នុងពេលនោះ ។

គ្រាព្រះអង្គបានឃើញអរិយសច្ចហើយ ទើបត្រាស់នឹងមនុស្សរូបវិកលវិការនោះថាៈ ‹‹ចូរឯងឆ្កៀលភ្នែកម្ខាងទៀត›› ។

មនុស្សនោះគោរពតាមពាក្យបង្គាប់ បានឆ្កៀលព្រះនេត្រនោះ ហើយដាក់ទៅក្នុងព្រះហស្ត ។

ព្រះកុនាលៈបានពិចារណាមើលភ្នែកនោះហើយ ទ្រង់បានសម្រេចសកទាគាមី ព្រោះតែព្រះអង្គវិនាសសមចក្ខុហើយ ទ្រង់ត្រឡប់បានបញ្ញាចក្ខុដ៏បរិសុទ្ធឡើងវិញ ទើបទ្រង់ត្រាស់ព្រះវាចានេះថាៈ ‹‹មំសចក្ខុទាំងឡាយរបស់អញ គេឆ្កៀលចេញអស់ហើយ តែអញបានហើយនូវចក្ខុគឺប្រាជ្ញា បើព្រះបិតាអញ បោះបង់ចោលបុត្រក្នុងសង្សារវដ្តហើយ អញគប្បីជាឱរសរបស់ព្រះពុទ្ធជាព្រះធម្មរាជាវិញ បើទុកជាអញវិនាសហើយចាករាជសម្បត្តិ អញក៏បានធម្មសម្បត្តិក្នុងគ្រានេះដែរ អញបានរួចផុតចេញស្រឡះហើយចាកសេចក្តីទោមនស្ស និងសេចក្តីទុក្ខព្រួយ›› ។

លំដាប់តមក ព្រះកុនាលរាជឱរសទ្រង់ជ្រាបថាៈ ព្រះរាជ-សារចុតហ្មាយក្លែងមកអំពីព្រះនាងតិស្សរក្សិតា មិនមែនជាការ

សម្រេចមកអំពីរាជបព្វជ្ជាទេ ។ ខណៈនោះ ព្រះអង្គតាំងសេចក្ដីប្រាថ្នាថាៈ ‹‹សូមឱ្យព្រះរាជិនីតិស្សរក្សិតា ទ្រង់សម្រាន្តព្រះជន្មនៅជាសុខឱ្យបានយូរលង់ទៅ ហើយកះវិតក្កអផ្សុកក្នុងព្រះអង្គឡើយ ។ ព្រោះហេតុអ្វី? ព្រោះថា ព្រះនាងជាគ្រឿងប្រដាប់ជាហេតុធ្វើឱ្យវិនាសដល់ខ្ញុំ ហើយធ្វើឱ្យខ្ញុំបានសម្រេចគុណធម៌ជាផល›› ។

គ្រានោះ នាងកាញ្ចនមាលា ជាព្រះជាយាព្រះកុនាលៈបានជ្រាបដំណឹងថាៈ ព្រះស្វាមីត្រូវគេឆ្កៀលព្រះនេត្រទាំងពីរហើយនាងក៏ស្ទុះម្នីម្នាទៅជិតព្រះស្វាមី លុះបានឃើញព្រះស្វាមីមានព្រះកាយប្រឡាក់ដោយព្រះលោហិត ដែលហូរស្រោចអំពីព្រះនេត្រមក នាថស្រែកយំភ័យរន្ធត់តក្កមាពេញដោយសេចក្ដីសង្វេគតក់ស្លុតចិត្ត ហើយដួលដេកសន្លប់បាន់ស្មារតីទៅលើផែនដី អ្នកនៅជិតខាងបានយកទឹកប្រស់ព្រំស្រប់ព្រះភក្ត្រា នាងបានដឹងអាត្មាងើបឡើងទាំងទុក្ខ ខ្សឹកខ្សួលទួញថាៈ ‹‹ឱ! ព្រះនេត្រាដ៏

បរិសុទ្ធ ហើយដ៏ល្អបំផុតក្នុងត្រៃភពនោះ ជារបស់វិនាសទៅ ជារបស់ផុតវិស័យនឹងកែឡើងវិញបានហើយ›› ។

ព្រះកុនាលរាជឱរស មានប្រាថ្នានឹងលួងលោមនាង ទើបត្រាស់នូវគាថានេះថាៈ ‹‹

អំពើទុច្ចរិតដែលបងធ្វើហើយ ឥឡូវនេះបងត្រូវទទួលផ្លែអំពីអំពើទុច្ចរិតនោះវិញ សេចក្តីទុក្ខដ៏ធំបំផុត របស់សព្វសត្វទាំង-ឡាយក្នុងលោក គឺការព្រាត់ប្រាសមិត្រស្និទ្ធស្នេហាជាធម្មតា ចូរប្អូនឯងបន្ទោបង់សេចក្តីទុក្ខសោក ឱ្យផុតឆ្ងាយពីខ្លួនទៅណានាងប្រយោជន៍អ្វីនឹងការយំសោកនេះ›› ។

ពួកអ្នកនគរបានឃើញដូច្នោះហើយ ទើបនាំគ្នាបំបរបង់ព្រះកុនាលៈព្រមទាំងព្រះជាយា បង្ខំឱ្យស្តេចចេញចាកដែនទៅ ។

ចាប់ដើមតាំងអំពីកំណើតមក ក៏អ្នកទាំងពីរ ព្រះស្វាមីនិងព្រះជាយា ធ្លាប់បានទ្រង់ព្រះជន្មនៅ ដោយការសោយសុខសម្រាន្តជាសុខុមាលជាតិ ស្តេចមិនដែលប្រកបការងារឱ្យនឿយហត់ដល់ព្រះកាយពលទេ មិនដែលសែងលីភារៈដ៏ធ្ងន់ទេ សូម្បី

ការងារអ្វីតិចតួចក៏មិនដែលធ្វើផង ទ្រង់ក៏ត្រឡប់ទៅជាថោកទាប ស្ដេចយាងសូមទានគេដោយព្រះបាទ ។ ទ្រង់ដេញពិណហើយ ស្រែកច្រៀងក្ដែងៗតាមតំបន់ផ្សេងៗ សូមទានអាហារដើម្បី ចិញ្ចឹមជីវិតព្រះអង្គ ព្រមទាំងព្រះជាយាផង ។ នាងកាញ្ចនមាលា ដឹកព្រះហស្ដព្រះស្វាមី ស្ដេចទ្រង់ព្រះដំណើរត្រឡប់មក តាម មាគ៌ាដែលចូលទៅកាន់ក្រុងបាតលិបុត្រ កាលដល់ទ្វារព្រះបរម-រាជវាំងហើយ ទ្រង់ប្រាថ្នាចង់ចូលទៅខាងក្នុងព្រះរាជដំណាក់ ព្រះបិតា តែនាយទ្វារបាលឃាត់មិនឱ្យស្ដេចចូលទៅ ។ វេលា នោះ ព្រះកុនាលរាជឱរសទ្រង់ផ្ទំនៅក្នុងរោងដំរី ទៀបទ្វារព្រះ រាជវាំងនោះ អស់មួយរាត្រី លុះព្រលឹមស្រាងឡើង ទ្រង់ដេញ ពិណ ហើយច្រៀងរៀបរាប់ទៅតាមសំឡេងពិណអំពីគ្រាជាធំ ហើយនិងគ្រាអភ័ព្វរបស់ព្រះអង្គ ព្រមទាំងបរិយាយអំពីហេតុ ដែលបានសម្រេចមគ្គផល ព្រោះគេឆ្កៀលព្រះនេត្ររបស់ព្រះ អង្គ ។ ពួកអ្នកដែលស្ថិតនៅជិតទ្វារ បានស្ដាប់ទំនុងច្រៀងនោះ ហើយ ក៏បានពិចារណាដោយខ្លួនឯង អំពីរូបភាពដែលប្រមូល

រួមចូលទៅក្នុងខន្ធទាំងឡាយ អ្នកទាំងអស់នោះ ក៏បានរួចចាកជាតិទុក្ខ ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងវដ្តសង្សារបានគ្រប់គ្នា ។

ព្រះបាទអសោក កាលទ្រង់ព្រះសណ្តាប់សំឡេងច្រៀងនិងសំឡេងពិណនោះ ព្រះអង្គនឹកភ្នកដល់ព្រះកុនាលរាជឱរស ហើយទ្រង់ត្រាស់ថាៈ សូរសំឡេងពិណនោះ ដូចជាសូរសំឡេងរបស់កុនាលៈកូនអញ ទំនុងច្រៀងរៀបរាប់អំពីសំណាងវាសនាអាក្រក់និងល្អនោះ ជាទំនុកច្រៀងអ្នកណាមួយ ក្នុងគ្រាដែលវាបានធ្វើជាធំ ។ ព្រះអង្គទើបចាត់រាជបំរើឱ្យទៅពិនិត្យមើល លុះរាជបម្រើ បានទៅឃើញព្រះកុនាលរាជឱរសប្រាសចាកព្រះនេត្រទាំងសងខាង មានព្រះកាយស្គមកំព្រឹង ហើយកើតថែងថ្ងៃរទុះ ព្រោះហេតុនោះ ទើបចំណាំព្រះអង្គមិនបាន ក៏ត្រឡប់ទៅក្រាបទូលព្រះរាជាថាៈ ‹‹គឺអ្នកស្នូមម្នាក់ ខ្វាក់ភ្នែកពពើម មានខ្លួនស្គមកំព្រឹង ហើយកើតថែងថ្ងៃរទុះ ប្រពន្ធវាឋិតនៅផ្ទាប់ខាងខ្លួនវានោះ›› ។

ព្រះរាជា កាលទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ពាក្យនោះហើយ ទ្រង់មានព្រះតម្រិះថាៈ ‹‹កាលពីមុន អញយល់សុបិនឃើញថា កុនាលៈកូនអញបានអន្ធរធានភ្នែកទាំងពីរ ទៅក្រែងវាហ្នឹងហើយដឹង? អញរលឹកដល់កូនអញគ្មានស្រាកចិត្តមួយស្របក់សោះ នែអមាត្យឆាបឡើង! ឱ្យគេទៅហៅវាមក ។ ខណៈនោះ ស្ដេចត្រាស់ប្រើឱ្យរាជបម្រើទៅហៅមនុស្សខ្វាក់នោះពីរោងដំរី លុះដល់ហើយគេសួរមនុស្សខ្វាក់នោះថាៈ ‹‹អ្នកជាអ្វី? អ្នកជាកូនចៅនរណា?›› ។

មនុស្សខ្វាក់តបថាៈ ‹‹បិតាខ្ញុំជាស្ដេចឈ្មោះអសោក ព្រះអង្គជាម្ចាស់នៃជម្ពូទ្វីប ទ្រង់ជាឥស្សរលើមនុស្សទាំងអស់ ខ្ញុំជាឱរសរបស់ព្រះអង្គនោះ ខ្ញុំឈ្មោះកុនាលៈ តែខ្ញុំមានបិតាមួយផ្សេងទៀត ព្រះអង្គជាធម្មិកមហារាជ ដែលគេធ្លាប់ហៅថា ព្រះពុទ្ធនោះ›› ។

ខណៈនោះ ពួករាជបំរើបាននាំមនុស្សខ្វាក់ ព្រមទាំងភរិយាទៅគាលព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ។

កាលព្រះមហាក្សត្រ ទតឃើញព្រះកុនាលរាជឱរស ប្រាសចាកព្រះនេត្រ មានព្រះកាយស្គមកំព្រឹង លេចថែងថ្ងៃរទុះ មានសំលៀកបំពាក់ដ៏គ្រាំគ្រាចាស់រយីករយាកធ្លុះរហុយ ព្រោះហេតុនោះ ទើបទ្រង់ចំណាំព្រះឱរសពុំបាន លុះទ្រង់បានឃើញមនុស្សកំសត់ទុគ៌ត មានទំនងអាការរស់នៅដោយលំបាកដូច្នោះ ទើបត្រាស់សួរថា៖ ‹‹ឯងជាចៅកុនាលៈមែនឬទេ?›› ។

ព្រះឱរស ទូលតបថា៖ ‹‹ទូលព្រះបង្គំហ្នឹងហើយព្រះអង្គ›› ។

ព្រះរាជា កាលទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យនោះ ព្រះវ៉ាយោក៏កំរើកខ្លាំង សង្រេងសង្រៃស្រយុតព្រះហឫទ័យ ដោយសេចក្តីទុក្ខព្រួយ ស្តេចដួលទៅលើផែនដី ពួករាជបរិពារបានយកទឹកប្រស់ព្រំស្រប់ព្រះភក្ត្រា ព្រះអង្គបានដឹងព្រះស្មារតីតើនឡើង ទ្រង់លើកត្រកងបីព្រះកុនាលៈដាក់លើព្រះឱរូ ទ្រង់ក្បែតព្រះនេត្រានឹងព្រះហស្ត ហើយទ្រង់ព្រះកន្សែងថា៖ ‹‹គ្រាពីមុន នេត្រាឯងដូចជាភ្នែកបក្សីកុនាលៈ ព្រោះដូច្នោះ បានជាគេហៅកូនឯងដោយនាមនេះ ឥឡូវនេះ កូនឯងវិនាសសាបសូន្យចាកនេត្រា

នោះទៅហើយ តើនឹងហៅកូនឯងដូចម្ដេចទៅវិញ? ឱមាស ឱពុក, ប្រាប់ហ្លួងចូរចុះ អ្នកណាបានឆ្កៀលភ្នែកកូនឯង ធ្វើឱ្យដូចជាផ្ទៃមេឃប្រាសចាកដួងព្រះចន្ទ្រនិងតារាដូច្នោះ? មនុស្សមានចិត្តឥតមេត្តាត្រាប្រណី វាបានធ្វើឱ្យសាបសូន្យភ្នែកកូនឯងនោះ តើមនុស្សដូចម្ដេច? អ្នកណាបានធ្វើភ្នែកកូនឯង ឱ្យជាប្រុធាននៃការឈឺចាប់ នៅជាប់រហូតមកដល់ថ្ងៃនេះ? កុនាលៈកូនឱពុកអើយ! អ្នកណាប្រាថ្នាធ្វើភ្នែកកូនឯងឱ្យវិកលវិការបែបនេះ?›› ។

ចូរប្រាប់ឱពុកឱ្យឆាប់មកចុះ? ឱពុកឃើញកូនឯងពេលនេះ ឱពុកទន់អស់ទាំងកាយ ឈឺចាប់ជាពន្លឹក ភ្លើងគឺសេចក្ដីសោកស្ដាយឆេះសាយសព្វខ្លួន រហូតដល់ដួងហឫទ័យបិតាហើយ ធ្វើឱ្យឱពុកបានសេចក្ដីវិនាសសាបសូន្យ ដូចជាគេត្រូវកាំអសនី ។

ព្រះកុនាលរាជឱរស ឱនចុះទៀបព្រះបាទព្រះរាជបិតា ហើយក្រាបទូលថាៈ ‹‹ព្រះកុំសោយសោកជាទុក្ខជាអុកអ្វី កុំក្រេវក្រោធដល់ហេតុការណ៍ដែលប្រព្រឹត្តហួសទៅហើយ ។ ឱព្រះវរ-បិតា ព្រះអង្គមិនទ្រង់ជ្រាបទេឬ? សូម្បីព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ ក៏គង់

ព្រះអង្គត្រូវទទួលរង្វាន់ជាមត៌កនៃផលកម្មរបស់ព្រះអង្គដែរ ។ (ព្រះបច្ចេកពុទ្ធ) ព្រះសាវកពុទ្ធ ព្រមទាំងសាមញ្ញជនទាំងអស់ក៏ត្រូវទទួលរង្វាន់ ជាមត៌កនៃផលកម្មរបស់ខ្លួនៗ មិនមានអ្នកឯណាមួយ គេចឱ្យផុតអំពីវិបាកកម្មរបស់ខ្លួននោះឡើយ ។ កម្មទាំងឡាយ ជាកុសលឬអកុសល មិនដែលបាត់ទៅទេ ព្រោះដូច្នោះ មិនគួរនឹងផ្ទាញ់ផ្ទាលដល់អ្នកដទៃ ព្រោះតែអំពើកម្មដែលសម្រាប់កាប់ចាក់ មិនមែនវន្ទះ មិនមែនជាថ្នាំពុល មិនមែនអសិរពិសទេ សេចក្ដីទុក្ខលំបាក កើតមកអំពីហេតុទាំងអស់នោះមកយាយីខ្លួនខ្ញុំព្រះអង្គក៏ទេ គឺជាវិបាកនៃកម្មរបស់ខ្ញុំពីមុនមកដែលខ្ញុំព្រះអង្គបានទទួលផលក្នុងគ្រានេះ ការធ្វើទោសអ្នកដទៃក្នុងហេតុនេះ និងមិនមានយុត្តិធម៌សៅឡើយ, សព្វសត្វទាំងអស់ដែលមានអត្តភាពរស់នៅ ដូចជាវង់មូលមួយ ដែលគេបាញ់ត្រូវជាប់ព្រួញទាំងពាន់ ច្រូងច្រាងយ៉ាងណាមិញ ក៏ខ្លួនខ្ញុំព្រះអង្គនេះត្រូវទទួលវិបាកនៃកម្មដ៏អាក្រក់ទាំងពាន់ ដែលត្រូវជួបប្រទះក្នុងពេលនេះ ដូច្នោះដែរ ។

ព្រះបាទអសោក បើទុកជាបានទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ពាក្យឱរសនោះ ក៏ព្រះអង្គនៅតែមានព្រះហឫទ័យក្ដៅឆេះឆួលរងំដោយភ្លើង គឺសេចក្ដីសោកស្ដាយ ទ្រង់ត្រាស់នឹងព្រះរាជឱរសទៀតថាៈ ‹‹ចុះអ្នកណាវាឥតមេត្រីអ្វីម្ល៉េះ បានបំផ្លាញភ្នែកកូនប្រុសអញទាំងនេះអេះ?›› ។

ព្រះកុនាលរាជឱរសតបថាៈ ‹‹បពិត្រព្រះវរបិតា គឺព្រះអង្គឯងបានតែងព្រះរាជឱង្ការទៅឱ្យគេឆ្កៀលភ្នែកទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំបានជាគេហ៊ានឆ្កៀលបែបនេះព្រះអង្គ›› ។

ព្រះមហាក្សត្រត្រាស់ថាៈ ‹‹បើជាអញបានបង្គាប់ឱ្យអ្នកណាមួយទៅឆ្កៀលភ្នែកកូនឯងមែន អញនឹងកាត់អណ្ដាត់អញចេញដោយខ្លួនឯង›› ។

ព្រះកុនាលរាជឱរស ទូលតបថាៈ ‹‹បពិត្រព្រះវរបិតា ព្រះរាជសារមានទាំងប្រថាប់ព្រះវរលញ្ជករ ដោយព្រះទន្តព្រះអង្គផង ហេតុដូចម្ដេចបានជាទ្រង់មិនជ្រាប?›› ។

ព្រះរាជា ត្រាស់ថា៖ ‹‹បើអញបានប្រថាប់ត្រា ព្រះរាជសារ ដោយធ្មេញអញមែន អញនឹងគាស់រំលើងធ្មេញអញដោយខ្លួនឯង›› ។

គ្រានោះ ព្រះរាជិនី តិស្សរក្សិតា បានត្រាស់ហៅព្រះនាងបទ្មាវតី មកនិយាយថា៖ (៦៣) ‹‹ចូរនាងឯងឆ្កៀលភ្នែកខ្ញុំឥឡូវនេះចុះ ខ្ញុំព្រមទាំងកូនប្រុសនិងដើរទៅសូមទានគេមកចិញ្ចឹមជីវិត››។

ដំណឹងនោះ ជាហេតុបណ្ដាលទៅឱ្យជ្រាបដល់ព្រះស្រោតស្ដេច ទើបទ្រង់ព្រះតម្រិះថា៖ ‹‹ប្រាកដជាតិស្សរក្សិតាហើយឆ្កៀលភ្នែកកូនប្រុសសំឡាញ់របស់អញ›› ក្នុងមួយរំពេចនោះ ព្រះអង្គមានព្រះឱង្ការឱ្យហៅព្រះរាជិនីតិស្សរក្សិតាមក ហើយត្រាស់ច្រះឆ្អេះថា៖ ‹‹មេស្រីកាចចង្រៃ ព្រោះហេតុអ្វី បានជាព្រះធរណីទ្រទ្រង់ហងឯងទុក មិនស្រូបខ្លួនហងឯងពន្លិចឱ្យហើយតែម្ដងទៅ? ហងឯង ជាស្ត្រីបំផ្លាញអារ្យធម៌ ពេលនេះ ពិតជាអញស្អប់ខ្ពើមហងឯងណាស់ ហងឯង សំដែងខ្លួនដោយកលមាយា ធ្វើជា

---

[63] -សៀវភៅពុទ្ធសាសនារបស់លោកល្វី-ហ្វីណូត៍ ដែលលោកម៉ៅប្រែជាខ្មែរ ព្រះមាតានៃកុនាលឱរសអស់ព្រះជន្មទៅ ទើបព្រះរាជាទ្រង់តាំងព្រះនាងតិស្សរក្សិតាឡើងជាអគ្គមហេសី ។

ញាតិសាលោហិត ដែលស្រឡាញ់អញស្និទ្ធ តែគំនិតហងឯងលាមកបំផុត!›› ។

ព្រះមហាក្សត្រ ទ្រង់ក្រេវក្រោធឆេះរោលរាលដោយភ្លៅង គឺទោសៈនិងព្យាបាទដ៏ខ្លាំងក្លា ទ្រង់សំឡឹងឆ្ពោះព្រះនាងតិស្សរក្សិតា មិនដាក់ព្រះនេត្រា ហើយត្រាស់ថាៈ

‹‹ហងឯងទម្លាយភ្នែកកូនអញ, អញនឹងហែកហួរខ្លួនហងឯងដោយក្រចកឥឡូវនេះ, អញនឹងចាក់ហងឯងទាំងរស់ ដោយឈើអណ្តោត ហើយលើកស្ទួយឡើងដាក់ទៅលើចុងឈើដ៏ខ្ពស់, អញនឹងច្រៀកខ្លួនហងឯង ជាចម្រៀកៗដោយរណារ, អញនឹងកាត់អណ្តាតហង ដោយកាំបិត, អញនឹងក្របែលឆ្អឹងហង ដោយពូថៅធំ មានមុខទាគម្រឹល, អញនឹងបោះចោលខ្លួនហងទៅក្នុងគុកភ្លើង; អញនឹងបង្អកមាត់ហង ដោយថ្នាំពិសពុលដ៏ក្លាច្រើនមុខ›› ព្រះអង្គប៉ុនប៉ងនឹងធ្វើអាឃាតព្យាបាទច្រើនបែបដូច្នេះ ។

ព្រះកុនាកឱរស ជ្រាបហេតុនោះហើយ ទ្រង់មានព្រះហឫទ័យពេញទៅដោយមេត្តាករុណា ព្រះអង្គក្រាបទូលព្រះវរ-

បិតាថាៈ ‹‹ព្រះនាងតិស្សរក្សិតា បានប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតធម៌ហើយ ព្រោះហេតុនោះ បានជានាងធ្វើឫកពាដូច្នេះ, ឱព្រះរាជា! ពេលនេះ សូមព្រះអង្គទ្រង់អនុញ្ញាតព្រះរាជអាជ្ញាដោយធម៌ ព្រះអង្គមិនសមគួរនឹងពិឃាតព្រះនាងនេះទេ សូមទ្រង់កុំមានព្រះហឫទ័យក្រោធ នឹងការសំឡឹងឆ្ពោះមកពួកកូននិងពួកសត្វដែលថោកទាបអ័ប្បឥតប្រាជ្ញា(៦៤) ›› ។

តែស្ដេចមិនទ្រង់ស្ដាប់ពាក្យព្រះរាជបុត្រ ទ្រង់ឱ្យចាត់ចែងកន្លែងសម្រាប់ពិឃាត ហើយឱ្យនាំព្រះរាជិនីទៅដុតភ្លើងទាំងរស់ ព្រមទាំងអ្នកនគរតក្សសិលា ដែលជាអ្នកចូលដៃក្នុងការប្រព្រឹត្តបទល្មើសដ៏ឧក្រិដ្ឋនោះ ក៏ស្លាប់វិនាសជាមួយគ្នា ក្នុងគ្រានោះទៅ ។

គ្រានោះ ភិក្ខុទាំងឡាយ បានឃើញហេតុអស្ចារ្យចម្លែកដូច្នោះក៏កើតសេចក្ដីសង្ស័យឡើង ទើបនាំគ្នាសួរហេតុនេះ

---

[64] -ទិវ្យាវទានៈ ព្រះកុនាលរាជឱរសបានក្រាបទូលពាក្យស័ត្យនេះដល់ព្រះរាជាថាៈ ‹‹សូមតេជះ ខ្ញុំព្រះអង្គមិនបានដឹងថាមានសេចក្ដីឈឺចាប់ទេ សូម្បីការទទួលទុក្ខលំបាកអត់ធន់ដោយភ្លើង គឺទោសៈ ក៏មិនមានក្នុងខ្លួនខ្ញុំព្រះអង្គដែរ, ក្នុងចិត្តរបស់ខ្ញុំព្រះអង្គមិនមានអ្វីក្រៅអំពីកតញ្ញូចំពោះព្រះមាតា ដែលលោកបានជាធ្វើឱ្យខ្វាក់ភ្នែករបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ដើម្បីជាបន្ទាល់សាក្សីឱ្យឃើញជាក់ច្បាស់នូវពាក្យសត្យនេះ សូមឱ្យភ្នែករបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ចូរត្រឡប់បានជាសុខសប្បាយដូចដើមវិញ ។ គ្រាន់តែត្រាស់មិនទាន់ផុតពីព្រះឱស្ឋ ព្រះនេត្រាក៏កើតប្រាកដឡើងវិញ ព្រមដោយលំអទាំងអស់ដូចពីមុខ ។

ចំពោះនឹងព្រះថេរៈឧបគុប្តៈថាៈ ‹‹ព្រោះហេតុអ្វី ក៏ឆ្កៀលព្រះនេត្រព្រះកុនាលរាជឱរស ក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះ? ›› ។

ព្រះថេរៈ តបថាៈ ‹‹អ្នកទាំងឡាយ ចូរតាំងសោតប្រសាទប្រុងស្តាប់ខ្ញុំៗ នឹងសម្តែងប្រាប់ដល់ពួកអ្នក ក្នុងអតីតកាល មានព្រានព្រៃម្នាក់ នៅក្នុងក្រុងពារាណសី ព្រាននោះ នៅជាមួយនឹងពួកមនុស្សក្នុងគិម្ហរដូវ លុះដល់ហេមន្តរដូវ តែងតែទៅបរបាញ់សត្វក្នុងព្រៃភ្នំ ដើររុករានទន្ទ្រានសព្វច្រកល្ហកដងព្រៃ រហូតដល់ហិមវន្តបព៌ត ។ ពេលនោះ ជួនជាមានភ្លៀងរំលាធំអស្វារ្យ ធ្លាក់ព្រិលសស្វាច ដេរដាសពាសពេញផែនដី ក៏ពួកសត្វម្រឹគទាំង ៥០០ រត់ចូលតាមគ្នាត្រសុកទៅក្នុងរអាងថ្មធំមួយ ព្រានព្រៃឃើញដូច្នោះហើយ ក៏គិតថាៈ ‹‹បើអញសម្លាប់ម្រឹគទាំងអស់តែម្តងទៅ សាច់វានឹងស្អុយខូច បើដូច្នេះ អញនឹងឆ្កៀលភ្នែកវាចេញ ហើយអញនឹងស៊ីម្រឹគទាំងនោះម្តងមួយៗ រាល់ថ្ងៃទៅ›› ។

លុះគិតដូច្នោះ ក៏ចាប់ឆ្កៀលភ្នែកម្រឹគទាំង ៥០០ ឱ្យខ្វាក់ទាំងអស់គ្មានសល់ ។ ដល់មកឥឡូវនេះ ព្រោះតែអំពើនោះឯង

បានជាត្រូវគេឆ្កៀលភ្នែក ។ ព្រានព្រៃក្នុងកាលនោះ គឺព្រះកុនាលរាជឱរសនេះ តាំងតែពីកាលនោះមក រហូតដល់ថ្ងៃនេះ ព្រះកុនាលៈហ្នឹងឯង មានទោត្រូវគេឆ្កៀលភ្នែកអស់ ៥០០ ជាតិមកហើយ ។

ភិក្ខុទាំងឡាយ ទូលសួរទៀតថាៈ ‹‹ព្រោះហេតុដូចម្ដេច ក៏ព្រះកុនាលរាជឱរស បានកើតក្នុងខត្តិយត្រកូល មានរូបឆោមដ៏ល្អ ហើយបានត្រាស់ដឹងនូវអរិយសច្ចនិងមគ្គផល ?›› ។

ព្រះថេរឧបគុប្តៈ តបថាៈ ‹‹ក្នុងអតីតកាល គ្រានោះ ពួកមនុស្សមានអាយុវែងដល់មួយម៉ឺនឆ្នាំ មានព្រះពុទ្ធមួយព្រះអង្គឧប្បត្តិឡើង ព្រះនាមព្រះកក្កុសន្ធ កាលព្រះអង្គទ្រង់បំពេញពុទ្ធកិច្ចស្រេចហើយ ស្ដេចចូលកាន់បរិនិព្វានជាអនុបាទិសេសនិព្វានក្នុងគ្រានោះឯង មានព្រះរាជាមួយព្រះអង្គ ទ្រង់ព្រះនាមសោកៈ([៦៥]) ទ្រង់គោរពចំពោះព្រះពុទ្ធអង្គនោះ បានប្រោសឱ្យសាងស្តូបមួយ ប្រដាប់ទៅដោយកែវដ៏ប្រសើរទាំង ៧ ប្រការ

[65] -ក្នុងទីវ្យាវទាន ទ្រង់ព្រះនាមអសោក តែមិនមែនព្រះបាទអសោកជាព្រះបិតារបស់ព្រះកុនាលរាជឱរសទេ គឺស្ដេចអសោក កាលពីព្រេងនាយទៅទៀត ។

សុទ្ធសឹងតែមានតម្លៃ មានស្ពានផ្ទៃក្រោមបួនជ្រុង ក្នុងមួយជ្រុងទំហំ ៤០ លី (មួយយោជន៍) ។ តែកាលជាខាងក្រោយ អំពីព្រះបាទសោកៈនោះទិវង្គតទៅ មានស្ដេចមួយព្រះអង្គទៀត ទ្រង់ព្រះនាមអសន្ធ អ្នកមិនជឿសាសនា ស្ដេចអង្គនោះ បានគាស់កកាយយកកែវដ៏ប្រសើរ សុទ្ធសឹងតែមានដំឡៃ អំពីព្រះស្តូបនោះអស់រលីងធេង ទុកឱ្យនៅតែដីនិងឈើប៉ុណ្ណោះ ។ អ្នកនគរទាំងឡាយបានឃើញដូច្នោះ ក្រ៏ជុំគ្នាជាពួកជាកងនៅទីជិតព្រះស្តូប នាំគ្នាយំសោកស្ដាយឆ្អែតចិត្ត នឹកខឹងតែសព្វខ្លួន កាលនោះ មានកុលបុត្រម្នាក់ ឃើញហេតុដូច្នោះ ទើបសួរថាៈ ‹‹ដូចម្ដេចបានជាអ្នករាល់គ្នាយំ?›› អ្នកនគរទាំងឡាយ តបថាៈ

‹‹ព្រះស្តូបនៃព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ ដែលគេសាងដោយកែវដ៏ប្រសើរទាំង ៧ ប្រការ សុទ្ធសឹងតែមានតម្លៃដ៏រុងរឿង, នេះនៃអ្នកមើលចុះ ត្រូវគេទំលាយបង់ គាស់កកាយយកកែវដ៏ប្រសើរទាំង ៧ ប្រការ សុទ្ធសឹងតែមានតម្លៃអស់រលីងធេង ទុកឱ្យនៅតែដីនិងឈើប៉ុណ្ណោះ; ព្រោះដូច្នោះ បានជាយើងយំ›› ។ វេលានោះ

កុលបុត្រនោះ ក៏បានកសាងជួសជុលព្រះស្តូបនោះ ដោយកែវដ៏ប្រសើរទាំង ៧ ប្រការ សុទ្ធសឹងតែមានតម្លៃ ហើយស្អិតស្អាងដូចដើមឡើងវិញ ព្រមទាំងបានសាងព្រះពុទ្ធបដិមា មានព្រះរូបភាពដូចសុទ្ធសាធទៅនឹងព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ ព្រះនាមកក្កុសន្ធអង្គនោះ ហើយបានតាំងសេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងពេលនោះដូច្នេះថា: ‹‹សូមអំណាចកុសលនេះ តទៅអនាគត ចូរបណ្តាលឱ្យខ្ញុំបានដូចជាព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់អង្គនេះ ខ្ញុំសូមឱ្យបានត្រាស់ដឹងនូវធម៌ដ៏បរិសុទ្ធវិសេស គឺអមតមហានិព្វាន›› ។ ក៏កុសលដែលព្រះកុនាលរាជឱរស បានកសាងព្រះស្តូបដោយកែវដ៏ប្រសើរក្នុងកាលណោះ ទើបនាំឱ្យបានកើតក្នុងត្រកូលដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ ហើយមានឫទ្ធិអំណាចក្នុងកាលបច្ចុប្បន្ននេះ ព្រោះកាលពីអតីតបានកសាងព្រះពុទ្ធបដិមា ទើបមានព្រះរូបឆោមល្អក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះ សេចក្តីប្រាថ្នាដែលព្រះកុនាលរាជឱរសបានតម្កល់ទុកហើយ កាលពីអតីត ទើបបណ្តាលឱ្យបានត្រាស់ដឹងនូវផ្លូវអរិយសច្ចក្នុងកាលឥឡូវនេះ ។

អវទានវែនផ្លែកន្ទួតព្រៃមួយចំហៀង

កាលព្រះបាទអសោក មានប្រសាទសទ្ធាជ្រះថ្លា ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាហើយ ស្ដេចទ្រង់ត្រាស់សួរព្រះថេរឧបគុប្តៈ ក្នុងហេតុនោះថា: ‹‹ក្នុងជាន់ពុទ្ធកាល មានអ្នកណាជាពុទ្ធមាមកៈ បានបរិច្ចាគទានច្រើនជាងគេបំផុត?›› ។

ព្រះថេរឧបគុប្តៈថ្វាយព្រះពរថា: ‹‹បពិត្រមហារាជ មានគហបតីម្នាក់ ឈ្មោះសុទត្ត (៦៦) បានបរិច្ចាគទានច្រើនជាងគេបំផុត›› ។

ព្រះបាទអសោក ត្រាស់សួរថា: ‹‹ទានដែលគេបរិច្ចាគនោះជាចំនួនប៉ុន្មាន?›› ។

---

[66] -ក្នុងអាយុ-វង់-កឹង: គហបតីឈ្មោះអនាថបិណ្ឌិក ។ គេដឹងថាសុទត្តក្ដី អនាថបិណ្ឌិកក្ដី ទាំងពីរនេះឈ្មោះនេះជានាមមនុស្សម្នាក់ ។ ក្នុងភាសាបាលីក៏ប្រាប់ថា ‹‹សុទត្ត›› ជាឈ្មោះដើម តែតាំងពីដួចជ្រះថ្លាក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាហើយ បានបរិច្ចាគទានលើសលុបណាស់ ទើបបានគុណនេមិត្តកនាមជាថ្មីថា: ‹‹អនាថបិណ្ឌិក›› ប្រែថាជាអ្នកឱ្យដុំបាយដល់មនុស្សអនាថា ឯពាក្យថា: ‹‹សុទត្តៈ›› ប្រែថា ‹‹ជាអ្នកឱ្យល្អ ឬឱ្យដោយងាយ›› ឃើញបានសេចក្ដីថា ចិត្តទូលាយដូចគ្នាដែរ ល្មមជាឈ្មោះហៅជំនួសគ្នាបាន ។

ព្រះថេរឧបគុប្តៈ ថ្វាយព្រះពរថាៈ ‹‹ចំនួនមាសមួយរយកោដិ›› ។

ព្រះបាទអសោក ទ្រង់ព្រះតម្រិះថាៈ ‹‹គ្រាន់តែគហបតី គេអាចធ្វើទានអស់ទ្រព្យច្រើនម្ល៉ោះទៅហើយ ចំណង់បើខ្លួនអញឥឡូវបានសោយរាជ្យជាឥស្សរលើជម្ពូទ្វីបទាំងមូល, ម្ដេចក៏បរិច្ចាគទានមិនបានដល់នឹងគេ›› ។

ទ្រង់ព្រះរំពឹងដូច្នេះហើយ ព្រះអង្គបានបរិច្ចាគទានខ្លួនព្រះអង្គ ចូលព្រមទាំងព្រះកុនាលរាជឱរស ពួកសេនាបតីរបស់ព្រះអង្គ និងព្រះរាជធានីផង ដល់ព្រះអរិយសង្ឃ ទ្រង់បានឱ្យសាងព្រះស្តូប ៨៤.000 សុទ្ធសឹងតែវត្ថុដ៏មានតម្លៃ ព្រមទាំងព្រះស្តូបទាំងឡាយ សម្រាប់ពួកព្រះអរហន្តជាសាវក ទ្រង់បានឱ្យស្រោចដើមពោធិព្រឹក្ស បូករួមចំនួនព្រះរាជទ្រព្យ ដែលព្រះអង្គបានព្រះរាជទានទាំងអស់ ត្រូវជាមាស ៩៦ កោដិដំឡឹង គ្រានោះ ព្រះបាទអសោកទ្រង់ប្រឈួនជាទម្ងន់ ព្រះអង្គបានជ្រាបថាៈ នឹងទ្រង់ទិវង្គតដោយព្រះរោគនោះ ស្ដេចជាទុក្ខព្រួយព្រះរាជហឫទ័យជា

ខ្លាំង ទើបទ្រង់ព្រះកន្សែងសោយសោក ព្រោះមិនបានសម្រេចដូចព្រះចិន្តា ។

អំពីអតីតកាល គ្រាដែលព្រះបាទអសោក បានធ្វើទានដោយដីមួយក្តាប់នោះ រាធគុប្តៈដែលជាសំឡាញ់បិតនៅជិតខាង បានជួយអនុមោទនាផង លុះដល់មកជាតិបច្ចុប្បន្ននេះ បានមកជាសេនាបតីទីមួយរបស់ព្រះបាទអសោកវិញ ក៏រាធគុប្តៈឯកអគ្គ-មហាសេនា បានឃើញព្រះរាជា ទ្រង់ជាទុក្ខព្រួយព្រះរាជ-ហឫទ័យដូច្នោះ ទើបប្រណម្យក្រពុំអញ្ជលី ហើយទូលថា: ‹‹បពិត្រមហារាជ ឫទ្ធានុភាពនិងអំណាចរបស់ព្រះអង្គ គ្របទៅលើផែនដី ប្រៀបដូចជារស្មីនៃព្រះអាទិត្យ ពួកមនុស្សទាំងអស់ឥតមានអ្នកណាមួយ ហ៊ានក្រឡេកមើលចំព្រះភក្ត្រព្រះអង្គឡើយ›› ។

ឱព្រះរាជា! មានតែពួកស្ត្រីទាំង ៨៤.០០០ ប៉ុណ្ណោះ ទើបហ៊ានមើលចំព្រះភក្ត្រព្រះអង្គ ការដែលទ្រង់ប្រឈួននេះ ក៏ហាក់ដូចជាព្រះអាទិត្យទៀបនឹងអស្តង្គតទៅដូច្នោះ លោកទាំង ៣

តែងតែប្រព្រឹត្តប្រែប្រួលទៅជានិច្ច ពួកសត្វលោកត្រូវតែឈឺចាប់ និងស្លាប់ជាធម្មតា សូមទ្រង់ពិចារណានូវអនិច្ចតាធម៌ ប្រយោជន៍អ្វីនឹងទ្រង់ជាទុក្ខព្រួយព្រះរាជហឫទ័យនោះ! ។

ព្រះមហាក្សត្រ ត្រាស់ថាៈ ‹‹ខ្ញុំយំសោកពេលនេះ មិនមែនព្រោះខ្លាចវិបត្តិនៃឥស្សរិយយសទេ, ខ្ញុំជាអ្នកមានទុក្ខព្រួយនោះ មិនមែនព្រោះតែត្រូវលះបង់ជីវិតនោះទេ ខ្ញុំខ្សឹកខ្សួលរំជួលចិត្តនោះ មិនមែនព្រោះខ្លាចឃ្លាតចាកាមាតុគ្រាម និងឃ្លាំងព្រះរាជ-ទ្រព្យរបស់ខ្ញុំទេ ដោយសេចក្តីពិតនោះ ខ្ញុំមានសេចក្តីទុក្ខព្រួយនេះ ព្រោះនឹងត្រូវឃ្លាតចាកព្រះអរិយសង្ឃទាំងឡាយ ដែលខ្ញុំប្រាថ្នានឹងបរិច្ចាគទានឱ្យគ្រប់ចំនួនមាសមួយរយកោដិ ខ្ញុំបានឱ្យទានទៅហើយតែត្រឹម ៩៦ កោដិ នៅខ្វះ ៤ កោដិទៀត ព្រោះដូច្នោះ បានជាខ្ញុំកើតទុក្ខតានតឹងក្នុងចិត្ត›› ។

រាធគុប្តៈឯកអគ្គមហាសេនាបតី ក្រាបទូលថាៈ ‹‹ឃ្លាំងព្រះរាជទ្រព្យទាំងឡាយរបស់ព្រះអង្គនៅមានច្រើន គួរតែព្រះអង្គ

បំពេញទាននោះ ឱ្យគ្រប់ចំនួនទៅ តាមសេចក្តីប្រាថ្នារបស់ព្រះអង្គ›› ។

គ្រានោះ ស្តេចទ្រង់ព្រះរាជទានមាស, ប្រាក់ និងរបស់មានតម្លៃឯទៀត ជាច្រើន បញ្ជូនទៅដល់វត្តកុក្កុដារាម ។

កាលនោះ ព្រះសម្បទី ជាឱរសនៃព្រះកុនាលរាជបុត្រ បានជារជ្ជទាយាទ (អ្នកទទួលគ្រងមត៌ក្នុងរាជសម្បត្តិ) មានពួកសេនាបតីចិត្តអាក្រក់ ជាមិច្ឆាទិដ្ឋិ បានចូលទៅក្រាបទូលព្រះអង្គម្ចាស់សម្បទីថាៈ ‹‹ព្រះបាទអសោក ជិតអស់ព្រះជន្មហើយ សូមទ្រង់ទតមើលចុះ នុ៎ះហ្ន៎! ព្រះរាជាទ្រង់បង្ហិនព្រះឃ្លាំង កំពុងតែឱ្យគេកើបខ្ជះខ្ជាយ វិនាសនព្រះរាជទ្រព្យអស់ហើយ កាលបើព្រះអង្គនឹងបានជាស្តេច កោដ្ឋាគារទាំងឡាយ ព្រមទាំងព្រះរាជទ្រព្យដ៏មានតម្លៃនោះឯង នឹងបានលើកតម្កល់តម្កើងព្រះអង្គឱ្យជាស្តេចថ្កើងរុងរឿង ព្រះដូច្នោះ គួរតែទ្រង់បញ្ញត្តកុំឱ្យគេបង្ហិនព្រះរាជទ្រព្យនោះទាំងអស់›› ។

ព្រះអង្គម្ចាស់សម្បទី លុះទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ដូច្នោះហើយ ក៏ទ្រង់យល់ព្រមតាមសេចក្ដីពន្យល់របស់ពួកអមាត្យ ក៏ទ្រង់ដកហូតយកព្រះរាជទ្រព្យទាំងអស់របស់ព្រះរាជា ដែលស្ដេចកំពុងតែប្រឈួន ហើយមានព្រះរាជហឫទ័យកំពុងជ្រះថ្លាយ៉ាងនោះ ទុកឱ្យនៅសល់តែភាជន៍មាសមួយ និងភាជន៍ប្រាក់មួយប៉ុណ្ណោះ ដែលវត្ថុសម្រាប់ដាក់ព្រះក្រយាស្ងាយ ព្រះរាជា កាលទ្រង់ទទួលភាជន៍សោយស្រេចហើយ ក៏ទ្រង់បញ្ជូនភាជន៍ទាំងនោះ ព្រះរាជទានទៅវត្តកុក្កុដារាមទៀត ខណៈនោះ គេដាក់ព្រះក្រយាស្ងាយក្នុងភាជន៍ដីថ្វាយឱ្យទ្រង់សោយ ។ ក្នុងមច្ឆិមវារៈ គេបានថ្វាយផ្លែកន្ទួតព្រៃមួយចំហៀងដល់ព្រះរាជា ព្រះអង្គកាលបានទទួលផ្លែឈើនោះហើយ ស្ដេចឱ្យប្រជុំពួកអមាត្យ ហើយត្រាស់នូវព្រះវាចាមុខគួរឱ្យស្លុតចិត្តថាៈ អ្នកណាជាម្ចាស់នៃជម្ពូទ្វីបនេះ? ។

ពួកអមាត្យ ទូលថាៈ ‹‹ឱព្រះរាជា! ព្រះអង្គតែមួយ ទ្រង់ជាម្ចាស់នៃជម្ពូទ្វីបនេះ›› ។

ព្រះរាជា ជ្រាបដូច្នោះហើយ ទ្រង់ត្រាស់នឹងពួកអមាត្យ ដោយព្រះនេត្រពេញទៅដោយអស្សុជលថាៈ ‹‹អ្នកទាំងឡាយ ភាន់ច្រឡំទេ ដែលថាខ្ញុំជាម្ចាស់នោះ ខ្លួនខ្ញុំមិនមែនជាម្ចាស់ទេ ព្រោះហេតុអ្វី? ព្រោះថា ខ្ញុំជារាជាធិបតី បានតែត្រឹមលើផ្លែកន្ទួតព្រៃមួយចំហៀងនោះឯង (៦៧) ។ ឱអនិច្ចាអើយ! ទ្រព្យសម្បត្តិទាំងឡាយ ជារបស់ថោកទាប ឥតប្រយោជន៍គ្មានគេរាប់ សូម្បីតែខ្លួនឯងជាឥស្សរៈលើមនុស្សទាំងឡាយ ពេលនេះ ខ្ញុំនៅមានត្រឹមតែផ្លែកន្ទួតព្រៃមួយចំហៀងនេះ ប្រៀបដូចជាទន្លេដែលមានខ្សែទឹកដ៏ខ្លាំងក្លា កំពុងតែហូរធ្លាក់ជ្រុលចុះមកគគុកគគាក់ ហើយត្រឡប់ទៅជាឈប់នៅនឹងថ្កល់ ក្នុងកាលដែលផ្ទប់ស្ទះនឹងភ្នំណាមួយដូច្នោះ›› ។ ខណៈនោះ ទ្រង់ត្រាស់នូវព្រះគាថាទាំងឡាយតទៅនេះថាៈ

‹‹ព្រះវាចាទាំងឡាយ របស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ ជាពាក្យត្រូវពិតប្រាកដណាស់ ក្នុងព្រះវាចាទាំងឡាយរបស់ព្រះអង្គ

---

[67] -វិសុទ្ធិមគ្គៈ ព្រះបាទអសោកនោះ ទ្រង់សោយឥស្សរភាពលើផែនដីទាំងមូល បានបរិច្ចាគទានទាំងរយកោដិ ព្រះអង្គធ្លាប់បានទទួលសេចក្ដីសុខ លុះដល់ជិតទិវង្គតទ្រង់ជាធំបានតែត្រឹមផ្លាំកន្ទួតព្រៃមួយចំហៀងប៉ុណ្ណោះ កាលបើព្រះអង្គអស់បុណ្យហើយ ក៏ត្រឡប់ជាទៅជាសោយសោក ព្រោះតែចំណងរួតរឹតរាងកាយ គឺរាជសម្បត្តិនោះឯង ។

នោះ មិនមានពាក្យត្រង់ណាមួយមិនពិតទេ›› ព្រះអង្គបានត្រាស់ព្រះពុទ្ធដីកាហើយថាៈ ‹‹ពួកអ្នកដែលស្រឡាញ់ទុកចិត្តគ្នា ជាហេតុនាំមកនូវសេចក្តីទុក្ខក្នុងគ្រាបែកគ្នាជាទីបំផុត›› ។

កាលពីដើម តែកាលណាខ្ញុំចេញប្រកាសបញ្ញត្តទៅលើកិច្ចអ្វីនីមួយហើយ ឥតមានអ្នកណាមួយទទឹងទាស់អាជ្ញាទេ ឥឡូវនេះ ខ្លួនខ្ញុំដូចជាខ្សែទឹកដ៏ខ្លាំងក្លា កំពុងតែហូរធ្លាក់ជ្រុលចុះមកគគុកគគាក់ ស្រាប់តែទៅផ្ទប់ស្ទះនឹងភ្នំណាមួយ ហើយតាំងនៅនឹថ្កល់យ៉ាងណា ក៏ពាក្យសំដីរបស់ខ្ញុំទាំងប៉ុន្មាន ឥឡូវនេះ តាំងនៅនឹងថ្កល់ មិនសម្រេចប្រយោជន៍អ្វីដូច្នោះដែរ ។ កាលពីមុននៅលើប្រថពីមណ្ឌលនេះ ខ្លួនខ្ញុំជាទីពឹងនិងជាម្ចាស់របស់មនុស្សទាំងអស់ ពួកស្តេចណាជាសត្រូវ មានចិត្តព្រហើនកោងកាចរបឹងរឹងរូស ខ្ញុំអាចបង្ក្រាបពួកស្តេចទាំងអស់នោះ ឱ្យនៅក្រោមអំណាចបាន ពួកមនុស្សណាជាអ្នកខ្សត់ទុគ៌ត និងជាអ្នកទុព្វលភាព ខ្ញុំអាចជួយទំនុកបម្រុងពួកមនុស្សទាំងអស់នោះបាន ។ ក្នុងកាលមុន ខ្លួនខ្ញុំជាទីពឹងនៃពួកមនុស្សឯទៀតជាច្រើន ឥឡូវនេះ

អំណាចរបស់ខ្ញុំ គេផាត់ទាត់ចោលអស់ហើយ ខ្លួនខ្ញុំប្រៀបដូចជារទេះមួយ ដែលគេរុះរើចេញអស់ ទុកឱ្យនៅសល់តែទ្រពងពុំនោះសោត ដូចជាអសោកព្រឹក្សា កាលបើឫសទាំងឡាយរបស់វាតស្ងួតហើយ មែកទាំងឡាយក៏កាប់អស់ចេញហើយ ឯផ្កា, ផ្លែ, មែក និងស្លឹកទាំងអស់នោះ គេចទៅណារួច មុខជានឹងស្វិតស្រពោនហួតហែងទៅមិនខាន ។ ខ្លួនខ្ញុំខាតចាកបង្គោល ដែលជាបង្អែកសម្រាប់ពឹងផ្អែកអស់ហើយ ព្រះរាជសាររបស់ខ្ញុំទាំងប៉ុន្មាន ក៏សុទ្ធតែជាសំបុត្រស្លាប់ឥតប្រយោជន៍ទាំងអស់›› ។

លុះទ្រង់ត្រាស់គាថានេះចប់ហើយ ព្រះអង្គត្រាស់ហៅរាជ-បុរសអ្នកគាល់ក្នុងទីជិតព្រះអង្គមក ទ្រង់ប្រទានកន្ទួតព្រៃមួយចំហៀង ហើយថ្លែងព្រះឱង្ការថា: ‹‹ចូរឯងយកផ្លែឈើនេះទៅកាន់វត្តកុក្កុដារាម ឯងប្រគេនដល់ព្រះសង្ឃក្នុងវត្តនោះ ហើយឯងទូលព្រះថេរៈថា: ទេយ្យវត្ថុនេះ ជាទានខាងក្រោយបំផុតរបស់ស្តេចអសោក ពេលនេះ ព្រះអង្គនៅមានតែផ្លែកន្ទួតព្រៃមួយចំហៀងប៉ុណ្ណោះ ទ្រង់វិនាសចាកព្រះរាជទ្រព្យ ដែលមាន

ទាំងប៉ុន្មាននោះអស់ហើយ សូមព្រះសង្ឃទទួលយកដោយមេត្តាចិត្ត ចំពោះបច្ឆិមទានរបស់ស្ដេចកំសត់ទុគ៌តនេះ ដែលជាអ្នកខំឆ្លៀតកសាងកុសលយកផលអំពីទាននេះតែប៉ុណ្ណោះ›› ។

លុះរាជបុរសយកទៅប្រគេនដល់ព្រះសង្ឃ ព្រមទាំងថ្លែងព្រះឱង្ការដោយសព្វគ្រប់ ក៏ព្រះយសត្ថេរបានប្រកាសប្រាប់ដល់ជំនុំសង្ឃថាៈ ‹‹អ្នកទាំងឡាយ បានឃើញ បានស្គាល់ ព្រះបាទអសោកច្បាស់លាស់ហើយ ទ្រង់ជួបប្រសព្វតែសេចក្ដីសុខ និងសេចក្ដីសោមនស្សតែម្យ៉ាង ទ្រង់ផ្សាយឥស្សរភាពរបស់ព្រះអង្គទៅលើប្រថពីមណ្ឌល មានសមុទ្រជាព្រំប្រទល់ ឥឡូវនេះ ត្រូវរាជបរិពាររបស់ព្រះអង្គ រឹបជាន់យកឫទ្ធិអំណាច ធ្វើឱ្យសាបសូន្យពីព្រះអង្គអស់ទៅ ដកហូតយកព្រះរាជទ្រព្យរបស់ព្រះអង្គអស់គ្មានសល់ ធ្វើឱ្យព្រះអង្គមានតែខ្លួនទទេ នៅមានត្រឹមតែផ្លែកន្ទួតព្រៃមួយចំហៀងនេះ ដែលទ្រង់បានព្រះរាជទានមកដោយស្ម័គ្រព្រះរាជហឫទ័យចំពោះដល់សង្ឃ ព្រះរាជទានដល់ភិក្ខុសង្ឃក្នុងពេលនេះ ដោយទ្រង់មានព្រះរាជហឫទ័យធ្ងន់ជ្រៅ ដើម្បីនឹង

បញ្ឈឺចិត្តដល់ពួករាជបរិពាររបស់ព្រះអង្គ ។ ទើបព្រះថេរៈចាត់ឱ្យទាយកម្នាក់ បុកកំទេចផ្លែឈើនោះឱ្យល្អិតជាងផង់ ដាក់លាយទៅក្នុងបបរ ដើម្បីឱ្យភិក្ខុទាំងអស់បានចំណែកទាននោះគ្រប់គ្នា ហើយព្រះថេរៈបានប្រាប់ភិក្ខុទាំងឡាយថាៈ ‹‹អ្នកទាំងឡាយគួរដឹងខ្លួនថាៈ ហេតុនេះជាកិច្ចរបស់វដ្តសង្សារ ដែលជាធម្មជាតិគួរនឿយណាយ ខ្ពើមរអើមឱ្យណាស់ ទ្រព្យសម្បត្តិនិងកាមគុណទាំងឡាយ រមែងអន្តរធានបាត់ទៅភ្លាមៗ ឈិះ! សង្សារវដ្តពេញជាគួរឱ្យនឿយណាយចិត្តពេកណាស់ ហើយជាធម្មជាតិនាំមកនូវសេចក្តីទុក្ខព្រួយជាទីបំផុត›› ។

ប្រពៃណីនេះ ធ្វើយើងដឹងបានថាៈ ‹‹បណ្តាស្តេចទាំងឡាយដែលជាតំណតព្រះវង្សនក ពួកស្តេចដែលមានឫទ្ធានុភាពបរិបូណ៌ដោយរាជសម្បត្តិទាំងអស់នោះ ក៏មិនស្មើនឹងព្រះបាទអសោកនេះឡើយ ល្ហឹកណា ពួករាជអមាត្យរបស់ព្រះអង្គជួយការពារយ៉ាងណា ក៏គង់តែវិនាសទៅឯង កាលបើយើងនៅមានកម្លាំងកំហែង មិនទាន់ធ្លាក់ទៅក្នុងសេចក្តីទុក្ខនៅឡើយទេ យើង

គួរតែខំប្រឹងព្យាយាមឱ្យពេញបន្ទុក ដើម្បីឱ្យបានសម្រេចកុសលជាសុខតទៅ›› ។

កាលដែលទ្រង់ខ្សោយថយព្រះកាយពល ទៀបរលត់ខន្ធហើយ ព្រះបាទអសោក បានត្រាស់នឹងរាធគុប្តសេនាបតីថា: ‹‹ឥឡូវនេះ អ្នកណាជាម្ចាស់ធំជាងគេបណ្តាច់ ក្នុងជម្ពូទ្វីបនេះ››។

រាធគុប្តសេនាបតី ក្រាបចុះទៀបព្រះបាទា ហើយទើបទូលតបព្រះមហាក្សត្រិយ៍ថា: ‹‹បពិត្រព្រះមហាករុណាជាម្ចាស់ជីវិតលើត្បូង ព្រះអង្គទ្រង់ជាម្ចាស់ធំជាងគេបណ្តាច់›› ។

លុះទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យនោះហើយ ស្តេចតើនឡើងចាកក្រឡាព្រះបន្ទំ ប្រណម្យអញ្ជលី ទ្រង់ទតមើលគ្រប់ទិសទាំង ៤ ហើយថ្លែងព្រះឱង្ការនេះថា: ‹‹វៀរលែងតែឃ្លាំងខ្ញុំចេញ ខ្ញុំសូមថ្វាយប្រថពីមណ្ឌលទាំងមូល ដែលមានមហាសមុទ្រទាំង ៤ ជាព្រំប្រទល់ ដល់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ និងព្រះអរិយសង្ឃ ។ ដោយអំណាចបុញ្ញរាសី ជារង្វាន់ដែលខ្ញុំបានបំពេញហើយនេះ តទៅអនាគត ខ្ញុំមិនប្រាថ្នាចង់បានជាស្តេចចក្រពត្តិទេ ខ្ញុំមិនប្រាថ្នាជា

ព្រះឥន្ទ ជាព្រះព្រហ្ម ជាលោកាធិបតី ឬជាទេព្តាទេ តែខ្ញុំសូមតាំងដំកល់សេចក្តីប្រាថ្នាថា តទៅអនាគត ក្នុងពេលដែលខ្ញុំនឹងបានទៅកើតក្នុងជាតិណាៗ ខ្ញុំសូមឱ្យបានគ្រប់គ្រងខ្លួន ដោយអំណាចខ្លួនឯង ហើយខ្ញុំសូមឱ្យបានសម្រេចព្រះអរហត្តផល ឱ្យបានឆាប់រហ័ស›› ។ ខណៈដែលទ្រង់ប្រោសព្រះទានបណ្តាំនេះ ព្រះអង្គឱ្យប្រថាប់ព្រះរាជឱង្ការនោះ ដោយព្រះវរលញ្ឆករនឹងព្រះទន្តរបស់ព្រះអង្គ ទ្រង់ប្រគល់ឱ្យទៅរាធគុប្តសេនាបតី កាលព្រះអង្គបរិច្ចាគទានេះដល់ព្រះសង្ឃរួចហើយ ក៏ព្រះវាយោរបស់ព្រះអង្គ ស្រុតថយចុះទៅជាដរាប ហើយទ្រង់សោយព្រះទិវង្គត ក្នុងពេលនោះទៅ ។

ពួកសេនាបតី នាំគ្នារៀបចំព្រះបរមសព ទៅតាមរបៀបស្តេចចក្រពត្រាធិរាជ បានចាត់ឱ្យតាក់តែងគ្រឿងសំអាងគ្រប់ប្រដាប់ទៅតាមក្រសួង ដើម្បីជាទីគោរពដល់ព្រះបរមសព ហើយរុំសំពត់ស្នប ដាក់ដំកល់ក្នុព្រះមឈូស បូជាព្រះបរមសពតាមទំនៀម ។

គ្រានោះ ពួកសេនាបតី បានអភិសេកព្រះអង្គម្ចាស់សម្បទី ឱ្យឡើងគ្រងសោយរាជ្យ ជាតំណាងព្រះអង្គមក ។

រាធគុប្តសេនាបតី បានប្រាប់ដំណឹងនោះដល់ពួកអមាត្យថាៈ ‹‹ព្រះបាទអសោក បានព្រះរាជទានប្រថពីមណ្ឌលទាំងមូល ដល់ព្រះសង្ឃហើយ ព្រោះអ្វី? ព្រោះថា ព្រះអង្គប្រាថ្នានឹងបំពេញការបរិច្ចាគទានឱ្យគ្រប់ចំនួនមួយរយកោដិ ឱ្យបានដូចជាគហបតីឈ្មោះសុទត្ត តែព្រះអង្គបានបរិច្ចាគហើយ កាលដែលទ្រង់ព្រះជន្មនៅឡើយ បានត្រឹមតែ ៩៦ កោដិ យើងត្រូវលោះជម្ពូទ្វីបនេះមកវិញ ដោយតម្លៃបួនកោដិ ដើម្បីនឹងធ្វើឱ្យសម្រេចសេចក្តីប្រាថ្នារបស់ព្រះបរមសពនោះ›› ។

ពួកអមាត្យទាំងអស់ ជំនុំព្រមព្រៀងគ្នាហើយ ទើបបានលោះជម្ពូទ្វីប ដោយតម្លៃមាស ៤ កោដិ ហើយថ្វាយទៅព្រះបាទសម្បទី ជារជ្ជទាយាទ ។ ព្រះរាជឱរសរបស់ព្រះបាទសម្បទី ដែលបានសោយរាជ្យជាតំណព្រះវង្សតមក ទ្រង់ព្រះនាមគ្ឫហបតី (គហបតី) ព្រះរាជឱរសរបស់ព្រះបាទគ្ឫហបតី ។ល។

ទ្រង់ព្រះនាមបុស្សវរ្ម័ន ។ ព្រះរាជឱរសរបស់ព្រះបាទបុស្សវរ្ម័ន ។ល។ ទ្រង់ព្រះបុស្សមិត្រ(៦៨) ។ ព្រះបាទបុស្សមិត្រ បានប្រឹក្សាជា មួយនឹងពួកសេនាបតីថាៈ ‹‹យើងត្រូវធ្វើដូចម្ដេច ដែលអាចល្បី កេរ្តិ៍ឈ្មោះរបស់យើង ឱ្យបានទូទ័រទៅក្នុងលោកនេះបាន? ។

គ្រានោះមានសេនាបតីម្នាក់ ក្រាបទូលថាៈ ‹‹ក្នុងកាលមុន មានស្ដេចសោយរាជ្យ ដែលជាព្រះវង្សរបស់ព្រះអង្គដែរ ទ្រង់សាងព្រះស្តូប ៨៤.០០០ ហើយបានបរិច្ចាគទានជាមាសមួយរយកោដិ ព្រះអង្គបានប្រព្រឹត្តតាមព្រះធម៌របស់ព្រះពុទ្ធ ដែលមាននៅក្នុងលោកនេះជាយូរអង្វែងឆ្នាំ ព្រះនាមរបស់ព្រះអង្គនោះតាំងនៅឋិតថេររហូតមកដល់សព្វថ្ងៃនេះ›› ។

[68] -អាយុ-វង-កឹងៈ រាជឱរសរបស់ព្រះបាទសម្បទី ទ្រង់ព្រះនាម វ្ហប្រហស្បតិ ព្រះរាជឱរសរបស់ព្រះបាទវ្ហប្រហស្បត្តិ ទ្រង់ព្រះនាម វ្ឫសសេន ។ ព្រះរាជឱរសរបស់ព្រះបាទវ្ហប្រហសសេន ទ្រង់ព្រះនាម បុស្សវរ្ម័ន ។ ព្រះរាជឱរសរបស់ព្រះបាទបុស្សវរ្ម័ន ទ្រង់ព្រះនាម ព្រះនាមបុស្សមិត្រ ។ ក្នុងទិវ្យាវទានៈ ស្ដេចដែលសោយរាជ្យជាដំណាពីព្រះបាទអសោកមកដូចគ្នា និងអាយុ-វង-កឹង ប្លែកតែត្រង់ថា ព្រះបាទបុស្សវរ្ម័ន ទៅជាព្រះបាទបុស្សវរ្ម័នទៅវិញ ។ ឯព្រះនាមព្រះបាទវ្ឫសសេន មិនមានក្នុងអាយុ-វង-ចូនទេ ។

បើព្រអង្គបានកសាងព្រះស្តូបចំនួន ៨៤.០០០ ដូចយ៉ាងព្រះបាទអសោកអង្គនោះ ព្រះនាមរបស់ព្រះអង្គ ក៏គង់នឹងតាំងនៅក្នុងលោកនេះ អស់កាលយូរអង្វែងដូច្នោះដែរ ។

ព្រះបាទបុស្សមិត្រ ត្រាស់តបថា: ‹‹ក្នុងកាលមុន ស្តេចសោយរាជ្យ ដែលជាព្រះរបស់ខ្ញុំនោះ ព្រះអង្គមានឫទ្ធានុភាពគួរនឹងធ្វើវត្ថុទាំងនោះឱ្យសម្រេចបាន; ឯខ្លួនខ្ញុំដូចម្តេចនឹងធ្វើការងារធំដល់ម្ល៉ោះឱ្យសម្រេចបាន ក្រែងអ្នកមានឧបាយកលណាមួយដទៃទៀត ដែលស្មើគ្នានឹងព្រះបាទអសោក មានដែរឬ?›› ។

ពេលនោះ មានសេនាបតី មានសេចក្តីយល់ឃ្លាងផ្ទុយគ្នានឹងសេចក្តីចម្រើន ក្រាបទូលថា: ‹‹ការដែលធ្វើល្អឬអាក្រក់ ក្នុងអំពើទាំងពីរនេះ ក៏បានល្បីទូទ័រកេរ្តិ៍ឈ្មោះស្មើភាគគ្នា ព្រោះព្រះរាជាជាន់មុន ទ្រង់បានសាងព្រះស្តូប ៨៤.០០០ ហើយកិត្តិយសរបស់ស្តេច ឋិតនៅអស់កាលយូរអង្វែង ប្រសិនបើព្រះអង្គទម្លាយបង់ព្រះស្តូបទាំងអស់នោះវិញ ក៏គង់ព្រះនាមរបស់មហាបពិត្រ

នឹងតាំងនៅជាប់ជាដំណប្រពៃណីទៅក្នុងអនាគតជាយូរអង្វែងដូចគ្នាដែរ›› ។

ព្រះបាទបុស្សមិត្រ ទ្រង់យល់ព្រមតាមគំនិតនោះ ទើបត្រាស់ឱ្យប្រជុំពលចតុរង្គសេនា ហើយស្ដេចយាងទៅកាន់វត្តកុក្កុដារាម ដោយព្រះបំណងនឹងបុកទំលាយបំបែកទ្វារវត្តនោះ តែពេលនោះ ស្រាប់តែឮសូរសីហនាទ (សម្រែកសិង្ហ) សន្ធាប់ខ្ទរនៅត្រង់ទ្វារនោះ ព្រះរាជា ទ្រង់រន្ធត់ស្លប់ស្លែងព្រះរាជហឫទ័យ មិនអាចហ៊ានយាងចូលទៅក្នុងវត្តនោះ ទ្រង់លើករេហ៍ពលត្រឡប់មកវិញ ។ ព្រះអង្គទទូចយាងទៅដល់បីលើក តែមិនអាចនឹងចូលទៅបានដូច្នោះ ដល់គ្រាក្រោយបំផុត ព្រះអង្គបានចាត់ឱ្យនិមន្តភិក្ខុទាំងឡាយមក ហើយត្រាស់ថា: ‹‹ខ្ញុំបំណងនឹងទម្លាយបំបាត់ព្រះពុទ្ធសាសនាចេញ, ឱភិក្ខុទាំងឡាយ ពួកលោកគាប់ចិត្តឱ្យទុកព្រះស្តូបឬឱ្យទុកសាសន់របស់សង្ឃ?›› ។

ភិក្ខុទាំងឡាយ ថ្វាយព្រះពរតបថា: ‹‹បពិត្រមហារាជអាត្មាភាពទាំងអស់គ្នា គាប់ចិត្តរក្សាទុកព្រះស្តូប›› ។

លុះទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ដូច្នោះ ព្រះបាទបុស្សមិត្រ ក៏ពិឃាតពួកភិក្ខុទាំងអស់នោះទៅ ទ្រង់ឱ្យទំលាយបង់នូវទីសេនាសនៈរបស់សង្ឃទាំងនោះ ហើយព្រះអង្គព្យាយាមក្នុងកិច្ចបំផ្លាញនោះកាន់តែចម្រើនធំឡើង រហូតដល់ទៅដែនសាគលៈ ទ្រង់បានថ្លែងព្រះឱង្ការជាព្រះរាជសារទៅថាៈ ‹‹បើអ្នកណាមួយ យកក្បាលសមណៈបានមួយមកឱ្យយើង អ្នកនោះ នឹងត្រូវបានរង្វាន់ជាមាសមួយដុំ›› ។

សម័យនោះ ក្នុងប្រទេសនោះ មានព្រះស្តូបមួយធំ ជាទីនៅអាស្រ័យនៃព្រះអរហន្តមួយអង្គ () ព្រះថេរៈអង្គនោះ និម្មិតធ្វើជាក្បាលសមណៈជាច្រើនពាន់ ហើយប្រាប់ឱ្យអ្នកស្រុកនាំយកទៅថ្វាយព្រះរាជា កាលស្ដេចទ្រង់ជ្រាបហេតុនោះហើយ ព្រះរាជាទ្រង់ប្រាថ្នាចង់សម្លាប់ព្រះអរហន្តនោះទៀត តែព្រះថេរៈ លោកចូលកាន់អាកាសកសិណនិមន្តហួសបាត់ទៅ ព្រះរាជាមិនអាចពិឃាតលោកបាន ។

គ្រានោះ ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ស្ដេចយាងទៅកាន់រាជធានីឯទៀត ដោយសេចក្ដីបំណងនឹងធ្វើព្រះពុទ្ធសាសនាឱ្យវិនាសនៅក្នុងរាជធានីនោះ មានយក្សម្នាក់ ជាអ្នកគ្រប់គ្រងរក្សាព្រះពុទ្ធសាសនា យក្សនោះគិតថាៈ ‹‹អញទទួលសីលព្រះសម្មា-សម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ មិនគួរនឹងធ្វើបាបដល់អ្នកណាឡើយ ប៉ុន្តែអញធ្វើដូចម្ដេច នឹងគ្រប់គ្រងព្រះពុទ្ធសាសនាបានហ្ន៎? ក្នុងកាលមុនមានយក្សឈ្មោះក្ឫមិសៈ បានមកសូមធីតាអញ តែអញមិនព្រមឱ្យ ព្រោះវាប្រព្រឹត្តទុច្ចរិត តែឥឡូវនេះ គួរអញឱ្យធីតាអញទៅវានោះចុះ ដើម្បីបានជួយរក្សាព្រះពុទ្ធសាសនាផង›› ព្រោះឧបាយនេះក្នុងប្រទេសនោះ ទើបពួកយក្សនៅមានអំណាចគ្រប់គ្រងរក្សាព្រះពុទ្ធសាសនា ដោយព្រះបាទបុស្សមិត្រមិនហ៊ានទម្លាយបង់ ។ ខណៈនោះ ពួកយក្សនិងទេវ្តា ដែលរក្សាដើមពោធិព្រឹក្សនាំគ្នាល្បួងលួងលោមពួករាជបុរស នាំបណ្ដើរព្រមទាំងព្រះរាជាផង យកទៅរហូតដល់មហាសមុទ្រខាងត្បូង លុះដល់ទីនោះហើយ ក៏យក្សឈ្មោះក្ឫមិសៈ លើកដុំថ្មដាមួយដុំធំ មុខគួរសៀមើ

អស្វារ្យ គប់បំបែកព្រះសិរព្រះរាជាអង្គនោះ ស្លាប់ព្រមជាមួយគ្នានិងពួកពលទាំងអស់ ក្នុងទីនោះ ។

ព្រះរាជវង្សរបាក្សត្រិយ៍ក្នុងដែនមគធៈ ក៏ផុតអស់ត្រឹមណោះទៅ([៦៩]) ។

ចប់រឿងព្រះបាទអសោកមហារាជតែប៉ុណ្ណេះ ។

វត្តរតនរង្សី រីវៀរ

75 Thornton Street

Revere, MA 02151

Tel: (781) 286-1942

វាយជាអក្សរកុំព្យូទ័រសាជាថ្មីដោយភិក្ខុបញ្ញាបទីបោ ប៉ាត សុផល

ថ្ងៃចន្ទ ៦ រោច ខែពិសាខ ឆ្នាំថោះ ត្រីស័ក ព.ស.២៥៥៥

ត្រូវនឹងថ្ងៃទី ២៣ ខែឧសភា គ.ស.២០១១

May 23, 2011

[69] -ក្នុងអាយុ-វង-កឹង: តពីនោះមក (ព្រះរាជា) ស្ដេចយាងចូលទៅទីងទៀត ដល់មកកោដ្ឋាគារនគរនោះ មានយក្សម្នាក់ ជាអ្នកគ្រប់គ្រងរក្សាព្រះចង្កូមកែវនៃព្រះពុទ្ធ យក្សនោះគិតថា: ‹‹ព្រះពុទ្ធសាសនានឹងអន្តរធានទៅ ព្រោះអញជាអ្នកទទួលភារៈខាងការពារ មិនហ៊ានសម្លាប់សត្វមានជីវិត តែអញមានធីតាដែលយក្សគិលិសបានសូមដណ្ដឹងម្ដងពីកាលមុន អញមិនព្រមឱ្យ ព្រោះវាមិនឈប់ប្រព្រឹត្តអំពើទុច្ចរិត តែឥឡូវនេះ គួរអញឱ្យធីតាអញទៅវានោះចុះ ដើម្បីឱ្យវាជួយរក្សាព្រះពុទ្ធសាសនាផង ។ មានយក្សម្នាក់ទៀតចិត្តកាចទ្រនង់ ជាអ្នករក្សានូវព្រះបាទុស្សមិត្រជានិច្ច ព្រោះតែដោយកម្លាំងឫទ្ធានុភាពរបស់យក្សនោះ ទើបមិនមានអ្នកណាមួយហ៊ានប្រទុស្តនឹងស្ដេចនោះសោះ ។ ទេព្តាជាអ្នករក្សាព្រះចង្កូមកែវរបស់ព្រះពុទ្ធ ទើបល្បួងនាំយក្សដែលជាអ្នកគ្របគ្រងរក្សាស្ដេចទៅរហូតដល់មហាសមុទ្រខាងត្បូង ក្នុងវេលានោះ យក្សឈ្មោះគិលិសបានលើកភ្នំមួយយ៉ាងធំ គប់បំបែកព្រះបាទបុស្សមិត្រ កំទេចព្រមទាំងចតុរង្គសេនា ស្លាប់ទៅជាមួយគ្នាក្នុងទីនោះ ។ ព្រះបាទបុស្សមិត្របានបំផ្លាញបង់នូវរាជត្រកូលដែលជាមៅរ្យវង្សអស់ពីត្រឹមនោះមក ។